

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE
BEYLİKDÜZÜ

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE BEYLİKDÜZÜ

Genel Yönetmen

Yazar

Bölüm Yazarları

Derleyen

Kapak Tasarım

Grafik Tasarım

Cengiz Özkarabekir

Hulusi Üstün

Yrd. Doç. Dr. Akif Kolay

Dr. Şefik Memiş

Cengiz Özkarabekir

Ali Murat Güven

Haldun Hürel

Mustafa Sağlamer

Birkan Demir

Faruk Güney

*Cumhuriyeti kuranların
aziz hatırasına...*



Değerli Dostlarım;

Beylikdüzü ile ilk tanışmam 1990'lı yılların başına, üniversitede okuduğum döneme dayanır. Bir akrabam Beylikdüzü'nde inşaat yapıyordu. Onun vasıtasıyla "gidelim, bakalım" derken gitmeler, gelmeler başladı. Fakat havası, suyu, sakinliği ve özellikle denizi beni çok etkiledi. Bir de rahmetli dedemin hikayesi... Büyük dedem Kurtuluş Savaşı gazisidir. Savaş sonrası, 1920'li yılların başında işgal kuvvetleri İstanbul'dan, Tekirdağ'dan ayrılırken rahmetli dedemin olduğu tümeni bu bölgeye yerleştirirler. Çocukluğumda hatırlarım; bizim evde hep bir "Ambarlı" hikayesi anlatılırdı. Ben de hep merak eder dururdum...

Sonrasında, çok sevdiğim bu bölgeye 1990'lı yıllarda yerleştim ve hayatımı Beylikdüzü üzerine kurdum. Siyasete atıldım. Siyasete girme sebebidir Beylikdüzü. Ülke adına, millet adına ideallerim vardı elbette; bir ideolojim, hayat felsefem vardı. Ancak siyasete girmeye karar vermemde Beylikdüzü'nde yaşamla ilgili hayallerim en büyük etken olmuştur...

Şehir ve medeniyet kelimeleri eş anlamlıdır. Yöneticiler yönettiği yere hakim olan değil, hizmet eden şahsiyetlerdir. Ve bir şehrin tarihi, kültürü, medeniyeti çok ama çok önemlidir benim için... Tarihe, özellikle yakın tarihe çok meraklıyım. Bu sebeple yıllardır hep araştırma kitapları okudum ve mümkün olduğunca takip etmeye çalıştım. Kafamda da hep Beylikdüzü'nün tarihi ile ilgili bir araştırma fikri oldu. Bu bölgenin hikayesi neydi?... Bununla ilgili olarak ciddi bir çalışma başlattık. Önemli bir belgesel yaptık. Kent belleği çalışması düzenledik. Şimdilerde kapsamlı bir sualtı çalışması yaptırıyoruz. Tüm bunlar Beylikdüzü'nde görmeyi istediğimiz bir müze için önemli adımlar bence...

Anarşa, Gardan ve Trakatya. Gürpınar, Kavaklı ve Yakuplu. Beylikdüzü'nü oluşturan, tarihi yüzlerce yıl eskiye dayanan bir dönemin 3 şirin köyü. Artık doğal olarak yüzlerce yıl öncesi gibi değiller. Büyüyen İstanbul'la birlikte Beylikdüzü ve bölgesi de büyüdü, İstanbul'un en modern ve yaşanabilir bir köşesi oldu. İşte bu kitap, Beylikdüzü'nün yüzlerce yıl öncesinden bugüne geliş hikayesini etkileyici bir dille anlatıyor...

Elinizdeki kitap müthiş bir çalışmanın eseri. Geçmişten önemli izler barındırıyor. Zira biliyoruz ki, geçmişini bilmeyen toplumlar geleceğe hiçbir zaman yön veremezler. İşte bu düsturla çıktığımız yolda araştırmacı ve belgeselci Cengiz Özkarabekir ve ekibinin hazırladığı tüm bu çalışmalar çok değerlidir. Belgeselde ve kitapta, sualtı ve kent belleği araştırmaları çalışmalarında emeği geçen herkese teşekkür ederim. Bu eser "kent hafızası" anlamında çok önemli bir zenginlik katacak ve Beylikdüzülü olmanın inancına büyük destek sağlayacaktır...

Ekrem İmamoğlu

Beylikdüzü Belediye Başkanı

İÇİNDEKİLER

11

1- COĞRAFİ KONUM VE İDARİ YAPI

Kırlangıcın gözlerinden 13

21

2- TRAKYA’NIN KAPISI

Bu diyarın ilk sakinleri 23

Roma’ya çıkan yoldan geçenler 27

Hem Bizans’ın hem Osmanlı’nın avlak ve yazlığı 29

Fetih ve sonrası 33

Evlad-ı Fatihan / Gacallar 37

Saray avlağı Beylikdüzü 39

Kuş avlağı Beylikdüzü 45

Rumeli yolunda bir menzil 50

Mostar’dan Beylikdüzü’ne bir köprü güzellemesi 57

Babüssaade Ağası Yakup 63

Cip, Con ve İbrahim 66

69

3- ÜÇ BELDE

Yakuplu 71

Yakuplu’nun en büyük konuğu 75

Bir göç durağı 79

Yakuplu Romanları 85

Kavaklı 91

Balkanlarda bizden bir renk: Pomaklar 97

Beylikdüzü kıyıları İstanbul’un balıkhanesiydi 104

- İki dalyan arasındaki mesafe en az 700 metre olmalı
- Devletin payı dörtte birdi
- İstanbul’un balıkhanesiydi
- Değirmenburnu Dalyanı için büyük mücadele
- Memleketimizin tanınmış su mahsulleri ihracatçısı: Ali Tansever
- 19 metre direkli “Uğur Ola” teknesi
- Gürpınar’da dalyanları vardı
- Buzhanesiz balık ihracatı olmaz
- Menderes’in yakın dostu
- Beylikdüzü’nde sevilme nedeni
- Oğluna balıkçılık tahsilini şart koşunca

Gürpınar 115

125

4- OSMANLI HARİTALARINDA BEYLİKDÜZÜ

Beylikdüzünü karış karış gösteren harita 129

Reşad Paşa’nın maden haritası 132

Devlet Yolları Etüd ve İnşa Haritası 135

137

5- OSMANLI’NIN SON DÖNEMİNDE BEYLİKDÜZÜ VE CUMHURİYET DÖNEMİ

Mübadele ve sonrası 139

	Rumeli'nin yurtseverleri Patriotların öyküsü	147
	Cumhuriyetin ilk yıllarında Beylikdüzü'nde eğitim	159
	• Beylikdüzü kardeş köy okulu kampanyası	
	• Göçle artan okul ihtiyacı	
	• Anarşahlar Reji İdaresi'ne karşı	161
	• Reji denizde de takipte	
	• Gardan Köyü de tütün istiyor	
	• Yakuplu'da Kanuni dönemi sikkeleri bulunmuştu	
	• Temettüat defterlerinde Anarşa Köyü; Anarşa'nın sosyal yapısı	
	• 1845'te Anarşa'da 55 Müslüman yaşıyordu	
	• Anarşa'da doğramacı da vardı	
	• Arazinin dağılımı ve ürünler	
	• 1120 dönümde tarım yapılıyordu	
	• Anarşa'da 40 baş hayvan vardı	
	• Gelir kaynakları	
	• Toplam vergi: 2192 Kuruş	
175	6- BİR TARIM SEVDALISI ENVER ADAKAN	
	Toprak insan emek	177
185	7- BİR ŞEHRİN ERGEN VAKİTLERİ	
	Bir limanın öyküsü	187
	Yıldız yükselirken	195
203	8- SİNEMA FİMLERİ VE TV DİZİLERİNDE BEYLİKDÜZÜ	
	Cem Yılmaz'ın kaçtığı Jackie Chan'ın kovaladığı topraklar	205
	• Dizi yapımcılarının en sevdiği ilçelerden	
	• Dünyaca ünlü bir aksiyon yıldızını ağırlamıştık	
	• Türk komedi sinemasının başyapıtlarından Beylikdüzü'ne güzellemeler	
	• Yeşilçam'ın altın çağından bir polisiye sinema klasığı	
213	9- BATIYA HÜCUM	
	Toprağa yatırım.....	215
	Bir kırılma noktası: Hüseyin Yıldız ve Büyükşehir Konut Yapı Kooperatifi	221
	Çehre bir anda değişti.....	223
231	10- MODERN ŞEHRİ DÜŞÜNMEK	
	Kooperatifler şehrin büyümesinde en büyük etken oldu.....	233
	Deprem ve sonrası.....	237
	Beldeden belediyeye.....	244
	Beylikdüzü'nde belediye başkanları	248
	İstatistiklerde Beylikdüzü	251
	Bir İstanbul beyefendisinin kaleminden Beylikdüzü hatıraları	261
	Kaynakça.....	269



Yazarın Önsözü

İnsan, iklim ve zaman... Şehirlerin asıl mimarlarıdır bunlar. İnsanın güven içinde bir arada yaşamak, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını kolayca karşılamak amacıyla yerleştiği yerler iklim ve zaman tarafından şekillendirilir, geliştirilir. Bu üçünün elbirliğinin görkemli ve canlı ürünüdür şehirler.

Şehircilik uzmanları bu büyük yerleşim yerlerini şehir ve kent diye sınıflandırır. Biraz da doğuya özgü bir ayrımdır bu. Çünkü doğuda hayatı şekillendiren temel etken gelenek ve tecrübedir. Batıda ise zaman... Dün ve bugünün iç içe geçtiği bir zaman... Şehir, doğumunda zaman ve iklim faktörlerinin daha etkili olduğu, tecrübenin görüldüğü, geleneğin sürdüğü yerleşim yerleridir. Geçmişin kendisine belirlediği yolda gelişip şekillenir. Kadim sakinleri ve kabulleri vardır. İçinde bulunduğu çağa aykırılıklar içerir bazan. Şark şehirlerinin dar sokakları, geniş ulaşım araçları hesap edilmeden şekillendirilmiştir mesela.

Kent ise daha hızlı bir şekilde oluşturulmuş, ihtiyaçların karşılanması için daha kestirme yollar geliştirmiş, belki bireylerin birbirlerine olan ihtiyaçlarını en aza indirmiş yerleşim yerleridir. Henüz çok gençtir, geleceğin onu nasıl şekillendireceği belli olmaz.

Bugün üç yüz bine yaklaşan nüfusuyla, gecekondu ve imara aykırılığı olmayan yapısıyla dar bir alanda dikine büyüyüp gelişen Beylikdüzü, zamanın ve iklimin katkısını ıskalayarak, yıldırım hızıyla ortaya çıkmış bir kent görünümünde. Bu çiçeği burnunda ilçe, tıpkı gelişmekte olan bir delikanlı gibi, heyecanla boy atıyor. Toplu yerleşim alanlarından oluşan, modern çağa ait olduğu için hızlı, pratik ve konforlu bir yerleşim alanı. Modern silüetiyle, sosyal donatı alanlarıyla, ekonomik ve elbette sosyal yapısıyla Türkiye'nin genel şehir profilinden büyük ölçüde farklılık gösteriyor.

Yerleşim yerleri de, tıpkı insanlar gibi, bir yığın hatıranın üzerinde ayakta durur. Bu hatıra onun manevi tarafıdır, ruhudur. Bu çalışma, zamandan ziyade, ihtiyaçların şekillendirdiği bu modern kentin yükseldiği zemini tanımlamak için yapıldı. Çünkü kentlerin de insanlar gibi işlek bir hafızaya ve insan toplulukları gibi ayrıntılı bir tarihe gereksinimi var. Belki bu hızla gelişen güleryüzlü kentin eksikliğiymiş geçmişin tanımlanmamış olması.

Elinizdeki çalışma bir modern yerleşim yeri örneği olan Beylikdüzü'nün ruhunu tanımlamak üzere ortaya konan bir başlangıç eseri. Yerel yönetimimiz, bu şehrin geçmişinin, geleceği mecrain ve hafızasının oluşturulması gereğini de bir ihtiyaç olarak tespit etti, bu eksikliği gidermek üzere bir takım projeler hazırladı. Bu projeler yaşadığımız yerin hafızasını canlandıracak ve hiç kuşku yok ki, gün geçtikçe çehresi değişen ilçemize kimlik kazandıracak.

Hulusi Üstün





COĞRAFİ KONUM VE İDARİ YAPI



Kırlangıcın gözlerinden...

Burası, yeryüzünün en bereketli iç denizi ve en önemli su yolu olan Marmara Denizi. Bir taraftan soğuk denizlerin suyuna geçit verir, diğer taraftan okyanusa açılan sıcak denizlere... Sualtı yaşamıyla eşine rastlanması güç bir biyolojik çeşitlilik arz eden Marmara, yüzlerce çeşit canlıya yaşam alanı olduğu gibi, aynı zamanda kıyı içine sokulan koyları, körfezleri ve lagünleriyle, doğanın seçkin mekanlarından.

Bu bereketli denizin civarındaki verimli topraklar, suyun altındaki hayattan daha zengin bir bitki örtüsü çeşitliliği barındırır. Denizin çevresindeki iklim, güneyin sıcaklığıyla kuzeyin yağışlı soğuğu arasında yaşanmaya en elverişli ortamı oluşturur. Sık ormanları, gümrak çayırıları, sıcak ve soğuk tatlı su kaynakları ve akarsularıyla Marmara, cennetten bir köşe.

Bu topraklar, insanlığın yeryüzündeki macerasının başladığı ilk çağlardan beri cazibe merkezi oldu. Truva Savaşı'nın tek nedeni, sadece Sparta Kralı'nın karısı Helen'in güzelliği değil, aynı zamanda bu bölgenin

güzelliğiydi. Trakların Balkan içlerinden doğuya akması, Perslerin doğudan batıya geçmesi, büyük İskender'in, zamanın mantık sınırlarını zorlayan fetih yolculuklarına çıkması, Roma'nın doğuya, Osmanlı'nın batıya kaymasının arkasında da aynı amacın olduğunu söylemeye gerek var mı?

Marmara Bölgesi'nin önemli coğrafi ayrıcalıklarından söz ederken, Büyükçekmece ve Küçükçekmece lagünlerinin hakkını vermemiz gerekiyor. Kıyı akıntıları, dalgalar ve depremlerin etkisiyle oluşmuş bu iki büyük lagün, hem tatlı su kaynağı olması dolayısıyla hem su ürünü çeşitliliğiyle hem de sağladığı ulaşım imkanlarıyla yerleşim için cazip alanlar. Nitekim Marmara Denizi'nin kuzeyindeki bereketli toprakların belirlenen ilk sakinlerine ait izler, günümüz Beylikdüzü ilçesini de içine alan bu lagünler çevresinde gün ışığına çıkartıldı. Küçükçekmece Gölü'nün kuzeydoğusunda yer alan Yarımburgaz Mağarası, Taş Devri insanına ait izlerin bulunduğu en eski arkeolojik inceleme sahası.

Taş Devri'nden bugüne, hiç kesintiye uğramadan yerleşim yeri olan bu bölge





günümüzde karmaşık bir siyasi haritaya sahip. Elinizdeki bu eserde, söz konusu haritada küçücük bir yer işgal eden fakat sahip olduğu özelliklerle İstanbul ilçeleri arasında ayrı bir öneme sahip olan Beylikdüzü ilçesinin öyküsü anlatılıyor. İlk bakışta “çarpıcı bir öyküye sahip olamayacak ölçüde genç” diye değerlendirilse de Beylikdüzü geçmişi, geleceği ve bugünü hakkında ciddi araştırmalar gerektiren bir bölge.

Beylikdüzü İstanbul’un yeni ilçelerinden ama sanki yeni keşfedilmiş bir kıta gibi, öyküsüne yabancı olduğumuz bir yer. Çünkü öykünün kahramanlarından bir kısmı, bu toprakları temelli terk etti. Bu göç nasıl bir anda gerçekleştiyse, başkaları da aynı hızla gelip yerleşti bölgeye. İşte kitabımız, zamanın bu coğrafyaya değdirdiği elin öyküsünü anlatmak üzere yazıldı. Çünkü coğrafyaya zamanın eli değdikçe, başka anlamlar yüklenen toprak, başka öykülerin mekanı olur.

Dünya edebiyatının babası büyük ozan Homeros, “İlyada ve Odisse” destanında, Truva önlerinde çarpışan bir askerin memleketi Trakya’yı “bereketin ülkesi” olarak tanımlar. Gerçekten de Trakya tarih boyunca bereketin, yeşilin ve suyun vatanı oldu.

İstanbul’un kuruluşu ve şehir olarak tahkim edilmesinin önemli sebeplerinden birisi şüphesiz güneyden kuzeye, doğudan batıya akan ticaret ve kültür yollarının kesişme noktasında oluşuydu. Bu kültürel sentez şehre çok farklı zenginlikler olarak yansıyor. Bir imparatorluk merkezi olan şehrin batıya açılan kapıları da işlek bir yolla Balkan içlerine ve Adriyatik Denizi’ne dek uzanıyordu. Antik Çağ ve Orta Çağ’da

Via Egnatia adı verilen yol Beylikdüzü bölgesinden geçiyordu. Bu yol bütün bölgenin olduğu gibi Beylikdüzü’nün de kaderini belirlemiştir aslında. Beylikdüzü tarih boyunca uzun bir yolun ilk durağı, ilk menzili, ilk gölgeliği olarak kalmıştır.

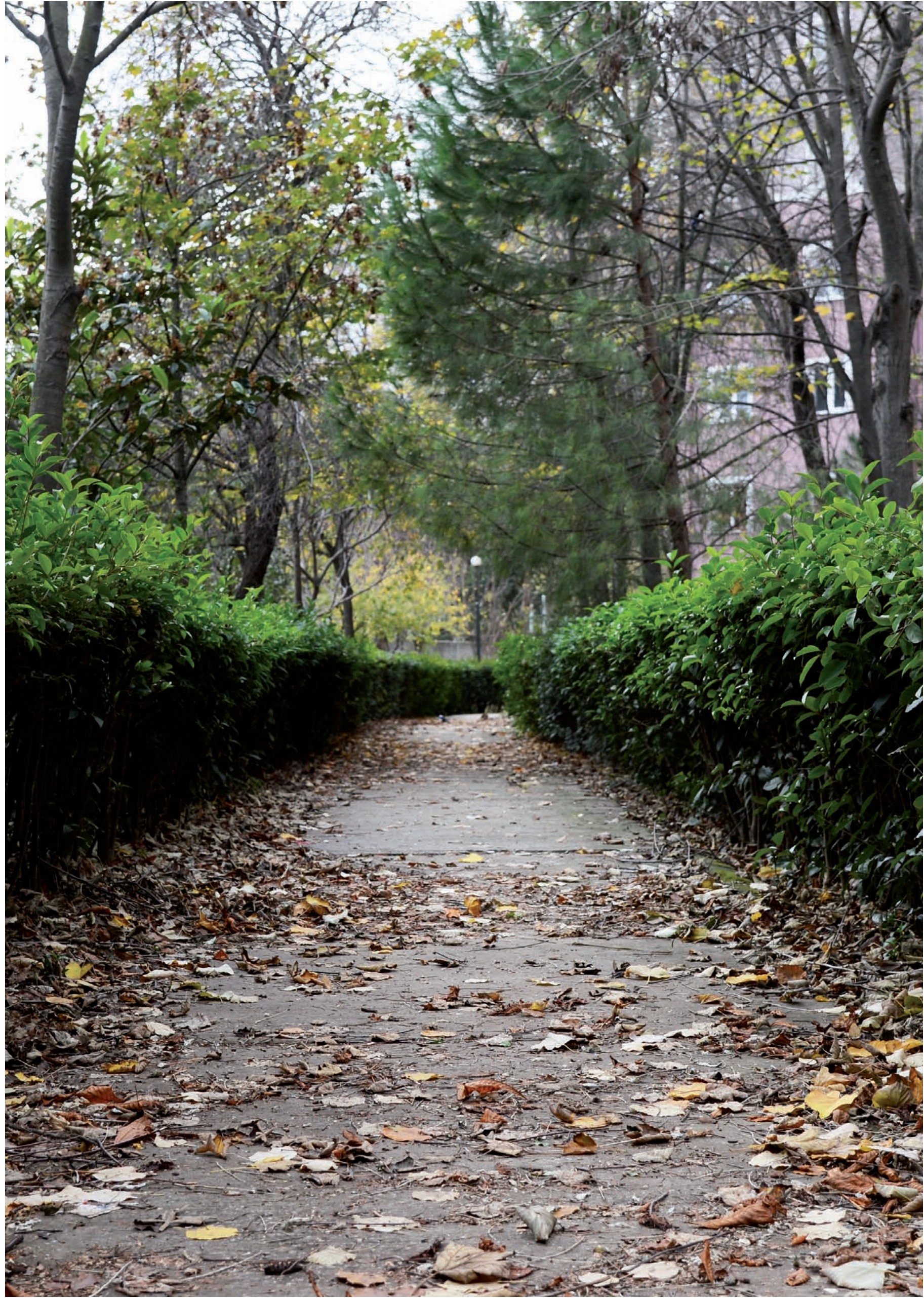
Büyük ve Küçükçekmece gölleri arasında kalan bu coğrafyanın öyküsü, savunmaya elverişli konumu, denize çıkışı sağlayan gizli limanları ve bereketli topraklarından ötürü İstanbul’la başlar. Dolayısıyla bu coğrafyaya dair anlatılacak her şey İstanbul ve çevresiyle ilintili olarak ele alınmalı.

Osmanlı öncesinde küçük köy yerleşimlerinin olduğu bölge Osmanlı yönetimine geçmesiyle birlikte Silivri, Çatalca, Küçükçekmece bölgeleriyle birlikte Eyüp Kadılığı’na bağlandı. 1850 yılında Çatalca, Terkos, Büyükçekmece ve Küçükçekmece’yle birlikte “Liva-i Nevahi-i Erbaa” adıyla ayrı bir kaza merkezi haline geldi. 1856 yılındaki düzenlemeyle kısa süre için Edirne Eyaleti içerisinde değerlendirildi. 1865’te “Bab-ı Zaptiye İdaresi” adlı yeni bir birime bağlandı. 1880 yılında ise Çatalca Sancağı’na katıldı. Bu tarihten sonra uzun süre Çatalca Sancağı’na bağlı köyler olarak kayıtlarda karşımıza çıkıyor.

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte 1924 yılında Çatalca vilayet statüsüne yükseltildi; Silivri, Büyükçekmece ve Küçükçekmece ilçeleri de bu ile bağlandı. Bu yıllarda Beylikdüzü köyleri Büyükçekmece kazası sınırları içinde yer almaktaydı.

1926’da Çatalca yeniden ilçe statüsüne alınca, Beylikdüzü bölgesindeki köyler bu ilçeye bağlandı.

1958’de Büyükçekmece’nin ilçe



belediyesi olması üzerine ise, bu köyler Büyükçekmece'ye bağlandı.

1987 yılında yapılan yasal düzenlemeyle Gürpınar belediye statüsüne kavuştu ve bölge büyük ölçüde bu belediyenin sınırları içine alındı. Kavaklı ve Yakuplu köylerine belediye statüsü verilmediği için bu iki köyün toprakları Gürpınar Belediyesi'nin mücavir alanında kalmaktaydı. 1989 yılındaki ilk seçimlerde Sosyal Demokrat Halkçı Parti'den aday olan Gürpınarlı Mustafa Göçkuncü belediye başkanı seçildi.

1993 yılında ise Yakuplu ve Kavaklı'ya belde belediyesi statüsü kazandırıldı. Önceden Gürpınar Belde Belediyesi sınırlarındaki Ambarlı Limanı'ndan Haramidere'ye kadar uzanan alan Yakuplu Belde Belediyesi'nin, kıyıdan E5 Karayolu'nun kuzeyine kadar uzanan alan ise Kavaklı Belde Belediyesi'nin sınırlarına dahil edildi. Yakuplu Belediyesi'nin seçilen ilk başkanı Cemal Kahraman, Kavaklı Belediyesi'nin ilk belediye başkanı da Orhan Tıraşoğlu oldu.

Kavaklı Belediyesi'nin adı 2002 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla Beylikdüzü Belediyesi olarak değiştirildi. Bu dönemde Beylikdüzü Belediyesi'nin sınırları Yakuplu ve Gürpınar'ı kapsıyordu. Adı resmi olarak Beylikdüzü'ne dönüştükten sonra ise, beldenin ilk belediye başkanlığına Vehbi Orakçı seçildi.

2008'de İstanbul sınırları içindeki belde belediyeleri kaldırıldı, bu kapsamda tüzel kişiliğine son verilen Yakuplu ve Gürpınar belediyeleri, Beylikdüzü Belediyesi'ne katıldı. Gürpınar sahilinin doğu kısmında yer alan Pınartepi Mahallesi'nin bir kısmı ise, Büyükçekmece İlçesi'ne bırakıldı. Bu

düzenlemeyle Beylikdüzü, artık İstanbul'un merkezindeki bir ilçe olmuştu. 29 Mart 2009 seçimlerinde ise ilçenin ilk belediye başkanı Yusuf Uzun oldu.

Günümüzde Beylikdüzü ilçesi Büyükçekmece Körfezi'nin doğu ucundan başlayıp Küçükçekmece kıstağına kadar uzanan yarımada'nın 12,5 km'lik kısmını içine alır. Güneyi Marmara kıyısı boyunca uzanan Beylikdüzü'nün kuzeyi E5 karayolu ile sınırlanır. Yolun karşı kıyısı Esenyurt İlçesi'ne ait. Doğuda Avcılar, batıda Büyükçekmece ilçeleriyle komşu olan Beylikdüzü'nün yüzölçümü 37,38 km². Bu alan kuzeyden güneye kuşuçuşu yaklaşık 6.5 km, doğudan batıya kuşuçuşu 8.5 km'lik bir alanı kapsar.

En az iki bin yıllık Rumeli yolu (Via Egnatia) günümüzde E5 Karayolu adıyla İstanbul'u Avrupa'ya bağlar. Yakın zamana kadar Londra Asfaltı olarak anılan bu yol İstanbul'un batıya açılan iki anayolundan birisiydi. İkincisi, Büyük ve Küçükçekmece göllerinin kuzeyinden ve Çatalca köylerinden geçen Edirne yoluydu. Edirne yolu E5 Karayolu'nun inşasından sonra uzun süre atıl kaldı. Daha sonra hizmete açılan E6 karayolu eski E5 Karayolu'na paralel olarak göllerin kuzeyinden geçer. Bu iki yolu birbirine bağlayan bağlantı yolu da Yakuplu'ya dek uzandığından Beylikdüzü iki karayoluyla da bağlantılı.

Yerleşim alanlarının kaderini belirleyen asıl unsurun coğrafi konum olduğu düşünüldüğünde Beylikdüzü'nün ayrıcalıklı kimliği daha iyi anlaşılır. İlçe, kuzey sınırını oluşturan E5 ve daha kuzeyde yer alan E6 karayollarının bağlantı noktaları dolayısıyla, İstanbul'un atar ve toplar damarları niteliğindeki ana arterler üzerinde kurulu.

Beylikdüzü'nü Marmara'nın diğer bölgelerine bağlamaya elverişli limanı İstanbul deniz ulaşımında önemli bir yere sahip. Çok eski tarihlerden beri işlevsel olan liman günümüzde metropolün en işlek ticari limanı.

İlçeyi hızla geliştiren, çağdaş bir yerleşim merkezine dönüştüren temel nedenlerden biri de havalimanına olan yakınlığı. Yalnızca Atatürk Havalimanı değil; Arnavutköy'de yapım çalışmaları devam eden havalimanı da Beylikdüzü'ne 39 kilometre mesafede.

Metrobüs de, İstanbul'da yaşamının en

büyük zorluklarından birisi olan ulaşımı Beylikdüzülüler için kolaylaştıran bir başka etken. Bir Beylikdüzü sakini araç kullanmaksızın İstanbul'un Anadolu yakasına, Taksim, Sirkeci ve sözünü ettiğimiz havalimanlarına, diğer birçok semtte yaşayanlardan çok daha kolay ulaşma imkanına sahip. Yani, yüzyıllar öncesi bütün yolların Roma'ya çıkması gibi, günümüzde de her yolun Beylikdüzü'ne çıktığını söyleyebiliriz. Bu sözü ederken, "teşbihte hata yapılmaması gerektiği"ne yüzde yüz katıldığımızı da vurgulayalım.



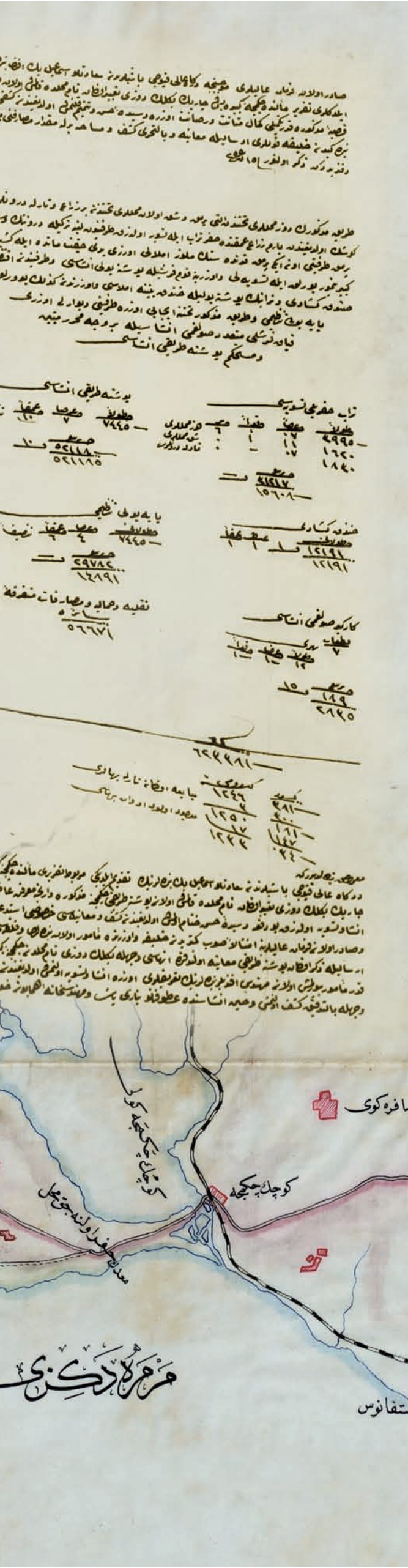
Beylikdüzü İstanbul'u yüzyıllardır Batı'ya bağlayan anayol üzerinde

بلک افغانی د دودونکې نښې
د خاکی اولاد یو دود وایي
د خوندو د کښې دودو کړی
د دودو د نښې بڼه دود وایي

مغفلة

ی مانه چک کبریه
و معرفه عاقله
موی اسد عاقله
و معرفه فولدی
عقله چک کبریه
اوله معرفه باطنی
الها و خدا و سی





TRAKYA'NIN KAPISI



Bu diyarın ilk sakinleri

Dünyanın en önemli ve en eski yerleşim merkezlerinden İstanbul'un tarihi ile Beylikdüzü tarihini birbirinden ayırmak mümkün değil. Dünya Şehirleri Kültür Raporu'na göre 8 bin 500 yaşında olan İstanbul'un sadece üç bin yıllık geçmişinden haberdarız. Ve bu dev şehir, sadece tarihi yarımadası ile değil, genişleyip geliştikçe içine aldığı köyleri, vadileri ve tepeleriyle de birbirine bağlı öykülerin mekânı.

İki kıtanın birbirine el uzattığı yere kurulu bu şehrin coğrafyası gibi tarihinde var olan şiirsellik şehrin çevresine kurulu her köy ve kasabada hissedilir. Bereketi, iklimi, denizi ve stratejik konumuyla, çok eski çağlardan beri insan soyuna yurt olagelen İstanbul'un izine rastlanan en eski sakinleri, Büyük ve Küçükçekmece lagünleri arasındaki topraklarda yaşadı. Küçükçekmece Gölü kıyısındaki Yarımburgaz Mağaralarında bulunan kalıntılar, Cilalı Taş Devri'nde bu toprakların sakinlerine ait.

Bugünkü Beylikdüzü bölgesini keşfedenlerin, İstanbul'un ilk sakinleri sayılan

Yarımburgaz ahalisinin soyundan oldukları sanılıyor. Ve elbette "ilk"ler peşpeşe geliyor: Bölgede taşı ilk kez üst üste koyan, ilk kez köy oluşturan, göle ilk ağ salan, kıyıda ilk sandalla açılan da onlar.

Arkeolojik ve antropolojik incelemeler, bölgenin günümüzde olduğu gibi geçmişte de dünyanın yoğun nüfus barındıran alanlarından biri olduğunu ortaya koyuyor. Bu yoğun nüfus, bölgeden gelip geçen kavimlerin saldırı ve tehditleri nedeniyle ve hayatı kolaylaştıracak dayanışmanın sağlanması, savunmanın ve toprak hakimiyetinin sağlamlaştırılması amacıyla belli merkezlerde toplanmıştı. İşte İstanbul, bu zorunluluklar sonucu bir araya gelmiş insanlarca şehre dönüştürüldü. Tam da bu noktada, üzerinde yaşadığımız toprakları şehre dönüştürenler olarak kabul ettiğimiz Megaralıların öyküsüne değinmeden geçmek olmaz.

Yunan Yarımadası'nın Ege'ye bakan güney sahillerindeki Megara şehri sakinlerinin, bölgelerini işgal eden Dorların önünden kuzeye doğru çekilip kendilerine yeni bir yurt ararken bugünkü Suriçi bölgesine

gelip yerleştikleri ve kafilenin lideri Biza'sın (yazım hatası yok; "Bizans" değil, "Bizas") adına izafeten şehre "Bizantion" dendiği genel kabul gören bir açıklama. İstanbul'un batısında bulunan Silivri şehrinin ilk kurucuları olmasa da şehre dönüştürücülerinin Megaralılar olduğu kabul edildiğine göre, yurtlarını terk edip kuzeye göç eden Megaralı kafilenin batıdan doğuya doğru yolları üzerindeki bir çok kıyı kasabasını ve köyünü kurduklarını ya da geliştirdiklerini söylemek yanlış olmaz.

Tarihçiler geçmişin izlerini sürdükçe, bu toprakların yazıdan önceki çağlara ilişkin birbirinden farklı, birbirini destekleyen veya bilinen her şeyi tepetaklak eden yeni bilgilere ulaşıyorlar. Kesin olan şu ki, Megaralı göçmenlerden önce de bu bölgede yaşayanlar vardı. Çünkü her dönemde insan yaşamına uygun iklim şartlarına sahip olduğuna ve Megara'da belli bir nüfus yaşadığına göre, buraların boş olduğu düşünülemez.

Megaralılardan önce bölgede varlığı tespit edilmiş en önemli topluluklardan biri de Traklar. Geride yazılı iz bırakmamış olan Traklar, Balkan coğrafyasında bulunmalarının sonucu olarak sürekli

istilalar yaşamış, düşünmekten çok savaşmak zorunda bırakılmış bir halktı.

Balkanların doğu ucuna adını vermiş ve yaşadıkları bölgelerde ciddi tarihi izler bırakmış olan Traklar, çeşitli kabilelerden oluşuyordu. Antik çağda Balkanların iç bölgelerinden Anadolu kıyılarına kadar yayılan Traklar, Balkan halklarının ortaya çıkmasından önce bölgede uzun süre egemenliklerini sürdürse de, bir devlet yapısı oluşturamadı.

Geride yazılı eser bırakmayan Trak halkının kökenlerine ilişkin çeşitli görüşler ileri sürülmekte. Onları Karadeniz'in kuzeyindeki halklarla bağlantılı kabul edenler de var, Balkanların yerlisi olduklarını düşünenler de. "Trak" ve "Türk" kelimelerindeki ses benzerliği nedeniyle bu kavmin kökeninin Türk olduğunu söyleyenler, konuştukları dilin Hint-Avrupa dil ailesine mensup olduklarını kabul edenler ve bunu kesinlikle reddedenler, kökenlerini Avrupa'nın kuzeydoğusunda ya da Arnavutluk'ta arayanlar... Türk İstiklal Savaşı kumandanlarından Met Çunatuko İzzet Paşa da "Kadim Traklar" adlı eserinde Trak halkının Kafkasyalı olduğunu ileri sürer.





Marmara Denizi (Propontis) Haritası

Haklarında bilmediklerimiz bildiklerimizden fazla olan Traklardan geriye kalan en önemli tarihi izleri teşkil eden tümölüsler, onların metal işleme tekniklerini bilen, taş binalar inşa eden, çağına göre gelişmiş tıp uygulayan, savaşçı bir topluluk olduklarını ortaya koyuyor. Trak tümölüsleri doğudan batıya doğru, Çatalca'dan başlayıp Bulgaristan'ın iç bölgelerine kadar yayılmakta. Bunlar aynı zamanda Trakların tarih boyunca etkili oldukları coğrafyanın sınırlarını belirlememize yardımcı oluyor.

Vize (Bizia), Silivri (Selimbria), Perintos, Ergene, Istranca gibi isimler Trak halkının bölgede bırakmış olduğu izlerden. Balkan

Yarımadası'nın doğu ucuna verilen Trakya adının Traklardan kaldığı bilinip kabul ediliyor. Buna karşılık Trakya'nın doğusunda, İstanbul'un kapısı sayılabilecek bir coğrafyada yer alan "Trakatya" adlı köyün adının Traklardan yadigar olabileceği hiç kimse tarafından yazılmamış, çizilmemiş, bahsedilmemiş.

Trakatya, bugünkü Beylikdüzü'nün doğusunda yer alan Yakuplu Mahallesi'nin eski adı. Otuz yıl öncesine dek küçük bir köy görünümündeki bu mahalleye cumhuriyet döneminde Yakuplu adı verilmiş olsa da bölge sakinleri, 1960'lı yıllara dek Trakatya demeyi tercih etti.



Osmanlı Arşivlerinde Devlet Yolları İnşaa Haritası
Beylikdüzü ve çevresini kapsayan haritada latin harfleri kullanılmış

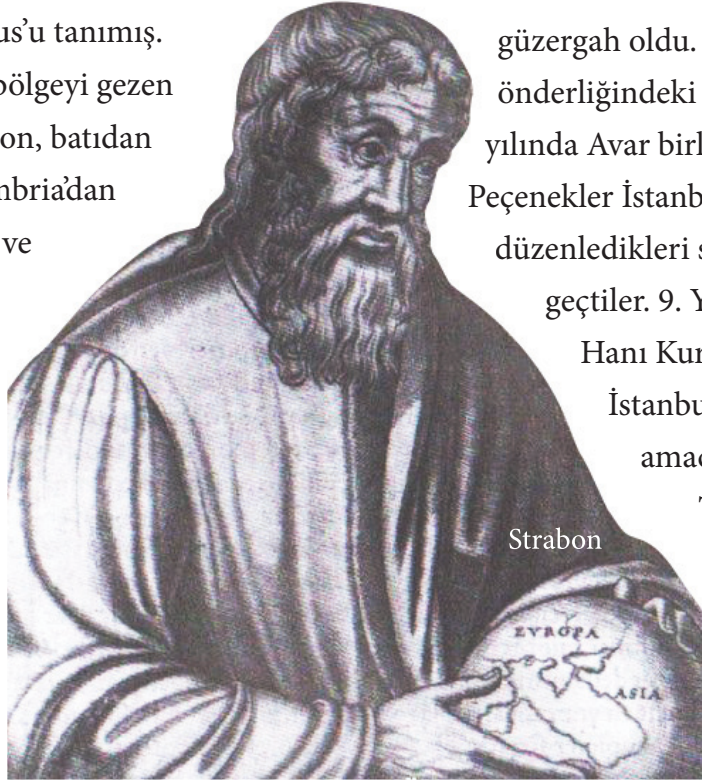
Roma'ya çıkan yoldan geçenler

İstanbul'un kuruluşundan sonraki çağlara ilişkin bilgi edindiğimiz kaynakların satır aralarından, bölgemizin antik çağlardaki durumu hakkında kısıtlı da olsa fikir sahibi olabiliyoruz. Ve açıkça görülüyor ki bu topraklar Persleri, Yunan mitolojisinin kahramanlarına esin kaynağı olan tarihi şahsiyetleri, I. Konstantin'i, Septimius Severus'u ve Justinianus'u tanımış. Miladın ilk yıllarında bölgeyi gezen Amasyalı seyyah Strabon, batıdan Bizans'a giderken Selimbria'dan (Silivri) sonra Athyras ve Bathinias derelerini geçtiğini kaydediyor. Bu bilgi Strabon'un İstanbul'a giderken Beylikdüzü'nden değil, gölün kuzeyinden geçtiğini ortaya koyuyor. Bugünkü Büyükçekmece'nin

Rumca adı olan "Athyras", Çatalca içlerine yağan yağmuru Büyükçekmece Gölü'ne boşaltan derenin adı. Athyras, Türkçe'de "kapısı olmayan" anlamına geliyor.

Balkan içlerinden İstanbul'a giden yol üzerinde bulunan bu topraklar İstanbul'u fethetme hayaliyle yola çıkan çeşitli

kavimlerin atlı savaşçılarına güzergah oldu. 447 yılında Atilla önderliğindeki Hun ordusu, 626 yılında Avar birlikleri, 1090 yılında Peçenekler İstanbul'u kuşatmak üzere düzenledikleri seferlerde buradan geçtiler. 9. Yüzyıl'da Bulgar Hanı Kurum tarafından İstanbul'u zapt etmek amacıyla gönderilen ordu, Trakya'nın Marmara sahillerindeki tüm kale ve köyleri yağmaladığı gibi Athira ve bugünkü Beylikdüzü'nün





olduğu topraklardaki fakir balıkçı köylerini de perişan etti. Seferlerin ardı arkası gelmediğine göre, yağmacıların sadece Bulgarlarla sınırlı kalmadığını uzun uzun anlatmaya, sanırız gerek yok.

Bizans tahtında uzun süre oturan Komnen hanedanının kurucusu Aleksios Komnenos batıdaki Bizans güçleriyle Konstantinopolis'te darbe yapmak üzere 1081 yılının Mart ayı sonunda yola çıktı. Atira'yı geçtikten sonra Schiza adlı bir köyde konakladığı biliniyor. Bu köyün de bugünkü Beylikdüzü bölgesinde olması muhtemel.

Komnenlerden önce Bizans tahtında oturan ve Malazgirt muharebesinde Alparslan tarafından bozguna uğratılan imparator Romanos Diogenes de bu bölgeden geçmiş, bu arazilerde avlanmış bir imparator. Zira tarihçiler kendisinin Atıra'da (Büyükçekmece) yazlık sarayı olduğunu anlatıyor.

Sayırsız doğal güzelliğe sahip olmasına karşılık, Türkiye coğrafyasındaki en önemli aktif fay hatlarından biri; "Kuzey Anadolu Fay Hattı", Beylikdüzü'nün hemen güneyinden, Marmara Denizi'nin içinden geçiyor. Ayrıca ilçenin hemen kuzeyinde, Küçükçekmece Gölü'nün batı kıyısı boyunca dik inen "Yeşilbayır Fayı" ve Büyükçekmece Gölü'nün batı kıyısından dik olarak inen "Çatalca Fayı" nedeniyle Beylikdüzü, birinci dereceden deprem bölgesi. Bununla birlikte ilçe, yakın tarihin en büyük depreminin meydana geldiği 17 Ağustos 1999'da, civarındaki bir çok bölgeyle kıyaslandığında daha az etkilendi. Bu depremden sonra bölge İstanbul'un diğer semtlerinden çok büyük oranda göç aldı. Birçok aile, İstanbul'un eski semtlerindeki evlerini terk edip Beylikdüzü'ne taşındı. Öyle ki, depremin olduğu yıl nüfus altmış bin civarındayken, ertesi yıl doksan binin üzerine çıktı, aradan yedi yıl geçtikten sonra da 209 bin 645'e ulaştı.

Hem Bizans'ın hem Osmanlı'nın avlak ve yazlığı

Roma'nın altın çağlarında bile bölgedeki köylere ilişkin ayrıntılı tarihi kayıtlara rastlanamaz. Bakınız neden: M.Ö. 2. Yüzyıl'da Romalılar tarafından belirlenip inşa edilen ve adına "Via Egnatia" denilen yol, İstanbul'un batıya açılan kapılarından başlayıp Adriyatik'e kadar uzanıyor, İstanbul'dan sonra Hebdomon (Bakırköy) ve Region (Küçükçekmece) üzerinden geçip Selimbria'ya (Silivri) bağlanıyordu. Bugünkü Beylikdüzü'nden de geçen yolun bir kaç kilometre güneyinde, kıyıda unutulmuş üç

balıkçı köyü vardı sadece. Kendi kendine yeten, sakin fakat İstanbul'a en yakın liman noktalarını barındıran üç köy. Bu nedenle de tarihçilerin ya da saray kâtiplerinin, üç-beş balıkçı ailesinin yaşadığı yeri yazmaya ya da kayıt tutmaya değer bulmadığı mantığı yürütülebilir.

Buna karşılık, Bizans ve Osmanlı kayıtları Bizans İmparatoru'nun ve soyluların bu bölgede yazlıklarının olduğu bilgisini veriyor. Bizans İmparatoru Anastasius'un, Silivri'nin batısındaki Karınca Burnu'ndan



İlk Çağ'da Roma'ya sefer düzenleyenler



Bölge Bizans imparatorlarının da avlak sahasıydı

başlayıp Kıyıköy'e kadar uzanan altmış kilometre uzunluğunda bir sur yaptırdığı da biliniyor. Bunun amacı, imparatorun, İstanbul'un batısındaki çeşitli bölgelerde yer alan yazlık saraylarının, malikânelerinin ve av saraylarının, Balkanlardan saldıran barbarlara karşı korunması. Ne var ki, "Anastasius'un Uzun Suru" adı verilen bu set, alelacele inşa edildiğinden, yağmacıları engelleyemedi.

İmparator ve avanesini bölgeye çeken sadece hava ve su değildi. Göl, deniz ve ormanın içiçe bulunması nedeniyle son derece canlı bir yaban hayatına da ev sahipliği yapan Beylikdüzü, av meraklılarının iştahını kabartıyordu. Bu bölümü, 6.

Yüzyıl'da yaşayan Prikopius'un satırlarıyla noktalayalım:

"İstanbul çevresi o zamanlar son derece güzel yapılmış ve şahane süslenmiş yazlıklarla kaplıydı. Barbarlar bazen ani olarak saldırıyor ve bütün bunları yağma ediyor, ardından geri çekiliyorlardı. İmparator Anastasios bunları engellemek için bir sur yaptırdı. Surun bir ucu Karadeniz'de bir ucu da Marmara'daydı. Böylelikle İstanbul yakınındaki toprakların ve yazlıkların güvencesini sağladığını sanıyordu. Sur çok uzundu ama acele yapıldığından çok sağlam değildi. Korumak için de çok sayıda asker gerekiyordu. Düşman her zaman surun bir bölümüne saldırıyor, bu bölümü ele geçirdikten sonra diğer yanı da alıyordu."



Sultan II. Bayezid'i avlanırken gösteren bir minyatür



Fetih ve sonrası

Bölgenin Türklerle ilk temasları Sultan Orhan zamanına denk gelir. Birinci karşılaşma kanlıdır ama ikincisi hayırlı bir vesileyle gerçekleşir. İlkinde Osmanlılar otuz altı gemi ve tekneden oluşan filoyla Selimbria (Silivri)-İstanbul arasındaki balıkçı köylerini vurur. Athira (Büyükçekmece), Epivates (Selimpaşa) ve Anarşa (Gürpınar) bu baskınlar sırasında ciddi zarar görürse de yerli halk baskıncılara direnir. Osmanlılar ancak üç gemi kurtararak dönebilirler karşı kıyıya. Bu baskın Osmanlı'nın ilk deniz muharebesi olması açısından önemlidir.

Daha önce Persleri, İskender'i, Haçlı ordusunu tanımış olan Marmara, şehzadelerinin nişan töreni için bir kez daha Trakya'ya geçen Türkmen delikanlılarıyla yüz yüze gelir. Şehzade Orhan ile İmparator Kantakuzen'in kızı Teodora'nın nişanı Selimbria'da yapılır. Bu şölen, küçük bir aşiretten devlete dönüşen Osmanlı'nın Bizans tarafından tanınmasının ve ittifak ilişkisinin de işaretidir.

Bizans tahtını tehdit eden muhalefet ve onlarla ittifak ilişkisi kuran Sırlara karşı Osmanlı'dan yardım isteyen imparatorun, bu desteğe karşılık Rumeli'ndeki Çimpe Kalesi'ni

Osmanlılar'a vererek Türklerin Trakya'ya çıkmasını sağlaması da, yakınlaşmayı pekiştirir. Bizans'a yardım etmek için Trakya içlerine giren Türkler bölgenin güzelliğini ve bereketini görürler. Bu gelişme, o güne dek Anadolu içinde yayılan Osmanlı nüfuzunun Trakya'ya doğru yönelmesini sağlar.

Çimpe'nin ele geçirilmesinin üzerinden on yıl geçmeden Çorlu ve Tekirdağ'a kadar Trakya'nın doğusu Osmanlı idaresine geçti. Bu dönemde Bizans sayfiyesi olan ve Beylikdüzü'ne kadar uzanan bölgeler fiilen Osmanlı yönetimine geçmiş durumdaydı. I. Murat zamanında Çatalca Kalesi Osmanlılar tarafından alınmış ve Osmanlı gazileri atlarını Büyükçekmece Gölü'nde sulamıştı. Ancak özellikle Yıldırım Beyazıt sonrasında yaşanan Fetret Devri, bölgedeki Türk varlığının köklenmesine engel oldu; Çatalca ve civarındaki Türk yerleşimciler Trakya içlerine çekilmek zorunda kaldı.

Bölge'nin Fatih Sultan Mehmet zamanına kadar idari bir karmaşa içinde olduğu, su götürmez bir gerçek. Silivri, Vize, Midye gibi tahkim edilmiş kalelerin dışındaki bölgelerde Bizans'ın otoritesi kırılmış, Bizans İmparatorluğu aşağı yukarı sur içi ve yakın



“İstanbul Kuşatması” konulu çizim

çevresindeki köylere sıkışmış durumdaydı. Bu yıllarda Beylikdüzü bölgesindeki küçük balıkçı köylerinin durumuna ilişkin bir kayda rastlanamasa da, idari açıdan Bizans'la ilişkilerinin kesildiği tahmin edilebilir.

İstanbul'u kuşatmak üzere zamanın Osmanlı başkenti Edirne'den yola çıkan ordunun büyük kolu Çekmece göllerinin kuzeyinden geçti. Ancak fetih günlerinde bu bölgede nelerin yaşandığına dair ayrıntılı bilgi bulunmuyor. Sadece şu kadarını söylemek mümkün: Kuşatma sırasında eyalet ve sancaklardan birliklerin de katılımıyla asker sayısı iki yüz bine yaklaştığına göre; Vize, Silivri ve Yeşilköy (Ayastefanos) kalelerinde, padişahın komutasında Edirne'den gelen on bin civarında askerden oluşan birliklere mukavemet edebilecek kadar bile güç yoktu. Bilinen bir başka gerçek de, İstanbul'un fethinden önce büyük ölçüde Türklerin kontrolüne geçen Trakya'nın tamamında olduğu gibi, Beylikdüzü'nün o

zamanki sakinleri arasında da Türk varlığı kabul edilmişti.

Fetih ordusunun iase ihtiyaçlarını ücreti mukabilinde karşılamak üzere civardaki köy ve kasabalara dağılan birlikler Epivates'te (Selimpaşa) ekili tarlalara zarar verdikleri gerekçesiyle Rum çiftçiler tarafından saldırıya uğrayarak öldürüldü. Bunun üzerine Epivates kalesi yıkıldı, halk da beş kilometre kadar kuzeyde yer alan Deliones'e (Ortaköy) sürgün edildi.

İstanbul'un ve hemen öncesinde Silivri'nin fethiyle birlikte Beylikdüzü için yüzyıllarca kesintisiz sürecek Türk idaresi başladı. Bu dönem Yunan kaynaklarında "Türkokratya" olarak anılıyor.

Yerleşimci Türk nüfusunun fazla olmaması nedeniyle Beylikdüzü'ndeki üç temel yerleşim noktasında etnik ve kültürel yapının fetihten cumhuriyete dek köklü bir değişikliğe uğramadığı görülüyor.



Osmanlı'nın ikinci padişahı Orhan Gazi'nin Bizans İmparatoru Kantakuzen'in kızı Teodora ile Silivri'deki nişan töreni (Tablo: Münif Fehim)



Evlad-ı Fatihan / Gacallar

Osmanlı idaresi, fethedilen bölgelerde yaşayanların dini, milli ve kültürel değerlerini zorla değiştirme yoluna gitmedi. Dolayısıyla en azından Beylikdüzü ve civarındaki Rum yerlilerin yaşamlarında değişen fazlaca bir şey olmadı. Bununla birlikte Osmanlı iskân politikası gereği, fethedilen yerlere yeni yerleşimciler getirildi. Başlangıçta Rum ahalinin arasına serpiştirilen bu yerleşimciler zaman içerisinde kendi yaşam tarzlarına göre ayrı mahalleler kurdular. Silivri Kalesi'nde iskân edilen Türkler de bir süre sonra kale dışında ayrı bir Müslüman mahallesi kurarak Epivates (Selimpaşa) gibi kimi yerleşim yerlerini tamamen boşalttılar.

Anarşa (Gürpınar) ve Trakatya (Yakuplu) köylerine o yıllarda yerleştirilen Türk yerleşimcilerin torunları bölgede varlığını hâlâ sürdürüyor. "Evlad-ı Fatihan" olarak adlandırılan bu kişiler Trakya ve Rumeli içlerinde "Gacal" adıyla anılıyor.

Gacalların, Marmara'nın doğusunda "Manav" olarak adlandırılan yerleşik

Türklerle aynı grubu ifade ettiği kabul edilir. Onların, Türklerin Rumeli'ye geçmeden önce bölgede yaşayan Peçeneklerin torunları olduğunu savunan görüş bizce doğru değil. Çünkü Gacalların konuştukları dil Anadolu Türkçesinden farklı değil. Hatta aksanları Rumeli'nin diğer bölgelerinde yaşayan topluluklara göre daha fazla Anadolu. Doğu Trakya'da Çatalca, Silivri, Saray, Büyükçekmece, Çerkezköy gibi bölgelerde beş asırdır yaşadığı bilinen ailelerin kendilerini "Gacal" olarak adlandırıyor olması da, fetih ordusundaki askerlerin soyundan geldikleri görüşünü destekliyor. Ayrıca, ilk fetihler sonrasında bugünkü Bulgaristan'a yerleşen Osmanlı ailelerini, ileriki yıllarda Anadolu'dan Rumeli'ye göç eden Türklerden ayırmak için bu adın kullanılmış olması da muhtemeldir.

Dolayısıyla Gacal adı tüm Rumeli'nde dağınık bir şekilde yaşayan, köklerini bölgenin ilk Türk fatihlerine dayandıran kalabalık bir grubu ifade eder.



10. Osmanlı padişahı Kanuni Sultan Süleyman

Saray avlağı Beylikdüzü

Beylikdüzü bölgesi, tıpkı Bizans'ta olduğu gibi, Osmanlı idaresi döneminde de canlı yaban hayatı, havasının ve suyunun temizliği, toprağının bereketi gibi özelliklerinden ötürü saraylıların ve bürokratların ilgisini çekti. Osmanlı da avlak olarak kullandığı bölgede yazlık köşkler inşa etti. Ava düşkünlüğüyle tanınan Sultan IV. Mehmed (Avcı Mehmed) de görkemli bir av köşkü inşa ettirdi. Çek tarihçi, diplomat ve Slavist Konstantin Jireček "Belgrad-İstanbul-Roma Askeri Yolu" adlı eserinde, 1762 yılında bu köşkü harap halde gördüğünü anlatır. Sultan Abdülhamit'in de şehzadelik döneminde bu bölgede avlandığına ilişkin kayıtlar bulunuyor. Ayrıca saray ve hükümet erkânından bir çok şehzadenin yanı sıra Said Halim Paşa, Keçecizade İzzet Paşa, Enver Paşa ve Talat Paşa'nın da burada avlandıkları bilgisine ulaştık.

Bizans sarayına ait olan araziler fetihden sonra Osmanlı devlet mülkü niteliği kazandı.. Ayrıca bölgede "Emlak-ı Şahane"ye, yani hanedana ait mülkler olduğu da arşivlerde var. Beylikdüzü adı, bölgenin bu niteliğinden

kalma bir yadigâr. Zaten "Beylik" kelimesi Osmanlı toprak hukukunda "kamu malı" anlamına gelir. Nitekim Beylikdüzü adının kullanılmaya başlandığı dönemden önceye ait arşiv kayıtlarında, öncelikle İstabl-ı Âmir'e'nin (saray atları ve padişahın has ahır) ihtiyaç duyduğu otların bu bölgeden temin edildiğine ilişkin belgelere rastlanıyor. Bunlara göre saray çamaşırlığı, has ahır ve askeri hayvanların tayını olan otlar, her yıl nisan sonu ve mayısta, başında emir-i giyah (ot emiri) adı verilen bir saray idarecisinin bulunduğu heyet tarafından törenle toplanıyordu. Ürünün bir kısmı buradaki depolarda tutuluyor, bir kısmı ise saraya götürülüyordu. Ot biçme mevsimi süresince, padişah musahibi (padişahın sohbet ettiği kişi) ve mabeyn (özel kalem) erkânı için çadırlar kuruluyor, sayısı 250'yi bulan tırpancılar ve bir o kadar voynuk (işçi askerler) çayırdaki otları kesip balyalar haline getiriyordu.

İstanbul'dan yola çıkan posta tatarlarının, haberci ve ulakların hayvanlarının ot ihtiyacı da bu menzil noktalarındaki ot depolarından

karşılanıyordu. Yine kışa rastlayan sefer dönemlerinde yola çıkan ordudaki hayvanların ihtiyacını karşılamak üzere her menzil noktasında ot bulunduruluyordu.

Emlak-ı Hümayun'a ait çayırlar, ot biçme döneminin sonunda bölgede yaşayan köylülerin istifadesine bırakılıyordu. Belgeler, padişaha ait mülkün, âdet olduğu üzere, Trakatya (Yakuplu) köylüleri tarafından kullanılmasına izin verildiğini de ortaya koyuyor.

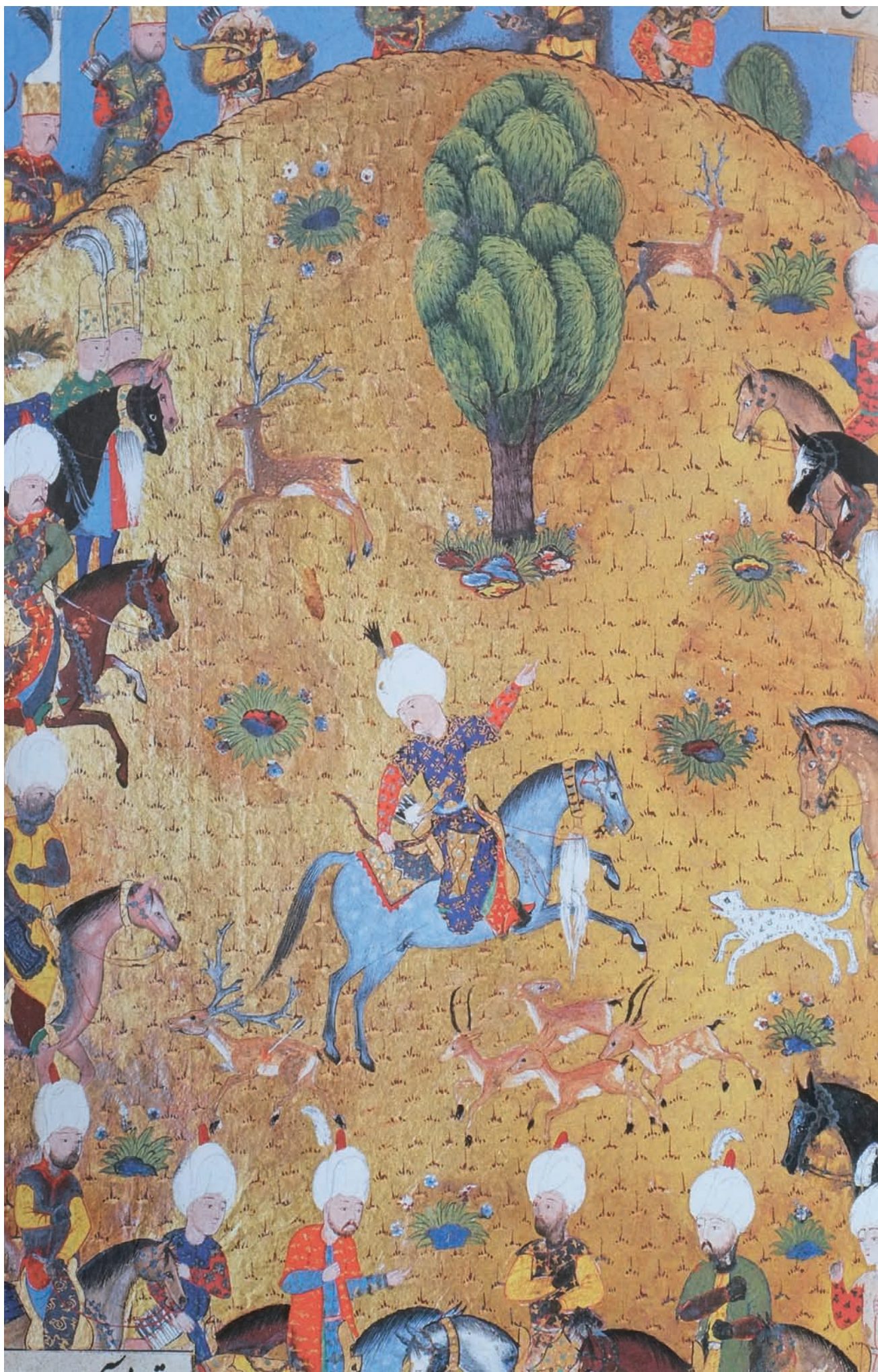
Arşivlerden ulaştığımız bir bilgi de, Osmanlı'nın son döneminde "Angurya" olarak adlandırılan çiftliğin, Sadrazam Mustafa Reşit Paşa mülkiyetine geçmeden önce Emlak-ı Şahane'ye ait olduğu ve "Kulak Çayırı" olarak anıldığı yönünde.

* * *

Osmanlı idaresinin yerleşmesinin ardından Beylikdüzü bölgesi kısmen miri

arazi, kısmen de Emlak-ı Şahane mülkü haline geldiği için arazilere "Beylik Çayırı" denmeye başladı. Yukarıda belirttiğimiz üzere bu adlandırmadaki "Beylik" ifadesi, arazinin kamu malı niteliğini belirtiyor. İsim daha sonra bölgenin düz bir zemin olması dolayısıyla Beylikdüzü'ne evrildi. "Beylikdüzü" adının anıldığını tespit edebildiğimiz ilk belge 22 Kasım 1839 tarihli. Buradan anlaşıldığına göre; İstanbul-Rumeli posta yolunun durumuna ilişkin rapor hazırlamak üzere padişah fermanıyla görevlendirilen Dergâh-ı Âli kapucubaşlarından İsmail Efendi bölgede keşif yapar. Büyükçekmece'ye yaklaştığı Beylikdüzü'nde, yolun ulaşımı aksatacak ölçüde bozuk olduğunu belirttiği raporunda kullandığı "Çekmece-i Kebir'e beş çarık, Beylikdüzü tabir olunan mahal" ibaresi de, o dönemlerde bölgenin Beylikdüzü adıyla anıldığının kanıtı.





جنتا لہ مصر فی



Yukarıdaki Osmanlı evrakı 17 Ağustos 1892 tarihine ait. Çatalca Kaymakamlığı, bölge için hayati önem taşıyan bıldırcın avı sezonunun yaklaşması nedeniyle üst makamları bilgilendiriyor ve güvenlik önlemlerinin yetersiz olmasından yakınıyor. İstanbul'dan destek talep eden kaymakamlığın, özellikle avlanmaya gelecek yabancılar, diplomatlar, bankerler ve iş adamlarının can güvenliğinden endişe ettiği anlaşılıyor.

Çatalca Mutasarrıflığı

Devletü Efendim Hazretleri

Bıldırcın avının mevsim-i hulûlü hasebiyle Nahid İstimbotu Hümayununun Çivilice'den Ayastefanos'a kadar olan sevhilde karakol gezdirilmesi ve Küçükçekmece dahilindeki mahallerin dahi temin-i muhafazası zımında bahriye nezareti ve şehremaneti celilelerine tebligat icra buyrulduğuna ve çâkirelerinin dahi teftiş için bir iki defa mahall-i mezkura azimet ve birer gün ikametle merkeze avdet olunması faideden hali olmayacağına dair cevaben şeref-bahl mevki-i ta'zim ve tekrim olan 20 muharrem 1310 tarihli ve 55 numaralı emirname-i âli-i fehmaneleri münderecâtı rehin-i ittisan-ı çâkeri oldu. Ayastefanos'dan Liman Ereğlisine kadar olan sevhilde karakol gezmek üzere mezkur nahiye istimbot-ı Hümayunu evvelce irsal buyrulmuş ise de geçende Nezaret-i müşarü-ileyhada istimbot süvarisine bâ-telgraf vukubulan emir üzerine Dersaadet'e celp edilmiş olduğu istihbar kılındı. Bu babda mütekaddem 19 Temmuz 1308 tarihli ariza-i çâkeride arz olunduğu vechile Sancak dahilinde Büyükçekmece kazasında Çivilice'den Ambarlı'ya kadar olan mahallerde ve Küçükçekmece kazasında Ambarlı ve civarlarına ekser süfera (elçiler) ve sefaret memurlarıyla muteberan-ı ecanib (öndegelen ecnebler) ve banker vesair zevat-ı kiram müteferriden gelerek ve geceleri oralarındaki çiftlikatta istimbot ve kotra ve rezk eyledikleri (diktikleri) çadırlar derunlarında beytutet etmekte (gecelemekte) olmasına ve mahall-i mezkurun karşısı Katırlı Dağları olarak kuvve-i zabıta emri muhafazaya pek de kafi derecede değil ise de berren (karadan) muhafaza-i inzibatiye için lazım gelen kollar sevk ile her türlü takyidat icrasına çalışılacağı derkar olup fakat bahren (denizden) sevhilin (sahillerin) muhafazası düşvar (zor) göründüğüne binaen zikrolunan Nahid İstimbot-ı Hümayununun küçüklüğünden düşvar olmak rüzgarın şiddetle ve zaniyle tela-tam deryaya mukavemet edemeyeceğinden dolayı Dersaadet'e aldırılmış ise de yerine diğer bir vapurun i'zamiyle (gönderilmesiyle) ber-vech-i maruz sevhilde karakol gezdirilerek bahren dahi hasul-i inzibatın temini hususunun Bahriye; ve Küçükçekmece kazasında kain Ayastefanos ve Ambarlı ve civarlarına bir sabık kuvve-i zabıta sevkiyle oraların da taht-ı inzibatta bulundurulması lüzumunun dahi Şehremanet-i Celilelerine te'kidten irade ve tebliğ buyrulması icab-ı hal ve maslahatdan olup çünkü havalar serin gitmekte olması ve bıldırcının Ağustosun onunda geçmeye başlayacağı hasebiyle şimdiden tedâbir-i takyidiyenin icra ettirilmesi ve tıpkı irade-i aliyye-i hidivleri vechile bera-yı teftiş bir gün ikametle yine merkeze avdet olunmak üzere av mevsiminin hulûlünde bir iki defa mahall-i mezbure azimet olunacağı şamil-i ilm-i sâmi-i düstur-ı ekremileri buyruldukda ol babda emr ü ferman hazreti men lehül emrindir.

24 Muharrem 1310 (5 Ağustos 1308)

Çatalca Mutasarrıfı Mustafa Cevad

Dünün Genci Anlatıyor

Sermed Muhtar Alus

Yakın maziden maceralar

— 35 —



1893 senesinde (Angurya) çiftliğindeki avcılardan bir grup

(Arkada, ortadaki başı beyaz sarılı ve pardesülü İzzet Fuad Paşa, önde, er sağda oturan: Kassam kâtibi Tayyar Efendi; yanındaki başı açık sakallı: Dalgancı Hacı Mardiros).

Gazeteci Sermed Muhtar Alus'un 1936 yılında Cumhuriyet Gazetesi'nde yayımlanan Angurya Çiftliği'nde av izlenimleri

Kuş avlağı Beylikdüzü

Beylikdüzü şehre dönüştürülmeden önce gerçek bir kuş cennetiydi. Avrupa'da varlığı kayıt altına alınan 500 kuş türünden 450'sine yurtluk eden Türkiye'deki en canlı kuş habitatlarından biriydi bu bölge. Büyükçekmece ve Küçükçekmece gölleri arasındaki ağaçlık, çayırılık ve sulak alanlar, kuşların üreme ve kuluçka mekânlarıydı. Kuzey-güney göç yolu üzerinde bulunmasıyla da kanatlıların uğrak yeri idi.

İki kuş cenneti gölün ortasında, yüksek bir konumda yer alan Beylikdüzü, göç mevsiminde benzerine çok az coğrafyada rastlanacak bir hareketlilik yaşıyordu. Bunun iki temel nedeni vardı. Birincisi, Büyükçekmece ve Küçükçekmece çukurları arasındaki yüksek arazi idi. Av maceralarını aktaran yazarlara göre çukur bölgelere çöken sisi deniz zanneden kanatlı sürüleri, yüksek alana konuyordu. İkincisi ise, Beylikdüzü'nün hava akımlarına açık

olmasıydı. Kuş sürüleri hava akımını yüksek arazide daha iyi hissediyor, yeniden yola çıkma zamanını daha doğru belirliyordu. Dolayısıyla göç zamanı olan ilkbahar ve sonbaharda avcılar, bayram ve panayır neşesiyle avlanıyordu.

Profesyonel avcılar her fırtınanın etkisini ayrıntısıyla bilir, hangi hava akımının ardından hangi kuşun geleceğini ve havanın kuş sürülerini nereye savuracağını doğru olarak tahmin ederler. Ağustos'un on beşinden sonra güneye doğru harekete geçen arı kuşları av mevsimini haber verir, bir hafta sonra "Leylek Fırtınası" adlı hava akımıyla leylekler dönüş yoluna çıkar, böylece bir buçuk ay sürecek kuş avı mevsimi başlardı.

Türk kültüründe saygı gösterilen ve dinsel anlamlar yüklenen leyleklerin ardından uzun sürecek bir kuş akını sükun ederdi. Eylül'ün ilk haftasında "Bildircin Fırtınası"nın önünden avcıların çok sevdiği, avlanması kolay, eti pek



makbul olan bıldırcın sürüleri bölgeye gelirdi. Kimi av mevsiminde bıldırcın sürüleri o kadar yoğun olurdu ki, bazan üzerlerine ceket atılmak suretiyle bile yakalanırdı. Bıldırcın avı kesintisiz bir şekilde on beş gün sürer, kimi zaman eylülün ikinci haftasında çıkan çaylak fırtınası bu akını bir kaç gün kesintiye uğratırdı. Ardından da 28 eylüle denk gelen “Kestanekarası” fırtınasıyla uzak yoldan gelen sürülerde bitkin düşen kuşlar yollara dökülürdü. Bu akın kutsal kitaplarda anlatılan bir kıssayı, İsrailoğullarının Sina Çölü’nde kırk yıl süreyle bıldırcın eti ve kudret helvasıyla beslenmesini andırırdı. “Turna Fırtınası”yla eylül ayı biter; yabankazı, yaban ördeği, çulluk gibi daha ağır kuşların geçişi başlardı. Çulluğun erken görünmesi ve fazla sayıda bulunması kış mevsiminin şiddetli geçeceğinin işareti sayılırdı.

Ekimin ilk haftası “Koç Katımı” ve “Yaprak dökümü” fırtınaları da yeni kuş sürülerini sürüklerdi. Ekim ortasında “Meryem Ana Fırtınası” denizin hareketlerini şiddetlendirir, yaz boyu durgun sularda kürek çeken denizcilere “Meryem Ana”yı hatırlatırdı. Kasım başındaki “Kuş Geçimi” fırtınasıyla son kuşlar çekilir, av mevsimi biter ve kış başlardı. Bununla birlikte Tuna Nehri havzasında hava soğuyunca güneye inen yaban ördekleri Beylikdüzü semalarında görünürdü.

Tüm bu zaman aralığında bulutlar halinde gökyüzünde beliren bıldırcınlar, yabankazı ve yaban ördekleri, gökgüvercin, turna, çıvgın, pelikan, sülün, iskete, saka, kuğu, balaban gibi kuşlar Beylikdüzü’nü İstanbullular için avlağa dönüştürürdü. Bu türlerden bazıları, kimi sezonda elle yakalanacak kadar bol miktarda bulunurdu. Avcılar avladıkları

kuş sayısıyla böbürlenir, ne kadar hünerli olduklarını anlatırken zaman zaman bire bin katınca, dinleyenler kahkahalara boğulurdu. 1831 yılında “Takvim-i Vekai’nin yayımlanmaya başlamasından sonra av etkinlikleri rekoruyla, öyküleriyle gazetelere haber olmaya başladı. İlk dönemlerde av için ok, yay ve doğan kuşu kullanırdı. Zaman içinde kah saçmayla, kah tuzakla, ağla, ökseyle, çığırtkanla, sapanla avlanmasına rağmen eksilmezdi kuşlar. Onları yok eden, insanoğlunun av merakı değil, bölgenin şehre dönüşmesi oldu.

Rumca adı Galatrio olan, Osmanlıların Kalitarya dedikleri Şenlikköy’den başlayıp Silivri çukuruna kadar uzanan alanda kuş avcılığı eski zamanlardan beri İstanbullular için Sadabad gezisi, Göksu kayak safası, Boğaz seyri gibi yerleşmiş bir kültürel ritüeldi. Bütün yılı av mevsimini kollayarak geçiren av meraklıları ve bir önceki yılın rekorunu kırmak üzere sabırsızlanan bürokratlar olduğu gibi, bölge halkı da her av mevsiminde bölgeye akın eden avcılarının getirdiği ekonomik hareketliliği dört gözle beklerdi. Ağustos ortasından itibaren İstanbul’da saray ahalisi, soylular ve şehir halkı av mevsiminde gruplar halinde bölgeye gelir ve kuş akınından nasibini alırdı.

Osmanlı döneminde av tezkeresi (ruhsat) Düyun-u Umumiye İdaresi’nden alınırdı. Her yıl rengi değiştirilen tezkereler olmadan yapılan avlanmalar yasadışı sayılır ve avcıya para cezası kesilirdi. Tezkere alan avcılar en az beş yüz, kimi zaman üç binin üzerinde fişek edinirdi.

Sadece İstanbullular değil, Avrupa’daki av meraklıları da Beylikdüzü’nün bu olağanüstü kuş hareketliliğinden haberdardı. Nitekim

Yakın maziden maceralar

— 37 —

— Ne, ne?... Avdan dönüşte sepeti bir kenara mı atıyorsunuz?.. Leş gibi kokusunu bir tarafa bırakalım, içinde fıkır fıkır kurdlar kaynar. Her gün, işin bittikten sonra deniz suyile bol bol yıkamazsan o çantanın hayrı kalmaz.

— A mirim, bildircin avında fişeklik kullanmak kimde görülmüş? Deli pösteki sayar gibi fişeklik deliği aramağa vaktin mi var? Ceketinin, kavuşturma yeleşinin harar gibi cebleri ne güne duruyor?.. Avuclayıp avuclayıp fişegi doldur; elini daldır daldır, çifteye sok.

— Avcılıkta sirtta fanilâ da şarttır.

Lodos sıcağı değil, ortalığı cayır cayır diye bildircin havalanmış. Havalanma -



Bir vakitki İstanbul avcılarının şeyhi ve piri Reşad Paşa merhum



İttihat ve Terakki'nin önde gelen isimleri: Cemal Paşa (oturan), Talat Paşa (nişan alan), Sadrazam Sait Halim Paşa (en sağda) ve Enver Paşa (sağdan ikinci) atış taliminde

30 Eylül 1955 tarihli gazete haberine göre bir günde 249 bıldırcın vurarak o yılın av rekorunu kıran Bay Naum, av için İsviçre'den kalkıp Angurya'ya gelmişti.

Radyo, televizyon, sinema ve sanal dünyanın henüz başlamadığı çağlarda İstanbullular için bu aylar son derece zevkli av maceralarının, eğlenceli akşamların zamanıydı. Av grupları Ambarlı, Trakatya, Gardan ve Anarşa'ya gelip günlerce kalırdı. Ayrıca bölgedeki çiftlikler İstanbullu misafirleri ağırlar, av ziyafetleri, eğlenceler düzenlerdi. Çiftliklerde ağırlanma şansına sahip olmayan kalabalık avcı grupları ise bölgedeki çayırlara derme çatma çadırlar kurup beklerdi. Sermet Muhtar Alus bu bölgenin av mevsimindeki görünümünü tasvir ederken, "Karşıdan bak; tıpkı bir ordugâh" der.

Beylikdüzü'nde av mevsimi boyunca en fazla kuş avlayan avcılara ilişkin çok çeşitli



kaynaklarda bilgilere rastlanır. Buna göre bölgede çiftliği olan Mustafa Reşit Paşa ahfadından Veliyüddin Efendi 1889–1934 yılları boyunca av mevsimlerinde en fazla kuş avlayanlardan. 1893 yılının rekorunu 3394 bıldırcın avlayarak kırar. Bu yılın 13 Eylül’ünde sadece bir gün içinde 404 bıldırcın avlar. Bu şahsın hayatı boyunca 50 bin civarında kuş vurduğu tahmin ediliyor.

Bölgede kuş avcılığı, eski yoğunluğuyla olmasa da, 1970’li yılların sonuna kadar sürer. Küçük çaplı da olsa sanayi tesislerinin

kurulması, belki göl suyundaki bir değişiklik, belki iklim değişikliği, ya da tüm bunların ortak etkisi... Kısacası kuşlar, bu tarihten sonra Beylikdüzü’nü terk eder. Eskiden bu bölgede dinlenen, kuluçkaya yatan, çiftleşen kuşlar, Trakya içlerindeki daha küçük sazlık alanlara ve Marmara’nın kuzeyindeki Manyas Gölü’ne çekilir.

Beylikdüzü artık göçmen kuşların değil, iş için, aş için memleketlerini, köylerini kasabalarını terk etmiş Anadolu’lu ve Bulgaristanlı göçmenlerin yurdu haline gelir.



1960’larda
Beylikdüzü’nde av



Rumeli yolunda bir menzil

Bölgenin önemli özelliklerinden biri de bugün olduğu gibi önceleri de ulaşım güzergâhı üzerinde olması. Osmanlı döneminde İstanbul'dan Avrupa içlerine doğru çıkılan yolculukta iki seçenek vardı. Bunlardan biri Edirnekapı'dan başlayıp Rami çayırı üzerinden, Küçük ve Büyükçekmece göllerine ulaştıktan sonra Çatalca'dan geçip Saray'a ve Edirne'ye bağlanırdı. İkinci yol ise Silivrikapı, Belgradkapı gibi güneybatı kapılarından başlayıp Makriköy, Küçükçekmece, Beylikdüzü ve Silivri üzerinden Tekirdağ'a uzanırdı. Kuzeyde kalan

yol büyük yerleşim alanlarından geçtiği için daha güvenli ve kısaydı. Osmanlı ordusunun da Rumeli seferlerinde sıklıkla bu yolu kullandığını Evliya Çelebi'den öğreniyoruz.

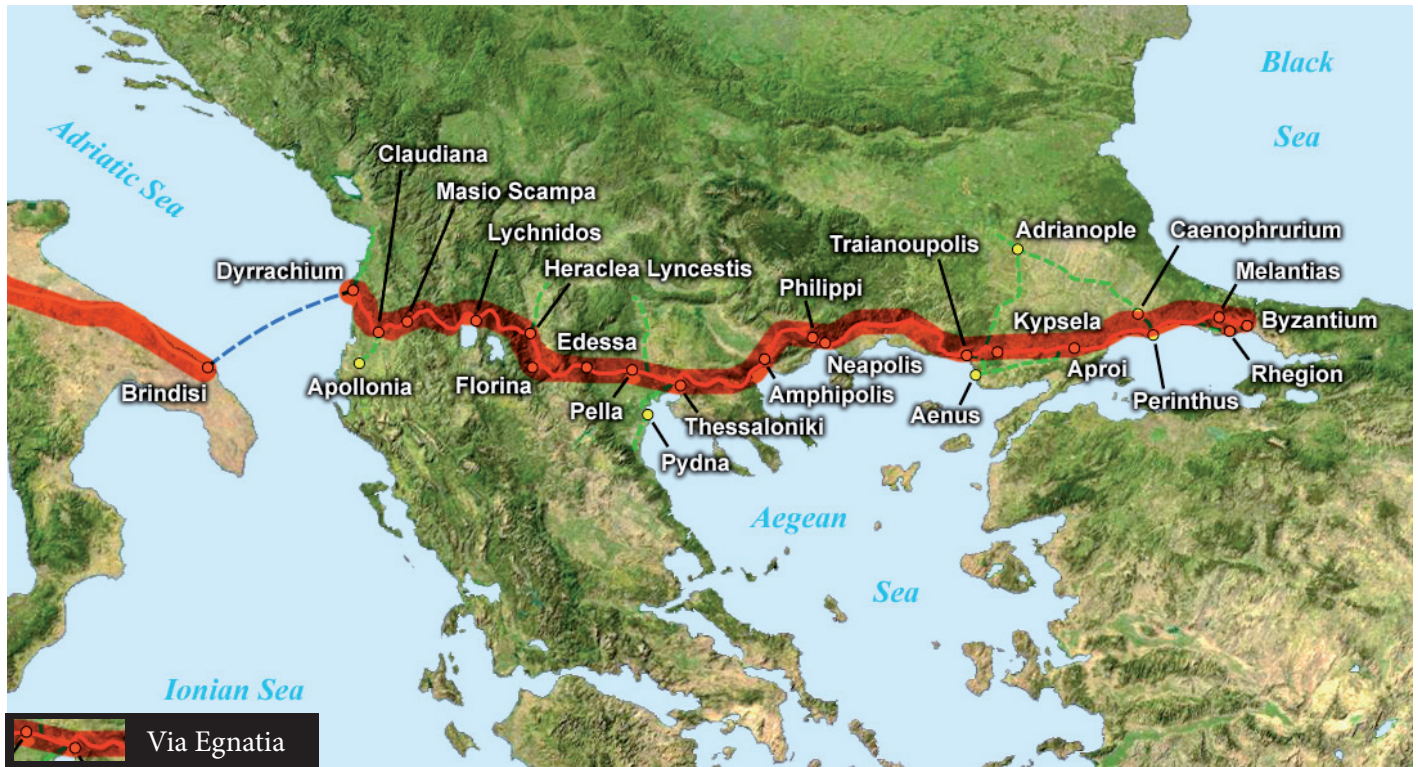
Güneyde kalan diğer yol, göllerin denizden ayrıldığı kıstağın darlığı ve bugünkü Beylikdüzü-Avcılar bölgesinde arazinin engebeli olması nedeniyle ordunun geçişinde tercih edilmezdi. Bu güzergâh daha çok posta amacıyla kullanılırdı. Roma döneminde belirlenen ve güzergâh haline getirilerek "Via Egnatia" adı verilen bu yol, fetihten hemen sonra Fatih Sultan Mehmet ve



Sultan Beyazıt dönemlerinde tahkim edilip düzenlendi. Bugünkü Beylikdüzü'nün olduğu bölge de posta menzili olarak belirlendi.

Istanbul'a kuş uçuşu 30 kilometre mesafedeki Beylikdüzü yaya yürüyüşüyle 10 saat, at ayağıyla 2 saat sürdüğünden, İstanbul'dan "bir konak uzaklık" olarak kabul edilir ve burada posta tatarının dinlenmesi, karnını doyurması ve ibadetini yerine getirmesi için bir çatı altı bulunurdu. Hızlı haber taşınması gereken ulaklar da bu noktalarda at değiştirip yollarına devam ederlerdi.

Macar asıllı Alman Hans Dernschwam da 1553'te İstanbul'a geldi. Ünlü gezgin, Yaşar Önen tarafından, "İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü" adıyla Türkçe'ye çevrilen kitabında, İstanbul'a gelirken Beylikdüzü'nden geçtiğini anlatır. Belki günü gününe tutulmamış olmaktan kaynaklanan bazı eksiklik ve karışıklıklar içermekle birlikte Dernschwam'ın notları döneme ilişkin önemli bilgiler aktarmakta.



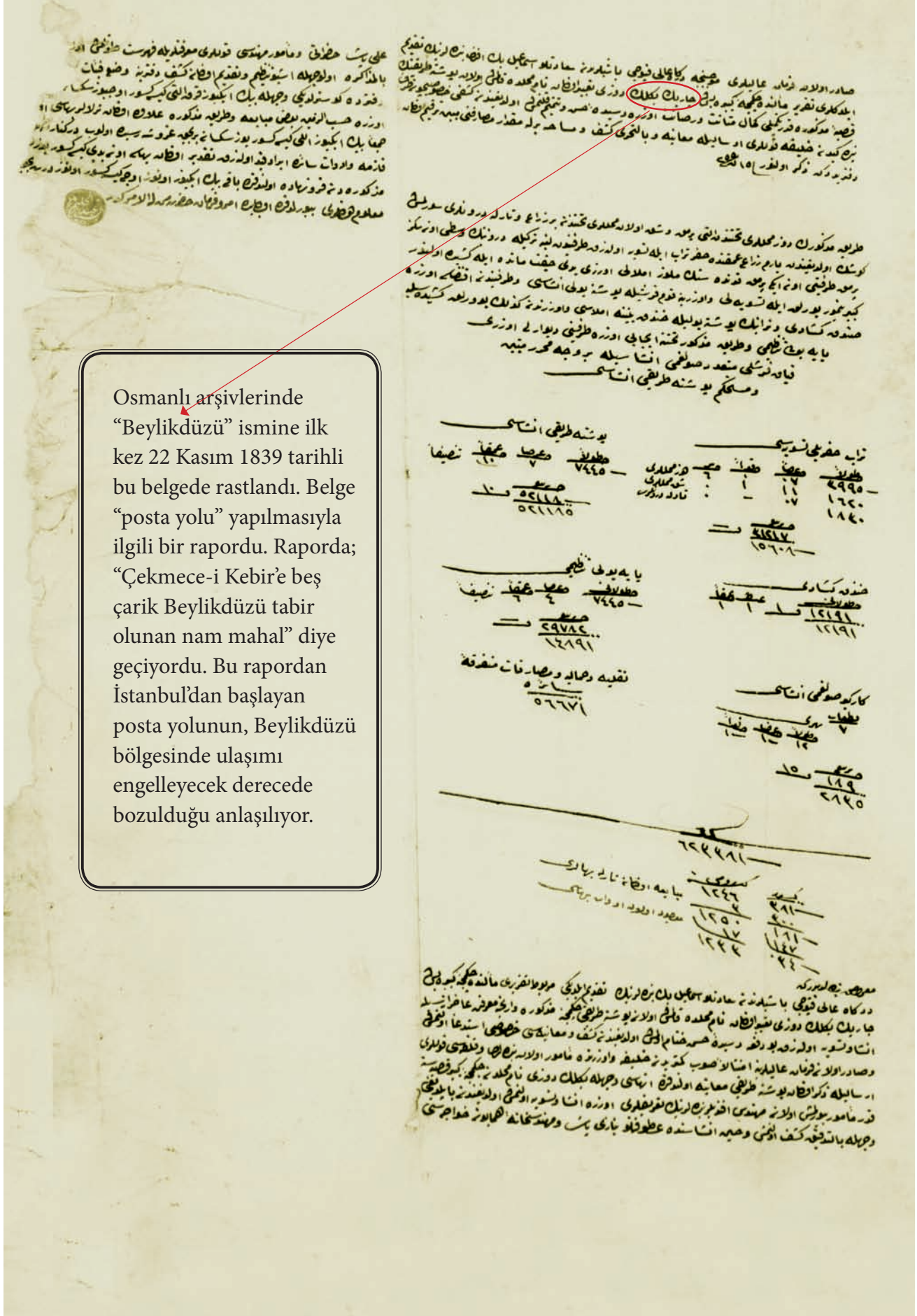


Notların aşağıda alıntılarımız kısmı Büyükçekmece'den sonraki güzergâhı kapsıyor. Ama Dernschwam, notları o seyahat anında tutamadığı için, geçtiği kasabaların adlarını hatırlamamakta. Ondan öğrendiğimiz en temel bilgi bölgede zaten var olduğunu bildiğimiz Roma Yolu güzergâhı bilgisi. Buna göre seyyahın izlediği güzergâh, bugünkü E-5 Karayolu'ndan başka bir yer değil.

“24 Ağustos'ta Silivri'den kalkarak bütün gün hiç mola vermeden 11 saatlik yol alıp 6 mil uzaklıktaki bir Türk kasabası olan Czekmese'ye (Büyükçekmece) geldik. Buranın eski adının ne olduğunu sorduksa da hiç kimse bilemedi. Herhalde vaktiyle çok bakımlı ve tanınmış bir yer olsa gerek. Yolda küçük bir taş köprüden geçtik. Yer yer kaldırım döşeli eski Romalılardan kalma yollardan da geçtiğimiz oldu. Ancak bu yollar iyice muhafaza edilmemiş, kendi haline bırakılmış. Tekrar küçük bir kasabadan geçtik, sağ tarafta denizi gördük ve kıyı boyunca yokuş yukarı yolumuza devam ettik. Kasabadan çıkarken yolun sonunda yıkık bir kilise gördük. Bu harap kilisede ikamet eden bazı kimseler var. Zaten bu kasabanın nüfusu

pek fazla değil. Kasabanın ve çevre köylerin eski adlarını bilen yok. Yine bir eski Roma yolu. Bu yol da yer yer bozuk... Oldukça uzun, çıplak bir tepe üzerinden geçtik.”

Dernschwam'ın yanısıra “Via Egnatia”ya ilişkin küçük bilgiler veren gezginlerin hepsi bu yolun bozukluğuna değiniyor. 1870'li yıllarda İstanbul'a gelen İtalyan yazar Amicis, “bütün imparatorlukta bir mil uzunluğunda bir yola rastlanamayacağına” dair iddialı bir saptamada bulunurken, Egnatia Yolu ile kıyaslayarak bu sonuca varmış olmalı. Oysa bu yol Osmanlı tarafından çeşitli tarihlerde tamir edilmiş, ırmakların ve taşkınların geçişe engel olduğu yerlere zarif köprüler kondurulmuştu. Nitekim Küçükçekmece Köprüsü'nden sonra Babüssaade Ağası Yakup Ağa'nın köprüsü, Büyükçekmece Köprüsü üzerinde Kanuni Sultan Süleyman tarafından yaptırılan Uzun Köprü, Silivri bölgesinde aynı dönemde inşa edilmiş olan otuz iki kemerli köprü, bu yolun sadece yetmiş kilometrelik kısmında yer alan köprüler. Osmanlı, Avrupa içlerine kadar uzanan bu yolu “bin bir kemerli yol” olarak anar, her bir köprüye bir takım dinsel anlamlar yüklerdi.



Çatalca Sancağı Mutasarrıflığına

6 Rebiulahir 1319 (9 Temmuz 1317)

3 Temmuz 1317 tarihli tahrirat-ı âciziye zeyldir. Büyükçekmece kazası dahilinde mutasarrıf olduğu Trakatya Çiftliği arazisinden Beylikdüzü nam mevkide zer' olunan (ekilen) bir kıt'a (parça) tarlanın biçtirileceği sırada Amindos Çiftliği mutasarrıfı Atufetlü Cevad Beyefendi Hazretleri tarafından on bir kişiden mürekkep bir heyet-i müsellaha (silahlı grup) sevk edilerek mahsulatın orağına mümanaat (biçilmesine engel) olunduğundan ve bu hal biraz daha devam eder ise mahsulatın tamamıyla mahv ve ziyayını zahiriyye-i celilenin zararını müeddî olacağından ve mir-i müşarünileyhin bir uğraşı da olmadığı halde mehâkim-i aidesine müracaat etmeyip de hır gür muameleye teşebbüs etmesi caiz olamayacağından tecavüzât-ı vakıanın men'iyle muhafaza-i hukuku istidasına (olan tecavüzlerin men edilmesiyle haklarının muhafazasına dair dilekçeye) dair Saadetlü Mazhar Paşa Hazretleri tarafından bu kere vilayete arzuhal dahi leffen irsal kılındı (ekte gönderildi). Suret-i istidaya ve tebligat-ı sabıka ahkamına nazaran bi't-tetkik iktiza-yı halin serian ifa ve inbasına himem-i aliyeleri maruz buyrulmak babında (Dilekçinin sureti ve önceki tebligatların hükümlerine göre tetkik edilerek durumun gerektirdiklerinin hızlıca yerine getirilerek haber verilmesi yüksek himmetlerinize arz olunması babında).

Soldaki Osmanlı evrakı 16 Temmuz 1901 tarihine ait. Evrakta Çatalca Kaymakamlığı, bugünkü Beylikdüzü sınırları içindeki Amindos Çiftliği'nde, hasat sırasında meydana gelen çatışma konusunda bilgilendiriliyor. Yukarıdaki çeviride ise yazışma tarihinin, hem Hicri hem de parantez içinde Rumî takvime göre verilmesi dikkat çekiyor.

Karasu Köprüsü / Çatalca / 15 Ekim 1899



اوتون مەروا جەننەتە [فەھو کورد بێنە] رەسبە

15 OCT 1899

Mostar'dan Beylikdüzü'ne bir köprü güzellemesi

Bizim için köprü, bir akarsuyun iki yakasını birbirine bağlayarak yolun devamını sağlayan geçit olmaktan çok öte anlamlar taşıyor olmalı. Her şeyden önce bizler, binlerce yıldır üzerinden ırkların, kavimlerin, uygarlıkların gelip geçtiği bir köprü coğrafyanın sakinleriyiz. Asırlardır yaşam alanımız olan topraklar en çok Asya'yı Avrupa'ya bağlayan bir köprüye benzetilir. Tam olarak Doğu'ya da Batı'ya da ait olmayışımız bu yüzden. Bu yüzden biraz yanık tenli, biraz sarışınız. Envai çeşit rengin birbirine girdiği bir ebru teknesine benzememiz bu yüzden.

Bu topraklarda yurt tutan insanların köprüler inşa etmekte ve köprü uygarlıklar kurmaktaki becerisinin ardında yatan sır da bu olmalı. İnsanın ilk kâgir köprüsünü bu topraklarda M.Ö. XIII. Yüzyıl'da inşa ettiği, arkeologların gün ışığına çıkardığı bir gerçek. Bugün Boğazköy'de (Hattuşaş) temelleri duran Hitit dönemine ait bu köprü kalıntısı, Anadolu ve Balkan coğrafyasındaki köprü uygarlığının bilinen ilk izi. Sonrası her biri birer mimari şaheseri olan ve Anadolu topraklarını çizgi çizgi kat eden akarsuların iki yakasını birbirine bağlayarak kervanların, orduların, dervişlerin ve sevgililerin güzergâhını kolaylaştıran köprüler zinciridir



چهارمین دره هفتاد و نه نفره از سواران مجاهدین

bu toprakların tarihi.

Köprü kurmakta bizim kadar mahir olan başkalarının da yeryüzünden gelip geçtiğini yazıyor tarihler. Eski dünyanın dört bir köşesine lejyonlarını yayıp bütün yolları Roma'ya bağlayan Romalılar, güçlerini bir köprü medeniyeti kurmuş olmalarına borçludur belki de. Önce başkentlerinin sınırı olan Tiber Nehri üzerine su içmeye eğilmiş bir ceylan kadar zarif Pons Salaris'u inşa ederek işe başladılar. Ardından Tojo, Ren, Sen, Tuna, Meriç, Kızılırmak, Fırat ve Dicle üzerine kondurdıkları taş köprülerle dünyanın bilinen bütün bölgelerini kendilerine bağladılar. Bununla birlikte onların ilk köprü ilhamını Anadolu'dan gelen ve Roma medeniyetinin zeminini oluşturan Etrüskler eliyle Hititlerden almış olabileceklerini düşünmemek de elde değil. Başka bir çok konuda Anadolu medeniyetini Roma'ya taşıyan gücün Etrüskler olduğunu kabul ettiğimize göre tıpkı Kibele gibi, Nortia gibi, saygıdeğer tüm kadınlar gibi; kubbe,

kemer ve köprüyü de Anadolu Etrüsklerin Roma'ya hediyesi olarak kabul edebiliriz.

Bir başka köprü medeniyeti de And Dağlarının zirveleri üzerinde yeşeren ve dipsiz vadileri, Amazon Nehri'nin azgın kollarını, sarmaşık dallarından yapılmış ahşap asma köprülerle birbirine bağlayan İnkalardı. Onlar hızlı koşucular aracılığıyla bir haberi birkaç gün içinde dağların geçit vermemeye kararlı olduğu imparatorluğun bir ucundan diğer ucuna taşıırken, coşkun nehirler ve kör vadiler, düğümlenmiş sarmaşıklardan yapılmış köprülerle geçit veriyordu. İspanyol işgalciler İnka ülkesindeki devasa taşlardan yapılmış şehirlere olduğu kadar bazen yüzlerce metreyi bulabilen ahşap köprülere de hayranlık duymuşlardı.

Bununla birlikte köprü mimarisinin en müstesna örneklerinin Osmanlı imzası taşıdığı da gözden kaçırılmaması gereken bir konu. Osmanlı, debisi yüksek akarsuların Devlet-i Âliye ordusuna ve uygarlığına



sınır çizmesine izin vermemek için, yoluna çıkan nehirler üzerine alımlı köprüler inşa ederek uzak coğrafyaları kendisine bağladı. Doğu şehirlerinden Balkan içlerine uzanan yol, Muş ovasında dingince akan Murat Nehri üzerine kurulu Muş Köprüsü'nden Bosna-Hersek'te, Neretva Irmağı üzerine kurulu Mostar Köprüsü'ne kadar bin bir kemerli, zarif taş köprülerle Doğu ve Batı uygarlıklarının iki yakasını bir araya getirir; farklı renkleri, dilleri, kültürleri sesleri ve renkleri Osmanlı topraklarında harmanlardı. Ayrıca dinin kutsadığı bir hayır hizmeti de köprü yaptırmak. Tıpkı yoldaki bir taşı kaldırıp kenara atmak gibi; ırmağın, vadinin, bataklığın geçit vermesini sağlamak da Allah rızası için işlenen bir hayırlı âmeldi. İslam dini köprü yaptırmayı sadaka-i cariyeye (sürüp giden hayır) olarak gördü. Bu nedenle öldükten sonra sıratından geçeceğine inanan Müslümanlar, dünya hayatında başkalarının gelip geçeceği köprüler inşa etmeyi bir dini vecibe olarak telâkki etti. Geyve civarında, Sakarya Nehri üzerine kurulu Sultan II. Bayezit Köprüsü kitabesinde yazılı hadis metni, bu anlayışı en güzel şekliyle ortaya koyar: Ed dünya kantaratü'l uhra (Dünya ahiretin köprüsüdür).

Her hayırlı âmelde olduğu gibi köprü inşasında da estetik ve edep gözetilirdi. Bu nedenle Osmanlı'nın ortaya koyduğu beceri, taşla giydirdiği zarafet ve inceliğin yanında köprüye yüklediği simgesel anlamlar üzerinde de ciltler dolusu kitap yazmak mümkün. Köprü'nün uzunluğu, üzerindeki namazgâhlar, konak yerleri, kitabeleri, kemer sayısı... Tüm bu öğelere dinsel ve deruni anlamlar yüklenmiş. Silivri Tuzluçayır Deresi'nin denize döküldüğü yere inşa edilen

ve bir Mimar Sinan eseri olan Silivri Köprüsü, toprak altında kalan tek gözle birlikte otuz üç kemerli. Bu rakam, tespih sayısına tekabül ediyor. Edirne'nin Uzunköprü ilçesinde II. Murat'ın yaptırdığı 174 kemerli köprü'nün altı yükseltiden oluşması, eseri yaptıran Sultan II. Murat'ın altıncı padişah olduğuna işaret eder. Aynı şekilde halk nazarında beş kemerli köprü'nün İslam'ın beş şartına, dört kemerin dört kutlu halifeye, altı kemerin imanın altı şartına işaret ettiğine inanılmakta ve köprülerin yapılış nedeni olan dini düşünce canlı tutulmaktaydı.

Adı bütün dünyada mazlum bir güzelliği çağrıştıran Mostar Köprüsü, günümüzde de başlı başına bir estetik ve mimari harika olarak görülüyor. Bugüne kadar hiçbir köprü silüeti onun kadar hayranlık uyandırmadı, hiçbir köprü ismi, onun kadar bir medeniyetle ve yüzlerce yıllık tarihle özdeşleşmedi. Bosna'da Neretva Nehri üzerine kurulu bu köprü, varlığıyla o topraklarda geçen altı asırlık Osmanlı dönemine şahitlik eder.

Evliya Çelebi onu bir gökkuşağına benzetip "kavs-i kuzah" adını verdi. Âşık Çelebi ise "kudret kemeri..." Onu övmek ve en uygun benzetmeyi yapabilmek için yazarlar, şairler birbiriyle yarıştı. Birine taştan dondurulmuş bir hilali, bir başkasına ulaşılamaz gökkubbeyi, hiçbir şeyle ölçülemez sanat dehasını çağrıştırdı Mostar Köprüsü.

Bu köprü 12 metre uzunluğundaki tek kemeriyle İslam'ın tevhit inancını sembolize eder. Nehrin iki yakasında oturan iki dinin mensupları, dört asrı aşan bir süre, Mimar Sinan'ın öğrencisi Mimar Hayrettin'in inşa ettiği bu köprü'nün üzerinden gelip geçti.

9 Kasım 1993 tarihinde Hırvat topçusunun açtığı ateşle Mostar Köprüsü'nün Neretva Nehri sularına gömülüşü, Balkanları kan gölüne çeviren savaşın çirkin yüzünü bütün açıklığıyla ortaya koyuyordu. Savaşın insanlık için ne büyük felaket olduğu, köprü'nün yıkılışını gösteren görüntülerle insanların zihnine kazındı. Uygarlık, kültürler arasında zarif köprüler kurup farklı dilleri, dinleri ve mezhepleri buluştursa da, savaş bu köprüleri yıkıyor, Âdem'in çocuklarını birbirinden ayırıyor ve öldürüyor.

İşin sevindirici yanı şu oldu: Vurulan Mostar Köprüsü'nün suya gark oluşu, binlerce kişinin öldürülüşünden daha büyük infial yarattı ve Bosna'da tarafların anlaşmaya oturdukları ilk günlerden itibaren köprü'nün yeniden inşası tartışılmaya başlandı. IRCICA, UNESCO ve Dünya Bankası öncülüğünde hazırlanan projeyle uygar dünyanın temsilcileri el ele verdi ve suya düşen parçalar çıkartılarak, köprü aslına tıpatıp uygun şekilde yeniden inşa edildi.

Bu köprü'nün ihyası insanlığın savaş

karşısında duyduğu utanç ve pişmanlık hislerinin ifadesiydi aynı zamanda. Aralarında Türklerin de bulunduğu onlarca firmanın ortak çalışması sonucu 23 Temmuz 2004'te düzenlenen açılışla "kudret kemeri", yeniden Neretva Nehri üzerinde yükseldi. Köprü'nün yıkılışı nasıl insanlığın ve medeniyetin yenilgisi anlamına geliyorsa yeniden inşası da savaşa ve soykırıma duyulan nefretin ifadesi oldu. Kanuni Sultan Süleyman'ın emriyle Bosnalı Mimar Hayrettin'in 1556 yılında inşasını tamamladığı bu muhteşem eser, Osmanlı medeniyetinin insanlığa bir hediyesi olma anlamını devam ettiriyor.

"İnsanlık, köprü kurma konusundaki becerisi ölçüsünde uygardır" şeklinde bir tez ileri sürecektir olursak bunun aksini kanıtlamak çok da kolay olmaz. Kimbilir; zaman gelir, tarih belki de de insanlığı "köprü yapanlar" ve "köprü yıkanlar" olarak ikiye ayırır...

İstanbul'dan başlayan Rumeli yolunun bir konak ilerisinde bulunan Küçükçekmece'den sonra yol, bugünkü Avcılar, Beylikdüzü ve



Büyükçekmece bölgesinde zorlu bir araziden geçiyordu. Taşkın zamanlarında geçit vermeyen Haramidere Vadisi ayrıca eşkıya tehdidinde açık bir konumdaydı. Fatih zamanında tamir edilmişti ama sel bastığında geçiş aksıyordu.

Hayır sahibi bir saray görevlisi olan Yakup Ağa'nın, bu eziyetli geçişi kolaylaştırmak üzere Haramidere Vadisi'ne inşa ettirdiği köprü, günümüzde üzerinden geçilip uzak diyarlara gidilemese de, ömür denilen yolculuğu ve ahireti çağrıştıran muhteşem bir mimari estetik örneği olarak yerli yerinde duruyor.

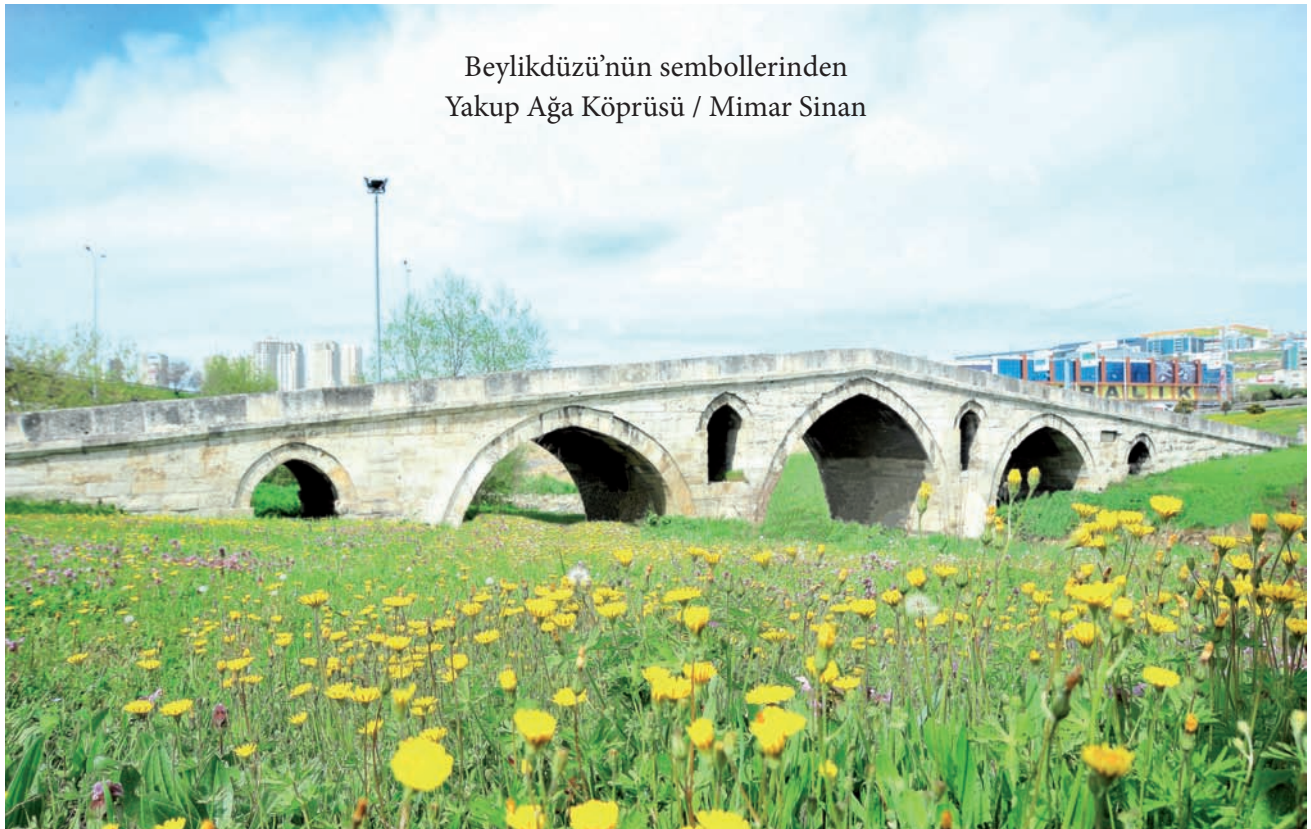
Doktor Orhan Bozkurt'un doçentlik tezinde köprüye dair şu bilgiler yer alıyor:

“Köprü Küçük ve Büyükçekmece gölleri arasındaki Haramidere üzerindedir. Tezkiretül Ebniye'de XVI. Yüzyıl Sinan eserleri arasında adı geçmektedir. Kitabesi yoktur. Sivri şekil, üç esas kemeri vardır. Sonradan yapılan onarımlarla köprü döşemesi meyli azalmış ise de Sinan'ın çizdiği mimari şekil zedelenmiştir. Köprü ölçüleri

şöyledir: Boyu 74.40 m, genişliği 6.29 m, açıklıklar orta kemerde 8.79 m, yanlardaki iki gözde 7.37 m'dir. 3.00 metre kalınlıktaki ayaklarda selyaranlar ve bunlar ile korniş arasında hafifletme gözleri vardır.”

Cevdet Çulpan'ın Türk Taşköprüleri” adlı kitabında verilen bilgiler ise şöyle:

“Kemerlerde çevre taşları sathi tempan duvarına göre 0.05 m içeridedir. Orta kemer iç sathında taş uzunlukları 2.00 m ye kadar çıkmaktadır. Taşların yontuluşları, yerleştirilişleri, irtibatları çok muntazamdır. Korkuluk taşları demir kamalarla bağlanmıştır. Korniş taşları üç kemerin hemen üstünden geçmekte ve beraber bir görünüş sağlamakta idi. Meyil restorasyonunda bu özellik kaybolmuş, yan kemerler orta kemerden ayrılmış gibi bir hal olarak görünüşteki beraberlik nispetleri bozulmuştur. Halen bu köprü İstanbul-Edirne asfaltı yanında metruk bir halde kalmıştır, kullanılmamaktadır.”





Babüssaade ağası Yakup

Haramideresi üzerindeki köprüyü yaptıran Yakup Ağa o güne dek basit bir menzil noktası olan Beylikdüzü'ne ilk hayır eserlerini kazandıran kişi olması dolayısıyla bölge için ayrı bir önem taşıyor. Yakup Ağa sadece Haramidere'den geçişi kolaylaştıran köprüsüyle değil, Trakatya Köyü'nde inşa ettirmiş olduğu cami ve müstemilatıyla da önemli bir hayırsever.

Bununla birlikte Beylikdüzü'ndeki hayır sahibi Yakup Ağa'nın hangi Yakup Ağa olduğu konusunda tereddüt var. Çünkü Yakup adını taşıyan Babüssaade ağaları birden fazla. Yaşadıkları dönem dikkate alındığında üç isim arasında tereddüt oluşuyor.

Yakup Ağa'nın isminin önündeki "Babüssaade Ağası" sıfatı, kuşkusuz onun görevini ortaya koyuyor. Babüssaade, Topkapı Sarayı'nın üçüncü kapısına verilen isim. Padişahın özel ikametgahı olan Enderun-u Hümayun'un girişini teşkil eder ve bir çok törenin

yapıldığı ikinci avludan üçüncü avluya geçişi sağlardı. Padişahın hanesi sayılan Enderun, Babüssaade'den başladığından hiç kimse buradan öteye geçemezdi. "Mutluluk kapısı" anlamına gelen Darüssaade yahut Babüssaade görevlilerine ise Babüssaade yahut

Darüssaade ağası adı verilirdi. Bu görevliler enderunda yetişen ve çoğunlukla beyaz ırka mensup gençlerden seçilirdi.

Beylikdüzü'ndeki hayır eserlerinin sahibi olduğu düşünülen ilk Yakup Ağa 1566 yılında öldü. Haremde yetişerek 1679'da Eski Saray (Bugünkü İstanbul Üniversitesi) ağası görevine getirilen bir başka Yakup Ağa daha var. Üçüncü isim ise Eski Saray'da yetişen, "Kınık" lâkabıyla tanınan ve 1547 tarihinde ölen Yakup Ağa.

Kabri Eyüp Otakçılar'da. O da İstanbul'un çeşitli semtlerinde hayır eserleri bırakmış. Eski Saray'daki Ağa Mescidi ile Tophane ve



Samatya'daki Ağa hamamları, işte bu Yakup Ağa'nın yaptırdığı eserlerden.

Haramidere'deki köprü Mimar Sinan'ın eseri olduğuna göre, aradığımız Yakup Ağa'nın, Mimar Sinan'ın çağdaşı olması gerekir. Bu ipucundan yola çıktığımızda 1566 yılında ölen Yakup Ağa ile 1547 yılında dünyaya gözlerini yuman Kınık Yakup Ağa isimleri arasında kalıyoruz. Hayır ve hasenatının çokluğu nedeniyle, "Kınık" lâkabıyla anılan Yakup Ağa'nın, Trakaty'da hayır eserleri bırakan Yakup Ağa olması ihtimali kuvvetle muhtemel. Ölüm tarihi ve lâkabı dışında bir başka bilgiye sahip olmadığımız Yakup Ağa'nın "Kınık" sıfatından yola çıkarak geliştirebileceğimiz varsayımlardan biri de, ona ilişkin soy bilgisi. Kınık kelimesi bir Türk boyunun adı olmakla birlikte, enderunda yetişmiş olması nedeniyle ağanın Türk olması ihtimali düşük. O halde buradaki Kınık kelimesinin ifade edebileceği başka anlamlar üzerinde düşünülmeli.

Acaba Yakup Ağa hayır eserleri bıraktığı Beylikdüzü'nden çok da uzak olmayan bugünkü Silivri'ye bağlı Değirmenköy yakınlarındaki Kınık adlı eski bir yerleşim yerinden alınıp saraya götürülmüş olabilir mi?

Yoksa Yakup Ağa, Kanuni Sultan Süleyman'ın ilk eşi olan Kabardey Prensesi Kaneuko'nun (Gürcistan'ın kuzeyindeki ülkesinden Osmanlı Sarayı'na getirilince "Mahidevran" adı verildi) maiyetinde saraya gelip kapıcıbaşılığına yükselmiş, Kaneuko

olan aile ismi Türk ağzında Kınık'a mı dönüşmüştür?

Bu tez de mantıklı görünüyor ama Beylikdüzü'nün ünlü Yakup Ağası'nın hangi Yakup Ağa olduğu sorusunun ne yazık ki kesin bir yanıtı yok.



Yakup Ağa, Kanuni Sultan Süleyman (yukarıda) tarafından kapıcıbaşılığa getirildi



Yakup Ağa Köprüsü'nün adı halk arasında zamanla Haramidere Köprüsü'ne dönüştü



Cip, Con ve İbrahim

Bugün size küçücük bir hikaye anlatacağım.

Alegori (yani bir meselenin sembollerle anlatılması için uydurulmuş hikaye) değil bu; yüzde yüz gerçek bir olay. İsteyen yerinde soruşturabilir.

İstanbul –Edirne yolunun otuzuncu kilometresinde Haramidere Korusu yanından sola saptınız mı, iki kilometre sonra Yakuplu Köyü’ne gelir, biraz daha giderseniz Marmara kıyısındaki Angurya Çiftliği’nin topraklarına girersiniz.

Burası Türkiye’nin bıldırcın rekorlarının kırıldığı ünlü avlaklardandır. Her yıl eylül ve ekim ayları boyunca İstanbullu avcı grupları burayı kiralarlar.

Yakuplu Köyü’nün bir kenarındaki kerpiç evciklerde ise, ırk ayrımlarını önemseyen kişilerin “esmer vatandaşlar” diye küçümseyerek andıkları insanlar yaşar.

Kalabalık çoluk çocuklarını geçindirebilmek için hem tabiatla, hem de toplumla durmadan boğuşmak zorunda olan bu insanların cebi ancak av mevsiminde biraz para görür.

Çiftlik sınırında korucu durur, avcılara çantacılık eder, “beyler” avı bitirdikten sonra da mer’aya girip vurabildikleri kaçak bıldırcınları şehirde satarlar.

Aralarında en usta ve namlı avcı İbrahim Çakmak’tır.

Otuz yaşlarında, güleryüzlü, cin gibi bir adam olan İbrahim, bebekliğinden beri her gün altını üstüne getirdiği o toprakları karış karış bilir; rüzgara göre hangi çalılığın “şüpheli” (yani umutlu) olduğunu en iyi o kestirir.

Önemli bir hüneri de köpek yetiştirmedeki ustalığıdır.

Bu ustalığın ilk şartı yavru seçmesini bilmektir. İbrahim’e on yavru gösterin, birini seçsin; altı ay sonra göreceksiniz ki gerçekten en büyük kabiliyet ondadır.



İşte Cip, İbrahim'in bu ustalığıyla seçtiği yavruların en ümit vericisiydi.

İbrahim onu kardeşlerinin arasında ilk gördüğü anda sevinçten deliye dönmüş, yalvara yakara almış, sonra bütün eğitim hünerlerini kullanarak yetiştirmişti.

Kahverengi dişi, ufak tefek bir yavruydu Cip (Adını dikenden hiç çekinmeyip çalıları ezerek her yere gitmesinden kinaye takmışlardı). Daha bir yaşını doldurmadan tam "olmuştu."

Araziyi hızlı voltalarla fakat dikkatle tarıyor, ferma (avı ürkütmemek için kamuifle olma) etti mi heykel kesiliyor, beş dakika yanına uğramasanız yerinden kimildanıyor, vurulan kuşu ne kadar biçimsiz yere düşerse düşsün bulup getiriyordu.

Başkalarının tek bildircin bulamadıkları bir sabah Cip'in grevden vazgeçmediğini gören bir Con tüfeğini ona çevirdi, çekti tetiği. Cip bir anda kana bulandı, acı acı bağırarak kaçtı, doğru İbrahim'in evine geldi.

Arkadan da bir otomobil tozu dumana katarak evin önünde durdu; içinden elinde tüfikle Con fırladı. Kapıda İbrahim vardı. O dakikada tüfeğini rehin ederek bulduğu 300 lirayı Con'a uzattı.

Ama Con'un derdi para değildi. İbrahim'e çekilmesini işaret etti, sözünün dinlenmediğini görünce bu sefer tüfeği ona doğrulttu.

İbrahim'in de cevabı içerden ekmek bıçağını kapıp gelmek oldu. İki erkek uzun uzun bakiştılar. Sonra Con otomobiline binip gitti...

İbrahim'e "Gazan mübarek olsun" demez misiniz?

Refik Erduran





ÜÇ BELDE





Yakuplu

Günümüz Beylikdüzü İlçesi arazisinde kuruluş tarihini kestiremediğimiz üç köy bulunuyordu. Doğudan batıya doğru Trakatya, Gardan ve Anarşa. Biz onları cumhuriyet döneminde, yakın zamanda aldıkları isimlerle tanıyoruz. Yakuplu, Kavaklı ve Gürpınar...

Bir yanı körfeze bakan, diğer yanı vadi ile çevrili bu köylerden Gardan, sahile yakınlığı nedeniyle, ağırlıklı balıkçılıkla geçiniyordu. Anarşa birbirine yakın mezralardan oluşuyor, tarım ve hayvancılık yapıyordu. Bu köyde balıkçılık daha kısıtlı bir geçim kaynağıydı. Sahilden biraz daha içeride bulunan Trakatya'nın sakinleri ise köylerinin yol üstünde bulunmasının avantajını kullanıyor, küçük ölçüde ticaret yapıyor, küçük ölçekli tarım ve hayvancılıkla uğraşıyordu. Kadim zamanlardan beri imparatorluk ailesine ait otlaklar bu köylüler tarafından kullanılıyor, araziler işleniyor ve halkı, bölgedeki çiftliklerde çalışıyordu.

Trakatya adının Trakya'nın kuşaklarca önceki sakinleri olan Traklarla ilintili olabileceğine ilişkin düşüncemizi yukarıda aktarmıştık. Eğer bu düşünce doğru ise,

bölge Traklardan itibaren kesintisiz bir şekilde yerleşim alanı. Bundan bir asır öncesi düşünüldüğünde yüzünü güneşin doğduğu yöne çevirmiş bir yamaçta kurulu, altından tertemiz bir ırmak akan bu coğrafyanın en eski çağlardan beri yerleşim yeri olmasının gerekçesi anlaşılır.

Trakatya adı, Trak idaresi anlamına gelen “Trak Krihtia” sözcüğünden gelmiş olabilir. Öte yandan Trakya’ya ait anlamına gelen “Trakiati” kelimesi de akla geliyor. Her halükârda ortada olan gerçek, Trakya ve Trakatya kelimelerinin kökdeşliği.

Bölgenin Türkler tarafından fethinden öncesinde bu köyde neler olup bittiğine dair ayrıntılı bilgi sahibi değiliz. Buna karşılık, Roma döneminde bugünkü Küçükçekmece Gölü kıyılarında bulunan Bathonea ve Region şehrine yakınlığı ve dolayısıyla Trakatya’nın bir medeniyet havzasında bulunduğu sonucuna varıyoruz. Bu da, Trakatya’nın Bizantion, Athira ve Selimbria ile ilintili olduğunu ortaya koyuyor. Adını saydığımız üç bölgede yaşanan gelişmelerin, bu küçük köye de yansıdığına kuşku yok.

Fetihle birlikte Trakatya’da köklü bir

takım değişiklikler meydana geldi. Köyden çıkartılmayan Rum sakinlerin bldikleri şekilde yaşamalarına izin verildi. Köy yol üzerinde olduğundan bir kısım Türk de yerleştirildi. İşte onlardan bazılarının torunları günümüz Beylikdüzü’nde oturuyor. Kendilerini “Gacal” olarak niteleyen bu vatandaşlarla Rumlar, Osmanlı idaresi süresince yüzlerce yıl uyum içinde yaşadılar...

Arşiv belgeleri Osmanlı’nın son dönemine kadar köydeki yaşam şartlarının çok da değişmediğini, Trakatya Köyü’nün kendi kendine yettiğini gösteriyor. Köyün Rum ve Türk ahalisi kendi arazilerinde ve civardaki çiftliklerde toprakla uğraşarak sağlamış geçimini.

Köy arazisi üzerinde bulunan muhtelif çiftliklerden biri de Serdar-ı Ekrem Ömer Lütü Paşa’ya ait olan Yeni Çiftlik’ti. Ömer Lütü Paşa asıl adı Michael Lattas olan bir mühtedi (Hıristiyanlıktan Müslümanlığa geçmiş kişi) idi. Avusturya Harb Okulu’nda iken Osmanlı Devleti’ne sığınan Lattas, Osmanlı ordusunda görevlendirilmiş ve Ömer Lütü adını almıştı. Sultan Abdülmecit’e hocalık yapan bu devlet adamı, Balkanlarda

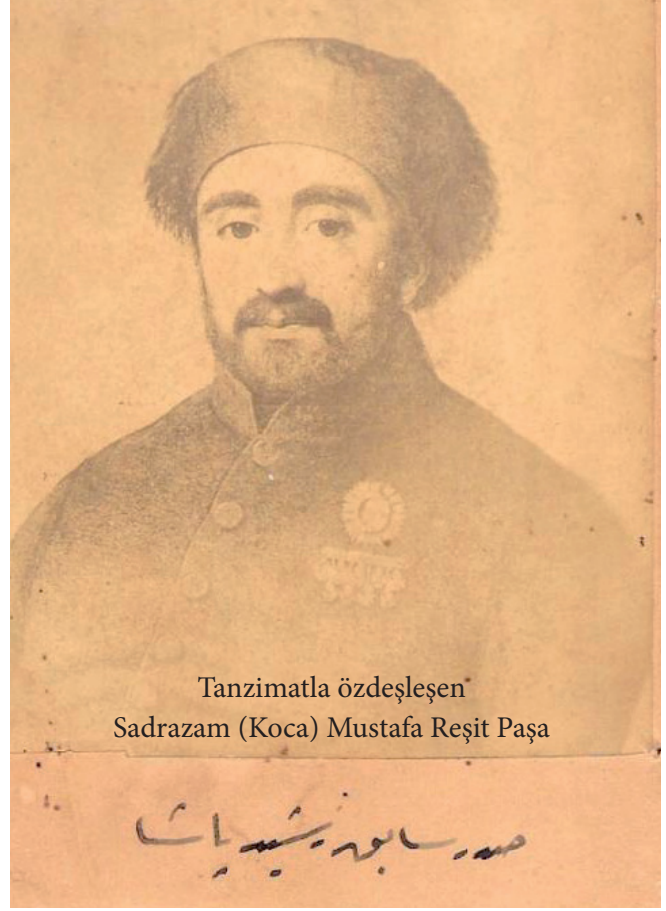


başgösteren isyanların bastırılmasında önemli yararlılıklar göstermiş, Kırım Savaşı'nda Serdar-ı Ekrem (sefere katılmayan ya da seferi terk eden padişahın yerine başkomutan vekili olanlara verilen ünvan) olarak görev yapmıştı.

Ömer Lütfi Paşa'ya ait Yakuplu Çiftliği, Osmanlı ülkesinde modern tarım aletlerinin kullanıldığı ilk çiftlik olması açısından önemli. İngiltere ve Fransa'dan satın alınan son teknoloji tarım aletleri 1863 yılında İstanbul'da düzenlenen ve açılışını Sultan Abdülaziz'in yaptığı, Osmanlı'nın ilk fuarı olma özelliği taşıyan "Sergi-i Umumi Osmani'de teşhir edildi. Osmanlı ülkesinin ticari potansiyelini ve ürettiği malları sergileyip tanıtmaya amacıyla düzenlenen bu fuara katılan Avrupalı tüccar ve temsilciler, Yakuplu Çiftliği'nde tarım aletlerinin denenmesinde gözlemci olarak bulundu. Konuklar, önceden kullanılanlardan kat kat yararlı buldukları bu aletlerin, imparatorluğun tarımsal üretimini artıracığı sonucuna vardı.

7.710 dekar yüzölçümüne sahip olan bu çiftlik, Paşa'nın varisleri tarafından 1949 yılında Çatalca İcra Dairesi'nde, 60 bin lira muhammen bedelle satışa çıkartıldı.

1959 yılında yapılan kadastral düzenleme çiftlik arazisindeki tasarruf haklarını belgeleyebilen hak sahiplerine mülkiyet hakkı verilmesini sağladı. Buna göre arazi üzerindeki kullanımlarını hukuki bir senetle ispatlayanlar mülkiyet edindiler. O yıllarda çiftlik maliki Halil Birecikli idi. Yapılan kadastro işlemi ve oluşan mülkiyet alanları yıllarca sürecektir hukuki ihtilafların doğumuna da yol açtı ve bu bölgedeki mülkiyet sorunlarının neden olduğu hukuki süreç,



Tanzimatla özdeşleşen
Sadrazam (Koca) Mustafa Reşit Paşa

yakın zamana kadar devam etti.

Yakuplu'daki ikinci büyük çiftlik, doğuda Ambarlı ve Avcılar Köyü, batıda Gardan Köyü arasındaki geniş alanda yer alan Angurya Çiftliği'ydi. Tanzimat'ın ünlü Sadrazamı Mustafa Reşit Paşa'ya ait olan bu yer "Reşitpaşa Çiftliği" olarak da anılırdı. Osmanlı kayıtlarında rastladığımız ve yukarıda bahsi geçen Emlak-ı Şahane'ye ait Kulak Çayırı üzerinde kurulu çiftlik, muhtemelen sadrazamlığı döneminde Reşit Paşa'ya ihsan edilmişti.

Mülkiyeti Reşit Paşa'dan oğlu Mazhar Paşa'ya, ondan da torunları Necmeddin ve Veliyeddin beylere geçen çiftlik, özellikle Osmanlı'nın son döneminde düzenlenen av şenlikleriyle tanınıyordu. Davetlere kimler katılmamıştı ki. Keçecizade Fuad Paşa, Said Halim Paşa, İttihatçı kadronun ileri gelenleri; Talat Paşa, Enver Paşa ve Mustafa Kemal...

جلیش

آبونه و اعلان شرایطی

قورکجه ایچون اوج آلتی
ایچینکلی ایچون

کدن اوراق کری وریز

اهلان شرایطی قسم خصوصتند مندرچدر ، اعلانلرک عتیولاندن
دولای مسئولیت قبول اولونماز

باش عروسی : سمره مبهوت محمود

اداره شایطی : استانبول ، باب عالی سادیمی ، ملیت مطبعه سی

تلفون نومروسی : باش عروسی مطبعه : استانبول ۴۰۷
هیت تحریری : استانبول ۳۷
مطبعه و اداره : استانبول ۳۷

تلفراف آدرسی : استانبول : ملیت

خبره و مطبعه یانک ایشر ایچون مدیرته مراجعت ایشلیلدو
مدتی یکین استغر ۱۰۰ غروشدر

نومرو : ۵۸۰ - ایکینجی سنه

۲۴ ایول ۱۹۲۷ جمعه ایرتیمی ۲۷ ربیع الاول ۱۳۴۶

نشمی ۵ غروشدر

چته نك اوی

اختیار قادین آکهرتور

آلتونیان تنکه چی طود و سیک آوندده اون

بش کون یاتوب قالقمش ...



طوروسک ییشل کورده کی اوی

مرحان آلتونیان چته سنه عائد تحقیقات صوک
صفحه سنه کیم مشدر . چته نك آله باشلری تشکیل
ایدن مقبول مرحان آلتونیانله اوخالسه ،
میر و حارون میرات ورجانی یه عائد تحقیقات هدلیه
ختم بولمش صایبلا بیلیر . چته نك ایکینجی
درجه ده مضوی اولانلر حقه کی پولیس
تحقیقات ده نتیجه لندکدن و اوراق هدلیه
کوندرلدکدن صوکر ا . مسکن طلفنکده کی اوراق
ایله حصار حکیمه یه تودیم ایدله جکدر .
چته چارن نوآده ، جورچی ، احمد حقه کی
تحقیقات ده بیتک اوزره در . ضابطه جه تحت
ظنه آلتان اوسب و مهرانک استجوابلری اجرا
ایدلدر .

چته یانالقی ایدله جکی و صاده نك فر داسنده
مندن رومانیایه کیندیکی نلیت ایدیان
سکچی - وروسک ییشل کورده کی افاککاهه
کیندن بر مجریض ، صوفی قاین و لده سیله
کوروشمشدر . بو اختیار ارمنی قادینی عررضه
شولری سوله مشدر :

— مرحان آلتونیانله دامادم طوروس
طایب یورلدن . بوندن بر مدت اول آلتونیان
بزم آده کلدی واون بش کون قادار بزده
اقاقت ایش . دامادم طوروسک آلتونیانک
دیگر شریکله طایب یورلدن ایشما یغنی بیلیمورم .
دامادم ۶۰ ، ۶۵ یاشلرنده واریدی ، برکوزی کور .
[ماهدی ۳ نجی صفحه نك ۴ نجی ستونده]

غازی حضرتلری نك دون سرای باغچه مندره کوکره جین اولری نه عائد انطباعات



Milliyet Gazetesi'nin 24 Eylül 1927 tarihli 1. sayfası
Atatürk'ün Dolmabahçe Sarayı'ndaki güvercin avına ayrılmış



غازی - حضرتلری دون آقشام اوزری
دقتلرنده معناد ذوات بولوندی حالده دوله
باغچه سرای باغچه مندره بر تنزه اجرا ایشلر
و کوکره جین اولاملردر .

مشارالیه حضرتلری سرای باغچه مندره کی
آودن صوکره ساعت اون سکزه چاریک فالاریق
رفاقتلرنده بویوک ملت مجلسی رئیس کاظم پاشا
حضرتلری ، داخلیه و کلی جبل بک ، برنجی
قول اردو قوماندانی شکری نائلی پاشا ، غازی
هیناب مبهوتی قلیچ علی بک ، سینوب مبهوتی
رجب زهدی بک ، سمره مبهوتی محمود بک ،
یوزغاد مبهوتی صالح بک ، ریاست جمهور کاتب
عمومیسی توفیق بک ، سریاور رسوخ بک ، شهر
امینی محی الدین بک بولونتلری حالده «سکودلی»
یاطنه راکب اولملر و بر دکر تنزی اجرا
بوورملردر .

کیجه آلدیقمن متهم معلومانه کوره ، غازی
حضرتلری یاطله لاشه قدر عزمت بوورملر
اورادن دوشروجه دوله باغچه سراینه هودت
ایله ملردر .

Yakuplu'nun en büyük konuğu

“Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var” derler ya, öylesi bir hatır öyküsüdür bu. Bu kez kahveyi içenin, bu küçük köyden gelip geçenin, bir kaç saat de olsa oturup dertleşenin taşıdığı bir hatırdır bu. Kırk yıl değil asırlar süren bir hatır... Nasıl sürmesin ki. Yurdunu, memleketini bırakıp buralara savrulmuş Rumelili göçmenler, paramparça olmuş bir imparatorluğun yetimleriyle onlara kucak açmış, bırakıp geldikleri memleketlerini aratmayacak güzellikte diyarlara yerleştirmiş büyük bir Ata'nın hemşehrileridir onlar. Sonunun gelmeyeceğini düşündükleri yenilgi, yokluk, evlat acısı, sürgün ve ayrılık ıstırabından sonra onlara zaferin onurunu yaşatan Atatürkleri vardır artık. Onu misafir etmenin onuru unutulur mu...

Aslında Atatürk'ün bu topraklarla yıllar öncesine dayanan tanışıklığı vardır. Muhtemelen Osmanlı döneminde İstanbul'da olduğu yıllarda burada ava katılmış olan Mustafa Kemal, 15 Temmuz 1937 tarihinde Florya'da bulunduğu bir gün Angurya Çiftliği'ni ziyaret eder. Özel Şahingiray tarafından 1955 yılında toparlanan “Atatürk'ün Nöbet Defteri” adlı kitabın

629. sayfasında yer alan bilgilere göre Gazi Mustafa Kemal Atatürk, 1937 yılının 28 Haziran'ında Dolmabahçe Sarayı'ndan çıkıp Florya'ya geçer. Fransa'nın, Hatay'ın bağımsızlığını resmen kabul ettiği haberini alan Atatürk son derece sevinçlidir. 15 Temmuz'da yanındakilerle birlikte Florya'dan otomobille yola çıkan Gazi, yarım saat mesafedeki Yakuplu Çiftliği'ne gelir. Köy kahvesinde uzun süre oturarak Rumelili hemşehrileriyle memleket hakkında sohbet eder. Kahvehaneden ayrıldıktan sonra Florya'ya dönmeyip, yanındakilerle birlikte Angurya Çiftliği'ne gider. Akşama kadar dolaşp görevlilerden bilgi alan Atatürk, yeniden Florya'ya döner.

Bu ziyaret, onun çok önceleri, henüz zabıtlığı sırasında Angurya Çiftliği'nden haberdar olduğu, burada daha önce av yaptığı düşüncesini destekliyor.

Evet, günübirlik bir ziyarettir bu. Ama etkisi büyük olur. Köylülerle yemek yerken, dolaşırken, denizin sunduğu imkanlardan faydalanmalarını tavsiye ederken, anasından duyduğu Rumeli şivesiyle konuşması, Yakupluluları çok duygulandırır. O gün

ne kadar onur duyduklarını çocuklarına ve torunlarına anlatırlar.

“Şeref-ül mekan bil mekin” der eskiler.
Yani “Mekanlar, orada bulunanlar dolayısıyla ayrıcalıklıdır...”

* * *

Angurya Çiftliği 1930’lu yıllarda alacaklılar tarafından icraen satış tehdidiyle karşı karşıyaydı. Çiftliğin yüksek değeri gözönünde tutularak Çatalca İcra Dairesi tarafından kiraya verilerek gelir elde edilmesi düşünüldü. Bildircin avı yapılabilen müstesna yerlerden birisi olması çiftliğe ayrıca değer katıyordu. Nitekim icra dairesi tarafından düzenlenen gazete ilanı metninde bu hususa dikkat çekilerek, “Çiftliğin villa tarzında yapılmış beş odalı binasının avcılara kiralanacağı” özellikle belirtiliyordu.

Daha sonraki yıllarda Angurya Çiftliği çeşitli veraset davalarına konu olmuştu.

300’den fazla hissedara ulaşılamaması dolayısıyla, “Angurya Çiftliği hissedarlarına yapılacak mahkeme tebliğleri yerine geçmek üzere” gazete ilanları verildi. Vakıflar Bankası 1979 yılında çiftliğin kendi uhdesinde bulunan kısmını icraen satışa çıkarmıştı. 122 hektar büyüklüğündeki arazinin 35 bin 877 metrekaarelik kısmı bankaya aitti. Bu satış gerçekleşmedi. Arazinin fiyatı en son Aralık 1981’de 22 milyon 690 bin liraya yükseldi.

Çiftliğin varislere ait olan hisseleri de çeşitli dönemlerde satışa sunuldu. 1980’li yıllardan sonra Yakuplu Köyü’nün yapılaşma sürecinin başlamasıyla birlikte değerlendirilen araziler arsa haline getirildi. Bu yıllarda Angurya Çiftliği’nden elde kalan arazi parçaları “Haramidere Yakuplu’da Deniz Manzaralı Satılık Arsalar” ilanı ile satışa sunuldu. Günümüzde çiftlik arazisi, toplu yerleşim alanları haline gelmiş durumda.



Cumhuriyet

Onüçüncü yıl sayı: 4716

İSTANBUL — CAĞALOĞLU

Telgraf ve mektub adresi: Cumhuriyet, İstanbul - Posta kutusu: İstanbul, No 240
Telefon: Bağmuharrir ve evi: 22366. Tahrir heyeti: 24293. İdare ve matbaa kısmı: 24299 - 24290

Çarşamba 30 Haziran 1937

Atatürkün Floryada istirahat günleri



— Foto Cumhuriyet —
Büyük Şef Atatürk Floryada istirahatle meşguldür. Yukarıdaki fotoğraflar kendisini dün köşkün taraçasında Dahiliye Vekilile görüşürken ve bir tenezzüh esnasında göstermektedir.

Profesör Samoiloviçin İstanbulda keşifleri

Dost memleket alimi, şehrimizdeki tetkikleri esnasında Türk dili hakkında yenilikler gösteren eserler buldu

Üçüncü Dil Kurultayına iştirak eden Sovyet alimleri yarın Odessa yoluna memleketlerine dönmeyeceklerdir. Sovyet alimlerinden profesör Samoiloviç dün Sovyet konsoloshanesinde İstanbul gazetecilerini kabul ederek Kurultaydan sonra şehrimizde yaptığı tetkikler hakkında aşağıdaki beyanatta bulunmuştur.

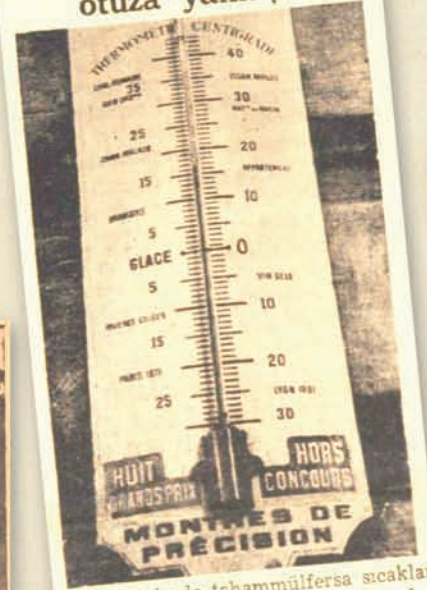


— Dil Kurultayından sonra Beyazıt'taki umumî kütüphanede ve Evkaf müzesinde eski Türk ve İslâm eserlerini tetkik ettim. Ötedenberi orta Asya Türklerinin edebî dili ile uğraştığım için bilhassa bu mevzu ile alakadar eserleri tetkik ettim. Her iki kütüphanede de fevkalâde sayıya dikkat el yazman eserler buldum. Bunlar meyânında bilhassa şarkî edebîyatı ilâhîyatı ve felsefî eserleri buldum. Bunlar meyânında bilhassa şarkî edebîyatı ilâhîyatı ve felsefî eserleri buldum.



Atatürkün dün Floryaya sefere çıktığını haber vermiştik. Büyük Şef önce, kendileri için yapılmakta olan köşkü gözden geçirmişler, sonra karaya çıkarak bir gezinti yapmışlardır. Arkalarındaki şapkalı zat Efgan Büyük Elçisi Ahmed Handır.

Sıcaklar şiddetini gittikçe artırıyor Dün hararet gölgede otuza yaklaştı



Son günlerde tahammülfersa sıcaklar hemen herkesin şikâyetini mucib olmaktadır. O kadar ki, öğle saatlerinde İstanbul sokakları cehennem gibi yanmakta ve herkes gölge ve serin yerlere sığınmaktadır.

Halk, yakıcı sıcaklardan kurtulmak için, kırlara, plajlara gitmektedir. Son günlerde sayfiye yerlerine göç eden nazarı dikkati celbedecek kadar çoğalmıştır.

Büyük Şefin istirahat günleri



Foto Cumhuriyet

Bize geçen hafta içinde, büyük İngiliz hükümdarı Majeste Edvardın fevkalâde kabul ve tatyibi gibi müstesna bir şeref daha bahşeden Ulu Reisimiz Atatürk, Florya denizindeki mutad sükun ve istirahat hayatına tekrar karıştı.

İtalya yeniden askerî hazırlıklar yaptı

Kabine dün mühim kararlar verdi. Afrikada 150,000 kişilik müstemleke ordusu hazırlanıyor. Roma civarında tevkifat yapıldı



İtalya Kralı, M. Mussolini, Mareşal Badoglio ve Mareşal d'Amico son İtalyan manevralarında Roma 12 (Hüsnü) — Kabine bu sabah Başvekil M. Mussolini'nin riyasatında toplanmış ve millî müdafaaın takviyesi hakkında mühim kararlar vermiştir. Mühim askerî tedbirler alan kabine toplantısından sonra toplanmış İtalyan askerî hazırlıklarını beynelmîlî ühiyatlara uygun bir şekilde idare edeceğini bildirmektedir.

[Arkast 5, 7 sütun 4 satır]



Tarihe “93 Muhacirleri” olarak geçen göçmenler



Bir göç durağı

1877-1878 yıllarının denk geldiği hicri 1293 tarihine atfen “93 Harbi” adıyla hatırlanan ve Balkanlardaki Türk varlığına çok büyük darbe vuran Osmanlı-Rus Savaşı yıllarıdır. Beş asırdır Türk toprağı olan bu bölgeler, 93 Harbi yıllarında Rus çizmesiyle tanışır. İstanbul’u ele geçirmek üzere Ayastefanos’a (Yeşilköy) kadar gelen Rus ordu birlikleri Kumburgaz’dan başlayıp Anarşa, Trakatya, Ambarlı, Halkalı ve Sefaköy’ü de içine alan sahil kesimine konuşlandırılarak bekletilir. Bu durum, bölgede oturan Türklerin yaşadığı ilk işgalin acı hatırası olması bakımından önem taşır.

93 Harbi sonrasında bölgede olup bitenler memleketin genelindeki felaket olaylarından farklı değildir. Balkan içlerinden İstanbul’a akan mülteci selinin duraklarından biri de Trakatya ve Anarşa’dır. Sahip oldukları her şeyi yurtlarında bırakan yeni göçmenler, bölgede küçük ölçülerde olsa da yerleşip tutunacak yer bulma şansına sahip olur. 1878 sonrası bütün imparatorluk gibi Trakatyalıları da peşpeşe savaş acıları yaşar.

Birinci Dünya Savaşı ve İstanbul’un işgali yıllarında köyün kadim sakinleri olan Türkler

ve Rumlar arasındaki iyi ilişkileri zedeleyen bazı elim olaylar, Trakatya'nın eskileri tarafından üzüntüyle hatırlanmakta. İstanbul işgal edildikten sonra Rumlar arasında Türklere karşı bir takım rencide edici davranışlar olduysa da bu tarz hareketlerin köyün Rum ahalisinin tamamına teşmil edilemeyeceği de o döneme dair hatıraları anlatanların altını çizdikleri bir başka konu aslında.

Savaş biter... Asırlardır birlikte yaşayanlar yeniden kapılarını birbirlerine açar. Ancak 1924 Lozan Anlaşması gereği karara bağlanan "Ahali Mübadelesi", Rumlar ve Türklerin arasına uzun yıllar sürecek bir mesafe koymayı, hatta bu iki halkın yüzlerce yıllık birlikteliğini unutturmayı, birbirinden ilelebet koparmayı amaçlamaktadır.

Gerçekleştiği döneme bakıldığında, belki siyasi açıdan zorunluluk olduğu düşünülen mübadele, mağdurlarının üzerinde kuşaklar boyu giderilemeyecek bir travma da oluşturur.

Mübadele ile Trakatya'yı terk eden Rum aileler Büyükçekmece bölgesinden çıkan diğer mübadiller gibi Yunanistan'da aşağı yukarı toplu bir şekilde Yeni Athira ve Yaniça (Yenice-i Vardar) şehirlerine yerleşirler. Trakatya'da onlardan boşalan bölgeye ise Yunanistan'dan gelmiş olan Türkler ile az sayıda Arnavut kökenli Müslüman ile yine az sayıda, "Patriyot" olarak adlandırılan Türkler yerleştirilir. Köye ilişkin ayrıntılı ilk nüfus verisinin edinildiği 1935 yılında Yakuplu Köyü'nde 434 kişi yaşamaktaydı.

Yeni yerleşimciler İstanbul'a yakın





bu köyde alışageldikleri yaşam tarzını sürdürürken, 1960'lı yılların başında köyün Rumca adı olan Trakatya, bölgedeki hayır eserlerinin sahibi olan Yakup Ağa'nın adına izafeten Yakuplu olarak değiştirilir. Köyün mübadil kökenlileri değilse de bölgeye sonradan yerleşen diğer Balkanlı göçmenler arasında, bu adın verilmesini yaşadıkları göçe bağlayan bir söylence de dillendirilir. Onlara göre Bulgaristan'dan gelen üç kardeşten adı Firuz olan Firuzköy'e, Yakup olan Yakuplu'ya, Saadet olan ise Saadetdere'ye yerleşince, oralara isimlerini verirler. Bu söylencenin gerçeğe ilgisi yok. Çünkü Firuzköy'de yaşayan göçmenler bugün Bulgaristan'da kalan Balcıbük köyünden gelme. Başlangıçta Bulgaristan'dan göçenlerin yerleşmemiş olduğu Trakatya adı ise Babüssaade Ağası Yakup Ağa'dan dolayı Yakuplu olarak değiştirildi. Saadetdere ise eski bir çiftlik arazisi.

1950'de seksen haneli 560 nüfuslu olan Yakuplu, uzun süre kendi halinde yaşayıp gider. 1980 yılında 1252 kişinin yaşadığı

köydeki nüfus artış hızı, 80'li yıllardan sonra takip edilemez bir hızla artar. 2007 yılına geldiğimizde bu sayı 51.862'yi bulur.

80'li yılların sonu bölgenin yeni bir bakışla değerlendirildiği, adeta yeniden keşfedildiği bir dönemdir. Bu keşfin önemli nedenlerinden biri, 1980 yılında onaylanan İstanbul şehir planında, bölgede bir liman kurulacağını belirtilmesiydi. 1984 yılına ait planda bu durum kesinliğe bağlandı. Planda liman olacağı belirtilen bölge emlak yatırımcılarının dikkatini çekti. Nitekim 1989 yılında Ambarlı Limanı'nın inşaa çalışmasına başlandığında, Yakuplu Köyü en gözde yatırım alanlarından biri haline gelmişti bile.

Yükselen yıldız, İstanbul'un her yerinden görünüyordu artık. Metropolün bu bakir köşesi hiç bir tamir ve dönüşüme gerek duyulmaksızın kolayca inşa edilecek toplu yerleşim alanları için idealdi. Ulaşım ve taşıma imkanları elverdiğinden, bölgede küçük çaplı sanayi yatırımları da başlamıştı. Bir yandan toplu konut inşaatları yükseliyor, bir yandan sanayi tesisleri kuruluyordu.

Yakuplu Köyü, sakinlerinin gözleri önünde kimlik değiştiriyordu. Limanın işlemeye başlamasıyla birlikte bölge farklı bir iş imkanı edinmiş, oluşan istihdam ihtiyacını karşılamak üzere köye yerleşenlerle nüfus yıldırım hızıyla artmaya başlamıştı. Bu değişiklikler artık Yakuplu'yu kaçınılmaz olarak köyden kasabaya, kasabadan kente eviriyordu. 1987 yılında yapılan yasal düzenlemeyle Gürpınar Beldesi belediye statüsüne alındı. Yakuplu Köyü de büyük ölçüde bu belediyenin mücavir alanı içinde kaldı. 1993 yılında yapılan yasal düzenlemeyle de Gürpınar'dan ayrılarak yeni bir belde haline getirildi. Böylelikle, önceden Gürpınar belde belediyesi sınırlarındaki Ambarlı Limanı'ndan Haramidere'ye kadar

uzanan alan Yakuplu Belde Belediyesi'nin sınırlarına dahil edildi. Ertesi yıl yapılan seçimle Cemal Kahraman, Yakuplu'nun ilk belediye başkanı sıfatını kazandı.

Trakların kurduğu, Babüssaade Ağası Yakup'un imar ettiği bu küçük Trakya köyünün çehresi bambaşka bir hal almıştı artık. 1950 yılında, seksen hanede 560 kişinin yaşadığı Yakuplu, uzun süre kendi halinde yaşayıp gitti. Bulgaristan hükümetinin 1950-1952 arasında göçe zorladığı Türklerden bir kısmının, alışageldikleri çiftlik yaşamını sürdürebilmeleri amacıyla Yakuplu Köyü'ne yerleştirilmesine karar verildi. Gerçi bin çiftlik konutu projesi hayata geçirilemedi ama Yakuplu'nun yıldızı, belli ki günden güne daha fazla parlayacaktı.



1950'li yıllarda Beylikdüzü ahalisi

Balkan Harbi'nde Osmanlı askerleri. Arkada Yakup Ağa Köprüsü





Granada Çingenesi / Juan de Echevarría

Yakuplu Romanları

1940'lı yıllar Trakya'nın demografik yapısında köklü bir değişikliğe yol açan bir başka toplu yerleşim hareketinin yaşandığı yıllar. Köyde bulunan az sayıda Roman, akrabalarına kucak açar ve birdenbire köyün en kalabalık nüfusunu oluşturur hale gelir.

Yakuplu Romanları, üzerinde durulması gereken farklı bir kültürel gruptur aslında. Onlar bölgedeki diğer yerleşim yerlerinde küçük mahalleler kurmuş olan Roman topluluklarından ciddi bir şekilde ayrılırlar. En temel ayrılık bu grubun kendi aralarında iletişim dili olarak özgün bir Hint-Avrupa dili olan Romanca'yı yaygın olarak kullanıyor olmalarıdır. Ayrıca civar ilçe ve kasabalarda yaşayan Romanlardan farklı olarak Yakuplu Romanları zanaatı olan bir grup da değildir. Daha basit işlerle geçinirler. Tarım kültürü, küçük esnafılık, el sanatları bu grup arasında rağbet görmez.

Bu özelliklerin ifade ettiği anlamı incelemeden önce, bölgedeki Roman varlığının Osmanlı dönemine, hatta Bizans dönemine kadar indiğinin altını çizmek gerekir. İstanbul varoşlarında eskiden beri var olan Romanlar, Osmanlı idaresi tarafından kollanan ve çeşitli mesleklere

özümlenen bir gruptu aslında. Dolayısıyla İstanbul Romanları arasında şehrin asıl yerlisi olan azımsanmayacak bir kitle olduğunu belirtmek gerekir. Bununla birlikte İstanbul Suriçi, Litros Köyü, Çatalca varoşları, Silivri Kalesi ve Trakya içlerinde bulunan Romanların birlikte yaşadıkları toplumlardan etkilenecek zaman içinde kendine özgü şehirli bir kitleye dönüştüklerini söylemek mümkün.

Roman adı, geçmişte Türk ve İslam kültürü içindekiler için asla kullanılmadı. Onlar etnik ve kültürel bir tanım sayılabilecek “Kıpti” ya da bu kelimenin çoğulu olan “Kıptiyan” adıyla anıldı. Bu ad, kökenlerini Mısır'a bağlayan şark söylencelerinden kaynaklanır.

Rumların çoğunlukta olduğu yerleşim merkezlerinde yaşayan Romanlar “Rum Çingenesi” olarak adlandırılmaktaydı ki, “Roman” adı, daha çok bu grubu ifade eder. “Rum Çingeneleri” daha çok müzisyenlikle geçimini sağlayan bir kitleydi; Türkçe ve Rumca'nın karışımından oluşan bir iletişim dili kullanırlardı. İsimleri musiki tarihimizde kayıtlı olan Yorgo Bacanos, Aleko Bacanos, Lavtacı Lambos, Kemençeci Vasil gibi müzik adamları bu bölgeye yerleşik olan ve “Rum



Fotoğraf: Emre Soytürk



Çingenesi” olarak nitelendirilen gruba mensuptur.

Türkler ve diğer Müslim gruplar arasında yaşayan Romanlar ise “Müslim Kıptiyan” olarak adlandırılmaktaydı. Bu durum, onların geçmişte dinsel tercihlerine göre yerleştirildikleri düşüncesini akla getiriyor. “Müslim Kıptiyan” elekçilik, çömlekçilik, kalaycılık, maşacılık gibi küçük zanaat işleriyle geçinen, İslam kültürünü tamamen kabul etmiş, kendilerine has bir aksanla konuştukları Türkçe’den başka dil bilmeyen

şehirli bir kitleydi. Göçer olmayan, uzun zaman önce yerleşik hayata geçmiş, yerli gruplarla akrabalık ilişkileri tesis etmiş bu kitlenin zaman içinde Türk ve Müslim gruplar arasında eriyip farklılıklarını kaybettiği de gözlenirdi.

“Roman” adı günümüzde dünyanın her yanına dağılmış, farklı din ve inanışlara mensup, kültürel nüansları bulunan, farklı diller konuşan kalabalık bir halkın ortak etnik adı haline geldi. Etimolojik olarak bu ad Sanskritçe “erkek eş” anlamına gelen “Rama Ramana” kelimesiyle ilintilendirilir. Bu grubun kullandığı ve “Romca” adı verilen Hint-Avrupa dilinde “Rom” kelimesi, “insan” anlamına geliyor...

Mübadele ile Yunanistan’da bulunan ve kendisini Türk olarak tanımlayan kalabalık bir Roman grubu da İslam inancına mensup olmalarından dolayı Türkiye’ye gönderildi ve diğer mübadillerle birlikte iskan edildiler. Bu kitle aşağı yukarı tamamen şehir ve kasaba kökenli; göçer yaşam tarzına sahip değil. Türkiye’nin özellikle batı bölgelerinde, mübadiller arasında kaynaşmış durumdalar.

Bir başka Roman grubu da Bulgaristan’da Türk kökenlilere yönelik deportizasyon politikasının mağdurlarından oluşur. Cumhuriyet döneminde aralıklarla Türkiye’ye sığınan ya da sürgün edilen Müslümanlar arasında az sayıda Roman kökenli de bulunmaktaydı ki, bu kitle arasında göçer yaşam tarzını sürdüren yok gibidir.

Yakuplu Romanları, kendi aralarında iletişim dili olarak Romanca kullanmaları dolayısıyla civar bölgelerde yaşayan Romanlardan ayrılır. Yakın zamana kadar belli bir zanaat sahibi de olmayan bu kitle, yerel idarelerin de katkısıyla günümüzde büyük ölçüde mesken sahibi oldular.







Gürpınarlı Fatma ile Kavaklılı Abidin Özalkan'ın düğünü / 28 Kasım 1959

Kavaklı

Bölgedeki kadim yerleşim yerlerinden Gardan, Osmanlı fethinden sonra Türklerin yerleşmek üzere tercih etmemeleri sonucu, homojen bir Ortodoks köyü görünümünü mübadeleye kadar korudu. Türkler buraya yerleşmeyi tercih etmedi çünkü eski kiliselerin bulunduğu, azizlere ait rotiklerin, yani kutsal sayılan kişilere ait vücut parçalarının saklanıp korunduğu, ayazması olan, yortu ve panayır günlerinde çevre köylerden Rumların akın ettiği, canlı bir Hristiyan kültürüne sahipti Gardan. Daha önemlisi de köy halkı Türklerin henüz barışamadığı denizden geçimini sağlamaktaydı.

Eski çağlarda bölgenin denize açıldığı liman yakınlarındaki yamaca kurulu Gardan Köyü (Rumca kaynaklarda sıklıkla Gardika şeklinde yazılmakla birlikte farklı kaynaklarda Gardaki, Gardani, Gardos imlaları da vardır), adını muhtemelen köy halkının geçimini sağladığı denizden almıştır. Gardan ve Gardika kelimeleri, bölgede eskiden bol miktarda bulunan, ticareti yapılan ve severek tüketilen karides adını çağrıştırıyor. Bugün Yunanistan'da yaşayan Gardanlılar, köylerinin adının anlamı sorulduğunda bu açıklamayı aktarıyorlar.

Köyün bugünkü sakinleri ise "Gardan"ın İngilizce "bahçe" anlamına gelen "garden" kelimesinden bozma olduğunu söylüyorlar. Oysa Rumca'da "bahçe" anlamına gelen kelime "kipos." İngilizce bir kelimenin bu bölgedeki bir köye en az bin yıl önce isim olarak verilmiş olması uzak bir ihtimal. Gerçi İtalyanca'da ve Slav dillerinde bahçe anlamına gelen "gardino, gradina" gözönüne alındığında, kelimenin Hint-Avrupa kökenli olduğu görünüyor. Fakat "karides" açıklaması daha gerçekçi bir delile dayanmakta.

Bu adın kaynağını açıklayan bir başka iddia da, köyün 1081-1084 yılları arasında patrik olan Efstratios Gardos adlı din adamı dolayısıyla bu adla anılması. Bu görüşe göre patrik Gardos'u bu köyle ilintilendiren başka nedenler de olmalı. Belki patriğin köyüdür burası, belki cesedine ait rotikler bu köyde saklanmıştır, belki onun adına inşa edilmiş bir kilise vardır. Bu soruların da kesin yanıtı yok...

Osmanlı belgelerinde Gardan adına ilk kez XVII. Yüzyıl'a ait nüfus kayıtlarında rastlıyoruz. 1778 tarihli belgede Gardanlı Rum ahaliden 6 yetişkin, 4 çocuk kayıt altına alınmış. Yetişkinlerden biri bahçıvan, biri çoban, ikisi rençber ve biri papaz. Henüz 13 yaşında olan Hristo da rençberlik yapıyordu.

Bu belgede köy ahalisinin tamamının kaydedilmediği ortada. Belki belli vasıflara sahip olanlar, belki de Gardanlı olup Anarşada yaşayanlar kaydedilmişti.

Denizden gelebilecek saldırı ve yağma tehlikesi nedeniyle kıydan biraz içerde kurulan Gardan Köyü'nün arazisinde üzüm, kavun ve bahçe sebzeleri yetiştirilip deniz yolu ile İstanbul'a taşınıyordu. Ayrıca köy karides, kerevit, ıstakoz gibi deniz ürünleriyle de İstanbul pazarında tanınırdı. Kendi kendine yeten, göreceli bir refah içinde yaşayan Gardanlılar için bir başka geçim kaynağı da av turizmi idi. Avcılara yardım eden, ihtiyaç duydukları eşyayı temin eden, barınak sağlayan ve ürünlerini satma imkanı bulan köylüler, kimi zaman kış boyunca harcayabilecekleri kadar çok para kazanırlardı.

Gardan kutsal mekanlarıyla da bilinen bir köydü. Güneybatısındaki küçük bir dutluğun içinde iki oluktan şifalı olduğuna inanılan bir su akardı ki, burası köyün ayazması, yani mukaddes pınarıydı. Çoğu Rum köylerinde bulunan ve ayazma adı verilen yerler, azizler ve din büyükleri eliyle kutsanmış mekanlardı. Çoğunda kutsallık atfedilen su bulunur ve çoğu kişi bu suyla maddi-manevi sıkıntılarından kurtulacaklarını düşünürlerdi.

Kavaklı ayazması sadece suyu ile değil, kutsanmış "Aya Petra" ya da "Sulu Petra" adı verilen taşıyla da Hristiyanlar için önemli bir ziyaret mekanıydı. Bu oyuk taşın içinden geçip kutsal sudan içenler, günahlarının affedileceğini ümit ederler, taşın çevresine murat mumları diker, gönüllerinden geçenin gerçekleşmesi için oracıktaki ağaçlara çaputlar bağlardı. Bölgeden Yunanistan'a



Özalkan Ailesi 1960'lı yıllarda Beylikdüzü'nde pikniğe giderken

giden Rumlar arasında Aya Petra'dan geçip kutsanmış sudan içmek suretiyle iyileşen kötürümlerin, görmeye başlayan körlerin, şifa bulan ölümcül hastaların öyküleri yakın zamana kadar anlatılıp durdu.

İnanışa göre korulukta bulunan su, dev bir yılan tarafından korunurdu. Köylüler bu yılanın suyu kutsayan ermiş tarafından görevlendirilen bekçi olduğuna inanırdı. Mübadeleden önce her yıl ağustos ayında düzenlenen panayır için köye gelen Rumlar bu taştan geçer, kutsal sudan içer, şenlikler düzenler ve sağlıklı oldukları için şükrederlerdi. Ayazmanın yanında yer alan Meryem Ana'ya adanmış eski kilise yıkıldıktan sonra 1894 yılında yeni bir kilise inşa edilerek Azize Paraskeva adına kutsanmıştı. "Kimisi Tis Teotoku" adlı bu kilisenin mübadeleden önceki son papazı Haralambos adlı Trabzonlu bir Rum'du. Haralambos mübadelede köy halkıyla birlikte Gardika'yı terk edip Yunanistan'da Leptokaria kasabasına yerleşti.

Azize Paraskeva'ya adanan Kimisi Tis Teotoku Kilisesi'nin önü Gardan Köyü'nün meydanıydı ve burada biri Anarşa diğeri Trakaty'a uzanan; yani doğu ve batı yönlerine doğru iki yol ayrılırdı. Köyün evleri bu iki yolun sağ ve soluna yayılmıştı. Kilisenin bitişiğinde papaz ve köy öğretmeni için inşa edilmiş iki lojman vardı. Köy okulunda görevli öğretmen 1872/73 tarihlerinde 120 kuruş maaş alıyor ve kız-erkek karşık 45 öğrenciyi eğitiyordu.

1910-1912 yıllarında Gardan'ın 384 olan nüfusu, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yıllarında Yunanistan'a ve Amerika'ya göç verdiği için 1924 yılında 350'ye düştü.

Anadolu ve Trakya'nın etnik ve demografik yapısını tamamen değiştiren mübadele, Gardan Köyü'nün kaderinde de kesin ve dönüşü olmayan değişikliğe neden oldu. 1924 yılında Gardan Köyü'nün 70 aileyi oluşturan 350 sakini, taşıyabilecekleri eşya ve servetlerini alarak Kalikratya (bugünkü Mimarşinan) Limanı'na gidip kendilerini Yunanistan'a götürecek gemi için beklettiler. Thira adlı gemiyle Yunanistan'ın Selanik Limanı'na çıktılar. Yerleşim yeri gösterilinceye dek Kalamaria'da kalan Gardan köylüleri eski yurtlarında yanyana yaşadıkları Büyükçekmeceli Rumlarla birlikte Yeni Atira'nın sakinleri oldular.

Boşalan Kavaklı Köyü'ne ağırlıklı Türk-Yunan sınırının yakınındaki Serez ili ve Fere ilçesinde oturan Müslümanlar yerleştirildi. Mübadillerin anlattıklarına göre Gardan'ın yeni sakinleri köye toplu olarak göçmedi. Yakınlarda mesken bulunamayan aileler, köy arazisi ve mevcut ev sayısı esas alınmak suretiyle ve peyderpey iskân olundu.

Fere ve Serez bölgesinden köye yerleştirilen nüfus ağırlıklı Pomak kökenli. Pomaklar ise Rumeli'nde kalan Osmanlı yadigârı nüfusun bireylerinden.

1935 yılında Kavaklı Köyü'nün nüfusu 291 kişiydi. Bu sayı 1970'te 501, 1985'te 1664 kişiye ulaşır. 2007 yılına geldiğimizde köyün nüfusu 112 bin 131'e ulaşır.

Gürpınar Köyü'nün 1987 yılında belediye olması üzerine Kavaklı Köyü altı yıl süreyle bu belde sınırlarına dahil edildi. 1993 yılında Kavaklı'ya belde belediyesi statüsü kazandırıldı ve köy sahilinden E-5 Karayolu'na kadar uzanan geniş bir alan,

beldenin mücavir alanına alındı. Orhan Traşoğlu da ilk belediye başkanı oldu. 2002 yılındaki Bakanlar Kurulu kararıyla Kavaklı Beldesi'nin adı Beylikdüzü Belediyesi olarak değiştirildi. 2004 seçimlerinde de

Vehbi Orakçı, Beylikdüzü Beldesi belediye başkanı oldu. 22 Mart 2008 tarihli 26824 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan kararla, İstanbul sınırları içindeki belde belediyeleri kaldırıldı. Ardından da Yakuplu ve Gürpınar



1970'li yıllarda Gürpınar.
İlkokul öğrencileri yeni bir haftaya başlıyor

belediyelerinin tüzel kişiliğine son verilerek Beylikdüzü Belediyesi'ne katıldı. Aynı karar çerçevesinde Gürpınar sahilinin doğu kısmında yer alan Pınartepe Mahallesi Büyükçekmece İlçesi'ne bırakıldı. Beylikdüzü

adı da, artık İstanbul'un ırığında kurulu beldeleri değil, merkezindeki bir ilçeyi tanımlar hale geldi. 29 Mart 2009 tarihinde yapılan seçimlerde Beylikdüzü İlçesi'nin ilk belediye başkanlığına da Yusuf Uzun seçildi.





Kavaklılı Ekinci Ailesi. 1960'lı yıllar

Balkanlarda bizden bir renk: Pomaklar

Sosyoloji söz konusu olduğunda bir çok kavram Batı'da ve Doğu'da farklı anlamlar ifade eder, farklı fonksiyonlar icra eder. Milliyet bu kavramlardan biridir, hümanite bir başkası, medeniyet de bir başkası ...

Etnisite de öyle... Bu kavramın dünyanın ücra bir köşesindeki adada ifade ettiği anlamla Avrupa'da ifade ettiği anlam arasındaki farklılık, Doğu ve Batı'nın arasındaki algılayış ayrılığının en somut örneğidir. Birinde antropoloji, diğesinde kültürel özellik öne çıkar. Okyanusya Kıtası'nın eski sakinlerini incelerken antropoloji gözlüğü takan Avrupalı bilim adamı, Britanya'da kültür araştırmacısına dönüşür, Ortadoğu'da savaş stratejistine.

Oysa Balkanlar, Anadolu ve Kafkasya gibi insanlık tarihinin en hareketli sahnelerinin cereyan ettiği, çeşitli kavimlerin gelip geçtiği, yerleştiği, değişip dönüştüğü coğrafyada etnisite kavramı uzak adalarda ve Avrupa'da ifade ettiği anlamı taşımaz doğal olarak. Çünkü bu coğrafyalarda binlerce yıldır birbirine karışan, birbiriyle bütünleşen, farklılıklarından çok ortaklıkları öne çıkan insan toplulukları yaşar. Bu toplulukların hiçbirini komşularından, hatta çok uzak coğrafyalarda yaşayan başka halklardan kesin

çizgilerle ayırmak mümkün değildir. İnsan toplulukları bu topraklarda yüzlerce yıldır ayrılıkları değil müşterekleri esas alarak kaynaşmıştır.

Buna rağmen etnik farklılıklar günümüzde dünyanın ücra köşelerinde ve eski dünyanın kalbi olan kadim uygarlık alanlarında; Balkanlarda, Kafkasya'da, Ortadoğu'da savaş, katliam ve karmaşa nedeni olmakta.

* * *

Balkan coğrafyasının çok eski sakinlerinden olan Pomak topluluğunu konu eden araştırmalar, etnisite kavramının bu coğrafyada farklı anlamlar içerdiğinin en bariz örneklerini ortaya koyuyor. Kimilerine göre onlar Balkan topraklarının bilinen ilk sahipleri olan Trak kabilelerinin ardıllarıdır. Kimine göre ise, X. Yüzyıldan sonra Balkanların güneyine inen Slav topluluklarının kalıntısı... Kimi araştırmacılar onları en katışıksız Helen topluluğu sayar, kimi araştırmacılar da Karadeniz'in kuzeyinden Balkan içlerine akınlar düzenleyen Hun, Uz, Peçenek, Kuman gibi Asyalı göçer halkların torunları olduklarını ileri sürer. Yine bir başka yaklaşıma göre Makedonya'da Torbeş, Bosna'da Boşnak,

Kosova'da Goralı adını alanlarla Rodop Dağlarının Pomakları aynı halktır.

Bu yaklaşımlara eklenebilecek altıncı bir görüş de olabilir:
Hepsi...

Hatta yedinci bir görüş de şu: “Tarih boyunca yüzlerce halkın, onlarca dilin, muhtelif din ve mezheplerin birbirine karıştığı Balkan coğrafyasında kan ve köken esaslı bir ayırım yapmanın imkanı, anlamı ve faydası var mıdır?”

* * *

Pomak adının Slav dillerinde “yardım etmek” anlamına gelen “Pomagit, pomagat” fiilinden türediği görüşünün gerekçesi, Rumeli’nde yayımları ve otorite tesis etmeleri konusunda Osmanlı’ya yardım etmiş olmaları. Pomak adının yine Slav dillerinde “hatırlamak” anlamına gelen “pomnit” fiilinden türediği görüşünün gerekçesi ise

Bulgar, Arnavut ve Yunan baskılarına rağmen Slav kökenlerini unutmamış olmaları.

Pomak kelimesinin Osmanlıların “Leh” adını verdikleri Polonyalıları tanımlayan Polak adından türediği görüşü de Celal Nuri tarafından ileri sürülür. Yine Celal Nuri, Pomak halkının İslam öncesi dönemde teslisi (Hristiyanlıkta Tanrı’nın üç ayrı kişilikten oluştuğuna; Tanrı, Hazreti İsa ve Meryem’in özdeş olduğuna inanma) kabul etmedikleri için dışlanan muvahhid (Tanrı’yı tek kabul eden) Hristiyanların izlerini taşıdığı görüşünü kaydeder.

Görüldüğü üzere etimolojik kökeni tartışılan bu kelimenin antik çağlardan kalan bir adlandırma olmaması gariptir. Pomak adı ilk olarak XIX. Yüzyıl başında Osmanlı kayıtlarında “Pomak Anasır-ı İslamiyesi” (İslam Pomaklar, Pomak İslamlar) şeklinde yer alır. 1839 yılında Kuzey Bulgaristan’da incelemeler yapan araştırmacı Ami Boue,





Balkan harbinde topraklarını terk eden muhacirler



Lofça havalisindeki bazı köylere “Pomak nahiyeleri” adı verildiğini kaydediyor. Daha önce Hristiyan kaynaklarında “Müslüman Bulgar” olarak tanımlanan topluluğun Pomaklar olduğu kabul edilecek olursa... Homojen bir Bulgar toplumunun bir kısmının köyler, kasabalar halinde toplu olarak din değiştirip farklı bir ad alması, asıl kitle tarafından dışlanmalarının tek nedeni olabilir mi? Bizce olamaz. Çünkü İslamlaşması Bulgar milli bilincinin oluşmasından önceye dayanan Pomak halkı, Bulgarlarla iç içe, aynı yerleşim yerlerinde yaşamıyorlardı ki. Onlardan ayrı yerleşim birimlerinde yoğunlaşıyorlardı.

Antropolojik, linguistik ve kültürel özellikleri, komşu Balkan halklarından kesin çizgilerle ayırt edilemeyen Pomak halkı, şuralarda yaşıyordu: Bugünkü Bulgaristan'ın merkezinde yeralan Stara Planina dağ zincirinin kuzey ve güney yamaçlarında; Lofça ve Selvi bölgeleri merkez olmak üzere birkaç küçük yerleşim bölgesinde; Bulgaristan'ın güneyinde yer alan Rodop Dağlarının kuzey ve güney yamaçlarındaki köy ve kasabalarda; Batı Trakya'da İskeçe ve Gümölcine'de; Makedonya'da Manastır ve Debre'de... Bu toplu yerleşim alanları birbirinden kopuk halde olduğundan, batıya doğru Türkiye Trakya'sından başlayıp Arnavutluk'a kadar uzanır. Kuzeyde Bulgaristan'ın iç bölgelerine, güneyde Batı Trakya'nın Ege kıyılarına kadar yayılır.

Bu bölge, tarihi varlığını miladın ilk yıllarına kadar korumuş olan Trak halkının yaşam alanıydı. Traklar aynı zamanda Kafkasyalı yerli halkların, Arnavutların ve Turani kavimlerin de akrabaları olarak anılır. Tarihçiler onlardan geriye Trakya

adı ve mezar tümülüslerinden başka bir şey kalmadığını ileri sürse de, kimi araştırmacılar, Trak halkının Pomak adı altında bölgenin dağlık alanlarında hâlâ varlığını sürdürdüğü görüşünde. Buna göre Pomak halkı, Slav topluluklardan önce bölgede var olan antik dönem halklarının kalıntısı.

Pomaklar'ın konuştuğu dil Arnavutça gibi özgün bir Balkan dili değil. Bulgarca'yla büyük ölçüde benzeşen Slavik bir dil. Onu Bulgarca'dan ayıran en belirgin özellik, Türkçe'nin etkisi. Ayrıntılı bir linguistik incelemeye konu edilmemiş olmakla birlikte Pomak dilinde Türkiye Türkçesi'nde bulunmayan Turani kelimelerin yer aldığı kabul ediliyor. Pomak toplumunun etnik kökeninin Balkan içlerine giren ilk Slav topluluklarına dayandığına ilişkin görüşün temel dayanağı, kullanılan dilin Slavik dil olması. Bu görüşe göre daha sonra Karadeniz'in kuzeyinden Balkanlara inen Bulgar toplulukları, Pomakları dağlık bölgelere sıkıştırmış, düzlüklerde yaşayan Pomakları kendi bünyelerinde eritmişlerdi.

Oysa Pomak halkının tarihi vatanı olarak kabul edilen topraklar aynı zamanda Slav toplulukların Balkanlarda inebildiği alanın sınırlarını belirler. Bu durum onların Slav kökenli olduğu görüşünü büyük ölçüde sakatlıyor. Çünkü Slav yayılışının bu dağlık alanlarda, özellikle Arnavut kabilelerince, Balkanlar'ın yerlisi olan topluluklar tarafından durdurulduğu kabul edilir.

Pomakların etnik kökenini Peçenekler ve Kumanlar başta olmak üzere Karadeniz üzerinden Balkanlara inen Turani halklarda arayan görüşün de tarihi dayanakları var. X ve XI. yüzyıllarda Büyükçekmece'ye

kadar akın düzenleyip İstanbul'u tehdit edecek güce ulaşan Peçenek varlığının nasıl olup da ortadan kalktığı açıklanamıyor. Ege kıyılarından Macaristan'a kadar geniş bir bölgede 150 yıla yakın süre askeri güç olarak görünen kalabalık bir topluluğun iz bırakmaksızın yok olması mümkün görünmüyor. Onlar ve hemen ardından Balkanlara giren Kuman topluluğunun ardıllarının Goralılar ve Pomaklar olması akla en yakın ihtimal.

Balkanlarda Türk hakimiyetinin kırılmaya başlamasıyla birlikte Anadolu içlerine doğru çekilmeye başlayan Müslim nüfusun içinde Türkçe konuşanların ardından en büyük kitleyi Pomakların oluşturduğu söylenebilir. 93 Harbi'nin hemen ardından Trakya'nın doğusuna ve Anadolu içlerine doğru çekilişin en önemli nedeni, özellikle Pomakları hedef alan zorla Hristiyanlaştırma çabalarıydı. Bu siyasetin sonucunda kitlesel olmasa da bireyler ve aileler bazında gönüllü ya da zorla din değiştirmeler meydana geldi. Dini baskıyla 200 bin civrında Pomak'ın Hristiyanlaştırıldığı kabul edilir. Özellikle Bulgaristan'da Bulgarlaştırma ve

Hristiyanlaştırma politikaları Türklerle aynı ölçüde Pomak halkını da mağdur etti. Balkan savaşları ve Birinci Dünya Savaşı, ciddi sayıda Pomak'ın Türkiye'ye sığınması sonucunu doğurdu. Daha sonrasında Bulgaristan'ın göttüğü asimilasyon politikaları yeni göç dalgaları yarattı. Göç hareketleri Bulgaristan'da yaşayan Türklerle birlikte Pomakları da yurtlarından etti. En son 1989 yılında yaşanan toplu deportizasyon sırasında binlerce Türk ve Pomak Türkiye'ye gelmek zorunda kaldı.

Yunanistan'dan Türkiye'ye mübadele kapsamında gönderilen Müslümanlar arasında da azımsanmayacak oranda Pomak bulunur. Serez, Fere, Drama, Manastır, Kesriye gibi şehirlerden çıkartılan Pomaklar, başta Marmara Denizi'ni çevreleyen kıyı köyleri olmak üzere, Ege ve İç Anadolu'ya yerleştiler. Toplum yapısı, dini ve kültürel algılar, yemek kültürü, ekonomik ilişkiler bakımından Türkiye'de yaşayan diğer kültür gruplarından farklı olmayan Pomaklar, günümüzde ağırlıklı Trakya, Batı ve İç Anadolu bölgelerinde yaşamlarını sürdürüyorlar.





Fotoğraf: Ahmet Turan Kural



Beylikdüzü kıyıları İstanbul'un balıkhanesiydi

Yrd. Doç. Dr. Akif Kolay - Dr. Şefik Memiş

Tarih boyunca, denizle bağlantısı olan ülkelerde balıkçılık için farklı yöntemler kullanıldığını biliyoruz. Bizim üzerinde bulunduğumuz coğrafyada da geçmişten günümüze (eski çağlarda ve Osmanlı döneminde) çeşitli usullerle balık avcılığı yapıldı.

Antik Çağ yazarları Boğaziçi'nde avcılık-balıkçılık faaliyetlerinin öneminden sıkça bahsederler. İstanbul'un ilk kurulduğu dönemlerde hububattan sonra en önemli ihraç ürününün balık olduğu ifade edilir. Sözelimi, M.Ö. 6. binlerde, Marmara kıyılarında avcılık ve balıkçılıkla geçinen toplulukların yaşadıklarına dair elimizde arkeolojik veriler var. Bunlardan biri de dalyan ile balık avcılığı.

Deniz, göl ya da büyük akarsularda kıyılara yakın ve bağlantılı yerlerde kurulan, kıyı ile aradaki açıklığı bir germe ile kapatılan, kapaklı bir haznesi olan, balığın işleyeceği yer açılıp kapanabilen, ağdan yapılmış büyük havuzlara dalyan denir.

Bizans döneminde sığ sularda kurulan dalyanlar, çoğunlukla balıklar içeri girdikten

sonra kapatılan ve kalaslarla desteklenen bir sistemden oluşmaktaydı. Bu sistemin diğer parçaları ise, balıkları toplamak için dipte kullanılan bir başka ağ ve balıkların, dalyanın içine girmekte olduklarını haber verme amacıyla görevli gözcülerin yerleştirildikleri bir direk üzerine kurulmuş gözetleme kulesi idi. Bu yöntemle yapılan balık avı sistemli bir ekip gerektiriyordu. Dalyan ekibinin bir şefi vardı. Gece gündüz balık sürüsünün geçişini bekleyen gözcü bulunmaktaydı ve bazen günlerce ağları ve tekneleriyle hazır bekleyen bir balıkçı grubu söz konusuydu.

İki dalyan arasında mesafe en az 700 metre olmalı

İstanbul sularında kullanılan bu dalyanlar kentin balıkçılığında tarih boyunca önemli bir yere sahipti. Öyle ki, bu konuyla ilgili olarak Osmanlı döneminde bazı yasal düzenlemeler yapılmış, dalyan kurmak ve avcılık yapmak izne bağlanmıştı. Bizans döneminde 9. Yüzyıl'da bunlarla ilgili olarak devlet bir takım yasal düzenlemelere başvurmuştu. Mesela iki komşu dalyanın birbirlerine zarar vermemesi için

aralarında en az 700 metre mesafe bulunması şartı getirilmişti.

İlkbahar aylarında Akdeniz'den Karadeniz'e çıkan, sonbaharda Karadeniz'den Akdeniz'e inen balıklar için İstanbul Boğazı tek geçiş yoludur. Balıkların göç mevsimleri göz önünde tutularak, Boğaz'ın pek çok yerinde dalyan kurulurdu. Dalyanlar kuruldukları mevsimlere göre "yaz" ve "kış" dalyanları diye ikiye ayrılırdı. Yaz dalyanları her yıl nisan başında kurulup, ağustosun ortasına kadar balık tutulduktan sonra sökülür; direk, ağ ve diğer teferruatı denizden kaldırılırdı. Kış dalyanları ise ağustos ortasından itibaren kurulur, balık devam ederse şubat sonuna kadar yerinde kalır; balık kesilirse, ocak ayı içinde sökülürdü.

Devletin payı dörtte birdi

Osmanlı Devleti'nin klasik döneminde dalyanlar tımar sahiplerine, sancak beyi veya subaşılar hassa yazılmış ve yıllık bir mukataaya (devlete ait arazi ya da gelirin kiraya verilmesi ya da geçici olarak devredilmesi) konu olmuştur. Boğaziçi, Tuna, Silistre, Kilya, Ege kıyıları, Ayasoluk, Kefe ve imparatorluk dahilindeki göller, dalyanların bulunduğu başlıca yerlerdi. 16. Yüzyıl kanunnamelerine göre, dalyanlarda avlanan balıktan devletin payı dörtte bir veya yarısı idi. Aynı yüzyıl sonunda Arnavutluk sahillerinde, bilhassa Avlonya'da çok gelişmiş olan dalyanlar, büyük gelir kaynakları halinde padişah ve paşa haslarına dahil edilmişti. İstanbul ve Marmara çevresindeki dalyanlar bir mukataa olarak İstanbul Emtia Gümrüğü'ne bağlı idi.

Dalyanlar, Bostancıbaşı tarafından her

sene iltizama verilirdi. Devlete ait dalyanlar iltizama verilirken genellikle eski sahibine öncelik tanınırdı. Dalyan mültezimleri, iltizam ettikleri dalyanın bulunduğu mahallin temizlenmesini ve dalyanın masraflarını da üstlenirdi. Mesela Küçükçekmece Gölü dalyanının iltizamına talip olan Barutçubaşı Hoca Bagos, gölün temizliği ile dalyanın masraflarını karşılamayı taahhüt etmişti.

İstanbul'un balıkhanesiydi

Bugünkü Beylikdüzü civarında da balıkçı köylerinin bulunması nedeniyle dalyanlar vardı. Bizans devrinden kalma bir sayfiye ve avlanma bölgesi ve balıkçı köyü olan Ambarlı bunlardan biriydi. Köy, denize tatlı bir meyil ile inen arazide kurulmuş ve tam deniz kenarı, bir adam boyu yüksekliğinde dik kesilmişti. Balıkçılar bilhassa barbunya, tekir ve kılıç avlamakta idiler. Balıkçı reislerin başında, köyün tek ufak gırgırı ile Hüseyin Çevik Reis gelmekteydi. Mevsiminde bu zatın yanında 18-20 tayfa çalışırdı. Bu zat yıllarca buradaki Kapanık Dalyanı'nı da kurmuştu. Burası İstanbul Balıkhanesi'ni en makbul balıklarla besleyen dalyan olarak bilinirdi.

Değirmenburnu Dalyanı için büyük mücadele

Yine Beylikdüzü sınırları içinde kalan Değirmenburnu adlı bölgede çok verimli bir dalyan daha vardı. Bu dalyan yıllık olarak kiraya veriliyordu. Küçükçekmece sakinlerinden Dikran, Ohannes ve Malkon isimli kişiler, "leb-i deryada ihdas olunacak dalyana" talip olmuşlardı. Ancak dalyan alanı, bölge sakinlerinden Serpohi adlı bir kadına geçici olarak ihale olunmuştu.



1960'lı yıllar.
Büyükçekmece Körfezi'nde avlanan balıkçılar



Bu durumdan rahatsızlık duyan Dikran ve arkadaşları, 26 Ocak 1871 tarihinde bir dilekçe kaleme alarak, dalyanı kiralamak için neler yaptıklarını özetleyip, kendilerini hatırlatıyorlardı. Buna göre, Değirmenburnu'na kurulacak dalyanın, gemi ve kayıkların geçişine engel olacağı gerekçesiyle Tersane-i Âmire Meclisi'nce bir mazbata düzenlenir ve kira bedeli olarak 250 Osmanlı Lirası bedel istenir. Tartışmalı durum üzerine, bu bedel Evkaf-ı Hümâyûn veznesine emaneten teslim edilir ve konu Şûra-yı Devlet'e intikal ettirilir. Orada tüm boyutlarıyla değerlendirildikten sonra kayıkların geçişine engel olacak tartışmalı mahal ayrılarak Değirmendere isimli mahal yeniden; bu sefer 500 Osmanlı Lirası bedel ile ihaleye sunulur. Dikran Efendi, müzayedenin bir an önce icrasını talep ederek, "lütfen ve merhameten" korunmayı diler... Bu belge de gösteriyor ki, Beylikdüzü sahilleri balıkçılık için çok verimliydi. O denli ki, 250 Osmanlı Lirası olarak başlayan kiralama süreci, bir anda iki kat artırılarak 500 Osmanlı Lirası'na çıkartılabiliyordu.

Memleketimizin tanınmış su mahsulleri ihracatçısı: Ali Tansever

Beylikdüzü sahilinde dalyanı bulunan ünlü işadamlarından biri de Ali Tansever'dir. Türkiye'nin köklü ailelerinden birine mensup olan Tansever, Saime Hanım'la evlenir. Bu evlilikten Hüseyin Aziz, Akbar, Melek ve Emine adında 4 çocuğu olur. Ali Tansever, asıl servetini II. Dünya Savaşı sırasında Almanya'ya balık ihracatı yaparak kazanır. Daha sonra Kazım Taşkent ile birlikte

Yapı Kredi Bankası'nı kurar.

İstanbul Balık İhracatçıları Birliği Başkanlığı görevini de yürüten Ali Tansever, 23 Eylül 1977 tarihinde hayata veda eder . Cenazesi, 25 Eylül 1977 Pazar günü Bebek Camisi'nde kılınan öğle namazının ardından Anadoluhisarı'ndaki aile kabristanında toprağa verilir. Ölüm ilanında belirtildiği gibi sadece "memleketimizin tanınmış su mahsulleri ihracatçısı" değil, aynı zamanda su mahsulleri üreticisiydi de Tansever.

19 metre direkli "Uğur Ola" teknesi

Anadoluhisarı'nın tanınmış ailelerinden birine mensup olan ve ilk balıkçılık deneyimlerini burada edinen Ali Tansever, sadece ticarî kazancına vesile olduğu için denize düşkün değildi. O, aynı zamanda bir deniz tutkunuydu da. 1920'li yılların sonunda dönemin sanatkar ustalarına "Uğur Ola" isimli 19 metre uzunlukta bir tekne yaptırmış. Tekneyi yapan usta o kadar sanatkâr ki, direğindeki ekin nerede olduğunu kimse fark edememiş.

Gürpınar'da dalyanları vardı

İhracatçı kimliğiyle öne çıkan Tansever'in biri Büyükçekmece Gölü'nde, ikisi Gürpınar sahillerinde olmak üzere 3 büyük dalyanı vardı. Tansever, Gürpınar'a sadece dalyanlarını kurmaz; aynı zamanda Gürpınar'ın, Marmara'nın serin ve ılık rüzgârlarıyla dolan yamaçlarına bir de muhteşem ev yaptırarak burada oturur.

Balık ihracatçısı olması, hükümete danışmanlık yapması ve siyasilerle sıkı ilişkileri olması nedeniyle basının ilgisini

çeker. Ama onun Türk balıkçılığına asıl katkısı; bir balıkçılık politikası oluşturulması, balık hallerinin düzenlenip, buzthane gibi zorunlu altyapılara kavuşturulmasını sağlamasıdır.

Buzhanesiz balık ihracatı olmaz

İstanbul Ticaret Odası'nda 1989 yılında düzenlenen Türkiye Su Ürünleri Küçük Kurultayı'nda konuşan Nikola Güloğlu, Ali Tansever'in Türk balıkçılığına yaptığı hizmetleri yakından takip etmiş bir isimdir. 1946 yılından itibaren Ali Tansever'in yanında çalışan Güloğlu, onun Türk balıkçılığının gelişimini engelleyen, Yunanistan, Bulgaristan ve İtalya gibi ülkelere ihracata ket vuran sorunları aşmak için büyük çaba gösterdiğini anlatır. "Ali Tansever" diyor Nikola Güloğlu, "arkadaşı ve meslektaşı Yusuf Yazar'la birlikte önlem alınması için çok girişimlerde bulunmuşlardı. Maalesef bu öneriler nazar-ı itibara alınmadığı için 1964 senesinden sonra üretim azalmaya başlamıştır."

Balık ihracatında Türkiye'yi avantajlı hale getirecek buzhaneler Ali Tansever ve Yusuf Yazar'ın girişimleriyle kurulmuştu. 1950'li yıllardan itibaren bu konuyu hükümet nezdinde sürekli gündeme getiren Ali Tansever, nihayet sonuç alır. Kendisi Fener'de, Yusuf Yazar ise Eyüp'te hem buz imal eden hem de günde 40-50 ton balık donduran iki buzthane inşa ederler. Bu buzhanelerden balık üreticileri ve ihracatçıları büyük fayda görür. Nikola Güloğlu bu süreci şöyle anlatıyor:

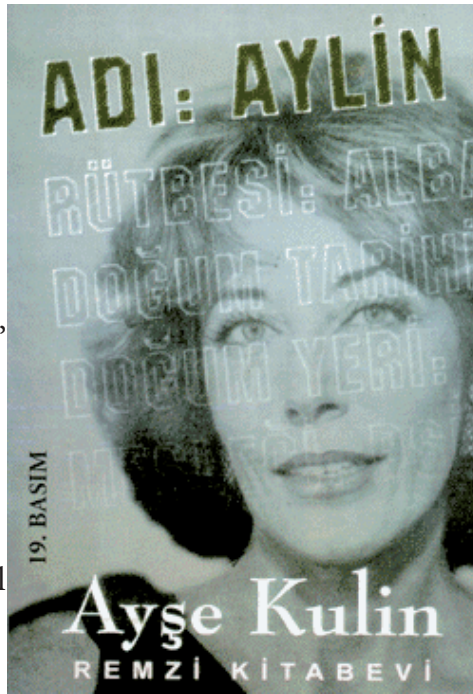
"Memleketimizde 1946 senesinde ve 1950 senesine kadar avlanan külliyetli miktarlarda torik ve palamutlarımız

Yunanistan'a ve İtalya'ya, Yunan ve İtalyan motor ve vapurlarıyla taze ve buzla soğutulmuş olarak ihraç edilmekteydi. O zaman memleketimizde buz imal eden iki ufak tesis vardı. Onlar da yetersizdi. Bundan dolayı gerek Yunan motorları, gerekse İtalyan gemileri kendi buzlarını beraberlerinde getirmekteydiler. 1950 senesinde, merhum Ali Tansever ve merhum Yusuf Yazar beylerin girişimleriyle Et Balık Kurumu tarafından memleketimizde halen faaliyette bulunan ve hizmet veren buzhaneler inşa edildi. Aynı zamanda Almanya tarafından hibe olarak 9 frigo gemi verilmişti ve çok faydalı olmuştu. Bugün bu gemiler kömür taşımaktadırlar. Et Balık Kurumu tarafından denizle irtibatı olan günde 50 ton kapasiteli buz imali ve 50-60 ton derin dondurma kabiliyetli mükemmel bir buzthane inşa edildi. Bu meyanda, gerek Ali Tansever Fener'de, gerekse Yusuf Yazar Bey Eyüp'te hem buz imal eden ve hem günde 40-50 ton balık donduran iki buzthane inşa etmişlerdi ve müstahsillerimizle (üreticilerimizle) ihracatçılarımızın faydalandığı buzhaneler sayesinde ihracatımız sekteye uğramıyordu. Bugünkü halimize gelince; merhum Ali Tansever'in tesisi 1970 senesinde Yapı Kredi Bankası'na satılmıştır. Ve bizlere hizmet verememiştir. O da yangın neticesinde telef olmuştur. Beşiktaş Et Balık buzhanesi yıkılıp yeşil alan olmuştur. Eyüp buzhanesi de, bütün ricalarımıza rağmen yıkılarak yeşil alana dönüştürüldü. Her iki buzhanenin yıkımlarının temdit edilmesini gerek belediyeden gerekse hükümetten, hükümetin en büyük idarecilerinden rica ettik; bu buzhanelerin yıkımlarının balıkçılığımıza darbe olacağını bildirdik. Fakat maalesef dinletemedik."



Menderes'in yakın dostu

Ali Tansever ismi, 1950'li yıllarda daha da ön plana çıkar. Bunda dönemin Başvekili Adnan Menderes'le kurduğu yakın dostluğun büyük payı var. Tek parti döneminde başlayan ama çok partili hayata geçişle daha da güçlenen ticaretinde bu dostluğun yansımalarını gördüğü anlaşılıyor. Bir anlamda Adnan Menderes'in güçlü iktidarını hep yanında hissetmiş. Beylikdüzü'nde yaşayanların anlattıklarına göre Adnan Menderes, Beylikdüzü'ne, ama özellikle de Gürpınar'a, Ali Tansever'in yanına sıklıkla gelip gidermiş. Ancak 1960 İhtilali'nin ters esen rüzgârından Ali Tansever de etkilenmiş. 27 Mayıs askeri darbecileri Ali Tansever'i tutuklamamış ama rahat yüzü de göstermemiş; sürekli jandarma ve diğer vasıtaları kullanarak taciz etmiş. Bu gelişmeler üzerine Ali Tansever nesi var nesi yok satıp gitmiş Gürpınar'dan... Elbette o meşhur dalyanlar da bundan payını almış. 1924 mübadillerinden Mustafa Esen, Ali Tansever'den sitayişle bahsediyor. Karadeniz bölgesinden, Bartın'dan gelen balıkçılardan söz eden Esen, Ali Tansever'in de dalyanları olduğuna dikkat çekiyor ve "Deniz kenarında 3 dalyan kuruluyordu, içeriye doğru. Balıklar satılmıyordu. Hele istavrit, kolyoz hiç satılmazdı. Buraya civar köylerden gelenler olurdu sabahın erken vaktinde. O köylülere bu balıklar çuval çuval bedava dağıtılırdı" diye konuşuyor.



Beylikdüzü'nde sevilme nedeni

Bu bölgeden olmamasına, Beylikdüzü ve Büyükçekmece'de akrabası bulunmamasına rağmen, bu coğrafyada adı günümüzde bile yaşayan Tansever, bölge insanının gönlünde taht kurmuş. Bunun sebebi ise bölgedeki Pomaklara, Patriotlara, Gacallara ve Romanlara iş imkanı sağlamış olması.

Cengiz Özkarabekir'in tespitine göre Büyükçekmece ve çevresinde Tansever soyadlı onlarca kişi var. Üstelik bu kişiler onun akrabası bile değil. Nedenini şöyle açıklıyor Özkarabekir: "Çünkü o kadar çok seviliyor ki, o kadar çok kişiye ekmek veriyor ki, özellikle mübadiller yeni soyadlarını alırken 'Tansever'i seçiyor. Bugün o sevgi yaşlılarda hâlâ var. Gençler ise Ali Tansever ismini bilmiyor..."

Oğluna balıkçılık tahsilini şart koşunca...

Ayşe Kulin, "Adı: Aylin" adlı kitabında, Ali Tansever'den, oğlu Aziz ile kitaba ismini

veren Aylin Devrimel'in ablası Nilüfer'in evliliği sebebiyle bahseder. Burada verilen bilgilere göre Ali Tansever, oğlunun evliliğini ancak İskoçya'da balıkçılık eğitimi alırsa onaylayacağını söyleyince zorunlu tahsil süreci başlar. Ama Ali Tansever, oğlunu denizlerde çok fazla bırakmaz; İngiltere'de ekonomi tahsili yapmasına razı olur. Ancak balık ihracatçısının oğlu ile



müstakbel gelini, yine de gizlice evlenirler. Ayşe Kulin, bu olayı şöyle anlatıyor:

“Nilüfer okulunu bitirip Ankara’ya döndüğü yıl Aziz Tansever’le tanıştı. Aziz Tansever o yılların ünlü balık ihracatçısı Ali Tansever’in oğluydu. Ali Tansever harp içindeki Almanya’ya balık ihraç ederek büyük bir servet sahibi olmuştu ve ilerde Kâzım Taşkent’le ortak olarak Yapı Kredi Bankası’nı kuracaktı. Aziz, Nilüfer’i gördüğü an âşık oldu. O yılların Türkiye’sinde flört etmek bugün olduğu gibi kolay ya da olağan değildi. Leyla Hanım gençlerin kaçamaklarını durdurmayı başaramayınca, nişanlanmalarını istedi. Aziz’in babası buna şiddetle karşı çıktı. Oğlu henüz öğrenciydi. Ali Tansever’in hiç tasvip etmediği bir tahsil yapıyor, arkeoloji okuyordu. Aziz’in Nilüfer’e ilişkin kararlı tutumu karşısında bir şart öne sürdü. Bir gün işini devralacak olan tek oğlu, İskoçya’ya

giderek balıkçılık tahsili yaparsa onayını verecekti. Nişan teklifinin karşı tarafça geri çevrilmesi, Devrimel ailesini çok üzdü. Cemal Bey kızına karşı anlayışlı davranmaya çalışıyordu ama Leyla Hanım Nilüfer’e kesin tavrını koydu.

“Nişanlanmak için Aziz’i ikna et. Yoksa görüşmenizi yasaklarım.”

“Anne, haksızlık bu. Biz birbirimizi seviyoruz.”

“Birbirini seven insanlar evlenir.”

“Biz de evleneceğiz. Tahsilini bitirince.”

“O halde nişanlanın, öyle bekleyin.”

“Babası izin vermiyor.”

“Babasının bir kızı yok anlaşılan. Flört eder de evlenmezsen, adın “Aziz’in gezip gezip bıraktığı kız”a çıkar. Bu güzelliğinle evde kalırsın. Hayatını mahvetmene izin veremem Nilüfer.”

Nilüfer ailesinin itirazlarına rağmen Aziz’le arkadaşlığını sürdürdü. Aziz İskoçya’ya yollandı. Soğuk ve sevimsiz kuzey denizlerinde çalkalanan balıkçı teknelerinde perişan oldu. Yalvar yakar babasını vazgeçirdi bu tahsilden. Bu kez oğlunun İngiltere’de ekonomi okumasını istedi babası. Aziz Londra Üniversitesi’nde ekonomi tahsili yapmaya başladı. Derken askerlik yaşı geldi ve geçti. Tahsilde olduğu için askerliğini tecil ettirebilirdi ama, babası bir an önce askerliğin bitmesini istiyordu. Bu defa gençlere askerlik bitene kadar bir buçuk yıl daha beklemeleri söylendi. Tahsile askerlikten sonra devam edilecekti. Nilüfer askerliğini yaparken Aziz’le görüşebileceğini sanıyordu, ama annesi gölge gibi peşindeydi. Bir yılı aşkın bir zaman bu tür bunalımlarla geçmişti Devrimellerin evinde. Nişanlanmaya bile izin vermeyen bir baba, arkadaşlığa bile izin vermeyen bir anne. Aziz, dünya güzeli Nilüfer’i uzun süre bekletirse bir gün onu bulamayacağını düşünüyordu. Nilüfer 17 Eylül’de on sekiz yaşından bir gün alır almaz, gençler aralarında ne zamandır planladıkları bir şeyi gerçekleştirdiler. Sarıyer Evlendirme Dairesi’ne gidip ailelerinden habersiz evlendiler. Aziz’in piyanist arkadaşı Pertev Apaydın ile Nilüfer’in arkadaşı Şükran nikâh şahitleri oldu. Nilüfer evden denize gidiyorum diye mayosunu alıp çıkmıştı. Nikâhtan sonra mayosu elinde, hiçbir şey olmamış gibi eve geldi.

“Nerede denize girdiniz bugün?” diye sordu annesi.

“Tarabya Plajı’nda.”

“Sanki evinin önünde deniz yok” dedi

Leyla Hanım.

“Değişiklik oluyor anne.”

“Nasıldı plaj, kalabalık mıydı?”

“Çok az insan vardı. Romantikti” dedi Nilüfer. Denizin üstüne doğru uzamış cumbada, pencerenin önündeki koltuklarda karşılıklı oturuyorlardı. Leyla Hanım bir sigara yaktı. Nilüfer de pakete uzanıp bir sigara çekti, dudaklarının arasına yerleştirip o da yaktı. “Benim karşımda sigara içebilmek için Bayan Tansever olmayı bekle küçük hanım,” dedi annesi.

“Anlayamadım.”

“Anladın Nilüfer. Genç kızlar sigara içmez. Söyledim ya, Bayan Tansever olunca ancak.” “İyi, o halde içebilirim sigaramı” dedi Nilüfer. Şaşırma sırası Leyla Hanım’a gelmişti.

“Ne demek o öyle?”

“Ben saat üçten beri Bayan Tansever’im anne.”

Leyla Hanım bu işe kızsın mı, sevin sin mi bilemedi. Zoraki damadı son derece zengin bir babanın tek oğluydu. Üstelik çok iyi bir tahsil görmekteydi ve istikbali parlaktı. İtirazı Aziz’e değil, kızının nişanlanmadan ya da en azından söz kesmeden bir gençle dolaşmasına karşıydı. Şimdi o karşısına evlenerek gelmişti, içi biraz rahatlamıştı ama bunu Cemal Bey’e nasıl anlatacaklardı acaba? Ne kadar hoşgörülü olursa olsun, adabına uymayan, anne baba izni alınmadan yapılmış bir evliliğe Cemal Bey alkış tutmayacaktı elbette. Ama Cemal Bey umduklarından anlayışlı çıktı. Babadan izin koparılınca Nilüfer ve Aziz hemen o gece yataklı ile Ankara’ya giderek, yaz boyunca boş duran Soysal Apartmanı’na yerleştiler. Aziz’in askerliği süresince de dayalı döşeli evde başbaşa oturdular...”



Ulaşımın zor olduğu dönemlerde Gürpınarlılar şehir yolunda

Gürpınar

Büyükçekmece'den İstanbul yönüne giden yol üzerindeki en zorlu nokta Büyükçekmece'nin doğusundaki engebeli araziydi. Buradan geçen yolun Beylikdüzü'ne kavuştuğu düzlüğün sağındaki köy ise, bölgenin hem eski hem de en büyük yerleşimiydi. Klasik Yunan ve Roma yerleşim yerlerinin aksine bu köy, agora merkezli toplu bir yerleşim görünümünde olmayıp birbirine yakın, dağınık durumda birkaç mezranın zaman içinde birleşmesiyle oluşmuştu.

Köyün adı Yunan kaynaklarında Aresous, Arsou ve Anarha olarak geçiyor. Aresous, Arsou adı muhtemelen bu küçük köy ya da mezralardan birinin adı. Anarha ise bu köylerin tamamını ifade ediyor olmalı. Suyun öte tarafındaki mübadiller arasında Anarha adının Ortodoks Aziz Anargiori'nin adından geldiğine dair bir açıklama dillendiriliyor. Bununla birlikte sözcüğün çok eskiye dayandığına dair bir delille karşılaşılmamış. Öte yandan Anarha ve bunun Türk dilindeki söylenişi olan Anarşa, "düzensizlik, kaos" anlamıyla Türkçemizde de kullanılan "anarşi" kelimesini çağrıştırıyor. Köyde yerleşimin düzenli olmaması, dağınık birkaç mezranın ortak adını ifade etmesi nedeniyle bu mantık doğru olabilir. Yunan diline mahsus, ağız boşluğunun daraltılması yoluyla çıkartılan bir ses olan "h" sesi Türk ağzında "ş" sesine

dönüşmüş ve bu isim Osmanlı döneminde Anarşa olarak yerleşmiş. Köyün yüzlerce yıllık sakinleri olan Gacallar, Anarşa adını "Ana Ayşe" adlı cömert ve konuksever bir Türkmen kadınına bağlarlar. Bu son açıklama, "Anatolia" adının Türk dilinde Anadolu'ya dönüşmesi öyküsünü hatırlatır. Nitekim köyde Ayşe Nine Çeşmesi adı verilen bir çeşme bile var.

1946 baskısı "Türkiye'de Meskûn Yerler Kılavuzu" adlı kitapta da bu isim Anarşa olarak kayıtlı. Yerleşim yerleri adlarının Türkçeleştirilmesine yönelik genel politika doğrultusunda Anarşa adı, 1961 yılında Gürpınar olarak değiştirilir. Bu adlandırmaya sebep ise, köy merkezindeki suyu bol pınar. Gençlerin buluşup sohbet ettikleri, kadınların birbirleriyle halleştikleri, meradan dönen hayvanların sulandığı bir çeşmedir bu. Sonraki yıllarda yapılan sondaj çalışmalarında suyu çekilince, çeşme de ortadan kalktı.

Anarşa, Beylikdüzü bölgesinde yer alan en kalabalık nüfusa sahip en zengin ve en tanınan köy. Bu özelliğini Bizans döneminde de Osmanlı döneminde de korumuş. Hatta Osmanlı'da çoğunlukla Büyükçekmece Köyü'nden daha kalabalık ve daha zengin bir yapıya sahip olmuş. Tarım faaliyetleriyle geçinen köyün Marmara





Denizi'ne bakan güney ve batı yamaçlarında yetişen üzüm, İstanbul pazarında aranan bir üründü.

Fetih sonrasında bölgede olup bitenler hakkında en ayrıntılı bilgi sahibi olduğumuz yer Anarşa. Fetih'ten itibaren Türklerin iskan olduğu, Ortodoks Rumlar ve Türklerin birarada yaşadıkları bir köy. Buraya yerleşen Türkler, köyün Büyükçekmece'ye bakan taraflarında ve doğusundaki düzlüklerde tarım ve hayvancılık yapan sayıca az bir gruptu. Köyde Türk ve Rum mahalleleri kesin sınırlarla ayrılmazdı. Mübadeleden önce köyde yaşayan Rumlar iletişim dili olarak Türkçe kullanır; örf, adet gibi özellikleriyle Türklerden kolay kolay ayırt edilemezdi. Ayrıca köy civarında saray ahalisine ait özel mülk niteliğinde çiftlikler bulunmaktaydı. Bunlardan en büyüğü "Başkadin Efendi Çiftliği" adıyla anılanıydı. (1703 yılından imparatorluğun yıkılışına kadar, Osmanlı padişahlarının dört eşine "kadın



efendi", bunlardan ilk nikâhlısına da "başkadin efendi" sıfatı verildi. Bu da çiftliğin, padişah eşlerinden biri adına kurulduğu tezini güçlendiriyor). 1845 tarihli temettuat

defterinde yer alan kayda göre ise çiftliğin sahibi Dilzar Hanımdı.

Köy arazilerinin önemli bir kısmı Sultan Beyazıt Vakfı'na aitti. Köylülerin buralarda elde ettikleri ürünün bir kısmı, vakıf geliri olmak üzere ayrılırdı. Köyde anlatılan söylencelere göre eskiden sık ormanların bulunduğu bu bölgede haramiler saklanır, yol keser, can alır, mal yağmalarmış. Bu durumun önüne geçmek için padişah emriyle orman yakılmış, arazi padişahın hayır eserlerine akar olmak üzere vakfedilmiş.

XIX. Yüzyıl arşiv kayıtlarına göre köyün Müslüman ve Ortodoksların ibadetlerini yapabilecekleri bir cami ve bir kilisesi

Artık ayakta durmayan ahşap bir Gürpınar evi





Beylikdüzü'nün verimli toprakları İstanbul'un taze sebze ve meyve ihtiyacını uzun yıllar karşıladı

bulunuyordu. 1819 yılında köyde yaşayan Müslümanlar, cuma ibadetleri için köye cami inşası taleplerini içeren bir dilekçeyle Saray'a müracaat etmişlerdi. Köydeki mescidin camiye dönüştürülmesi için padişah'tan ruhsat-ı seniye talep edilen dilekçede ayrıca, inşa edilen camide imam ve hatiplik vazifesini icra etmek üzere kendi köylerinden Ali oğlu Süleyman Halife'nin görevlendirilmesi isteği yer alıyordu.

Diğer taraftan Anarşada Ortodoks Rumların ibadetleri için inşa edilmiş Aya Yorgi adlı ahşap bir kilise de bulunuyordu. 1734 tarihli bir dilekçede adı yer alan bir grup Anarşalı, bu ahşap kilisenin harabeye dönüştüğünü belirterek, onarımı hususunda izin talep ediyordu.

Osmanlı döneminden bu güne kalmış önemli eserlerden biri de, yapım tarihi bilinmeyen "Malik Ağa Çeşmesi", diğer adıyla "Aşıklar Çeşmesi." Yanıbaşındaki en az üç asırlık çınarla birlikte artık değişip dönüşmüş Gürpınar'ın

merkezinde arz-ı endam eden çeşme, asırlar öncesinden bu zamana şahitlik yapar.

Rum kaynaklarına göre 1780 yılında Anarşada 43 ev bulunuyordu. Fakat bu sayının Müslim haneleri kapsamadığı anlaşıyor. Yine Rum kaynaklarına göre, 1910-1912 yıllarında köyde 809 Rum ve sadece 65 Türk yaşıyordu. Mübadeleden önce Rumların ibadet için kullandıkları iki kilise mevcuttu, ki bu kiliselerden birinin yukarıda tamiri için izin istenen kilise olduğu düşünülebilir.

Anarşa Köyü'nde 1853 yılında bir öğretmen tarafından idare edilen 30 öğrencili bir Rum okulu bulunuyordu. 1872-73 tarihlerinde bu okul yenilendi. Bir öğretmen ve bir müstahdemin görevlendirildiği okula ayda 300 kuruş ödenek çıkartılıyordu. 1910 yılında okul dört sınıflı hale getirildi. Okulun 1915 yılındaki öğretmeni Panayot Konstantinu'ydu. Köyde ayrıca 40 öğrencili bir kız okulu da vardı.

Ayastefanos Anlaşması öncesinde
Rus askerleri bugünkü isimiyle Gürpınar
olan Anarşada











OSMANLI HARİTALARINDA BEYLİKDÜZÜ



و اخیان او نهاده اقصایین طلب ایندیک محل فریاد ده که شریک و کزن نیک صای خلدی می باشد



Yrd. Doç. Dr. Akif Kolay - Dr. Şefik Memiş

Türkiye’de modern anlamda haritacılık alanındaki ilk adım, 1880 yılında ordu teşkilatının yeniden yapılanması çerçevesinde kurulan 5 şubeden beşincisine “Harita ve Fen İşleri” adı verilmesiyle atılır. Yeniden örgütlenmeden sorumlu Prusya subayı Goltz Paşa’nın emriyle kurulan Beşinci Şube, Rumeli ve Batı Anadolu haritalarını hazırlamak için gayret gösterir. Bu arada Mehmet Şevki Paşa (1866-1927) ve Kurmay Yüzbaşı Hakkı ve Kurmay Yarbay Rıza 1890’lı yıllarda Paris’te eğitim görürler. 1895 yılında Türk subayları ve Fransız harita uzmanlarından oluşan “Taksim-i Arazi / Jeodezi” Komisyonu kurulur. Komisyon baz ve nirengi esaslarına dayalı modern anlamda bir harita yapımı için teşkilatlanmaya başlar. Bu çalışmalar nedeniyle 1895 yılı, “hesaba dayalı modern Türk haritacılığının başlangıç noktası” olarak kabul edilir. 1908’de ilan edilen II. Meşrutiyet ile haritacılıkta daha fazla gelişmeler olur. 1909 yılında ülkenin 1:25.000 ölçekli haritalarının yapımına Makrıköy (Bakırköy) paftası ile başlanır. Bu amaç için Bakırköy bazı ölçülür ve bu bazın güney noktasında astronomik gözlemlerle coğrafik enlem saptanır. Benzer şekilde, 1915’ten itibaren Zühaf Korveti ile 10 yıl sürecek olan Yeşilköy ve Çekmece kıyılarının harita çalışmalarının yapımına başlanır.

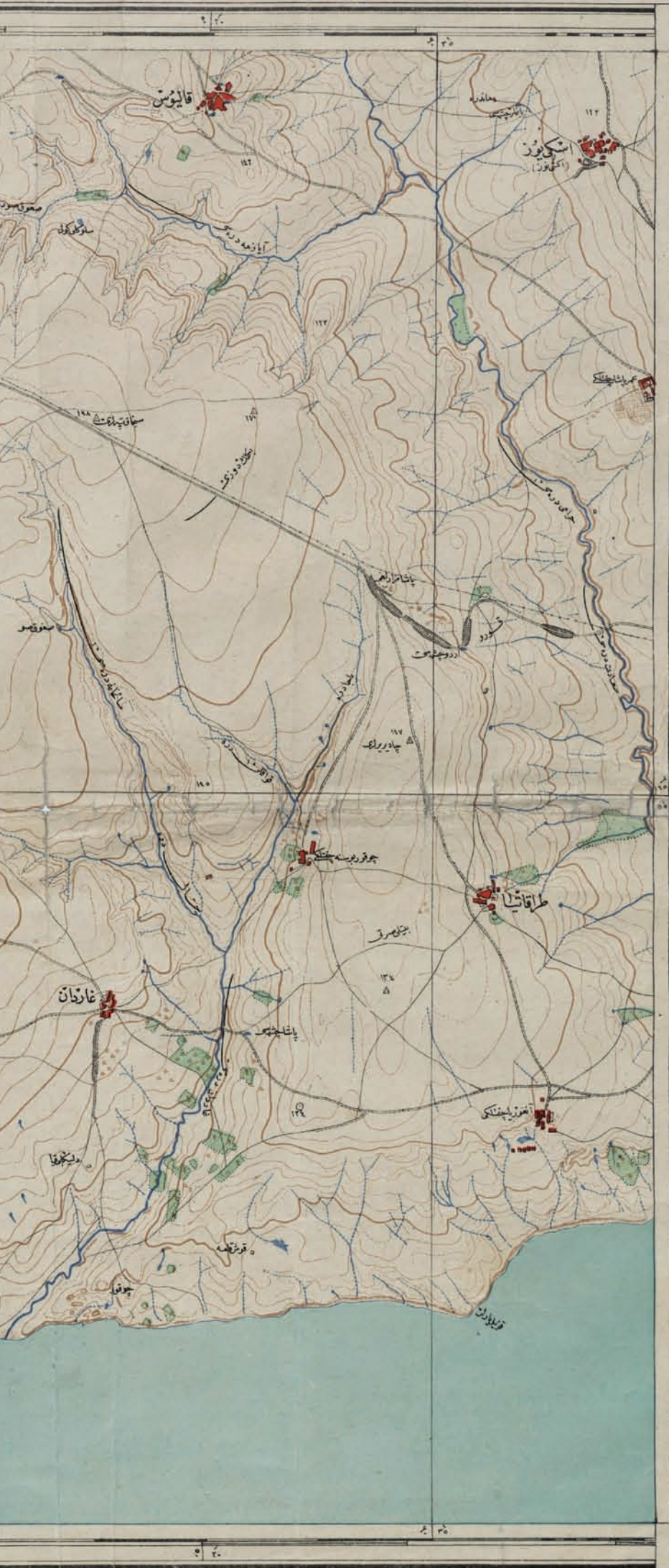
يۈلۈچىكەجە
بىخانىش



اۋۇرۇقۇمى ۱۰۰۰ كىلوگرامم

(۵,۰۰۰)

مىتر ۳۰۰۰ ۲۰۰۰ ۱۰۰۰ ۵۰۰ ۰ ۵۰۰ ۱۰۰۰ ۲۰۰۰ ۳۰۰۰



*Beylikdüzü'nü karış
karış gösteren harita*

İşte elinizdeki kitapta incelenen haritalar, Osmanlı'nın son döneminde yapılan haritalardır. İrdelenen ilk harita, neredeyse bugünkü Beylikdüzü'nü, daha doğrusu Küçükçekmece Koyu ile Büyükçekmece Koyu arasındaki bölgeyi resmediyor. Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde “HRT.1812” adıyla kayıtlı olan harita, üst kenar çizgisinin ortasında yazan “Büyükçekmece” ibaresinden anlaşılacağı gibi, dönemin Büyükçekmece haritasıdır.

“Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Matbaası
Kütahya Şubesi’nde tab edilmiştir. 1331
(1915/1916) sene-i maliye” ibaresinin yer
aldığı haritanın alt kısmında Marmara
Denizi bulunurken, sağ tarafındaki yazıda
Küçükçekmece, sol taraftaki sınır çizgisinde
Çöplüce, üst tarafta ise Büyükçekmece
yazısının altında “Bahşayış” yazılıdır.

Haritanın sol tarafını kaplayan koyun adı Büyükçekmece koyudur. Koyun üst tarafında ise Büyükçekmece Gölü ve gölde dalyanları işaretleyen yazılar yer alır. Koy ile göl arasındaki yerleşke ise Büyükçekmece Köyü'dür. Yerleşkenin koya bakan kısmında "Enveriye İskeleyi" ibaresi yer alır. Koyun sol tarafındaki yerleşim yeri ise Kalikratya, yani Mimar Sinan'dır. Koyun sağ tarafında kalan alan ise tamamıyla bugünkü Beylikdüzü ilçesidir. Koyun alt tarafındaki burunda yer alan üç yazı alttan yukarı doğru Kaldırım Burnu, Dereağı ve Manda Taşı'dır.

Manda taşından itibaren koyun üst kısmında Pekmez Suyu ve Kaba Burun bulunur. Pekmez Suyu'ndan Parmaksız Ayazması'na kadar, sahile paralel olan yeşil bölüm ise Beylikdüzü'nün bir zamanlar meşhur olan Anarşa Bağlarıdır. Bu üzüm bağlarının orta kısmında ise Kavaklar bölümü ile bağların bittiği iç kısımda Anarşa Ayazması bulunur.

Bağlar ile Anarşa deresi arasında Anarşa, yani Gürpınar Köyü yer alır. Anarşa'nın hemen yanbaşıda ise Nureddin Bey Çiftliği vardır. Ayrıca bölgede çeşitli mandıralar mevcuttur.

Marmara Denizi'nin Büyükçekmece Koyu'na kıvrıldığı bölümde mavi çizgiyle gösterilen ve Dereağı denilen yer, Anarşa Deresi'nin denize döküldüğü yerdir. Dereağı'nın hemen ilerisinde ise Üçayazmalar vardır. Büyükçekmece Koyu'nun başladığı Kaldırım Burnu'ndan geride ise Değirmen Burnu yer alır. İki burun arasında yağmurlardan sonra oluşan ve uzun süre kalan geçici üç göl mevcuttur. Denize paralel olan bu üç göle Aşağı Çukur Gölü adı verilir. Hemen yanında ise Çıfut Limanı görülür.

Değirmen Burnu'nun gerisinde ise Değirmen Tepe vardır. Tepe denilmesine rağmen yüksekliği fazla değildir. Çünkü sahil boyunca en fazla yükseklik 35 metreyi geçmez. Onun üst tarafında ise 104 metre yüksekliği ile Şahintepe yer alır. Aynı şekilde, adı Papaz Pınarı Deresi olan küçük bir derecik görülür. Esas büyük dere ise Gardan Köyü'nün biraz ötesinden geçen Gardan Deresi'dir. Derenin sağında ve solunda yer alan yeşillikler ise bağlardır. Derenin kesik mavi çizgiyle gösterilen kolları da yağmur mevsimlerinde dereyi besleyen küçük su yollarıdır. Gardan Deresi ile Papaz Pınarı Deresi'nin üst kısmında ise Delikli Kaya görülür.

Gardan Deresi, aslında iki derenin, köyün hemen yakınında birleşmesinden oluşur. Sağ taraftan gelen kola Kavaklı Deresi denir. Günümüzde Anarşa'ya Kavaklı denilmesinin nedeni bu olabilir. Bu kolun hemen yanında birkaç binasıyla birlikte çeşitli bağlarıyla Çukurbosna Çiftliği yer alır. Gardan Deresi'nin Kavaklı kolu da, iki dereciğin birleşmesinden meydana gelmiştir. Su bakımından nispeten daha zayıf olan soldakine Kavaklı Dere denir. Sağ kol ise, günümüzde de varlığını koruyan kara yolunun civarından, yani Beylik Düzü çayırılarından doğan Baca Dere'dir.

Anarşa Deresi'nin iki kola ayrıldığı ilk yerdeki sol kola, Çatal Dere adı verilir. Bu kolun doğduğu yerlerdeki adı ise Salhane Deresi'dir. Derenin, kesik mavi çizgilerin başladığı yerinde Soğuksu adında bir pınar da bulunur.

Haritanın ortasında yer alan Gardan Deresi'nden itibaren haritanın sonlandığı Küçükçekmece sınırına kadar olan bölümde

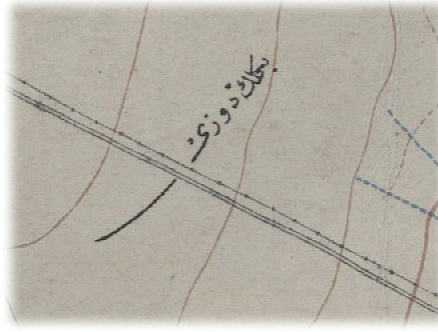
sahile dikey olarak gelen kesik mavi çizgili onlarca derecik görünür ki, bu dereler yağmur mevsimlerinde aktif hale gelir. Yine Gardan Deresi'nin hemen sağında, arazi şartlarından dolayı adı "Çukur" olan bölge ve onun yanında Kuşkalesi vardır. Haritanın sağ sınırına, yani Küçükçekmece'ye (bugünkü Avcılar sınırına) yakın kısmında ise kırmızı ile gösterilmiş küçük yapılar görülür. Burası ünlü Angurya Çiftliği'dir. Mustafa Reşit Paşa'ya ait olan bu çiftlik, 19 ve 20. yüzyılın ilk yarısına damgasını vurmuş olan Angurya av sahasıdır. Osmanlı'nın resmî avlağı olarak hizmet veren Angurya, günümüzde Yakuplu sınırları içinde kalıyor. Çiftliğin hemen üstündeki yerleşim alanı ise Trakatya, nam-ı diğer Yakuplu'dur. Haritanın ortasından itibaren yukarı doğru giden güçlü mavi çizgi de, günümüzde Beylikdüzü ile Avcılar arasındaki sınırı oluşturan Haramidere'dir. O dönemde derenin bugünkü E-5 Karayolu'ndan aşağıda kalan kısmına Saadet Deresi denilirdi. Daha üst kısımlardaki adı ise Haramidere'ydi ve zamanla tüm dereye ve deniz kenarındaki bölgeye adını verecekti.

Anarşa ile Gardan yerleşkelerinin tam orta kısmında, ama biraz altta Prafça Köyü Harabesi mevcuttu.

Haritanın üst kısmında iki çizgi ile gösterilen yol ise, o dönem İstanbul ile Rumeli ve Avrupa arasındaki ulaşımı ve haberleşmeyi sağlayan Büyükçekmece yoludur. Yolun aşağıya kavis yapıp tekrar yukarıya çıktığı kısımda yer alan

siyah çizgiler, burada duraklama alanı bulunduğuna işaret eder. Çünkü bölgede Kuru Ordu Çeşmesi ve Paşa Mezarlığı yer almaktadır. Yolun ortasında ise bugün Beylikdüzü ilçesine adını veren ve devlete ait olan Beylik Düzü bulunur. Devamında da, yüksekliği 198 metre olan Sancak Tepeleri yer alır. Yolun Büyükçekmece'ye yakın kısmında Tayyare Siperi ve onun hemen altında Şehitler Mezarlığı görülüyor. Yüksekliği 207 metreyi bulan Şehitler Mezarlığı'nda, muhtemel hava saldırılarına karşı siperler yapıldığı düşünülebilir. Çünkü bu harita çizildiğinde I. Dünya Savaşı başlamış,

İngilizler Çanakkale Boğazı'na dayanmışlardı. Savaşa havacı birliklerin de dahil olmasıyla, Osmanlı ordusu tayyarenin önemini kavramıştı. Şehitler Mezarlığı'nın hemen altında, kesik mavi çizgiyle gösterilen ise Sülüklü Göl.



Haritada Osmanlıca Beylikdüzü

Harita üzerinde köyler arasındaki ulaşım yolları da gösterilmişti. Buna göre Büyükçekmece ile İstanbul arasındaki ana yoldan her köye bir tali yol geliyordu. Büyükçekmece'ye yakın ilk köy olan Anarşa'ya ana yoldan gelen yolun yanısıra bağlar arasından geçip koy boyunca devam ederek ulaşan bir yol daha mevcuttu. Ayrıca Anarşa'dan Gardan Köyü'ne ve Prafça Çiftliği'ne ulaşım sağlayan yollar da bulunuyordu. Gardan Köyü'nden Angurya Çiftliği'ne giden yol, buradan Trakatya Köyü'ne yöneliyordu. Trakatya ile Çukurbosna Çiftliği'ne üstteki ana yoldan doğrudan gelen yollar da vardı. Ana yoldan sadece Gardan'a doğrudan yol gelişi yoktu.

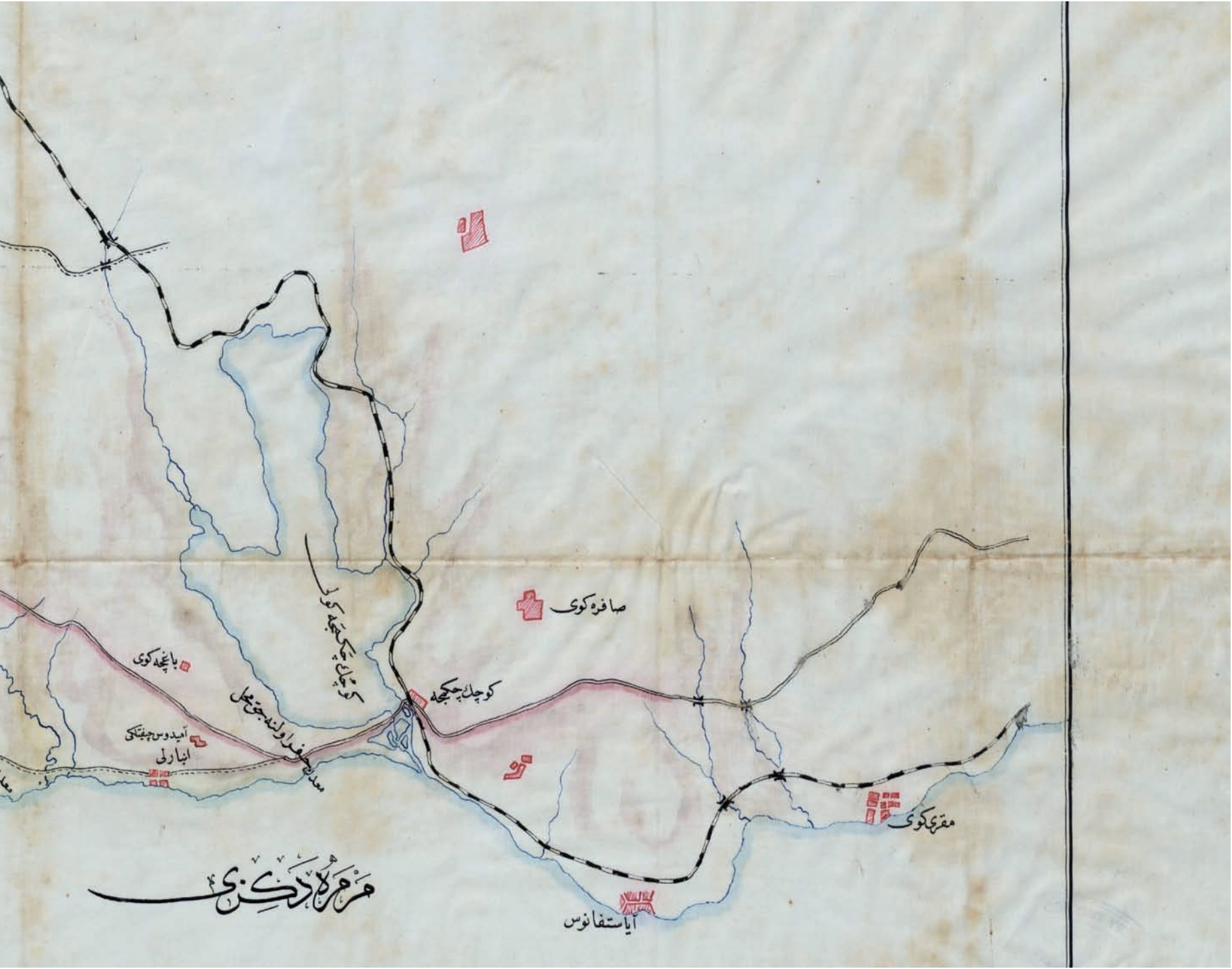


Reşad Paşa'nın maden haritası

Osmanlı arşivlerinde bulunan İstanbul ile ilgili haritalardan bir kısmı da maden haritalarıdır. Bunlar içinde “Çatalca'da linyit madeni haritası, Üsküdar mutasarrıflığına tâbi Şile kazasında bulunan demir madeni haritası, Makriköy (Bakırköy) kazası Çiftealan karyesi linyit madenleri haritası ve İstanbul Rumelikavağı'nda çıkan bakır madeni haritası” gibi haritalar bulunur. Kuşkusuz bu haritalar, İstanbul'un topoğrafyası, yeraltı kaynakları, ulaşım ağı gibi konularda bilgi vermenin yanı sıra

geçmişin bakış açısıyla geleceğe de ışık tutar.

Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde, bugünkü Beylikdüzü ilçesini içine alan “HRT.1858” kodlu bir maden haritası bulunuyor. Aslında bu harita, Karesi (Balıkesir) Eski Valisi Reşad Paşa tarafından, Çatalca civarındaki madenlerin işletim imtiyazını almak için hazırlatılarak Orman ve Maadin Nezareti'ne daha önce sunulan haritanın yenilenmiş haliydi. Çatalca'nın olası bir savaş halinde İstanbul savunmasında



önemli bir yer işgal etmesi nedeniyle haritada belirtilen yerler için maden imtiyazı verilmesine, başlangıçta hükümet olumlu yaklaşmamıştı. Buna gerekçe olarak da işaretli maden sahalarının “Çatalca istihkâm hatlarının sol cenahındaki tabyaların görüş ve atış alanı dahilinde bulunduğunu, kalan kısmının da savunma mıntıkası haricinde kabul edilemeyeceğini” göstermişti. Aslında Çatalca Kumandanlığı’nın, Hassa-ı Ordu-yu Hümayun Müşiriyeti’ne sunduğu olumsuz rapor, bu ret kararında etkili olmuştu.

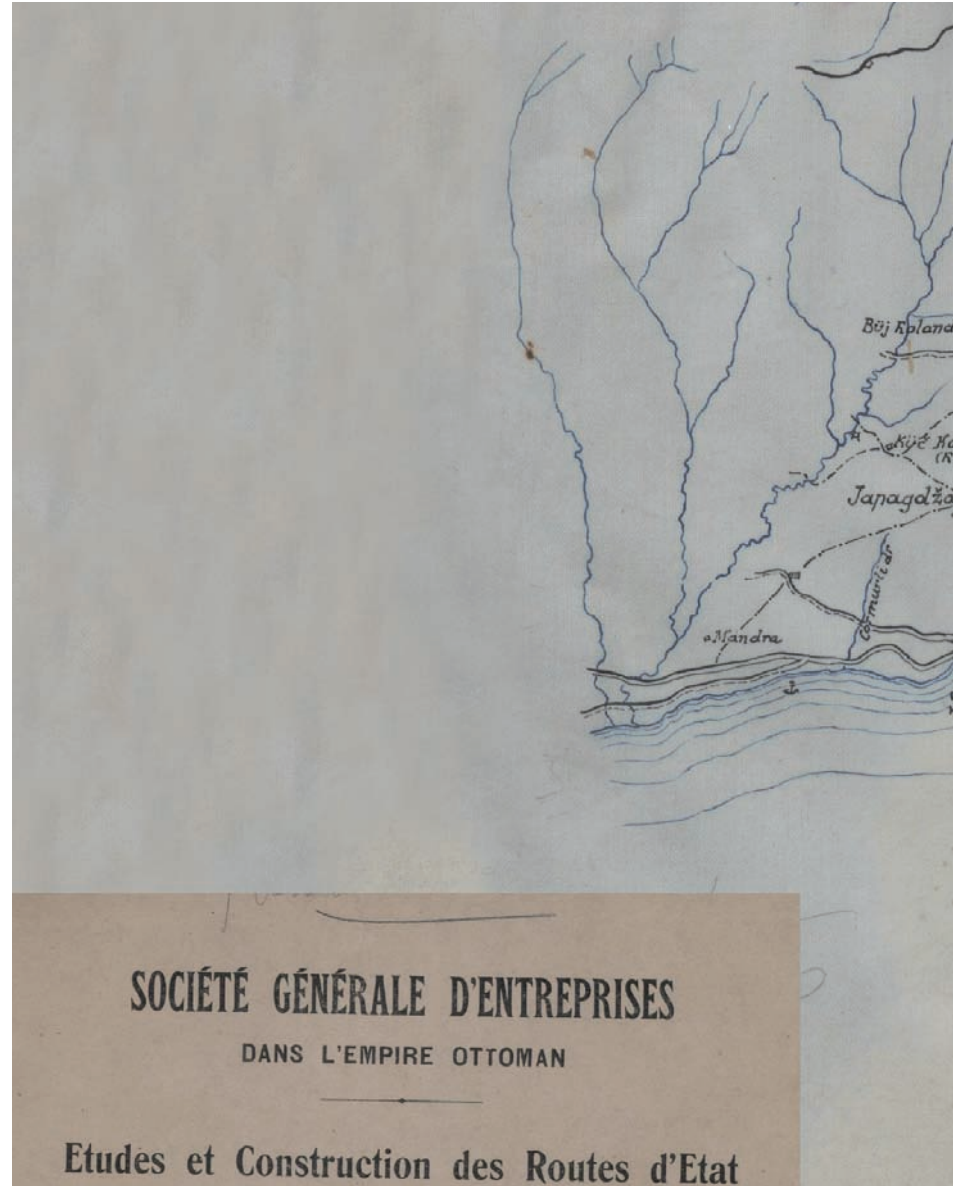
Kumandanlık, “Orada maden işletilmesi askerlikçe mahzurdan gayr-i salimdir” diye yazmıştı.

Ancak Reşad Paşa, imtiyaz talebinden vazgeçecek gibi değildi. Askerlerin ret kararını dikkate alarak yeni bir harita hazırlattı. Bu haritada imtiyaz talep ettiği alanları tadil ederek, askerlerin hassasiyetleri doğrultusunda farklılaştırdı, “O civarda mahzursuz arazide hafriyat icra edeceğini” beyan eyledi. Yeni talep yazısı,

bölgenin savunmasında etkin rol oynayan Çatalca Kumandanlığı'na gönderildi. Kumandanlık, "Hafriyat esnasında yabancı mühendisler istihdam edilmemesi, imtiyaz hakkının yabancılara satılmaması, maden araştırması ve çıkartılması sebebiyle istihkam hatlarının yakınlarına ve civarına yabancıların yaklaştırılmaması, hafriyattan çıkartılacak toprak yığınlarının ve maden kitlelerinin istihkâm alanlarına engel, askeri hareketlere mâni olmaması için askeriyeden gösterilecek mahallere yığılması; gerek hafriyat gerekse araştırma çalışmaları sırasında ortaya çıkabilecek mahzurların giderilmesi, savunma hatlarında meydana gelebilecek sorunların anında giderilmesi şartıyla imtiyaz verilmesine" bu kez olumlu yaklaştı.

Ancak kumandanlığın bir şartı daha vardı. Harita üzerinde (Mim-Ye-He ile Ayn-Fe-Kaf) harfleriyle gösterilen ve kırmızıyla çizilen alanlara kesinlikle yaklaşılmayacak, hafriyat çalışması yapılmayacaktı. Bu şartlar altında Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Reisliği tarafından 13 Nisan 1311 tarihinde olumlu görüş bildirildi.

Haritanın üzerinde Arap harfleriyle işaretlenmiş yasak bölge, aslında Büyükçekmece Koyu'nun Beylikdüzü kıyısı ile Büyükçekmece Gölü'nün Mimar Sinan tarafını gösteriyordu. "Mim-Ye-He" harfleriyle Kalikratyadan Bahçeköy'e giden bir yarım ay çiziliyor ve buradan göle kadar olan bölgede hafriyat yapılması yasaklanıyordu. Aynı şekilde koy tarafında da "Ayn-Fe-Kaf" harfleriyle Büyükçekmece Köyü'nden başlayıp Anarşa Köyü'nün iç kısmından geçerek koy başlangıcına ulaşan alan boyunca da maden araması ve



çıkartılması men ediliyordu.

Harita üzerinde "siyah çizgi altında kırmızı işaret, siyah çizgi ve kırmızı çizgi" olmak üzere üç işaret bulunuyordu. Bu işaretlerin karşısında şunlar yazıyordu:

Siyah çizgi-altında kırmızı olan işaret: *Reşad Paşa kulları tarafından mukaddema (önceden) imtiyazı talep edilip cihet-i askeriyece mahzur beyan edilen arazi hududu.*

Siyah çizgi-altında gri olan işaret: *Bu defa tasgir (küçültme) ve tâdil (düzeltme) ile imtiyazı istenilen arazi hududu.*

Kırmızı çizgi: *Salifü'l-arz tâdilen (Evvelce arz edilip düzeltmeyle) imtiyazı istenilen araziden kumandanlıkça istisnasına lüzum gösterilen kısım-ı arazinin hududu.*



Devlet Yolları Etüd ve İnşa Haritası

Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde bulunan ve Beylikdüzü sınırları içindeki yerleşim alanlarının işaretli olduğu haritalardan biri de, HRT.1757 koduyla kayıtlıdır. Haritanın en önemli özelliği, üzerindeki tüm yerleşim yerleri ile derelerin latin harfleriyle ancak Türkçe söylenişe riayet edilerek yazılmış olmasıdır. Ayrıca, “ç” harfinin çengeli, “c” harfinin üzerine konulan bir aksan işaretiyle gösteriliyordu. Küçükçekmece Gölü’nden başlayan harita Silivri’ye kadar devam ediyordu. Bu iki yerleşim alanı arasındaki tüm mahallerin isimleri ayrıntısıyla ifade edilirken, matbu haritanın üzerine daha sonradan mor ve turuncu kalemle çeşitli rakamlar

konulmuştu. Turuncu rakamlar, 1’den 15’e kadar iken, mor kalemle yazılan rakamlar 16’dan 25’e kadardı. Bunlardan sadece 5 rakamı siyah kalemle yazılmıştı.

Peki bu harita niçin hazırlanmıştı?.. Haritanın üzerinde yer alan Fransızca ibareden anlaşıldığına göre bu harita bir kuruma aitti. Kurumun adı ise “Société Générale d’entreprises dans l’Empire Ottoman”, yani Osmanlı İmparatorluğu’ndaki İşletmeler Genel Müdürlüğü idi. Kurum adının altında yer alan “Etudes et Construction des routes d’Etat” ifadesi ise haritanın hangi amaçla hazırlandığını izah eder şekildeydi: “Devlet Yolları Etüd ve İnşası.”





OSMANLI'NIN
SON DÖNEMİNDE
BEYLİKDÜZÜ
VE
CUMHURİYET
DÖNEMİ

1924 mübadelesinde Türkiye'ye
göç eden soydaşlarımız





Mübadele ve sonrası

Bölge ve Türkiye için 1924 mübadelesi büyük anlam ifade eder. İstanbul şehir merkezi dışında yaşayan tüm Rumlar gibi Anarşa, Trakatya ve Gardan köylerinde yaşayan Rumlar da üç bin yıllık köylerini, balıkçı iskelelerini, derme çatma evlerini bırakıp Yunanistan'a giderler. Sınırın öte tarafında da aynı acıyı yaşayan, yüz yıldır eksile eksile var olma mücadelesi veren Türkler camilerini, mezarlıklarını, evlerini bırakıp Selanik Limanı'ndan Türkiye'ye doğru yola çıkarlar. O zamanki adı Kalikratya olan Mimarşinan Limanı, mübadillerin önemli duraklarındandı. Rumlar bu limandan ayrılır, Müslümanlar bu limandan toprağa ayak basar.

1924 yılında Kalikratya Limanı'ndan Selanik'e götürülen Anarşalıların sayısı 950'ydı. Göçmenlerin yeni yurtlarına yerleştirilmesi zaman aldığı için bir süre Selanik civarında geçici olarak iskan olundular.

Ardından anayurttan komşuları olan Atıralılar, Trakatyalılar ve Gardanlılar gibi Nova Atıra ve Giannitsa (Yenice) şehirlerinde kendilerine yeni bir hayat kurdular.

Yunanistan'ın Selanik Limanı'ndan, 35. Osmanlı Sultanı V. Mehmed Reşad'ın annesinin adını taşıyan "Gülcemal" vapuruyla Kalikratya Limanı'na indirilen mübadillerden bir kısmı Anarşa'ya iskan olundu. Onlar da Selanik'e bağlı Langaza, Sarışaban, Serez, Kozani, Naslıç, Ramna ve Saltıklı'dan binmişti vapura. Anarşa'yı terk eden 950 Rum'un yerine bu bölgelerden 650 kadar Müslüman köye yerleştirilmişti. Dolayısıyla yeni gelen her haneye beş dönüm tarla, yarım dönüm bağ, ayrıca nüfus başına da yarım dönüm tarla niteliğinde toprak verilmişti. İskânı takip eden yılın ertesinde arazilerin işlenmesi için 30 öküz ve saban verildi. Boş kalan Rum evlerine yerleştirilen mübadiller, yeni yurtlarında tarım ve hayvancılık yaparak geçineceklerdi.

Rum ahalinin terk ettiği Anarşa'ya

yerleştirilen mübadiller, ağırlıkla iletişim dili olarak Türkçe konuşuyordu. Bu grup içinde az sayıda Arnavut, on beş hane Patriyot ve bir hane de Pomak bulunuyordu. Köyün yerli halkı olan Gacal topluluğu sayesinde bu insanların yeni yurtlarını benimsemeleri zor olmadı. Yeni gelen göçmenler Balkanlarda kalan yurtlarına ilişkin hatıraları adeta yeni kuşaklardan saklayarak, onların bölgeye entegre olmalarını sağladılar. Öyle ki, ikinci nesilden sonra göçmenler arasında Rumca da Pomakça da kullanılmadı.

1935 sayımına göre Anarşa'nın nüfusu 834 kişiydi. 50'li yıllara kadar 350 haneli büyük bir köy olan Anarşa'ya bu tarihten sonra Bulgaristan'dan gelen Türkler yerleşmeye başladı. Tarım kültürüne köyün yerlilerinden daha fazla aşina olan bu çalışkan kitle, köyün gelişimine önemli katkılarda bulundu.



Bir zamanlar Gürpınar'da yağlı güreşler geleneksel olarak yapılırdı



1950'li yıllar. Gürpınarlı Fatma (Özalkan) hasat zamanı kendi üzüm bağlarında

II. Dünya Savaşı yıllarında olası bir saldırıya karşı İstanbul'u korumak amacıyla 1940-1941 yıllarında 1500 kişilik ağır silahlı birlik Gürpınar'a konuşlandırıldı, kerpiçten bir kışla ve ahırlar inşa edildi. Mehmetçik, 1949 yılına kadar, günümüzdeki Gürpınar Mahallesi'nin merkezindeki Topyeri Mevkii'nde kaldı.

Bu yıllarda köyün tek okuluna ilişkin dönemin gazetelerinde rastladığımız haberler, cumhuriyetin idealist neslinin gayretleri konusunda fikir veren çarpıcı bilgiler içeriyor. Köy öğretmenlerinin Haramidere'ye yaptıkları bir kır gezisinde arabadan düşerek hayatını kaybeden okul müstahdemi Münir'in öyküsü, Fatih Nişancı Mehmet Paşa Okulu'ndaki talebelerin öğretmenleriyle birlikte Anarşa Köy Okulu'nu ziyaret etmeleri, öğretmen tayinleri... Bu haberler, Anarşa'nın altın çağında bir köy okulunun macerasını konu eden epik bir filme aittir adeta.

1955 yılına geldiğimizde Anarşa'da 170 ilkokul öğrencisi vardı. Mübadele öncesinde

Rum öğrencilerin bulunduğu okulda yıkılma tehlikesi başgösterdiğinden eğitim köy muhtarlığı binasında çift tedrisat usulüyle yapıyordu. 170 öğrencinin iki grup halinde eğitim görmesi gazetelere haber olmuş, 16 Kasım 1955 tarihli Milliyet Gazetesi, bu durumu haber yapmıştı. Bunun üzerine köye büyük bir okul inşa edilmek üzere çalışmalara başlandı.

Tarım ve hayvancılıkla uğraşan köylülerin bir şansı da Enver Adakan'a ait çiftlikti. Bu çiftlik hem köylülere iş imkanı sağlıyor hem de onları yeni tarım teknikleriyle tanıştıırıyordu. Modern tarım aletleri ve yeni gübre çeşitlerinin sağladığı olumlu sonuçları gören köylüler bu usulleri kendi topraklarında da deniyor, tarım aletlerini kullanmaya başlıyorlardı.

1961 yılında adı Gürpınar olarak değiştirilen köy, bölgenin en zengin, en müreffeh köylerinden biri. Her ne kadar resmi belgelerde adı Gürpınar olsa da, bölgede yaşayanlar, uzun süre Anarşa ismini tercih etti.

1970’li yıllar, Florya’nın batısında kalan sahil köylerinin, bakir koyların ve plajların keşfedildiği yıllardı. Mimarsinan, Kumburgaz, Celaliye ve Silivri köyleri gibi Gürpınar da bu yıllarda yeni bir kitle tarafından keşfedilir. Köyün Mimarsinan Körfezi’ne bakan kıyılarında var olan birkaç sayfiye evi, yazlık sitelerin arasında kaybolmuştu bile. Haziran başında İstanbul’dan gelenler, bütün Marmara kıyılarında olduğu gibi, eylül ortalarına kadar Gürpınar’da da tatlı bir hareketlilik oluşturuyordu. İstanbul’un orta ve üst sınıfı, başlangıçta sadece yaz mevsiminde sayfiye amaçlı geldikleri bu bölgede emlak yatırımı yapmaya başlamıştı. Bu dönemde köy nüfusu patlama yapmış, 1970’te 1305 olan nüfus 1990 yılında 10 bin 191 kişiye ulaşmıştı.

80’li yıllarda Anadolu’dan İstanbul’a yönelen yoğun göçler sonucunda Gürpınar da kalabalıklaştı. Denize bakan bu zengin köy, özellikle Orta Karadeniz Bölgesi’nden göç almaya başladı. Ambarlı Limanı’nın, yolun, inşaat sektörünün ve bölgede kurulmuş bir kaç fabrikanın sağladığı iş imkanları kısa zamanda köyün görünümünü değiştirdi.

Bu yıllar Beylikdüzü bölgesi için “Batı’ya hücum” yıllarıdır. Basında “Paylaşılamayan beş köy” başlıklı haberlere konu olur. (31 Mart 1992 Milliyet say. 3). Peşpeşe el değiştiren araziler, yoğun yapılaşma, yazlık bölgelerin kışlığa evrilmesi İstanbul’un genelinin dikkatini bu bölgeye yoğunlaştırır. Gürpınar kıyısındaki Pekmez Mevkii başta olmak

üzere, bazı bölgelerde heyelan gözlemlenmesi ve inşaatlarda çatlamlar meydana gelmesi, bölgenin tektonik zemini konusunda tereddütlerin dillendirilmeye başlamasına yol açtı. Basında da bu konuda haberler yazılmaya başladı.(14 Mayıs 1992 Milliyet say. 2), (18 Temmuz 1989 Milliyet say. 2).

1995 yılına ait bir haberde de İstanbul Doğalgaz Hattı’nın deprem bölgesinde kaldığı konu ediliyordu. (12 Kasım 1995 Milliyet say. 13).

1987 yılında yapılan kanuni düzenlemeyle Gürpınar Belediye statüsüne kavuştu ve bölge büyük ölçüde bu belediye sınırları içine alındı. Kavaklı ve Yakuplu köylerine belediye statüsü verilmediği için bu köylerin toprakları Gürpınar Belediyesi mücavir alanında kalmaktaydı. 1989 yılındaki yerel seçimlerde Sosyal Demokrat Halkçı Parti’den aday olan Gürpınarlı Mustafa Göçkuncü belediye başkanı seçildi. Köy camisinin karşısındaki muhtarlık binası da, belediye binasına dönüştürüldü.

1994 yılındaki yerel seçimlerde Gürpınar belediye başkanlığına Veliddin Küçük seçildi. Seçimden önce Kavaklı ve Yakuplu köyleri Gürpınar Beldesi’nin mücavir alanından çıkartılarak, Gürpınar köy sınırları içinde belediyeye dönüştürüldü. Dolayısıyla tek mahalleden oluşmaktaydı. 2000

yılında belediye meclisinin almış olduğu kararla dört mahalleye ayrıldı:

Merkez, Adnan Kahveci, Dereagzı ve Pınartepe mahalleleri. 22 Temmuz 2004 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 52116 tarihli yasayla



Gürpınar, Büyükşehir sınırları içine alındı. 2008 Mart'ında Büyükşehir sınırları içindeki belde belediyelerinin feshedilmesini konu eden kanun kapsamında Gürpınar Beldesi'nin belediye statüsü kaldırılarak Yakuplu ve Beylikdüzü (Kavaklı) beldeleriyle birlikte yeni bir belediye oluşturulması karara bağlandı. Gürpınar Belediyesi'nin Pınarteppe Mahallesi Büyükçekmece Belediyesi'ne, diğer üç mahalleyle birlikte Gürpınar da yeni oluşturulan Beylikdüzü ilçesine dahil edildi. Bu karar 2009 seçimleriyle birlikte uygulandı ve Gürpınar adı ortadan kalktı. Bu fiili durumun yaratacağı kargaşanın önüne geçmek için Merkez Mahallesi'nin ismi Gürpınar Mahallesi olarak değiştirildi.

Artık ilçe statüsüne kavuşan Beylikdüzü'nün bir parçasıydı Gürpınar. Batıdan İstanbul'a girenleri Güzelce'den

itibaren yüksek katlı binalarıyla karşılayan modern bir şehir. Artık sakinlerinin evden çıkarken "İstanbul'a gidiyorum" demediği, İstanbul'un yoğunluğunun içinde kaybolan bir şehir köşesi. Balık hali, uzun sahil kordonu, modern binaları, tesisleri, alışveriş merkezleri ve gökdelenleriyle...

Anarşa ise, şehir kalabalığının içinde artık fark edilmez olmuş bir kaç yaşlının hatıralarında kalmış, masalsi bir devrin mekanı. Adeta İspanyol efsanesindeki kayıp altın şehir El Dorado gibi... Bir de Cem Yılmaz'ın 2004 tarihli filmi G.O.R.A'nın kahramanı olan Rendroy'un gezegeninin adı. Bu filmde der ki Tosun; "Anarşalılar asla yalan söylemez." Konuyla ilgili ayrıntıları ileriki sayfalarda, sinema tarihçisi Ali Murat Güven'in kaleme aldığı "Sinema filmleri ve tv dizilerinde Beylikdüzü" başlıklı bölümde bulacaksınız).



1970'li yılların sonu. Yazlıkçılar Beylikdüzü'nü keşfediyor



Fotoğraf: Ercan Yolgiden



Rumeli'nin yurtseverleri Patriyotların öyküsü

“Patriyot” adının etimolojik kökeni, Eski Yunan ve Latin dillerine uzanıyor. Hint Avrupa dillerinde “baba” anlamına gelen “peder, father, patris” kelimeleri ile akraba. Latin ve Yunan dillerinde “vatansever” anlamına gelmekte ve diğer Avrupa dillerine de Latince’den geçme.

Bu kelime, Trakya’nın Büyükçekmece’den Tekirdağ’a kadar uzanan Marmara kıyılarına yakın yerleşim yerlerinde, bir kısım mübadilin etnik ya da kültürel adı olarak kullanılır.

Bugünkü Yunanistan’ın Batı Makedonya bölgesinde kalan, Osmanlı döneminde Manastır’a bağlı kaza statüsündeki Naslıç ve Grebne’nin taşrasında yaşayan Müslüman halka da, diğer Müslümanlardan ayırt etmek için bu ad verilmiştir. Onlara neden bu adın verildiğini anlamak ve öykülerini anlatmak için önce birçok savaş hatırasını ve göç acısını hatırlatmak gerekir.

Lozan Anlaşması çerçevesinde Türk

ve Yunan hükümetlerinin karşılıklı olarak ahali değiştirmesini öngören mübadele maddesiyle, Yunanistan’daki yurtlarını terk eden Türkler arasında, sadece Osmanlı döneminde yapısı büyük ölçüde homojen olan Türkmen ve Yörük yerleşim yerlerinden gelenler bulunmuyordu. Özellikle Makedonya ve Mora gibi, karışık etnik yapıya sahip olan yerleşim yerlerinden gelenler de vardı. Kayalar, Doyran, Vardar Yenicesi, Tikveş gibi şehirlerden gelen göçmenler arasında bir tek Rumca sözcük bilmeyenlerin yanı sıra; Serfiçe, Yanya, Girit gibi bölgelerden çıkmış olanlar arasında da hiç Türkçe bilmeyenler de vardı.

Halk arasında “Patriyot” denilen grup, Manastır vilayetinin Serfiçe Sancağı’na bağlı Naslıç ve Grebne kasabasının köylüleridir. Onları diğer mübadillerden ayıran temel vasıf, ilk gelen göçmenlerin iletişim dili olarak Rumca kullanıyor olmaları. Mübadelede Büyükçekmece’den Tekirdağ’a kadar uzanan kıyı köy ve kasabalarına

yerleştirildiler. Bunun dışında Trakya içlerine, Anadolu'da Manisa ve Samsun gibi şehirlere de dağıldılar. Türkiye'nin genelinde sayılarının ne kadar olduğunu kesin olarak bilmemekle birlikte, Gürpınar'dan Marmara Ereğlisi'ne uzanan sahil boyunca ve kuzeyde Çatalca ile Silivri köylerinde yaşayan, kökeni Naslıç ve Grebne köylerine dayananların sayısının yirmi binin üzerinde olduğunu söylemek mümkün.

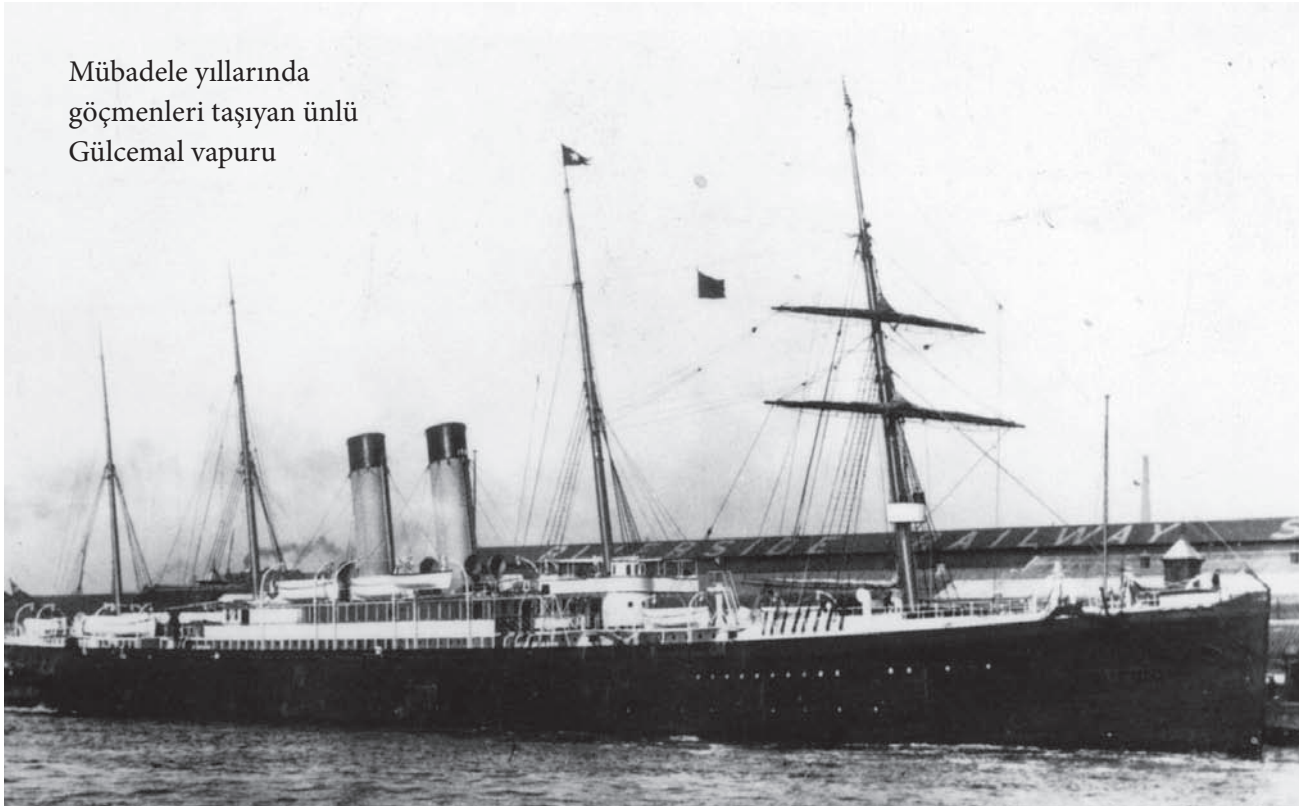
Trakya'nın güney sahillerine Manastır'ın Kayalar kazasından, Selanik vilayetinin Ksendire, Karaferye, Vodina, Gevgili, Kılıkış, Doyran, Ustrumca kaza merkezlerinden, yine Selanik'e bağlı Siroz Sancağı'nın Menlik, Razlık, Petriç, Demirhisar, Cuma-i Bâlâ ve Nevrekop kazalarından, Drama Sancak merkezi ve Pravişte kazasından gelip yerleşenler de var. Bu bölgelerden gelen mübadiller iletişim dili olarak Rumca kullanmayan Müslümanlardı. Aralarında Arnavutça, Ulahça, Pomakça ve Slavik diller kullanan lokal gruplar olmakla birlikte, ezici

çoğunluk Türkçe konuşurdu. Bu mübadiller etnik, bölgesel, kültürel ve dil ortaklıkları gözetilmeksizin iskan edildiler.

Geldikleri coğrafyadan çok farklı bir bölgeye, Gürpınar'a yerleşen Patriyotlar, kıyıyı yurt tutan tüm akrabaları gibi denizle, balıkla ilk defa karşılaşmışlardı. Onların kasabaya ilk geldiklerinde yaşadıkları yabancılığa dair hatıralar hâlâ anlatılmakta. Çatalca köylerinde deveyle karşılaşan bir Patriyot'un, gördüğü hayvanı yüz yaşında bir tavşan sanması, bir Patriyot kadının denizde çamaşır yıkamaya kalkması, hüznü göçmen anılarıdır.

Daha önce Rumlarla birlikte Gacalların oturduğu Gürpınar ve Yakuplu bölgesine Rumeli'nin muhtelif yerlerinden gelenler yerleşti. Bunların tamamı Patriyot değildi. Çatalca'ya bağlı Elbasan gibi bazı köyler, daha homojen Patriyot yerleşimleriydi. Beylikdüzü'ne yerleşen Patriyotlar, diğer

Mübadele yıllarında
göçmenleri taşıyan ünlü
Gülcemal vapuru



Rumelili mübadillerle iç içe bir hayat kurarlar. Yeni geldikleri yere adapte olmak için uzun bir zaman gerekmez. Zengin mutfakları, coşkulu düğünleri ve danslarıyla kasaba kültürünün en temel rengi oluverirler.

İlk geldiklerinde iletişim dili olarak Rumca'yı kullanan Patriyotlar, bu dili yeni vatanlarında doğan kuşağa aktaramazlar. Muhtemelen diğer etnik gruplarla ortak bir dil kullanma zorunluluğundan kaynaklanır bu durum. Belki bir başka etken de, bırakıp geldikleri memleketlerinden daha güzel bir coğrafyaya yerleşmiş, daha güzel, daha müreffeh bir hayat kurmuş olmalarına rağmen, bir sürü acı savaş hatırasını bilinçli olarak terk etmeye çabalamalarıdır. Burada yeni bir hayat kurmak, yüz yıllık savaşın acılarını unutmakla mümkündü biraz da.

Bilindiği üzere Rumeli'nin fethiyle birlikte birçok Türk aşireti Balkanlara geçti. Gerek toplu gerek bireysel din değiştirmelerle bölge hızlı bir şekilde İslamlaştı. Arnavut, Boşnak ve Pomak halklarının hiç bir zorlamayla karşılaşmadan kitlesel olarak Müslüman olması, ta beş asır önce İslam'ı Balkanların asli unsuru haline getirdi. Öyle ki, 1878 Osmanlı-Rus Savaşı dönemine ait veriler, Osmanlının Balkan coğrafyasındaki İslam ahalî oranını yüzde 60 olarak gösteriyor.

Bu Müslüman ahalinin etnik yapısının kesin bir şekilde ortaya konmasının hem imkânsız hem de gereksiz bir uğraş olduğunu öncelikle bildirmek gerekir. Zira bölge birbirinden kesin çizgilerle ayrılmayan birçok ırk, kavim ve kabilenin birlikte yaşadığı karmaşık bir demografik yapıya sahip. Tarih boyunca bu halklar birbirinin içine girdi,

birbirini değiştirip dönüştürdü, birbirinden etkilendi. İslam inancında kavmiyet özellikleri öne çıkarılmadığı için farklı etnik gruplar arasında evlilikler gerçekleşti ve altı asırlık Osmanlı idaresi altında Müslüman etnik gruplar birbirine karıştı. Bununla birlikte Balkan coğrafyasında etnik farklılıklar, kültürel ayrılıklar ve diller her dönemde canlılığını korudu.

Bölgeyi din esaslı kriterle yöneten Osmanlı idaresi tarafından halk, Müslim ve gayrimüslim tebaa olarak ikiye ayrılıyordu. Esasen Osmanlı coğrafyası bütün imparatorluklar gibi o derece karmaşık bir etnik yapıya sahipti ki, hiçbir bölgede homojen bir yapıdan bahsetmek mümkün değildi. Bu yapının en karmaşık olduğu yer de Balkan coğrafyasının ortasındaki Makedonya idi. Müslüman ve Hristiyan olmak üzere iki Makedonyalı grubun; yine Müslüman ve Hristiyan olmak üzere iki Arnavut kabilesinin; başlıcaları Yörük, Türkmen ve Tatar adlarıyla anılan Türki grupların; Pomak ve Goralı gibi Turani toplulukların; Yunan, Ulah, Hırvat halklarının; Bulgar, Sırp, Karadağlı gibi Slav grupların; Konyar ve Romanların; Hazar ve Endülüs kökenli olmak üzere iki Yahudi kitlenin bir arada yaşadığı bu bölge, kaynayan Balkan kazanının ortası konumundaydı.

Bu bölge Osmanlı İdari taksimatında Manastır Vilayeti olarak adlandırılmakta ve Manastır, Serfiçe, Debre, Elbasan, Görice olmak üzere beş sancaktan oluşmaktaydı. 1912 yılında yapılan sayıma göre 750 bin nüfusa sahip olan vilayette başlıcaları yukarıda sayılan muhtelif etnik kökenlerden gelen Müslim ve gayrimüslim halk yaşıyordu.

Patriyotlar kendilerinin Selanik'ten geldiklerini söyleseler de aslında onların Rumeli'ndeki yurdu, Manastır vilayetinin Serfiçe Sancağı. İlk mübadil neslin nüfus kayıtlarında doğum yeri olarak görülen Naslıç, Serfiçe Cuması, Grebne, Kozana, Seçişte, Joban, Veniçe adları Serfiçe Sancağı'nın kaza ve nahiyelerine ait. Bunun bir istisnası olarak Selanik'e bağlı Langaza kazasından gelen göçmenler arasında kendilerini Patriyot olarak adlandıranlar varsa da, bu adlandırmanın yanlış olması gerekir. Zira Serfiçe'den uzakta olan Langaza, daha çok Türkmenlerin yaşadığı bir yerdi. Yine Türkiye'ye mübadil olarak geldiklerinde iletişim dili olarak Rumca'yı kullanan Giritliler, Patriyotlardan tamamen ayrı bir gruptu ve sayıları Trakya'da sayıca çok daha azdı.

Osmanlı'nın son döneminde sancağa bağlı kaza merkezleri olan Naslıç ve Grebne yüz elli köyden oluşan dağlık bir yerleşim yeri. Kaza merkezleri, mübadele yıllarına kadar $\frac{3}{4}$ oranında Müslüman, $\frac{1}{4}$ oranında Hristiyan nüfusun yaşadığı, farklı etnik gruplardan insanlar olmakla birlikte, iletişim dili olarak Türkçe'nin kullanıldığı, okul, ibadethane, kamu binası eksikliği olmayan yerler. Bu özellikleriyle Rumeli'ndeki diğer şehir ve kazalardan farklı değil.

Fakat iki kazanın kırsalı da merkezlerinden farklı. Grebne'nin on altı köyü, Naslıç'ın yirmi üç köyü tamamen Müslüman. Fakat Rum, Türk ve diğer halkların köyleri tamamen iç içedir. Mübadillerin anlattığı hatıralara bakılacak olursa, Müslim ve gayrimüslimlerin birlikte yaşadığı köyler çoğunlukta. Arşiv kayıtları Rum, Arnavut, Ulah, Bulgar ve Türk

köylerinin birbirleriyle arazi anlaşmazlıkları yaşadıklarını, özellikle Rumlar ile Ulahlar arasında mezhep temelli çatışmalar gerçekleştiğini kaydediyor.

Dağlık ve ormanlık bir araziye sahip olduğu için ormancılık ve hayvancılıkla geçinen Naslıç ve Grebne kırsalının halkı, yanibaşlarındaki Rumlarla ortak bir iletişim diline gerek duyduklarından, Rumca'yı günlük hayatta kullanırlardı. Fakat onların konuştuğu Rumca; Türk, Arnavut ve Slav dillerinden etkilenmiş farklı bir aksan ve tavırla konuşulan bir Rumca idi. Aynı dönemde, genellikle aile arasında konuştukları Türkçe'nin, Anadolu'da kullanılabilecek daha fazla Arapça kelime içermesi de bir başka gariplikti.

İslam'ın Sünni ekolüne mensup olmakla birlikte Patriyotların bir kısmının arasında Bektaşî tarikatına ait ritüeller yaşatılırdı. Esasen Bektaşilik, Rumeli'nin tamamında son derece belirgin bir motifti. Müslüman Arnavutların çoğu Bektaşî öğretisini bilir, ayrıca Türkler arasında da Bektaşî öğretisi yaşatılırdı. Nitekim Naslıç yakınlarındaki Vratın ve Odra Bektaşî dergahları bu öğretinin yaşatıldığı yerlerdi.

Onların kimliğindeki Bektaşilik motifini Alevilik'le karıştırmamak gerekir. Patriyotlar Alevi değil, kısmen Bektaşî idi. Aslında bu iki kavram birbiriyle son derece farklı anlamlar içerir. Rumeli'nde canlı bir Alevi kitle olmakla birlikte, bunlar Osmanlı tarafından Anadolu'dan kaldırılıp Rumeli'ne iskan edilmiş Türkmen aşiretleriydi. Bu aşiretlerin tamamı Türkçe konuşur ve daha çok Edirne, Kırklareli ve Kırcaali'de yaşardı. Günümüzde kendilerine "Amuca" adı verilen Trakya Alevileri bu grubun torunlarıdır. "Simavna

Kadısı Şeyh Bedrettin” olarak bilinen tarihi kişiliğin öğretisi, yakın zamana kadar bu grup arasında yaşatıldı.

Bektaşilik ise mezhep değil, tarikattır. Hacı Bektaş Veli öğretisini sistematize eden Balım Sultan tarafından kurulan bu tarikat, Hazreti Muhammed’i mürşit, Ali’yi rehber olarak kabul eder, Hüseyin ve Muaviye arasındaki halifelik savaşında Hazreti Hüseyin’i haklı görürdü. Esasen Osmanlı da resmen Sünni ekolünü kabul etmekle birlikte halifelik kavgasında Hüseyin tarafını tutmaktaydı. Zira hiçbir Osmanlı, Muaviye ya da Yezit ismini kullanmamış, fakat öte yandan ibadethanelerinde Allah ve Peygamber’in isminin yanına Hasan ve Hüseyin levhaları yerleştirecek kadar Hüseyin’e yakınlık duymuştur.

Daha çok ahlaki erdemler üzerinde duran Bektaşî öğretisi Osmanlı döneminde yeniçeri teşkilatının yasası oldu. Hacı Bektaş Veli, yeniçerilerin piri olarak anıldı, Yeniçeriler “Taife-i Bektaşîyan” olarak adlandırıldı.

Gerekçeleri üzerinde çok uzun konuşmanın mümkün olduğu bu duruma ilişkin bir kaç cümle kurmanın yararı var.

Gayrimüslim topluluklardan devşirilen gençlerin oluşturduğu yeniçeri ocağında İslami prensiplerin sıkı sıkıya uygulanması imkânının olmadığını kabul edebiliriz. Zira aylarca süren seferlere çıkan, kırk yaşına dek evlenmeyen ve

ağır şartlarda yaşamak durumunda kalan yeniçerilerin, İslam’ın ibadet esaslarını tam manasıyla uygulaması ciddi zorluklar içeriyordu. Öte yandan bu gençler, ailelerinin ve atalarının başka bir dine mensup olduğunu bilecek yaşta devşiriliyorlardı. Bu nedenle dini uygulamaları daha gevşekti. İslam’ın ahlaki esaslarını ileri çıkartan Bektaşî anlayış, bu yüzden biraz da yeniçeriler elinde şekillendi, züht (elde mevcut olsa bile gönülde mal-mülk sevgisine yer vermemek) ve takvayı (günahtan kaçınma) önemsemeyen, İslami prensipleri kabul etmekle birlikte uygulama noktasında eksik kalan bir öğreti haline geldi.

Patriyotların kimliğindeki Bektaşilik ögesi, Yeniçeri Ocağı’yla Patriyotlar arasında bir bağ olduğu fikrini akla getirir ki, bu bağ kültürel olabileceği gibi, etnik bir bağ da olabilir. Serfiçe sancağında tımar sahiplerinin var olduğunu, bu toprak sahiplerinin bakım ve gözetiminde askerler bulunduğunu biliyoruz. Bu konuda çarpıcı bir örnek olarak, cumhuriyetin ilk yıllarında önemli bürokrasi görevlerinde bulunan Abdülhalik Renda’nın atalarının Çankırılı olması gösterilebilir. Rendazade Ailesi’ne tımar olarak verilen köyün adı “Renda” olarak anılır. Renda, köyünden çıkıp Türkiye’ye gelen mübadil ailelerin Patriyot olarak tanımlandığının ve Patriyot kimliğinin etnik bir karışımı ifade ettiğinin en somut örneklerinden.

Osmanlı arşivlerinde yer alan Hicri 1238 tarihli kayıta, İşkodra Mutasarrıfı Mustafa Paşa maiyetinde



yirmi bin askerin Grebne ve havalisinde konuşlandırılmış olduğu da bir başka örnek.

Yine Hicri 1186 tarihli bir başka arşiv kaydından, Nasliç ayanından Ahmet Bey'in oğlu Köse Ali'nin maiyetindeki üç yüz askerle birlikte sefere katılması emredildiği anlaşıyor.

Bu ve benzeri kayıtlar, Nasliç Grebne bölgesinin önemli bir tımar merkezi olduğu ve ordunun ihtiyacı olan askerin bu bölgede tutulduğunu ortaya koyuyor.

Kırsal bir bölgede yaşayan insan topluluğunun kendilerini "vatansever" anlamına gelen bir adla anarak diğer dindaş ya da soydaşlarından ayrılma ihtiyacı duymalarının gerekçesi üzerinde düşündüğümüz zaman, yukarıda çekinik bir ifadeyle temas ettiğimiz olasılık güçleniyor. Onları diğerlerine göre daha vatansever kılan değer, asker kökenleri olabilir.

Patriyotların arasında gözlemlenen fiziki farklılıklar, bu kimliğin ortak bir etnik kökene işaret etmediğinin delillerinden biri. İki Bulgar, iki Arnavut, iki Karacaovalı Ulah birbirine benzer ama iki Patriyot birbirine fiziken benzemez. Bu grup içinden bariz Slavik özellikler taşıyanlar olmasının yanı sıra Rum, Arap, Ermeni, Tatar gibi çok farklı etnik gruplara dair çizgiler taşıyanlar da çıkabiliyor.

Bu durumda acaba Patriyotlar, Serfiçe Sancağı'ndaki tımar sahiplerinin gözetimindeki yeniçerilerin çocukları mı? Bilindiği üzere kırkına kadar evlenmesi yasak olan yeniçeriler, kırk yaşından sonra evlendirilip saraydan uzak yerlere yerleştiriliyorlardı. Bölgeyi mesken edinen farklı etnik gruplardan yeniçerilerin

yerlilerle evlenmesinden doğan çocukların, dili annelerinden öğrenecekleri gerçeği de, bu Müslüman topluluğun neden Rumca konuştuğunun cevabı olabilir.

* * *

Mübadiller arasında bulunan bazı kişilerin, kendilerini Patriyot olarak adlandırmasını, Osmanlı'nın 1. Balkan Harbi'nde yenilmesine rağmen çevresindeki altı yüz askerle Grebne'yi savunan Bekir Fikri adlı komutanına bağlayan bir Rumeli hatırası var. Tarihçilerimizin hatırlamak istemediği bu şok edici yenilgi, Balkanlarda kolay kabullenilmedi. Nitekim Grebne havalisinin Hırvat ve Karadağlılara karşı verdikleri destansı gerilla savaşı da bu unutmaya çabasına kurban gitti. Bekir Fikri 1903 yılında Harbiye'den mezun olmuş bir Osmanlı yüzbaşısıydı. Çeşitli cephelerde görev yaptıktan sonra 1907 yılında memleketi olan Grebne'ye tayin olur. Bu yıllar Rum çetelerinin Müslüman köylerini basıp yaktığı yıllardı. Bölgede korkunç bir karmaşa ve güvensizlik yaşanmakta, aralarında Resneli Niyazi'nin de bulunduğu birçok kişi dağlarda mücadele vermekteydi.

Yüzbaşı Bekir Fikri zor şartlar altında Müslüman halkı silahlandırır ve kendilerini korumalarını salık verir. Bir miting düzenler ve altı yüz kişilik gönüllü grubuyla Grebne ve çevresinde yaşayan Müslümanları bilinçlendirmeye koyulur. Müslüman halk çiftini çubuğunu bırakıp Bekir Fikri'nin etrafında toplanır. Hiçbir askeri eğitim almayan bu köylüler, o havalide yaşayanlar tarafından "vatanseverler" (Patriyotlar) olarak adlandırılırlar. Gönüllülerden oluşan bu toplama birlikler, Rum çetecilere karşı güçlü bir direniş sergiler.

Balkan Harbi yılları



Bekir Fikri'nin bu gayretinden rahatsız olanlar, görevden alınması için hükümete baskı yapsa da Bekir Fikri tayin emrinin gelmesi üzerine İstanbul'a telgraf çekerek emre uymayacağını bildirir. Akabinde patlak veren Balkan Harbi'ne çevresindeki altı yüz gönüllüyle birlikte katılan bu kahraman asker, Karadağlılara karşı Grebne'yi günlerce savunur ve Avrupa savaş basınında adından söz ettirir. Galiçya ve Sarıkamış cephelerinde de önemli başarılar gösteren Bekir Fikri, 1914 Aralık ayında, henüz 32 yaşındayken Anadolu'da şehit düşer.

* * *

Bu cesur Osmanlı yüzbaşısı ile birlikte kader birliği edip zor şartlarda düşmana karşı koyan Grebne ve Naslıç halkına, o günden sonra Rumlar tarafından vatanseverler anlamında Patriyot adı verildiği iddiası, pekâlâ doğru olabilir. Çünkü bu tarihten önce Serfiçe Sancağı'nın bazı bölgelerinde yaşayan Müslümanlara Patriyot dendiğine dair bir

başka kayda rastlanamaz.

Serfiçe Sancağı mübadili olmakla birlikte kendisini Patriyot olarak tanımlamayan, mübadele öncesinde de Rumca konuşmayan aileler, Patriyotları "Alipaşa Müslümanı" olarak adlandırır ki, bu da bir başka Balkan hikayesi. 1700'lü yılların sonu ve 1800'lü yılların ilk çeyreğinde Rumeli'nin en önemli şahsiyeti rolündeki Tepedelenli Ali Paşa, Yunan isyanını güç kullanarak bastırır. En azından Yunan ayaklanmasının etkisinin Mora'nın dışına yayılmasını geciktirir. Yanya valiliği yaptığı dönemde bölgede yaşayan Rum köylülerini Müslümanlaştırma yönünde gayret sarf etmiş olabilir. Ancak bu durumda, ölümünün ardından ahalinin asıl dinlerine dönmesi gerekirdi. Bu nedenle Ali Paşa, Epir bölgesindeki Müslüman etkisini artırmakta rol oynamış olabilir. Ne var ki, zorla din değiştirmenin İslam'da yasaklanması, gayrimüslimlerin önemli vergi kaynağı teşkil etmesi ve Müslümanlaştırmanın,

dönemin politik uygulamalarına ters düşmesi gerçekleri düşünüldüğünde, bunun da gerçekçi olmadığı anlaşılıyor.

* * *

Bazı Yunan tarihçilere göre Patriyotlar, papazlarıyla birlikte gönüllü olarak İslamiyet'i seçen Rum köylüleriydi. Konuşurken sık sık vala (vallahi) demelerinden dolayı kendilerine "Vala, Valades" adı verildi. Mübadeleden önce onları temsilen bazı aile reisleri ve köy temsilcilerine Yunan

devleti tarafından Rum kökenli oldukları söylendi. Eğer İslam olarak kaydedilmekte ısrar ederlerse Türkiye'ye gönderilecekleri, fakat Hıristiyan olarak kaydedilmeyi kabul ederlerse, isimleri değiştirilmeden memleketlerinde kalmalarının mümkün olduğu bildirildi. Yani Yunan devleti tarafından Valadeslere dinleri ve milliyetleri arasında seçim yapmaları teklif edildi. Ancak çoğu Valades, tercihini milliyetinden yana yapmadı. Kimsesiz ve Hıristiyanlarla



akrabalık bağı kurmuş olan birkaç aile dışında, bütün Valadesler Türkiye'ye gelmeyi tercih etti.

Bölgenin mübadele öncesindeki etnik yapısını bilenlerin, Valades adı verilen grubun Rum kökenli olduğu iddiasına gülüp geçmesi gerekir. Zira Vala, Valades adı "vallahı" kelimesinden gelmez. Vala, Vlah, Vlaha adları bölgede Rumlar, Türkler ve Arnavutlardan sonra en kalabalık grup olan Ulahları ifade eder. Osmanlıca kaynaklarda Ulah olarak geçen halk kitlesi, Balkanların



orta bölgelerinde yaşayan ve Rumenlerle aynı soydan gelen topluluğu ifade eder. Bugün Romanya'da yaşayan Rumenler, Slav etkisiyle orta Balkanlarda kalan Ulahlar da Yunan ve Bulgar etkisi ile birbirlerinden farklılaşmış olmakla birlikte aynı köke ait. Serfiçe Sancağı içinde yaşayan Ulahlar ile Yunanlılar arasında din ve mezhep temelli sürekli kavganın olduğu, Osmanlı tarih vesikalarında ayrıntıyla anlatılıyor.

1912 yılında Osmanlı'nın yaptırdığı nüfus sayımında Yunanlılar, Ulahları Yunanlı olarak göstermeye çalışırken, Romanya bunların Ulah olarak kalması için politika üretti.

Mübadelede Kilkiş

Gevgeli kırsalından Türkiye'ye gönderilen ve Ulahça konuşan Müslüman Ulahlar "Karacaovalılar" olarak anılır. Bunların konuştuğu dil ise, Latin kökenli Rumen dili. Bununla birlikte Serfiçe Sancağı'ndaki Ulahlar arasında iletişim dili olarak Rumca konuşan ve Müslüman olanlar da vardı. Nitekim Patriyotların geldiği bir çok köy adı Rumca değil, Ulahça. Kuşku yok ki, Rumence konuşmayan bu Müslüman topluluk, Patriyotları oluşturan temel unsurlardan.

* * *

Kesintisiz yüz yıl süren savaş çağının ardından yaşanan katliamlar, sürgünler, göçler ve mübadeleler sonucunda Balkanlar adeta kimlik değiştirdi. Öz evlatlarını yitirdi, sesler, diller, renkler sustu, soldu, biçim değiştirdi. Fakat Silivri'nin eskileri için giden de Rum'du, gelen de. Günümüzde Naslıç ve Grebne'nin Rum sakinlerine sorulacak olsa, mübadelede giden de Turkos'tu, gelen de...

Patriyotların kökenine ilişkin yukarıda değinilen görüşler, varsayımlar, hipotezler de bu tarz ikilemler içerir. Hangisi doğrudur, hangisi yanlış? Belki en doğru olanı, bu varsayımların hepsi bir araya geldiğinde, doğruya en yakın sonucun ortaya çıkacak olmasıdır. Sonuçta insan soyu milyonlarca yıldır kaptan kaba aktarılmıyor mu?

Ama unutulmamalıdır ki, Rumeli ve Anadolu dünyanın bir ucunda kalmış ücra bir ada değil. Binlerce yıldır insan soyunun gelip geçtiği, kiminin sel gibi önüne geleni sürüklediği, kiminin yel gibi deşip gittiği, kiminin kalıp değiştirdiği köprü misali bir coğrafya.

Eşsiz güzelliği de işte bu özelliğinden kaynaklanıyor.









Cumhuriyet'in ilk yıllarında Beylikdüzü'nde eğitim

Yrd. Doç. Dr. Akif Kolay - Dr. Şefik Memiş

Cumhuriyet döneminde eğitimin yaygınlaştırılması politikası gereği, İstanbul'un köylerindeki okulların yenilenmesine ya da tamir edilmesine, okulu olmayan köylere okul yapılmasına özel önem verildi. İstanbul Belediyesi çeşitli ilçelerdeki köy mekteplerinin tamirini üstlendi ve 1932 yılında Çatalca'dan Kanlıca'ya, Büyükdade'den Beyoğlu'na kadar açık eksiltmeyle, bazı okulların tamirat ihalesine çıktı. Bu okullar arasında 83,5 lira teminat bedeliyle, Küçükçekmece Kavaklı Köy Mektebi de yer alıyordu.

Gürpınar, Yakuplu ve Kavaklı ilkokullarının öğretmenleri aynı zamanda fedakarlıklarıyla öne çıkıyorlardı. Öğrencilerini zor şartlarda eğitmenin sıkıntıları bir yana, onları layık oldukları şekilde yetiştirmek için hiçbir faaliyeti eksik bırakmazlardı. Sözelimi çevredeki önemli mekanlara okul gezileri düzenliyorlardı. Bu amaçla 1940 Mayıs ayında Haramidere'ye bir okul gezintisi düzenleyen Anarşa Köyü öğretmenleri, yanlarında okulun hademesi Münir Efendi'yi de götürmüşlerdi. Ne yazık ki, öğrencilerin bindiği arabanın arkasına oturan Münir Efendi, dengesini kaybederek düşmüş, zor şartlarda Cerrahpaşa Hastanesi'ne kaldırılmış, ancak yol uzun olduğu için kan kaybından vefat etmişti.

1946 yılı itibariyle Çatalca'ya bağlı Anarşa, Kavaklı ve Yakuplu köylerinde birer adet ilkokul bulunuyordu. Çatalca İlçe Seçim Kurulu, 1946 yılında yapılan il genel meclis üyesi seçimleri sebebiyle, seçimlerin aynı gün içinde yapıp sonuçlanması için bağlı köylerdeki tüm ilkokullarda sandık kurarak oy kullanılmasını sağlamıştı. Bu kapsamda 26 numaralı sandık Anarşa İlkokulu'nda, 34 numaralı sandık Kavaklı İlkokulu'nda ve 42 numaralı sandık da Yakuplu İlkokulu'nda açılmıştı.

1955 yılında, zaten eski bir yapı olan Anarşa Köy Okulu binası yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Hayati tehlike sebebiyle hemen boşaltılan okuldaki öğrencilerin eğitimden uzak kalmaması için muhtarlık odası tahsis edildi. Ancak toplam sayıları 170'i bulan öğrencilerin muhtarlık odasına sığması mümkün olmuyordu. Bunun üzerine, muhtarlık odasında eğitime çift tedrisat suretiyle devam edilmesine karar verildi ve İstanbul Valiliği durumdan haberdar edildi. Ertesi yıl, aralarında Anarşa'nın da bulunduğu 20 bölgeye ilkokul yapılması için ihale düzenlendi. Bu ihale kapsamında Anarşa İlkokulu'nun yapımına öncelik verildi ve 1957 yılının Nisan ayında yapım tamamlandı.

Beylikdüzü Kardeş Köy Okulu Kampanyası

İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü 1961 yılında kardeş köy okulu projesini başlattı. Bu proje kapsamında İstanbul'daki ilkokullar, Anadolu'daki çeşitli ilkokullar ile kardeş köy okulu olmanın yanı sıra İstanbul'un köylerindeki ilkokullarla da kardeş köy okulu oldular. Şehirdeki okullar, seçtikleri kardeş köy okullarıyla iletişime geçiyor ve iki okul arasında hem yardımlaşma hem dayanışma gerçekleşiyordu. Fatih Nişancı Mehmet Paşa İlkokulu da Anarşa

(Gürpınar) ve Kavaklı ilkokulları ile kardeş okul oldu. Nişancı İlkokulu öğrencilerinden bir grup öğretmenleriyle birlikte Kavaklı ve Gürpınar köy okullarını ziyaret ettiler. İstanbul'dan gelen öğrenciler kardeş köy okulu öğrencilerine kitap, defter, kalem ve haritalar verdiler. Kardeş köy okulu projesi kapsamında, şehirli çocuklar köyleri tanıyıp köydeki öğrencilerin hangi şartlarda öğretim yaptıklarını yerinde görme fırsatı buldular.

Göçle artan okul ihtiyacı

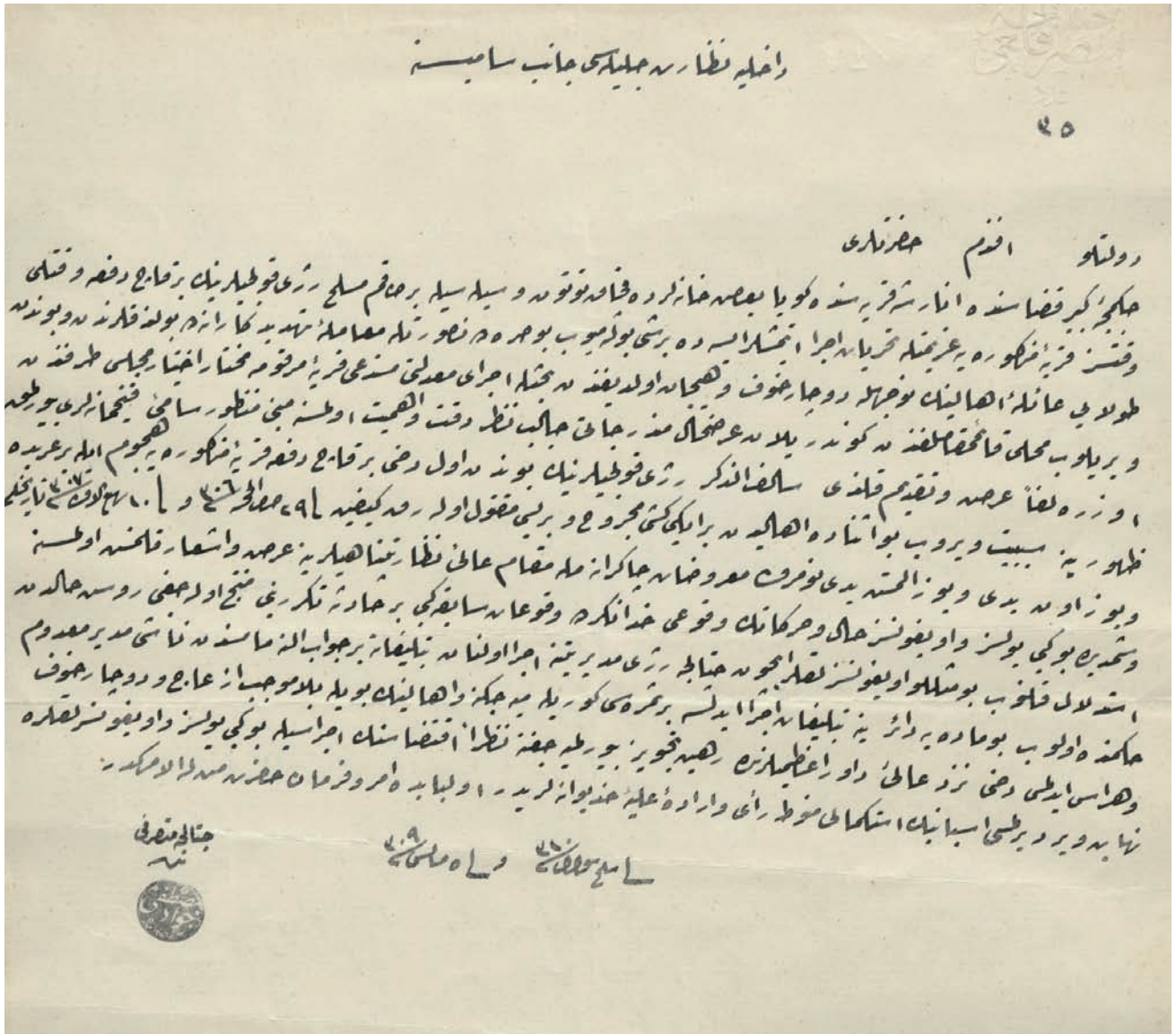
Göçün doğal sonucu olarak, 1970'lerin sonuna doğru Yakuplu'da gecekondulu tipi yapılaşma başlamıştı. Köyün uzantısı olarak, Haramidere Koruluğu'nu geçtikten sonraki yamaca kondurulan evlerin sayısı gittikçe artmıştı. Bu gecekondularda oturanlar çocuklarını 5 kilometre ötedeki Yakuplu Köyü İlkokulu'na gönderiyorlar, çocuklar da okula ulaşmak için E-5 karayolunu geçmek zorunda kalıyorlardı.

1977'de gecekondulu sakinleri, öğretmen Mehmet Topsakal'ın önderliğinde tek gözlü bir bina inşa ederek, çocuklarına okul yaparlar. Ancak her geçen yıl artan gecekondulu sayısına paralel şekilde öğrenci sayısı da artmıştı. 1985-1986 öğretim yılına girerken 85'i kız, 90'ı erkek 175 öğrenci mevcuduna ulaşılmıştı. Ancak bu kadar öğrenciye tek derslikte eğitim vermek imkansızdı. Bunun üzerine, zor şartlar altında Mehmet Topsakal'ın gayretleriyle bir derslik daha ilave edildi. "Yakuplu 2" diye nitelendirilen bu bölgede 1986 yılında iki öğretmen çift tedrisat yapıp günde 10 saat derse girerek 180 öğrencinin eğitimine yetismeye çalışıyorlardı. Onların Milli Eğitim Müdürlüğü'nden tek istekleri, okullarına bir öğretmen daha verilerek eğitimin verimli hale getirilmesiydi.

Anarşalılar Reji İdaresi'ne karşı

Kendi halinde insanların yaşadığı Gürpınar, Yakuplu ve Kavaklı köylerinde köylüler tarım ve hayvancılıkla uğraşıyorlar, yetiştirdikleri tarımsal ürünler arasında tütün de bulunuyordu. Hemen söylemek

gerekir ki, Gürpınar'ın tütünleri meşhurdu ve Osmanlı döneminde tercih edilen tütünler arasındaydı. Gürpınar'dan sonra o zamanki adı Trakatya olan Yakuplu sakinleri de tütün yetiştirmeye başlamışlardı. Ancak hem



Tütün üretiminin başlaması sorunları da beraberinde getirdi.

Bu evrak Çatalca Mutasarrıflığı ile Babıali arasında, konuyla ilgili sayısız yazışmadan sadece biri

Osmanlı döneminde, hem de Cumhuriyet'in ilk yıllarında tütün ekimi yakından izleniyordu. Sözgelimi Trakatya köyünden Bekir oğlu Şaban tütünlerini toplayıp Çatalca Tütün İnhisarı'na teslim etmişti. Ancak ambardaki tütünün satışını takip etmemişti. Bunun üzerine Çatalca Tütün İnhisarı duyuruda bulunarak, bu tütünlerin ambarda en fazla iki yıl tutulabildiğini, bu sürenin dolması sebebiyle, "çiftçilerin tütünlerini 15 gün zarfında ihracat tüccarlarına satmaları gerektiğini" hatırlatıyor, "aksi taktirde idarece bilmüzayede (ihaleyle) satılacağını" ilan ediyordu.

Ne var ki Osmanlı İmparatorluğu döneminde tütün yetiştiren Anarşa halkı, 1881 yılında tesis edilen ve Düyun-u Umûmiye'ye bağlı olan Reji İdaresi'nin muamelelerinden usanmıştı. Çünkü Reji İdaresi'nin, İmparatorluk sınırları içerisindeki tütün ürünlerini kontrol yöntemleri halkın huzurunu bozmuş, şirket görevlileri de teftişte ipin ucunu kaçırmışlardı. Çiftçi halk, ziraat işleri yaparken elbette zaruri ihtiyaçlarını karşılayacak kadar tütün ziraatı yapıyordu. Ancak Çatalca kazasındaki Reji İdaresi memurları, kanuna aykırı bir şekilde ve üstelik silahlı olarak, "esaslı ve esassız", "vakitli ve vakitsiz" bir şekilde köyü basıyorlardı. Köy halkının tabiriyle "köye hücum" ediyorlardı. Kaçak tütün peşine düşen bu kişiler, "Nizamı sağlayacağız" diye, düzeni bozan hareketler yapıyordu. Köy muhtarı ve ihtiyar heyeti üyeleri, bu konuya kesin bir çözüm bulmak için soluğu Çatalca Mutasarrıfı Mustafa Cevad Bey'in yanında alarak, 14 Mart 1893 tarihinde Kaymakamlık makamına dertlerini anlatan, şikayetlerini dile getiren bir dilekçe verdiler.

Bu dilekçede meseleyi özetleyen Anarşa muhtarının yazdıklarına göre "daimî surette ahaliye tam bir korkuyla heyecan vererek

birçok haneler basılıp kontrol edilmekle hiçbir şey ortaya çıkmayarak, geriye dönülüyordu." Aslında köylüyü bıktıran bu baskınlar, muhbirlerin ihbarı üzerine yapılıyordu. Köylüler bunu biliyor ve "çoluk ve çocukların telaş ve korkularını son dereceye vardırarak" baskınları, yetkililere şu şekilde şikayet ediyorlardı:

"Muhbirler olsun olmasın keyfe-mâyeşâ (canları istediklerinde) ve canları sıkıldıkça hemen köyümüze gelip hanelerimiz basılıp kontrol olunmasının birçok örneği vardır. Hatta geçen (1892) Mart ayı içinde 5-10 kolcu gelip birkaç haneler basılmış ve işbu Nisan'da dahi İstanbul ve Çekmece ve sair mahallerden 22 nefer kolcu toplanıp yanlarında rover ve kolları altında çifte tüfekleri ve kılıçlar olduğu halde ansızın hücum edip dört hane dahi birden basılmıştı. (Ancak) tütünün dirhemi bile bulunamamıştı. İşte bu şekilde canları sıkıldıkça hemen karyemize (köyümüze) hücum ve evlad-ı âyâlimize (çocuklarımıza ve ailelerimize) helecân-ı kalb vermeleri adalet-i seniyeeye aykırı olduğu gibi rıza-yı âliye dahi muhalif idi."

Muhtar ve köylülere göre yapılanlar hem kanunlar hem de Reji talimatlarının gereği olarak, aydınlatılmak zorundaydı. Ayrıca bir muhbirin ihbarıyla yapılan bu konunun aydınlatılması hükümetin mesuliyetindeydi. Bu hususları kaymakamlık makamından rica eden köylüler, gerekirse haklarında dava görülebileceğini belirterek, bir daha ihbar üzere gelen Reji memurlarının bu tür fiillere cüret etmesine ancak ellerinde bir senet olması halinde mezuniyet verilmesini talep ediyorlardı.

Çatalca Mutasarrıfı Mustafa Cevad Bey konuya büyük önem vererek, derhal İçişleri Bakanlığı'na bilgi verdi. Cevad Bey ilgili

yazısında, Reji İdaresi nezdinde gerekli tedbirlerin alınmasını istemişti.

Cevad Bey'in bu olayla ilgili 17 Mayıs 1893 tarihinde Dâhiliye Nezareti'ne yazdığı yazının detayında yer alan bilgiler, mutasarrıfın da köylünün haklılığına inandığını gösteriyordu. Çünkü Cevad Bey, Anarşa Köyü'nde yaşananlardan bahsederken, "güya" sözcüğünü özellikle kullanıyor ve "güya bazı hanelerde kaçak tütün bulunduğunu, silahlı reji kolcularının da birkaç defa baskın yaparak köylüyü zora sokan kontroller yaptığını, ancak bir şey bulamadığını, tehditkâr muamelelerde bulunduklarını, bu yüzden de ahalinin büyük bir korku ve heyecana düştüğünü" anlatıyordu.

Mutasarrıf, Anarşa Muhtarı ile İhtiyar Meclisi üyelerinin kaleme aldığı arzuhalı, içeriğinin son derece dikkat çekici olması sebebiyle ekte Bakanlığa sunmuştu. Tam da bu noktada Mutasarrıf Cevad Bey, Reji kolcularının daha önce yaptığı baskınlardan söz açarak, bu baskınlara hücum şeklinde cereyan etmesi sebebiyle arbede çıktığını, bunlardan dolayı 28 Ağustos 1889 ve 4 Kasım 1889 tarihlerinde bakanlığa sunduğu maruzatlarda yer aldığı gibi köylülerden birinin öldüğünü, ikisinin de yaralandığını aktarıyordu. Şimdi de benzer şekilde "yolsuz ve uygunsuz hal ve hareketin olmasının geçmiş olaylar gibi bir hadisenin tekerrürüne" yol açacağını ifade eden Cevad Bey, "bu misillü uygunsuzluklar için Çatalca Reji Müdürlüğü'ne icra olunan tebligata bir cevap alınmadığını", çünkü müdürün yok hükmünde olduğunu söylüyordu. Mutasarrıf bile, Reji Müdürlüğü'ne gerekli tebligatın yapılmasının mümkün olması halinde bile

bir sonuç alınamayacağına inanıyor ve hükümetten yardım talep ederek, "bu yolsuz ve uygunsuzluklara nihayet verilmesinin, olayın sebeplerinin bulunmasının ve sonuçlandırılmasının" ancak bu şekilde mümkün olacağını kaydediyordu.

23 Mayıs 1893 tarihinde Dâhiliye Nezareti'nden Çatalca Sancağı Mutasarrıflığı'na iletilen cevabî yazıda, gönderilen dilekçe ve ekindeki Anarşa Köyü muhtarının arzuhalinin mütalaa edildiği beyan edilip, "Büyükçekmece kazasının Anarşa Köyü'nde bazı hanelerde kaçak tütün arama vesilesiyle Reji kolcuları tarafından baskınlar yapıldığından şikayetle muhtar ve ihtiyar meclisi tarafından verilen arzuhal üzerine gerekli tahkikatın yapıp sözkonusu kolcuların isimlerinin bildirilmesi" isteniyordu. Böylece bakanlık, kolcuları merkezî otoritenin gücüyle cezalandıracağına işaret ediyordu. Bakanlık açık bir şekilde bir nebze delil olmadan girilen bu olayların üzerine gidilmesini, etraflıca tahkikat ve tetkikat yapılmasını, gerekli görülen kişilerin sorgulanmasını, idareyi ikna edecek deliller elde edildikten sonra tebligatın yapılması için keyfiyetin ve bu işe cesaret eden kolcuların isimlerinin teslim edilmesini bildiriyordu.

Anarşa Köyü'ndeki yaralama hadisesi de aslında şöyle olmuştu: Reji kolcuları, yine kaçak tütün ve havan (tütün kıyılan alet) teftişine çıkmışlar ve bu amaçla da Anarşa'yı basmışlardı. Artık bu silahlı baskın ve çoluk çocuğun korkutulmasından usanan Anarşa ahalisiyle kolcular arasında tartışma çıkmıştı. Hem tüfekleri, hem de revolveri olan kolcular, büyüyen tartışma sırasında bu silahları kullanarak iki köylüyü yaralamıştı. Muhtar durumu derhal

Çatalca Mutasarrıflığı'na bildirmiş, onlar da 10 Eylül 1889 tarihinde gönderilen bu yazıları ve araştırma sonuçlarını Maliye Bakanlığı'na haber vermişti. Çünkü Reji İdaresi, birinci derecede maliye ile ilgiliydi. Ne yazık ki bu sırada yaralılarından biri, yarasının ağır olmasından dolayı vefat etmişti. Olaya karışanlar hakkında gerekli kanuni muamelenin yapılması, mahalline, yani Büyükçekmece Kaymakamlığı'na bildirilmişti. Ancak Çatalca Mutasarrıfı'nın da dikkat çektiği gibi Reji memur ve kolcularının bu tür "yolsuz ahvali gittikçe ziyadeleşmekte" idi ve artık önlenmesi şarttı. Mutasarrıf Bey, bu yüzden Nezaret'ten gerekli himmetin gösterilmesini arz ediyordu.

Reji kolcularının Anarşa baskınında iki kişinin ölümüne, Mahalli Reji Müdürü'nün tavrının neden olduğunu belirten Çatalca Mutasarrıflığı yazısı üzerine, İçişleri Bakanlığı, 10 Eylül 1889 tarihinde, Maliye Bakanlığı'ndan müdürün görevden alınmasını talep ederek, gereğinin yapıp neticenin bildirilmesini istiyordu.

Elbette Reji İdaresi'nin yakın takibi de yersiz değildi. Az sayıda olsa da tütünle yakalanan bölge sakinleri de vardı. Sözelimi Vasil Reis, Anadolu yakasından getirdiği kaçak tütünleri Gardan Köyü sahiline çıkarmış, ancak bu sırada Reji kolcuları tarafından yakalanarak hükümet yetkililerine teslim edilmişti. Yine bunlardan biri de Anarşa Köyü'nde ikamet eden Yani idi. Yani, kaçak tütün ile yakalandıktan sonra firar etmişti. Bunun üzerine Dersaadet Reji İdaresi sözkonusu kişinin bulunması ve celb veya getirilmesini istiyordu. Reji İdaresi'nin Ziraat-ı Hukuk ve Vezâifine ve Ahkâm-ı Ceriyye'ye dair nizamnamenin 59 ve 60.

maddeleri hükümleri gereğince ise, böyle bir talepte bulunamayacağı, şehir dışındaki firarilerin ancak mahkeme kararıyla celb edilip getirilebileceği belirtilerek, konu hakkında Kaza-i Erbaa Mutasarrıflığı'na (Beylikdüzü bölgesinin bağlı olduğu kaymakamlık) ve Reji İdaresi'ne bilgi veriliyordu.

Anarşa'da Reji memurlarının ele geçirdiği tütünler de oluyordu. Ancak bunlar kaçak tütün değil, zorunlu nedenlerden dolayı vaktinde idareye teslim edilmeyen ürünlerdi. Sözelimi Anarşa ahalisinden Veli ve Ömer Beyler de 1304 yılı mahsullerini vaktinde Reji ambarına teslim edememişler, daha sonra gelen Reji görevlileri tarafından, teslim edilemeyen bu ürünlere el konulmuştu. Memurlara dertlerini anlatamayan Veli ve Ömer Beyler de çareyi bakanlığa bir dilekçe yazarak konuyu detaylı bir şekilde anlatmakta bulmuşlardı. Vaktinde teslim edememe gerekçelerini aktaran bu kişiler, hükümetten, mağduriyetlerinin giderilmesini, vaktinde teslim edemedikleri ürünlerinin bedellerinin İdare'den alınarak kendilerine verilmesini talep ediyorlardı.

Reji denizde de takipte

Değirmen Burnu, özellikle gemilerin takip ettiği bir güzergâhta bulunuyordu. Reji İdaresi, kaçak tütün araştırma çalışmalarını denizden de sürdürüyor, bu amaçla tüm kıyıları gözetim ve kontrol altında tutuyordu. Reji İdaresi Küçükçekmece ve Büyükçekmece kıyılarını izliyordu. Bu amaçla 1912 yılı Mart ayında Ahmed Kaptan idaresindeki Sayyad (Avcı) isimli Reji gemisi, Anarşa sahilinde bulunan ve Büyükçekmece Körfezi'ne ulaşmadan önceki iki burundan biri olan

Değirmen Burnu'nda bir kayığa rastlamıştı. Kayıktan şüphelenen Reji memurları üzerine gitmeye çalışmışlar ancak kayıkta bulunan 6 kişiden silahlı mukavemet görmüşlerdi. Bunun üzerine Büyükçekmece'deki devlet görevlilerine müracaat eden Reji yetkilileri, gemiye aldıkları 6 jandarma ile denizden, diğer 6 jandarma ile de karadan mukavemet edenlerin izini sürmeye başlamışlardı.

Gardan Köyü de tütün istiyor

Anarşa tütün ekimiyle bilinen bir köy iken, tütünün Reji İdaresi tarafından satın alınma garantisinden dolayı olsa gerek, Gardan köyü de tütün ekmek istiyordu. Ancak, bunun olabilmesi için izin alınması gerekiyordu. Tütün ekimi için harekete geçen Gardan ahalisi de Muhtar Antaş Efendi ile çiftçilerden Vasil Efendi'yle birlikte, 24 Mayıs 1903 tarihinde, bu taleplerini içeren bir arzuhal kaleme aldılar ve Çatalca Mutasarrıflığı'na ulaştırdılar. Dilekçede, geçim vasıtasının tütün ziraatına münhasır olduğuna vurgu yapılarak, diğer köylerde tütün ekimine izin verildiği gibi Büyükçekmece'nin bu köyünde de müsaade edilmesi isteniyordu. Mutasarrıf Bey de Gardan ahalisi gibi düşünüyordu. Bu nedenle olumlu kanaatini içeren bir yazıyla birlikte dilekçeyi Dâhiliye Nezareti'ne gönderdi.

Gardan Köyü'nde tütün ziraatına zirai açıdan da mahalli sebeplerden de bir engel bulunmadığını kaydeden Mutasarrıf, bu amaçla bakanlıkla yazışmalara



başlamıştı. Bakanlığın gereğinin yapılması yönündeki 10 Mart 1908 tarihli emirleri üzerine, rutin süreci başlatarak, Büyükçekmece Kaymakamlığı'na durumu tebliğ edip görüşlerini istemişti. Büyükçekmece Kaymakamlığı ise, "Gardan Köyü'nün Ambarlı Köyü ile hudut bulunduğunu, Dersaadet'e yakın olduğunu, önde gelen yabancıların da avlanmak için oralarda dolaşmakta bulunduğunu, anılan köyde tütün ziraatına ruhsat verilmesi halinde bir takım meçhul kişilerin oralarda toplanmakla münasebetsiz ahvale cüret edeceklerini, bunun da mahalli asayişin ihlaline sebep olacağı" mütalaasında bulunarak, bütün bu sayılan sebeplerden dolayı, "birkaç seneden beri orada tütün ziraatına ruhsat verilmemekte" olduğunu hatırlatmıştı.

Mutasarrıf da, 1 Nisan 1908 tarihli yazısında bu hususları naklettikten sonra, gerekli muamelenin bakanlık tarafından bildirileceğine işaret ederek, tütün ekiminde muvafık hal ve maslahat görülmesi halinde emrin bildirilmesini istiyordu.

Yakuplu'da Kanuni dönemi sikkeleri bulunmuştu

Beylikdüzü'nün de içinde yer aldığı bölge, eskiden beri definecilerin ilgisini çeken bir yerdi. Kuşkusuz bunun en önemli nedeni,

İmparatorluk ordularının

seferlere çıkarken

kullandıkları

güzergahın

buradan,

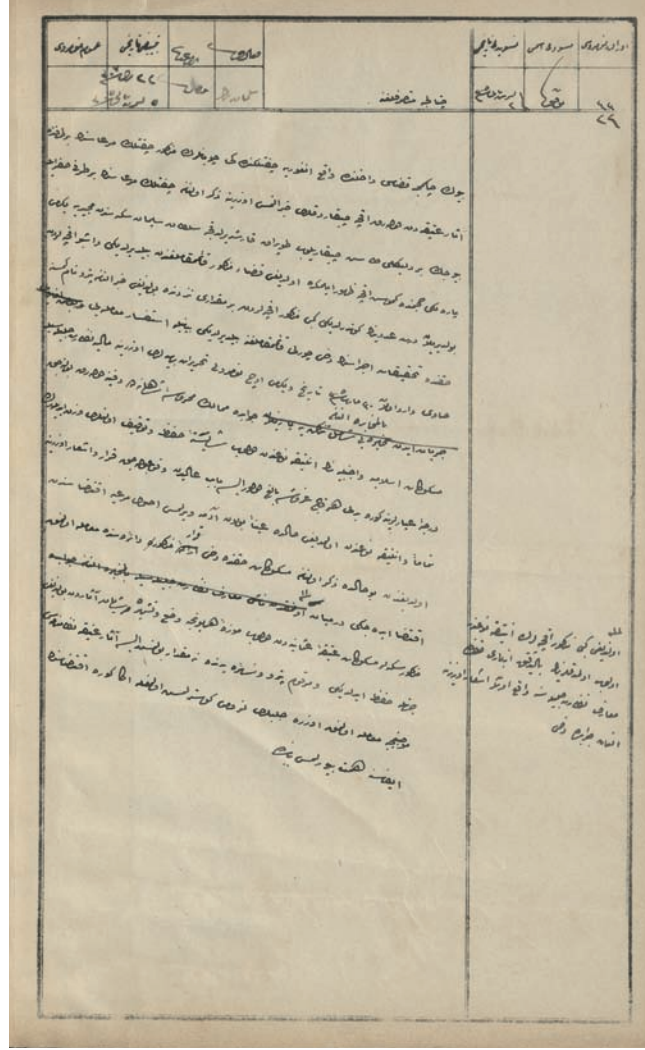
Büyükçekmece'den

geçmesiydi.

Define bulmak



kastıyla hareket edip etmediğini bilmediğimiz iki Anguryalı da eski eser bulmuşlardı. Resmi evraklarda yer alan bilgilere göre Trakatya ile Gardan arasında bulunan Angurya Çiftliği çobanlarından Petro ve Neser, bu eski eserleri, hayvan otlatırken, çiftlik merasının bir köşesinde fark etmişlerdi. Âsâr-ı atikadan, yani eski eserlerden sayılan bu buluntular aslında Osmanlı sikkesi, yani parasıydı.



Çobanların anlattıklarına göre olay şöyle gerçekleşmişti: Çobanlar meranın o köşesinde delikli bir taş bulunca merak edip taşı kaldırmışlardı. Sonra taşın altını karıştıran çobanlar, sikkeler çıkmaya başladığını söylemişlerdi. Tahkikat ortaya koymuştu ki, bu sikkeler Kanuni Sultan Süleyman dönemine aitti ve onun mührünü taşıyordu. Doğrusu topraktan, “Sultan Süleyman sikkесinden mecidî yirmi paralığı hacminde gümüş akçe zuhur eylemekte” idi.

Muhtemelen bu sikkeler, Sultan Süleyman’ın ordularıyla birlikte Avrupa içlerine sefere çıkarken geçtikleri bu yol üzerinde konakladıkları sırada düşmüş olmalıydı. Ya da saraydaki üst düzey kişilere ait olan çiftliğin o dönemdeki gelirlerinin veya merkezden gönderilen çalışan ücretlerinin saklanıp unutulması suretiyle

kalmış olabilirdi.

Çobanların eski akçeler bulduğu haberi hemen yayılmış, daha sonra kaymakamlık durumdan haberdar edilmişti. Çorlu Kaymakamlığı’nın gerekli araştırmasından sonra 11 Nisan 1889 tarihinde konuyla ilgili Maliye Nezareti’ne bilgi verilmişti. Bakanlık verdiği cevapta, “Osmanlı İmparatorluğu’nda define olarak bulunacak İslamî ve ecnebi sikkelerin

antika nevinden olduğunu” bildirmişti. Ayrıca elde edilen sikkelerin ayarlarına göre Bab-ı Âlîde gözden geçirileceğini ve verilecek karar doğrultusunda hareket edileceğini kaydeden bakanlık, eğer antika olmadığına karar verilirse yürürlükteki kanunlar doğrultusunda bulan kişiye aynen iade edileceğini ifade ediyordu.

Maliye Bakanlığı, o dönem müzeler Maarif Nezareti’ne bağlı olduğu için antikaların nevinin belirlenmesi için numuneleri Maarif Nezareti’ne gönderiyordu. Oradan gelen cevapta ise söz konusu sikkelerin Osmanlı eski sikkelerinden olduğu ve Müze-i Hümayûn tarafından teşhire layık bulunduğu, bu nedenle de alıkonulduğu bildiriliyordu. Buna ilaveten nezaret (bakanlık), Çatalca Mutasarrıflığı’ndan, sikkeleri bulan (!) Petro ile Neser’in elinde

kalan diğer sikkelerin de Eski Eserler Nizamnamesi gereğince ivedilikle kendilerine gönderilmesini talep ediyordu. Aslında bulunan akçelerden sadece 4'ü İstanbul'a gönderilmişti. Bu nedenle bakanlık, Petro hakkında soruşturma açılarak, elinde kalan diğerlerinin de gönderilmesi gerektiğini hatırlatıyordu.

Temettüat defterlerinde Anarşa Köyü; Anarşa'nın sosyal yapısı

Osmanlı Devleti'nde nüfusu büyük olan yerleşim birimlerinde genel olarak heterojen bir nüfus yapısı bulunur. Şehir ve kazalarda farklı mahallelerde kümelenmiş olsa da değişik inanç ve milletlerden insanlar birlikte yaşarlardı. Bu durum yerleşim birimleri küçüldükçe daha homojen bir yapıya dönüşmekteydi. Özellikle köylerde böyle bir durum vardı. Bazı istisnalar dışında köyler ya tamamen Müslümanlardan ya da

gayrimüslimlerden oluşuyordu. Müslüman köylerinde az da olsa gayrimüslim aileler yaşamaktaydı.

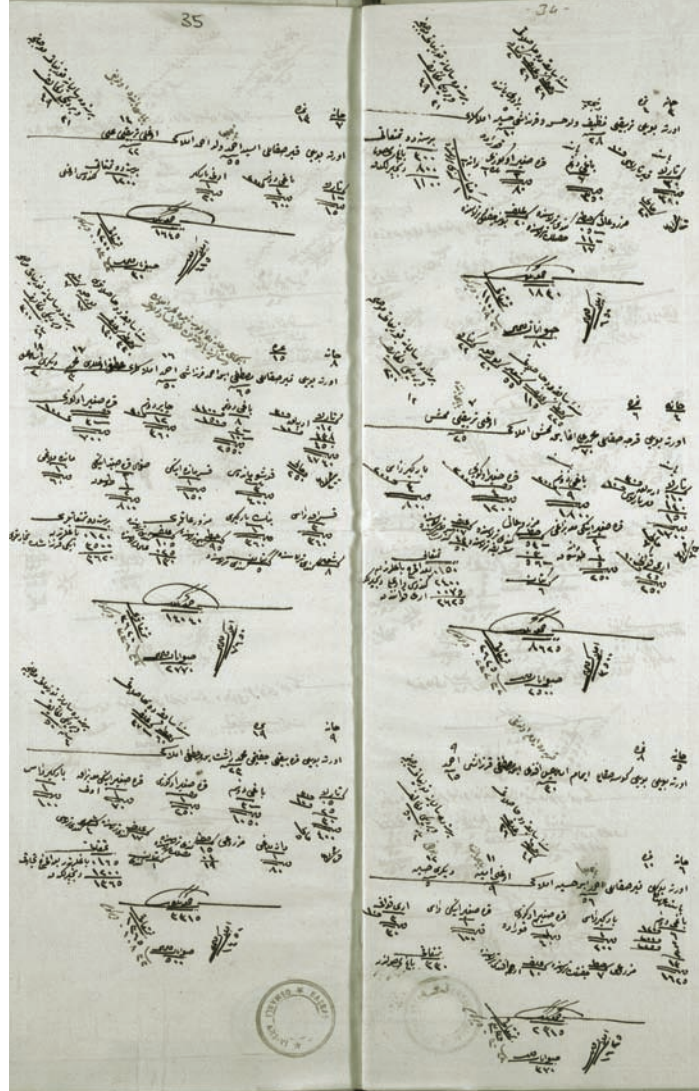
Bu bağlamda Anarşa Köyü hem Müslüman hem gayrimüslim nüfusu barındıran köylerden biriydi. Burada gayrimüslimlerin yaşadığı, 1834 tarihli Büyükçekmece kazası nüfus yoklaması (Ceride Muhasebesi) defterinden, Müslümanların olduğu da 1845 tarihli temettüat defteri kayıtlarından ortaya çıkıyor.

Osmanlı'da toplumsal hareketlilik serbestti. İnsanlar bir yerden başka yere serbestçe göç edebiliyordu. Ya da başka bir yerde, yani ikamet ettiği yerden farklı bir yerde iş, menkul ve gayrimenkul sahibi olabiliyordu. Mesela Anarşa Köyü'ne ait

temettüat defterinin son kısmında ismine rastlanan Ahmed isimli şahsın Anarşa'da kayıtlı olmasının yanı sıra İstanbul Aksaray'da Kızılmaslak mahallesinde de oturduğu ve orada zanaatkarlık yaptığı anlaşılıyor.

1845'te Anarşa'da 55 Müslüman yaşıyordu

Çoğu temettüat defterlerinde köy ya da mahallelerdeki toplam nüfus bilgileri verilmiyor. Dolayısıyla



köydeki nüfus sayıları hane sayılarından hareketle tahmini olarak yapılır. Her hanede ortalama beş kişinin olduğu varsayılır. Buna göre 1845 yılında Anarşa Köyü'nde 11 hane mevcut olup, toplam nüfusu da tahminen 55 olarak ifade edilebilir. Bu sayı Müslüman ahali için geçerliydi. Çünkü bu defterde köyde yaşayan gayrimüslimlerle ilgili veri bulunmuyordu.

Anarşa'da doğramacı da vardı

Temettüat defterinde meslek bilgileri, genellikle hane sahipleriyle ilgili tanıtım cümlesinin başlangıcının hemen üstünde ve sağdan sola hafif eğik olarak yazılıyordu. Ancak bu defterde mesleklerle ilgili bilgiler de, hane sahiplerinin künyesinin yazıldığı kısımda belirtilmişti. Yine çoğu temettüat defterinde olmayan hane sahipleriyle ilgili saç, sakal, bıyık rengi gibi fiziksel özellikler

de bu defterde kaydedilmişti.

Hane ve nüfus açısından küçük bir köy olmasına karşın Anarşa'da farklı mesleklere sahip kişilerin olduğu görülmüyordu. 1845 yılında 12 haneli Anarşa Köyü'nde bir imam, iki çiftçi, bir rençber, iki bağcı, iki gündelikçi, bir doğramacı ve bir hizmetkâr bulunduğu anlaşılmıyordu. Erkeklerden bir kişi de bî-sanat (mesleksiz) olarak kaydedilmişti. Yine defterde kaydı bulunan iki kadınla ilgili meslek ve fiziki özellik bildirilmemişti. Kayıtlara göre farklı meslek gruplarının bulunması Anarşa'da farklı geçim kaynakları olduğu sonucunu veriyordu.

Bu verilerin de ortaya koyduğu gibi Anarşa'da yaygın geçim, toprağın işlenmesiyle sağlanıyordu. Tarımsal üretimin yanı sıra üzüm bağcılığı da yapılmıyordu. Çiftçi ve rençberle birlikte kayıtlarda iki bağcının da bulunması bunu gösteriyordu.



Tablo: Anarşa Köyü'ndeki Müslüman ahalinin /yaş/meslek/fiziki özellikleri

Hane No	Hane Reisi	Yaşı	Mesleği	Fiziki özelliği
1/1	Ebubekir Ağa b. Ahmed	65	Bî-san'at	Orta boylu kır sakallı
2/2	Sadık Ağa veledi Ahmed (Oğlu Eşref-2 yaş)	50	Çiftçi	Orta boylu kumral sakallı
	Sadık Ağa'nın iyali (eşi) Eyne (Emine Hatun)	-	-	-
3/4	Nazif veledi Hasan ve karındaşı Hüseyin	28	Rençber	Orta boylu ter bıyıklı
4/6	Mehmed Ali Ağa b. Memiş (Oğlu Ter bıyıklı Memiş-babasının yanında)	70		Orta boylu kır sakallı
5/8	İsmail Efendi b. Mustafa karındaşı	30	Köy İmamı	Orta boylu köse sakallı
6/10	Ahmed b. Hüseyin	56	Bağcı	Orta boylu kır sakallı
7/13	Esseyyid Ahmed v. Ahmed	55	Bağcı	Orta boylu kır sakallı
8/15	Mustafa b. Ahmed karındaşı Ahmed	65/50		Orta boylu kır sakallı
9/19	Mehmed Raşid b. Mustafa	23	Çiftçi	Orta boylu kara bıyıklı
10/20	Ali karındaşı Mehmed İzzet v. İbiş	22/15	Gündelikçi	Orta boylu az bıyıklı
11/22	Mehmed Arif v. Salih (oğulları Salih-2 yaş ve Hüseyin-14 yaş)	2/14 ³	Hizmetkarlık/ Gündelikçi	Orta boylu sarı bıyıklı
	Hane-i mezkûrda yazılı Hüseyin ile Validesi emlâkı	-	-	-
	Asitane'de Aksaray'da Kızılmamlak Mahallesi'nde sakin Doğramacı Ahmed	-	Doğramacı	-

Arazinin dağılımı ve ürünler

Osmanlı'da nüfusun büyük bölümü kırsal kesimde, yani köylerde yaşıyordu. Osmanlı ekonomisinin temeli de tarıma dayanıyordu. Tarım, sanayi öncesi dönemlerde halkın en önemli geçim kaynağı olmakla beraber devletlerin de iktisadi yapısının temelini oluşturmaktaydı. Batıda sanayi devriminin gerçekleşmesiyle bu durum değişmeye başlamış ve üretim makineler yardımı ile yapılır olmuştu. Köylerde yaşayan ve esas işi çiftçilik olan halk, ulaşım imkânlarının yetersiz olduğu ve belli merkezler dışında şehirleşmenin pek görülmediği dönemlerde hayatlarını sürdürebilmeleri için çiftçilik dışında birtakım ek işlerle de meşgul oluyordu.

Devletin kurduğu tarım sistemi, diğer kurumlarda da olduğu gibi, XVI. Yüzyıl sonlarından itibaren bozulmaya başlamıştı. Özellikle nüfus artışı, Celali isyanları, köylülerin köylerini terk etmeleri ve tımar sisteminin bozulması gibi nedenlerden dolayı zirai faaliyetler sekteye uğramıştı. Bunların neticesinde de hazine gelirlerinde azalma oldu. Hem devlet hem de halkın bu durumdan zarar görmesi üzerine yozlaşan sistem üzerinde bazı değişiklikler yapıldı, mukataalar yöre eşrafından ziyade yörenin vali veya sancakbeyine iltizama verilmeye başladı. Böylece mukataalar hazinenin kontrolüne geçirilerek denetim altına alınmak istenmişti. Merkezi devlet XIX. Yüzyıl'ın ilk yarısında iltizamın tek dağıtıcısı durumuna gelmiş, taşra ayanı rantı kontrol altında tutmaya başlamıştı. Aşırı ve dengesiz vergi yükü sebebiyle muhassıllık sistemi kaldırılarak vergilerin doğrudan hazineye aktarılması yolunda adımlar atılmıştı. Bu maksatla yapılan sayımlarda bir tarım ülkesi

olan Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'ın uygulanacağı bölgelerde yapılan sayımlarda, defterlere ilk kaydı yapılanlar, topraklar olmuştu.

1120 dönümde tarım yapılıyordu

Anarşa'ya gelince; buradaki arazi bilgileri dönüm olarak yazılmıştı. Diğer temettuat defterlerinden farklı olarak arazilerin kıymeti ayrıca kaydedilmişti. Köydeki araziler tarla, arpalık, bağ ve çayır olarak çeşitli gruplara ayrılmıştı.

Anarşa Köyü'nde toplam 1119,5 dönüm arazi kaydı vardı. Bunun 964,5 dönümü tarla, 91 dönümü arpalık ve çayır, 64 dönümü ise bağ olarak kaydedilmişti. 964,5 dönüm tarla da boş arazi ve kır tarlası olarak belirtilmişti. Toplam 964,5 dönüm tarla üzerinden hane başına ortalama 74 dönüm arazi düşüyordu. Buna köyde hane olarak kaydedilmeyen iki kişi de dahildi. Üç hane sahibinin hiç tarla kaydı bulunmazken, diğerlerinin sahip olduğu tarlalar 1,5 ile 450 dönüm arasında değişmekteydi.

Köyde 450 dönümle en fazla tarlaya sahip kişi Hane No:7/13'te ikamet eden Mustafa b. Ahmed (Mustafa bin Ahmed: Ahmed oğlu Mustafa) ve kardeşiydi. Bunu sırasıyla 160 dönümle 4 numaralı hane sahibi Mehmed Ali Ağa b. Memiş, 79 dönümle 1 ve 2 numaralı hane sahipleri Ebubekir ve Sadık Ağalar ve diğerleri takip etmekteydi.

Arpalık ve çayır olarak belirtilen arazi sahipleri ise azdı. Sözelimi 1 nolu hane sahibi Ebubekir Ağa 9 dönüm, 4 nolu hane sahibi 30, 8 nolu hane sahipleri 22 ve 11 nolu hane sahibinin 30 dönüm arpalık ve çayır arazisine sahip oldukları anlaşıyor.

Yine köyde iki hane hariç (5 ve 10 numaralı haneler) herkesin 1 ile 13 dönüm arasında değişen bağ arazisi bulunmaktaydı. Bu arazilerde yetiştirilen ürünler başta buğday olmak üzere arpa, yulaf ve keten olarak kaydedilmişti.

Anarşa'da 40 baş hayvan vardı

Osmanlı toplumunda özellikle kırsal kesimlerde hayvan yetiştiriciliğinin en önemli ziraî faaliyetlerden olduğu görülür. Bu bölgelerde hayvanlar ziraatla meşgul olanların taşıma, çift sürme, gübre ihtiyacını karşılama, harman dövme işlerini görmelerinin yanı sıra yağ, et, süt, peynir gibi hayvansal ürün ihtiyaçlarını karşılayan önemli bir araçtı. Osmanlı toplumunda örneği az görülse de pazar için et, yağ, süt,

deri ve yapağı üretmek üzere hayvancılık, temel bir faaliyet olarak icra edilmekteydi. Bununla birlikte, Anadolu'nun iklim ve ziraat şartları hayvancılığın daha çok ziraata bağlı olarak yapılmasını gerektiriyordu.

Osmanlı şehir ve kasabalarında pek çok aile kendi günlük süt ve süt ürünleri ihtiyacını karşılamak için birkaç sağman koyun ve keçi beslemekteydi. At, katır, deve, manda ve öküz hem binek, hem taşıma, hem de çekim aracı olarak kullanılmaktaydı. Bu hayvanlar aynı zamanda savaş lojistiği açısından ayrı bir öneme sahipti.

Osmanlı coğrafyasının genelinde olduğu gibi Anarşa Köyü'nde de ziraî faaliyetlerin yanında hayvancılık da yapılmaktaydı. Verilere bakıldığında hayvan yetiştiriciliğinin bir ticari faaliyet olarak değil, daha çok gündelik ihtiyaçları karşılamaya yönelik



Hayvancılık da Gürpınarın önemli geçim kaynaklarındandı



Gürpınarlı baba oğluna binicilik eğitimi veriyor

yapıldığı görülüyor. Hayvanlardan bir kısmı yağ, süt, peynir gibi ihtiyaçlar için yetiştirilirken, bir kısmı da yük taşımacılığında kullanılıyordu.

Anarşa Köyü'nde 1845 yılında karasığır ineği, karasığır öküzü, koşu mandası, manda ineği, manda malağı olarak 27 büyükbaş ve 13 beygir, kısarak gibi yük ve binek hayvanı olmak üzere toplam 40 hayvan kaydı bulunmaktaydı. Köyde küçükbaş hayvan kaydına rastlanmamıştı.

Yine hanelere bakıldığında yedi hane sahibinin çeşitli sayılarda büyükbaş hayvanı varken diğer hane sahiplerinin hayvanları yoktu. En fazla büyükbaş hayvana sahip olanlar; 9 adet büyükbaş hayvanla 4 nolu hane sahibi ve 7 adet hayvanla 8 nolu hane sahibiydi. Bunları diğerleri takip ediyordu.

Yük ve binek hayvanlarında da sahiplik

durumu büyükbaş hayvan oranlarına benziyordu. Her hanede yük ve binek hayvanı bulunmazken, bu konuda en fazla hayvana sahip olanlar yine 4 ve 8 nolu hane sahipleri idi.

Hayvancılıktan başka köyde arıcılık yapıldığı da görülüyordu. Köyde 4 hane sahibi arıcılık yaparken, toplam kovan sayısı 35 idi. Bunlardan 25 adetle en fazla kovana sahip 4 nolu hane reisi olup, bunu sırasıyla 1 nolu hane sahibi (6 adet), 2 ve 6 nolu hane sahipleri takip ediyordu. Kovanların toplam kıymeti de 350 kuruş olarak kaydedilmişti.

Gelir kaynakları

Anarşa'ya ait temettüat defterinde kayıtlı hane reisleri, aynı zamanda vergi mükellefi olan kişilerdi. Bunların gelir miktarları ve yıllık toplamaları ayrı ayrı belirtilmişti. Köylerin

gelirlerini tarım, hayvancılık, meslek ve diğer olmak üzere gruplandırmak mümkündü. Tarım gelirleri; ekili-dikili tarım alanlarından, yani tarla, bağ ve çayır gibi diğer arazilerden elde edilen gelirlerdi. Hayvancılık geliri; sağman inek, karasığır ineği, manda ineği, beygir ve arı kovanından elde edilen gelirler oluyordu. Meslek gelirleri ise; hizmetkârlık, rençberlik, gündelikçilik gibi mesleklerden elde edilen gelirleri ifade ederken, diğerleri de kira, ticaret gibi gelirleri kapsamaktaydı.

Anarşa Köyü'ne ait gelir gruplarına bakıldığında, tarımdan elde edilen gelir 3845 kuruş (Bunun 690 kuruşu tarladan, 3155 kuruşu ise bağ mahsulâtındandı), arıcılıktan 96 kuruş, meslek kategorisinden 5800 kuruş, ticaretten 2500 kuruş elde edilirken, kira yoluyla toplanan gelirler de 60 kuruştı. Küçükbaş hayvancılık ile yük ve binek hayvanlarından gelir kaydı ise yoktu.

Gruplandırdığımız gelirler arasında bir kıyaslama yapılacak olursa, köyün en büyük gelir kaynağını meslek gruplarının oluşturduğunu görüyoruz. Tarlalardan ve bağ ürünlerinden elde edilen gelirler ikinci sıradaydı. Bunları hayvancılık gelirleri ve diğerleri takip ediyordu.

Toplam vergi: 2192 Kuruş

Tanzimat'ın ilanına kadar Osmanlı Devleti'nde Müslümanlardan ve gayrimüslimlerden değişik isimler altında çeşitli vergiler alınıyordu. 1839'da Tanzimat'ın ilanı ile birlikte tebaanın sosyal, hukuki ve mali bakımdan eşitliği kabul edildiğinden o zamana kadar alınan vergilerden vazgeçilerek bunların yerine tek vergi alınması prensibi getirildi. Bu da "vergü-yi mahsusa" veya

"an-cemaatin" diye isimlendirilen vergiydi. 1840 yılından itibaren yürürlüğe konan bu vergiyle herkesin gelirine göre vergi vermesi amaçlanmıştı. Bu verginin alınabilmesi için, vatandaşın gelirinin bilinmesi gerekiyordu. Bu amaçla muhassılların nezaretinde olmak üzere bütün mal, mülk ve hayvanları içine alan temettü (gelir) sayımı yapılmaya başlandı ve vergiler tespit edilip köy veya mahallelerin ödeyecekleri miktarlar belirlendi. Köy muhtar ve imamı ile papazlar eliyle toplanacak verginin dağılımı herkesin ekonomik durumuna göre ayarlandı.

Diğer bir vergi çeşidi de öşür idi. Arapça onda bir demek olan öşr, terim olarak hububattan alınan vergi yerinde kullanılmıştı. İlkın şer'i hükme dayanılarak hububattan onda bir alındığı için bu tabir meydana gelmiş olup, çoğuluna da aşar denilmekteydi. Tanzimat'tan sonra maarif ve menâfi hisseleri artırılmak suretiyle hububattan alınan vergi sekizde bir olmuştu.

Anarşa temettuat kayıtlarına göre köyden iki türlü vergi alınıyordu. Bunlardan birincisi "tekâlif vergisi", diğeri de "temettuatın alınan vergi" olarak kaydedilmişti. Tekâlif, Osmanlı maliyesinde devletin talep ettiği vergi ve harçların genel adıydı. Sözlükte "yükümlülük" anlamına gelen teklîf kelimesinin çoğulu olan tekâlîf, devletin talebini ifade etmek için belgelerde tekâlîf-i emîriyye şeklinde de geçer. Toprak, hayvan mahsulleriyle arazi, bina vesaireden alınan vergi ve resimler tekâlîf-i emîriyyeden sayılır.

Kayıtlara bakıldığında köy imamı hariç bütün hane sahiplerinin vergi ödediği görülüyor. Köylüden çıkan toplam vergi 2192 kuruştı. Bunun 947 kuruşu tekâlif vergisi, 1245 kuruşu da temettuatın alınan vergiler olmuştu.





BİR TARIM SEVDALISI
ENVER ADAKAN

Demokrat Parti Milletvekili Enver
Adakan Beylikdüzü'ndeki arazisine
450.000 orman fidanı dikti





Toprak insan emek

Takvim 1950'li yılları gösterdiğinde haramisi kalmasa da hala ıssız bir vadiden ibaret olan Haramidere'ye bir kış günü ömrünün yarısını yaşamış bir adam gelir. Yol kenarındaki çeşmeden su içip araziyi inceler. Yakın zamanda gazetede gördüğü bir ilandır onu buraya çeken. Beylikdüzü'nde bir çiftlik satılıktır.

İlandaki çiftlik değil de onun yanındaki bir çiftlik ilgisini çeker beyefendinin. Bir yanında yol, iki yanında dere olduğu için sınırları daha belirgin bir yerdir burası. Çiftliğin maliki Mardinli Ömer Bey, saltanatın kaldırılmasından sonra mülkünü paraya çevirmiş bir saraylıdan satın aldığı toprakları satışa çıkarmıştır. Gazete ilanıyla bölgede toprak arayan Giritli Enver Adakan adlı yolcu, 4700 dönüm alan üzerinde kurulu çiftliği satın almak üzere Mardinli Ömer Bey'e pey verir.

120 bin liralık bu alım-satım, bölgenin kaderini değiştirecek bir önem taşımaktadır. Çünkü Enver Adakan o güne dek bölgede toprak sahibi olan herkesten farklı bir kişidir.

Soyu Girit'in fethinden sonra adaya

gönderilen Türkmenlere dayanan Enver Adakan, 1896 yılında Girit'te dünyaya gelmiş, Sakız Adası'nda ilk ve orta öğrenimini tamamlamış, Rumeli'ndeki en önemli idadi (lise) olan Edirne İdadisi'nde eğitimini bitirip İstanbul Mühendislik Fakültesi'ne yazılmıştır. İmparatorluğun zeval (dağılmaya yüz tutma) yaşadığı şanssız yıllardır. Girit'in Yunanistan'a bağlanmasına, Ege adalarındaki Yunan ayaklanmalarına, payitahtın selefi olan Edirne'nin işgaline şahit olur. Henüz çok genç yaşlarda memleketinin yaşadığı buhranlar, onu idealist bir vatansever yapmıştır. Fakültenin ilk yılından sonra patlak veren 1. Dünya Savaşı sırasında askere alınır ve kısa bir eğitimden sonra demiryolu subay adayı olarak Osmanlı'nın yok oluşa direndiği cephelerde görev yapar. Kafkas Cephesi'ndeki yıkımı da yaşar, Çanakkale'deki zaferi de.

Azerbaycan-Bakü Tren İstasyonu komutanıyken savaşın bitmesi üzerine terhis olarak İstanbul'a döner. Memleketi olan Girit de, okulunun bulunduğu İstanbul da

sonu belirsiz bir kaosun içine düşmüştür. Cephedeyken memleketinin asıl ihtiyacının yetişmiş adam olduğunu gören Enver Bey eğitimi tamamlamak üzere Almanya'ya gider.

Cumhuriyet'in birinci yıldönümünde yüksek Mühendis diploması alarak yurda dönen Enver Bey kendisine yeni bir hayat kurmak üzere Edremit'e yerleşir. Soyuna asırlardır yurt olan Girit'i unutmamak için Adakan soyadını alır. Bütün eğitilmiş yaşlıları gibi o da idealist düşünceler içindedir. Osmanlı'nın yaşadığı bütün felaketleri unutturacak bir görkemle başkaldıran cumhuriyet kadrosundandır. Edremit'e çekilmeye hakkı yoktur; göreve çağırırlar. 1931 yılında Balıkesir mebusu seçilir ve bu görevi 1939 yılına kadar sürdürür. Bu süre içinde Ankara'da cumhuriyeti kuran kadroyla birlikte siyasi, sosyal ve kültürel çalışmalar yapar. 1939 yılında görevinin sona ermesinin ardından Ankara'dan ayrılıp İstanbul'a yerleşir. Fakat bu kez de yeniden



1950'li yılların sonu.
Enver Adakan'ın oğlu Mehmet, Beylikdüzü'ndeki çiftliklerinde at sürerken Londra Asfaltı'ndan seyrek geçen otobüslerle de yarışırdı



Enver Adakan'ın Ada Çiftliği modern tarım için gerekli tüm hamleleri yaptı



dünyayı ateşe verecek olan II. Dünya Savaşı başlamıştır. Kırk yıllık ömrüne Girit, Sakız, Edirne, Kafkasya, Çanakkale, Almanya, Ankara gibi her biri başlı başına bir dünya olan farklı coğrafyaları sığdıran Enver Bey artık baba olmuştur. Ailesini savaşın etkilerinden uzakta, emin bir yere yerleştirme düşüncesindedir. Aklına Anadolu'nun güneyinde, olası bir savaşta asıl hedefleri Kafkasya olan Almanların yaklaşamayacağı bir nokta olan Adana gelir...

I. Dünya Savaşı'na katılmanın nelere mal olduğunu yaşayarak tecrübe etmiş olan idareciler, II. Dünya Savaşı'na genç Türkiye'yi sokmamayı başarmışlardı. Bu barış dönemi ülkeyi kendisine getirmiş, yaraların kısmen de olsa sarılmasını sağlamıştı. Enver Bey bu süre içinde ailesine tıpkı Girit'teki gibi yurt olacak, onların köklenmelerini sağlayacak bir yer arayışını sürdürür. Hayat ona gerçek zenginliğin toprak olduğunu göstermiştir. Savaşlar toprak için çıkmaktadır, toprak insanlık var olduğu sürece önemini yitirmeyecek bir zenginlik kaynağıdır.

İşte bu düşüncelerin etkisiyle ilgisini

çekmiştir Büyükçekmece yakınlarındaki Başkadın Efendi Çiftliği Enver Bey'in. Şubat 1950'de satış gerçekleşir, tapuya tescili ise ertesi yıl yapılır. Üzerinde herhangi bir binanın bulunmadığı, hatta uzun süredir tarım da yapılmayan, bomboş bir alandır burası. Enver Bey ilk iş olarak çiftlik çalışanlarının kalacağı ve gerekli ekipmanın tutulacağı korunaklı bir barınak inşa eder. Bu iş için de çiftliğin kuzeyinde, I. Dünya Savaşı'nda top koruganı olarak kullanılmak üzere inşa edilen yapıları kullanır. Bu alanda aynı zamanda çiftliğin su ihtiyacını karşılayacak olan kaynağa ulaşır.

Enver Bey çiftlikte ne şekilde bir ziraatin en iyi sonucu vereceği konusunda çalışmalar yaparken aklına Almanya'dan arkadaşı olan Profesör Bade gelir. Alman bilimadamı, kadim dostunun ricası üzere gelip onun satın aldığı bu geniş toprakların analizini gerçekleştirir. Ve incelemeleri sonunda, bu toprakların bir kaç yüzyıl önce geniş yapraklı ağaçlardan oluşan bir ormanla kaplı olduğunu ortaya çıkartır. Dolayısıyla toprak humus zengindir. Bu coğrafyada yetişen her





türlü ürüne elverişlidir ama en fazla verim nasıl alınacaktır? Acaba toprakla yağış ilişkisi ideale ulaşılmasına uygun mudur?..

Profesör Bade, olumsuz tek özelliğın, bölgenin yağışlarının dikey değil, yatay olduğunu belirler. Yani şiddetli esinti nedeniyle toprak ve ürün, yağmuru ya da karı yüz seksen derecelik bir açıyla, sindire sindire değil; çeşitli yönlerden ve aşırı düzensiz biçimde karşılamaktadır. Bu nedenle yağışı dikey düşürecek ve ürünün üzerinde kalmasını sağlayacak bir ıslah planı yapılması gerektiğini saptar. Bu çok önemli sorunun tek çözümü vardır: Arazinin çepeçevre ağaçlandırılarak rüzgâra karşı set oluşturulması.

450 bin fidan dikti

1950'ler, Enver Adakan'ın aynı zamanda yeniden siyasete girdiği, milletvekili seçildiği yıllardır. Siyasi çalışmaları yanında çiftlik uğraşlarını da başlatır. 1954 yılında Demokrat Parti'den istifa ederek sivil çalışmalara ağırlık verir. 1952 yılında

İstanbul Yelken Kulübü'nü kurar. Satın aldığı çiftliği işlemeye başlar. Arazinin çevresine, Profesör Bade'nin tavsiyesine uyularak yarım milyona yakın ağaç fidanı dikilir, toprağın cinsine göre nereye hangi tohumun atılacağı belirlenir. Almanya'da yeni yeni kullanılmaya başlanan tarım aletleriyle çiftlikte ziraat yapılmaya başlanır. Aynı zamanda toprağın canlı kalmasını sağlayacak türde hayvancılık faaliyetlerinde bulunulur. Hayvan yemi olarak kullanılmak üzere baklagil ve fiğ ekimi gerçekleştirilir. Tavuk ve yumurta üretimi başlatılır. İlk kimyasal gübre kullanımı bu çiftlikte denenir. Modern tekniklerin uygulanması, arazinin verimini kısa sürede iki katına çıkartır.

“Ada Çiftliği” Türkiye'de modern tarım ve hayvancılık uygulamalarının mektebi haline gelmiştir artık. Adakan ailesi bu çiftlikte huzurlu bir dönem geçirir. Toprağı işlemenin, ürün elde etmenin, daha iyisini aramanın doyumsuz keyfini yaşarlar. Enver Bey'in oğlu Mehmet Adakan bu çiftlikte büyür, zaman zaman atına atlayıp, Londra Asfaltı'ndan seyrek aralıklarla geçen otobüslerle yarışır. Toprağın

ve doğanın sınırsız zenginliklerinden nasıl yararlanılacağını öğrenir.

Çiftlik 1980’li yıllara kadar gelişerek üretir. Aynı zamanda Veterinerlik Fakültesi uygulama sahasıdır. Embriyo transferi çalışmaları yapılmaktadır. Aynı dönemde İstanbul da, artık barındırdığı nüfusu taşıyamaz hale gelmiştir.

Beylikdüzü’nün, sürekli artan İstanbul nüfusunun taşınabileceği bir yerleşim alanı olabileceği düşüncesi, aslında bir dönem İstanbul Belediyesi Planlama Müdürlüğü’nde görev yapan ve Adakan Ailesi’nin damadı olan Turgut Cansever’e aitti. 1960’lı yıllarda dillendirilen bu düşünce, bölgenin İstanbul merkezine uzak oluşu ve arazinin çok katlı bina yapmaya elverişli bulunmayışı nedeniyle ötelenmişti. Ancak aradan geçen yirmi yıl İstanbul’u çevreye taşmak zorunda bırakıyordu. 1980’ler, çiftliğin istimlâki düşüncesinin dillendirilmeye başlandığı yıllardı. 90’ların başı ise, bu düşüncenin

uygulandığı yıllar oldu.

1984 yılında görkemli bir hayata gözlerini kapayan Enver Adakan, biyografisi yazılmamış bir cumhuriyet kahramanıdır. Demokrat kişiliği, uğraşları ve hayır hizmetleriyle tanınan bu abide şahsiyet dünyaya veda ettikten sonra, vasiyeti doğrultusunda evlatları tarafından kurulan “Enver Adakan Vakfı”, yaşarken hedeflediği üzere, eğitilmiş insan yetiştirmeye yönelik çalışmalarını sürdürüyor.

Onun yarım milyon civarında ağaç dikerek ıslah ettiği ve örnek bir modern tarım merkezi haline getirdiği çiftliği ise, 1990’lı yılların başında, şehre dönüştürmek isteyenlere teslim olmak zorunda kaldı.

İşin sevindirici yanı, Ada Çiftliği’nde modern üretime ilişkin paha biçilmez tecrübeler elde eden Mehmet Adakan’ın, babasının yolunda yürüyerek Marmara Ereğlisi yakınlarında satın aldığı geniş arazide tarım çalışmalarını sürdürmesi...

1980’li yıllar.

Enver Adakan (solda) Beylikdüzü’ndeki çiftliğinde



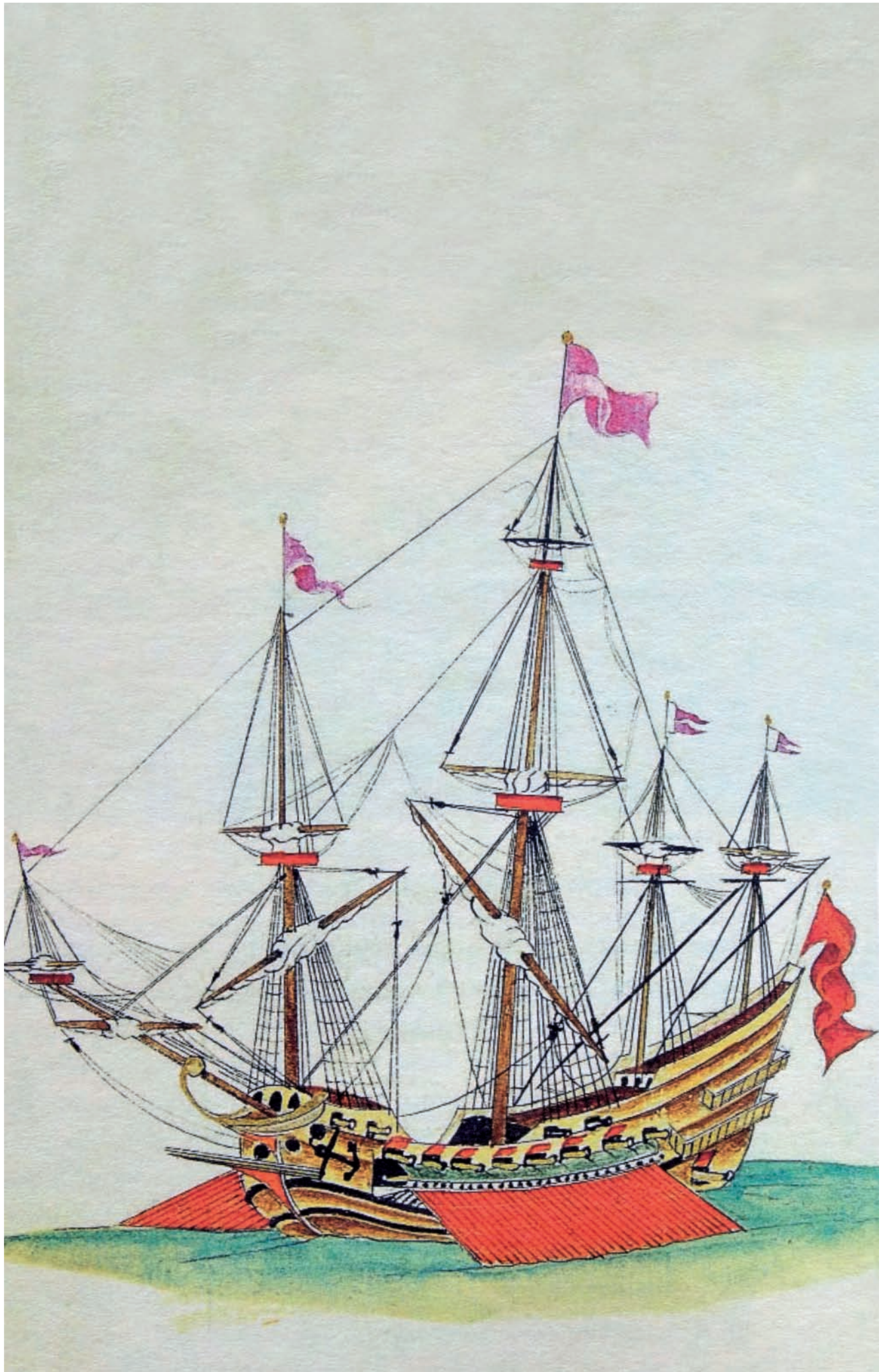


Enver Adakan'ın diktiği fidanlar bugün Beylikdüzü yeşilinin önemli bir bölümünü oluşturuyor





BİR ŞEHRİN ERGEN VAKİTLERİ



Bir limanın öyküsü

İlk çağlardan beri canlı bir deniz ticareti sahası olan Marmara Denizi'nin kuzey kıyıları Rodosto (Tekirdağ), Perintos (Marmara Ereğlisi), Selimbria (Silivri), Bizantion (İstanbul) gibi önemli limanlara sahipti. Bu limanların her biri daha küçük iskelelerle birbirine bağlanır ve Asya ile Avrupa arasındaki ticaret bu iskeleler arasında akardı. Büyükçekmece Körfezi'ndeki Kalikratya (Mimarsinan) Limanı fırtınalara karşı korunaklı doğal yapısıyla İstanbul deniz yolu üzerindeki en önemli noktalardan biriydi. Aynı zamanda Çatalca kazasının denize çıkışı olan Kalikratya limanı balıkçı barınaklarıyla, çekek yerleriyle, iskelesiyle, karantina noktası ve hangarıyla en donanımlı liman durumundaydı. Mimarsinan Körfezi'nde yer alan Büyükçekmece, Kalikratya ve Anarşa köyleri bu limanın sağladığı ekonomik canlılıktan yararlanan yerleşim yerleriydi.

Beylikdüzü bölgesinin ilk çağlardan beri bu canlı deniz ticaretinin duraklarından biri olduğunu biliyoruz. Kimi araştırmacılara göre Gardan sahilinde ve bugünkü Ambarlı Limanı'nın yerindeki taş iskele, İstanbul

Limanı'ndan daha eski. Ancak yanıbaşında doğal korunaklı bir liman bulunması ve fırtınaya açık bulunmasından ötürü, faaliyeti sırasında iskelenin Kalikratya Limanı kadar önemsendiği pek de mümkün görünmüyor.

İlkçağ'dan kalma herhangi bir kayıt yok ama Gardan İskelesi'nin, kontrollü bir nokta olması nedeniyle tercih edilen Kalikratya Limanı'na bağlı iskelelerden biri olduğu ortada. Bölgenin kadim ahalisi balıkçılıkla geçindiğinden, deniz avcılığında kullanılan kayıklar için düzenlenmiş bir iskele ve çekek yeri kalıntıları, bugün Sahil Mahallesi'nde görünüyor. Mevcut kalıntılar kayıkhaneye ait asıl izlerin, toprağın derinliklerinde bulunduğuna ilişkin fikir veriyor. Toprak üzerinde yer alan kalıntılar, yapının Roma dönemine ait olabileceğini düşündürüyor. Taş İskele, Osmanlı çağında önemini kaybedince, Gardan ve civar köylerin tarım ve deniz ürünleri, kayık ve teknelerle İstanbul'a taşınmaya başlar. Mübadillerin balık kültürünü sürdürememesi ve denize yabancı olmaları sonucu cumhuriyet tarihinde körelen iskele, 1980'li yıllarının başındaki İstanbul şehir planları görüşmelerine dek,



1990'lı yıllarda liman







hemen hemen hiç kimsenin dikkatini çekmedi.

Aslında 1980’li yıllardan önce dile getirilmiş olan İstanbul’un deniz taşımacılığı hizmetinin, şehrin hemen yakınındaki bir bölgeye aktarılması fikri, karayolu ulaşımının zorluğu düşünülerek sürekli ertelenmekteydi. Sonunda, 1980 yılında hazırlanan İstanbul Çevre Düzeni İmar Planı’nda kağıda geçirildi ve bugünkü Ambarlı Liman kompleksinin bulunduğu yer, liman alanı olarak planlandı. 1984 yılına ait planda da burası yine “koltuk liman” olarak onaylandı.

1980’ler, hızla büyüyen İstanbul’un

gelişiminin önündeki bariyerleri kaldırmak için bir takım düzenlemelerin yapıldığı yıllardı. Bu kapsamda artık şehrin içinde kalan, görüntü çirkinliğine yol açan, hepsinden önemlisi de dar bir alana sıkışmış bulunan Zeytinburnu sahilindeki Kumcular Kooperatifi’ni taşımak zorunlu hale gelmişti. Bu çerçevede Büyükşehir Belediyesi, kumcuların yanısıra benzeri tesislerin şehir dışına taşınmasına ilişkin bir karar almıştı. 1989 yılında Kumcular Kooperatifi tarafından Ambarlı Yakuplu bölgesinde yapılaşma çalışmaları başlatıldı ve aynı yıl Kumcular Barınağı inşa edildi.

1990’lı yılların başında Kumcular



Kooperatif'nden başka Çanakkale Çimento Sanayii ve Marmara Deniz İşletmeciliği şirketleri de Ambarlı'ya geçmek için Ulaştırma Bakanlığı'na başvurdu. Bunun üzerine bakanlık tarafından ortak bir liman proje çalışması başlatıldı. Proje kapsamında, limanda yer alan tüm işletmelerin eşit ortak olacakları bir platform oluşturuldu. Platforma, dönemin Gürpınar Belediyesi de dahil edilerek Altaş Ambarlı Liman Tesisleri A.Ş. kuruldu.

Bu sayede limanda tek elden ortak hizmet verilmesi, altyapı çalışmalarının tek elden yürütülmesi, kamu karşısında bir tek tüzel kişilik olarak temsil edilmesi ve limanlar arası koordinasyonun tek merkezden

gerçekleştirilmesi sağlandı.

1994 yılında Gürpınar Belediyesi sınırlarında değişiklik yapılarak, limanın olduğu bölge Yakuplu Belediyesi'ne bağlanınca, bu belediye de limana ortak oldu. Belde belediyelerinin kaldırılmasıyla da Beylikdüzü Belediyesi, 2009 yılından itibaren Altaş Liman işletmesi ortakları arasında yer aldı.

Beylikdüzü'nde bulunan liman halihazırda iki binin üzerinde kişinin istihdam edildiği, günlük beş binden fazla aracın işlediği, gümrüğüyle, sağlık merkeziyle, kolluk hizmetleri ve acentalarıyla, başlı başına aktif bir ticaret merkezi.





Yıldız yükselirken

I. Dünya Savaşı'nı sürgün, ölüm, işgal ve yangın acılarıyla geçiren yaşlı İstanbul'un yıldızı, Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra, kısa süre için de olsa, parlaklığını yitirir gibi oldu. Aristokratlar ve nüfusun önemli bir kısmını teşkil eden Rumlar, Osmanlı hanedan üyeleriyle birlikte ülkeyi terk etmiş, şehrin tarihi kimliğini oluşturan ahşap sokaklar yangın yerine dönmüştü. Artık cumhuriyetin merkezi Anadolu bozkırının ortasında gün geçtikçe büyüyen Ankara'ydı. Cumhuriyet anlayışının şekillendirdiği bir şehirdi burası. Gençti, heyecan vericiydi.

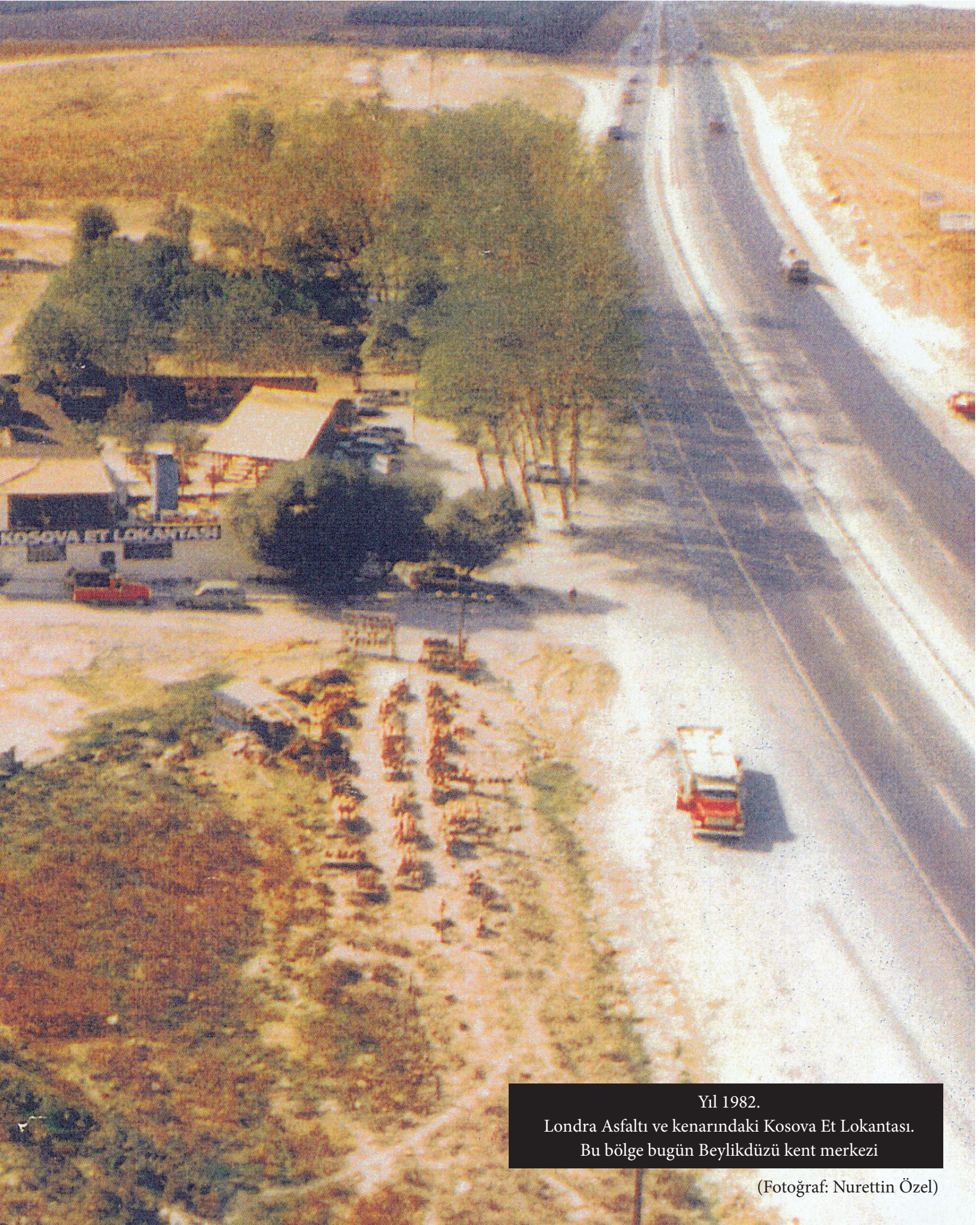
Bununla birlikte cumhuriyet kurulduktan sonra Mustafa Kemal Atatürk yaşamak için İstanbul'u seçmişti. Yahya Kemal, Ankara'nın en sevdiği özelliğinin İstanbul'a dönüşü olduğunu söylüyordu. Hâlâ edebiyatın, sanatın merkezidi İstanbul. Şehrin bu mat görüntüsünün uzun sürmesi beklenemezdi. 1940'lı yıllarda Avrupa'da yaşanan gelişmelerin etkisiyle azınlıklar kendilerini baskı altında hissettiğinden –ki bu hissiyatın gerçekçi, can yakıcı sebepleri de vardı– İstanbul her geçen gün özgün

renklerini kaybediyordu. Bu devre ilişkin hayıflanmaları, dönemin bütün yazar çizerleri kendi penceresinden dile getiriyordu.

II. Dünya Savaşı'nın acılarından Türkiye'nin payına düşen, yoksulluk ve göçmenlik olmuştu. Sosyal yaraların sarılmasıyla geçen bu dönem atlatılıp çok partili hayata geçiş sağlandıktan sonra, İstanbul'un imarına yönelik bir takım projelerin de uygulanmasına başlanmıştı. Hem savaşın izlerinin ortadan kaldırılması, hem de yeni yaşam tarzına uygun modern bir kentin oluşturulması gerekiyordu. Yeni yollar açılıyordu, kamu binaları inşa ediliyordu. İş dünyası ve sosyal hayattaki kıpırdanmaların da etkisiyle kısa sürede İstanbul'un yıldızı yeniden parlamıştı.

1960'lı yılların ortalarında sinemayla, radyoyla tanıtılan bu eski dünya başkentine Anadolu'nun dört bir yanından göçler başladı. Artan nüfusla birlikte ahşap ağırlıklı geleneksel mimariden oluşan silüet hızla değişiyor, yeni semtler yükseliyordu. Rumeli'nden sürgün edilenlerin de etkisiyle nüfusu hızla artan İstanbul için artık alternatif şehircilik politikaları oluşturmak zorunlu hale gelmişti.





Yıl 1982.
Londra Asfaltı ve kenarındaki Kosova Et Lokantası.
Bu bölge bugün Beylikdüzü kent merkezi

(Fotoğraf: Nurettin Özel)



1987 Kış.

Kar yolu kapayınca sağdaki Yakup Ağa Köprüsü, Haramidere Yokuşu'nu tırmananları yılların yorgunluğuyla izliyor (Fotoğraf: Nurettin Özel)

Kendi halinde üç göçmen köyünün bulunduğu Beylikdüzü, bu dönemde İstanbul'un imarıyla ilgilenenlerin dikkatini çekti. 1960'lı yılların başında kurulan Marmara Bölgesi Planlama Teşkilatı Başkanlığı, İstanbul yakınlarında uydu şehirler kurulmasını planlıyordu. Bu suretle nüfus yoğunluğu dağıtılacak ve çeşitli iş kolları merkezleri oluşturulacaktı. Marmara Bölge Planlama Teşkilatı'nın kuruluşunda da görev alan ve 1960-1961 yılları arasında bu teşkilatta görev yapan Turgut Cansever, daha sonraki yıllarda İstanbul Belediyesi

Planlama Müdürlüğü görevindeyken bu projeden haberdar olmuştu. Ama projenin Beylikdüzü'nde uygulanmasına ilişkin tereddütleri vardı. Dünya Bankası İstanbul Metropol Planlama Projesi'ne başkanlık ederken, proje yeniden dillendirildi. Adakan Ailesi'yle sıhri akrabalık ilişkilerinden ötürü bölgeyi tanıyan Cansever, buranın topoğrafyası ve tektonik zemini hakkında bilgi sahibi olduğundan, kurulacak uydu şehrin yüksek katlı olamayacağını öngörüyordu.

O zamanlar batıdaki sınırı Yeşilköy

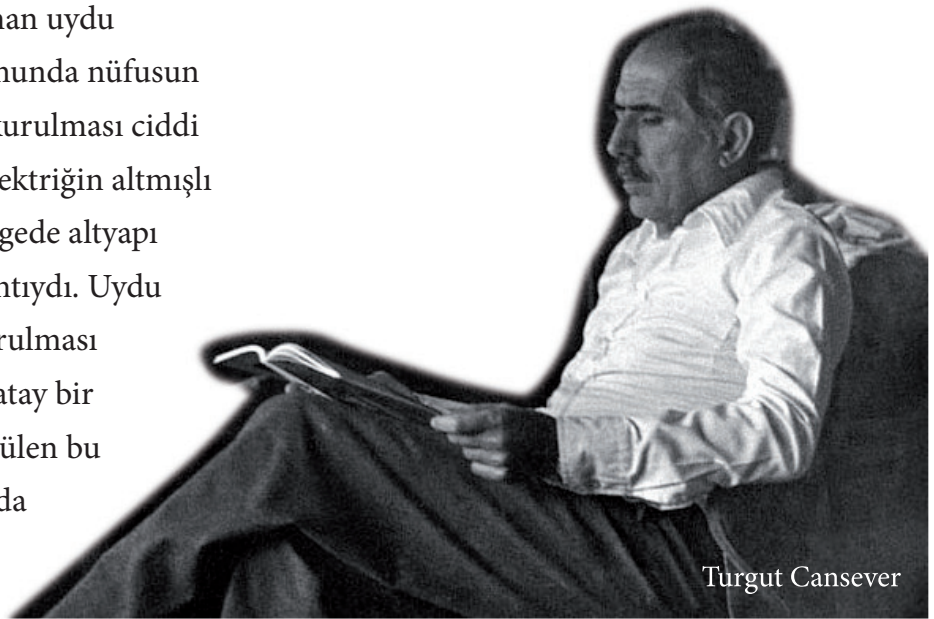


da akla gelmekteydi. Bütün bunlar, projeyi rafa kaldırmak için yeterli nedenlerdi.

Bununla birlikte Osmanlı'dan beri yazları sayfiyeye çıkma geleneğini sürdüren İstanbul burjuvazisi, Yeşilköy ve Florya'nın batısındaki bakir koy ve plajları keşfetmişti. Bölgeye elektriğin gelmesiyle birlikte, özellikle Gürpınar ve Kumburgaz merkezli bir yazlık kültürü oluşmuştu. Metropol merkezindeki yüksek katlı binalarda yaşayan İstanbullular, Gürpınar'da mayıs sonundan eylüle kadar oturabilecekleri bahçeli ve müstakil evler inşa etmeye başlamışlardı. Yetmişli yıllara gelindiğinde, bölge adeta Fransız Rivierası'na dönmüştü.. Yazın bölgeye taşınan İstanbullular, bölge sakinlerinin tanımadığı bir kültürü taşımışlardı. O güne dek sayfiye yerleşiminin olduğu Kartal, Caddebostan, Pendik yazlık olmaktan çıktı, Adalar gözden düştü. İstanbul'un yeni sayfiyesi artık Gürpınar ve Kumburgaz merkezli batı sahilleriydi.

Bu dönemde bölge, Türk sinemasının da gözde platolarındandı.

sahilinde biten İstanbul için Beylikdüzü hayli uzak bir yerdi. Planlanan uydu kentin oluşturulması durumunda nüfusun İstanbul'la ulaşım bağının kurulması ciddi bir sorun oluşturuyordu. Elektriğin altmışlı yılların sonunda geldiği bölgede altyapı çalışmaları da ciddi bir sıkıntıydı. Uydu kentin iş sahalarının oluşturulması gerekiyordu. Öte yandan, yatay bir zeminde genişlemesi düşünülen bu kentin amaçlanan doğrultuda bir nüfus yoğunluğunu barındıramaması sorunu



Turgut Cansever









SİNEMA FİLMLERİ
VE
TV DİZİLERİNDE
BEYLİKDÜZÜ



Cem Yılmaz'ın kaçtığı Jackie Chan'in kovaladığı topraklar

Ali Murat Güven / Sinema Tarihçisi

Tarihçiler tarafından “şehirlerin anası” olarak tanımlanan İstanbul’da bazı ilçeler var ki, bunlar İstanbul’un ta ilk kuruluşundan bu yana çekirdeğinde, en merkezî halkasında yer almalarından ötürü, şehre günümüzdeki o “gözde uluslararası turistik destinasyon” kimliğini kazandıran hemen bütün önemli tarihsel yapı ve kalıntılar da yine bu kadim ilçelerin sınırları içinde yer alıyor. (Kendisine sonradan bağlanan Eminönü ile birlikte) Fatih, Beyoğlu ve Üsküdar, İstanbul’un köklü tarihsel mirasından aslan payını alan üç büyük ilçemiz...

Durum böyle olunca, gerek yerli gerek yabancı sinema ve televizyon ekiplerinin film çekmek için akın ettikleri öncelikli mekânlar da, doğaldır ki yine bu ilçelerde bulunuyor. Ancak, yine aynı İstanbul’da, tarihsel mirasın kentin göbeğinde kümelenmesinden dolayı yılgınlığa kapılmayıp, kendi topraklarında bulunan tarihsel ve doğal güzellikleri inatla araştırarak tek tek gün ışığına çıkartma ve böylelikle sözü edilen o “vitrin ilçe” konumuna yükselme yarışına gecikmeli biçimde dahil olup sonradan atağa kalkmayı başaran -görece yeni- bazı ilçeler de var ki,

Beylikdüzü bunların en başında gelmekte...

İstanbul’un, kangrene benzer bir gecekondulaşmanın, ilk kuruluş yıllarından bu yana tutunma şansı bulamadığı sayılı ilçelerinden biri olan Beylikdüzü, bünyesinde yüzbinlerce kişinin, çağdaş yaşamın gereksinimlerine uygun bir şekilde ikamet ettiği birbirinden zarif uydu kentleri, Uzak Asya ya da Batıdaki fütüristik tasarımlı şehirlerden hiçbir farkı bulunmayan göz alıcı alışveriş ve ticaret merkezleri, pırıl pırıl otoyolları, masmavi, temiz bir denizi kucaklayan bakımlı sahil şeridi ve en önemlisi de yüzde 40’ından fazlası üniversite mezunu olan iyi eğitilmiş, güler yüzlü, dost canlısı insanlarıyla sinema-televizyon endüstrisinin yeni yapımlarını kucaklamaya nicedir hazır bir durumda bekliyor.

Dizi yapımcılarının en sevdiği ilçelerden

Zaten ilçede son yıllarda bu yönde gözle görülür bir kıpırdanma da söz konusu... Çalışabilmek için abartılı bir kamuoyu ilgisinin orta yerinde kalıp her dakika bununla boğuşmayacakları, altyapı-üstyapı sorunları kökten çözülmüş, makûl

ücretlerle ürün ve hizmet alınabilen, yaptığı çalışmaların her ânında kültür ve sanatın bir ülkenin kalkınmasındaki hayati öneminin farkında bir yerel yönetimin samimi desteğini yanlarında bulabilecekleri rahat çekim mekânları arayan dizi yapımcıları, son birkaç yıldır Beylikdüzü'nü, çağdaş kentli yüzünün yanı sıra tarihsel ve turistik güzellikleriyle de keşfetmiş durumdalar.

Bu yüzdendir ki ilçe özellikle 2010'dan sonra bir düzineyi aşkın dizi ve filme plato oluşturdu. Bunlardan sonuncusu, Star TV'de yayımlanan ve büyük bir hayran kitlesine sahip olan "Kiralık Aşk"...

Başrollerini genç kuşağın iki sempatik oyuncusu, Elçin Sangu ve Barış Arduç'un paylaştıkları bu romantik komedi, 2015 yılı başlarından itibaren Beylikdüzü'nde, Megakent ve civarında çekildi.

Daha öncesinde, Türk televizyonculuk tarihinin fenomen hâline gelmiş dizilerinden "Kurtlar Vadisi"nin yolu da pek çok kez Beylikdüzü'ne düşmüştü.

Dünyaca ünlü bir aksiyon yıldızını ağırlamıştık

Ancak, kabul etmek gerekir ki, Beylikdüzü'nün bir film platosu olarak

görkemini ve değerini ilk keşfeden kişi, yerli bir sinemacı değil, günümüzde bütün dünyanın tanıyıp hayranlık beslediği uluslararası bir yıldız olmuştur.

Dövüş sanatlarıyla komediyi harmanlayan büyük gişe filmlerinin ustası Jackie Chan, 2001 yılında, o dönemdeki yeni filmi "Tesadüfi Ajan"ın (Accidental Spy) çekimleri için İstanbul'da mekân arayışlarını sürdürürken, şehrin "suriçi" olarak tanımlanan bölümünün, yani eski

şehrin sinema açısından son derece dekoratif olmakla birlikte, olağanüstü kalabalık bir taşıt trafiğine ve nüfus yoğunluğuna ev sahipliği yaptığını görüp üzölmüş, neredeyse İstanbul çekimlerinin önemli bir bölümünü Bulgaristan'a kaydırma kararı almıştı. Tam da o sırada, Chan ustanın imdadına Beylikdüzü yetişecekti.

İstanbul'un periferisinde kalan, gözden ırak bu ilçede de her türlü konforuyla "küçük bir İstanbul"

yaşandığını gören karizmatik yıldız, filminin neredeyse bütün final bölümünü oluşturan çekimleri Beylikdüzü'nde gerçekleştirerek hem bunaltıcı bir iş yükünden, hem de milyonlarca dolarlık ekstra maliyetten kurtulmuştu. Hattâ, yabancı bir sinemacının İstanbul gibi uçsuz bucaksız bir ummanda, onca keşif gezisinden sonra Beylikdüzü'nde karar kılması, o günlerde şehrin ezbere



bilinen noktalarında çalışmayı alışkanlık hâline getirmiş pek çok yerli sinema ve televizyon yapımcısını da bir hayli şaşırtacaktı.

Türk komedi sinemasının başyapıtlarından Beylikdüzü'ne güzellemeler

Ancak, Jackie Chan'ın bu erken keşfinin değerini ülke içinden fark eden ve Beylikdüzü'nü o dönemdeki yeni çalışmasına mekân olarak değilse bile tarihsel kimliğiyle cömertçe yansıtan biri vardı ki, o ulusal değerimizi de, artık tıpkı Uzakdoğulu dövüş ustası gibi artık bütün dünya tanımakta...

Cem Yılmaz'dan söz ediyoruz sizlere; gencecik bir stand-up komedyeni olarak adım attığı sahnelerden sinemaya uzanan ve orada da komediden drama her türde yetkin bir oyuncu-senarist-yönetmen olduğunu cümle âleme kanıtlayan sevgili Yılmaz, aileden Beylikdüzülü bir sanatçı olarak, 2004 tarihli kült filmi "Gora"da ata toprağına bolca selam çakmıştı.

Gerçekleştirilmesine Lozan Anlaşması'nda karar verilen Rum-Türk nüfus mübadelesi

1924 yılında başlayınca, uzun bir süre "Anarşa" olarak anılan Gürpınar'ın yüzlerce yıllık etnik kimliği de hızlı bir dönüşüme uğradı ve buradan Yunanistan'a gönderilen göçmenlerin yerini, Yunanistan'dan getirilen Müslüman-Türk göçmenler doldurdu. İşte, değerli oyuncu, senarist ve yönetmenimiz Cem Yılmaz'ın Anarşa ile bağlantısı da bu noktadan itibaren başlamış oluyordu.

Anne tarafından dedesi ve daha bir çok akrabası Anarşalı bir Lozan mübadili olan

Yılmaz, içinde doğup büyüdüğü göçmen kültürüne bir saygı duruşu olacak şekilde, 2004 yılında gösterime girdiğinde o dönemin izleyici rekorlarını kıran ünlü filmi "G.O.R.A."da yöreye pek çok atıfta bulunacaktı.

"G.O.R.A."nın kalabalık oyuncu kadrosunda yer alan oyuncularından Özge Özberk, filmde Prenses Ceku'yu canlandırmaktadır. "Ceku", Yılmaz'ın anneannesi Hatice Hanım'ın ve diğer bütün Hatice'lerin Gürpınar göçmen ahalisi içindeki kısaltılmış karşılığıdır.

Aynı şekilde, yine İdil Fırat'ın canlandığı "Mulu" ile Seyfi Timur'un canlandığı "Enverina" karakterlerinin adlarının Yılmaz'ın halası ve amcasına ait olduğu bilinmektedir.

Cezmi Baskın ile özdeşleşen "Âmir Tocha" karakterinin "Tocha"sı da yine aynı yöreden bir başka erkek adı kısaltmasıdır.



Yılmaz, ata topraklarına en dolaysız selamı ise bu filmde “Rendroy” karakterini canlandıran Erdal Tosun üzerinden vermektedir. Tosun, filmin bir sahnesinde, kendisinin de geldiği gezegen olan Anarşa hakkında şöyle der: “Anarşalılar asla yalan söylemez...”

Yeşilçam’ın altın çağından bir polisiye sinema klasığı

Şimdiye kadar verdiğimiz bütün örnekler yapımcıların, Beylikdüzü sınırları içinde, sinema ve televizyonun çağdaş döneminde ortaya koydukları yapıtlardan seçildi. Fakat bunlarla yetinmeyip Türk sinema tarihini didik didik eden daha ayrıntılı bir keşif gezisine çıktığımızda Beylikdüzü’nün, ulusal sinemamızın altın yıllarında çekilmiş, yapımından çok uzun zaman sonra bugün bile izlendiğinde yüz akı niteliğinde bir çalışma görünümü sunan harika bir polisiye film klasığına de ev sahipliği yapmış olduğunu gururla gördük.

Sözünü ettiğimiz yapıt, 77 yıllık ömrü boyunca Türk sinemasına üç düzineyi aşkın önemli film armağan etmiş olan değerli yönetmenlerimizden Yılmaz Duru’nun 1970 tarihli siyah-beyaz çekilmiş bir draması: “Erkek Gibi Ölenler”...

Çok yönlü bir sanatçı olan Duru (1933-2010), “Erkek Gibi Ölenler”de tam bir auteur

sinemacı tavrı ortaya koyarak, anılan yapıtın hem yapımcılığını, hem yönetmenliğini, hem senaristliğini, hem de başrolünü üstlenmişti. Filmin neredeyse dörtte üçlük bölümünün Beylikdüzü-Büyükçekmece coğrafyasında, geçmişte bir tek idarî bölge olan bu ilçelerin kırsalı ve köylerinde çekildiğini söylersek, “Erkek Gibi Ölenler”in Beylikdüzü-sinema ilişkilerinde ne denli büyük bir öneme sahip bulunduğunu daha iyi vurgulamış oluruz.

1970’li yılların başları... Henüz

günümüzdeki gibi 20 milyonluk bir megapole dönüşmemiş olan, günümüzden kat be kat daha sakin ve yeşili daha bol bir İstanbul’dayız. Çalışkanlığı ve meslekî başarılarıyla İstanbul Emniyet Müdürlüğü’nün iftihar vesilelerinden biri olan Komiser Kemâl (Yılmaz Duru), başarılarla dolu kariyerine altın bir halka daha eklemek üzeredir.



Kahramanımız, Amman Emniyet Müdürlüğü’nü yeniden organize etmek üzere dost ülke Ürdün’e davet edilmiş, teşkilâtı gururlandıran bu yolculuk için son hazırlıklarını yapmaktadır. Ancak o sıralarda Beylikdüzü’nün -göçmen nüfusun ağırlıkta olduğu- köylerinden birinde yaşanan dehşet verici bir cinayet, Kemâl’in giderayak bu vak’aya odaklanmasına vesile olur. Kimliği meçhul bir sapık, o yörenin herkes tarafından sevilen küçük kızlarından “ninoş” lâkaplı

Nimet'i köyün yakınlarındaki bir mezarlıkta, başını taşla ezerek katletmiştir. Kemâl ve adamları, o dönemde İstanbul'un taşrası konumundaki cinayet mahalline gittiklerinde, halkı tam bir infial hâlinde bulurlar. Cinayetle ilgili olarak bütün gözlerin üzerine dikildiği bir numaralı şüpheli, atı ve üzerindeki seyyar dükkanıyla Beylikdüzü'nün köylerini dolaşarak çerçilik yapan Osman Alyüz (Danyal Topatan) adlı yaşlı bir adamdır. Gerçi cesedi mezarlıkta ilk gören ve polise haber veren de Osman'dır; ancak tekinsiz görünümlü bu yaşlı adamın henüz birkaç yıl öncesinde bir başka köy kızına sarkıntılık etmekten sabıkasının oluşu, onu gerek polisin, gerekse ahalinin nazarında ister

istememez "hesap sorulacak ilk kişi" konumuna getirmiştir. Komiser Kemâl, tıpkı ekip arkadaşları gibi ilk anda bu genel kanaatin

rüzgârına kapılsa da, gözaltında tutulan Osman'ın baskılara dayanamayıp hücrede kendini asması, ta ilk andan itibaren böylesine hızlı ve kolay bir çözüm içine sinmeyen kahramanımızı harekete geçirir. İdealist bir kanun adamı olarak, kendisini Ürdün'e götürecek uçağın kapısından geri dönerek, kendi açısından henüz kapanmamış bu gizemli cinayet dosyasının üzerinde çalışmaya başlar. Ta ki olayı hiçbir tereddüt kalmayacak şekilde aydınlığa kavuşturana kadar...

"Erkek Gibi Ölenler", Türk sinema tarihinde benzerlerine az rastlanır biçimde, şehit bir kanun adamına, o dönemin saygın

polis şeflerinden Kemâl Eröke'ye yönelik bir ithaf ile başlıyor. Yapıtının girişine "Bu filmi, vazife başında gangster Camgöz Gary tarafından şehit edilen Emniyet Âmiri Kemal Eröke'ye ithaf ediyorum" şeklinde, son derece anlamlı bir açılış cümlesi yerleştiren yapımcı-yönetmen-senarist Duru, ayrıca canlandırdığı baş karakterine de "Kemâl" ismini yakıştırarak bu güzel ithafı pekiştiriyor.

1970 yılının olanca bâkirliği içindeki Beylikdüzü'nden birbirinden nefis siyah-beyaz görüntüler içeren "Erkek Gibi Öldüler", yalnızca nitelikli bir polisiye sinema örneği olmasıyla değil, ilçemizin bundan yaklaşık yarım yüzyıl önceki o sessiz, sakın, doğayla

içiçe asude bir hayatın sürdüğü günlerine ilişkin benzersiz bir görsel kayıt olarak "belge değeri" de taşıyan bir çalışma...

Anılan yapıtın

bir şekilde kaydını edinebilerseniz, izlemeyi sakın unutmayın sevgili okurlar. Orada hem İstanbul'umuzun, hem de Beylikdüzü'müzün artık nostaljik sohbetlerde kalan günlerini canlı canlı görme fırsatı bulacaksınız...

Şimdilik, ancak kısa bir yazının konusunu oluşturabilen Sinema-TV ve Beylikdüzü ilişkileri, inanıyoruz ki, beyazperdenin ustaları bu güzel ilçemizin tarihî, doğal ve kültürel zenginliklerini keşfettikçe, gelecek yıllarda sinema üzerine yazılmış inceleme-araştırma kitaplarını dolduracak boyutlara ulaşacaktır.











BATIYA HÜCUM

1990'lı yıllar.

İhlas Marmara Evleri Yakuplu'da hızla yükseliyor





Toprağa yatırım

Kent planlarında İstanbul periferisinin özellikleri değerlendirilerek İstanbul merkezindeki bazı iş kollarının taşınmasını amaçlayan bir takım düzenlemeler 1980'li yıllara gelindiğinde yapıldı. İstanbul'un deniz taşımacılığı hizmetinin şehrin hemen yakınında bulunan bir bölgeye aktarılması fikri uygulamaya geçirilmeliydi. 1980 yılında hazırlanan İstanbul Çevre Düzeni İmar Planı'nda bugünkü Ambarlı Liman Kompleksi'nin bulunduğu alan, liman alanı olarak planlandı. Her ne kadar plan doğrultusunda inşa çalışmaları 1989 yılını bulduysa da, bu tarihten önce İstanbullu yatırımcılar bölgede emlak alımlarını başlatmıştı bile.

Bu yatırımları kolaylaştıran sebepler üzerinde durmak gerekir. Öncelikle bölgede Roma'dan beri mülkiyeti devlete ait olan geniş araziler vardı. Osmanlı'nın son döneminde saray ahalisine ait olan mülklerin Osmanlı soyunun yurt dışına çıkartılmasıyla birlikte müsadere edilmesi, çevredeki devlet arazilerini genişletmişti. Öte yandan bölgede, saray mensubu olmakla birlikte Osmanlı soyuyla ilgisi bulunmayan, çoğu

anne olamadan
ölen saraylı
kadınlara ait
büyük araziler
bulunmaktaydı.
En geniş özel
mülkiyet
sahaları ise
çiftliklerdi.
Bunlardan



Vehbi Koç (fötrlü) Beko Fabrikası'nın açılışında

Mustafa Reşit Paşa varislerine ait olan çiftlik
1970 ve 80'li yıllarda icra marifetiyle satışa
çıkartılmış, düşük fiyata el değiştiren araziler
küçük parsellere ayrılmıştı. Aynı durum
Yakuplu'da bulunan Ömer Lütfi Paşa mülkü
için de geçerliydi.

Liman inşaatının başlamasıyla sanayi
yatırımcılarının ve işadamlarının dikkatleri
bölgede yoğunlaştı. Seksenli yıllarla

birlikte küçük
sanayi kuruluşları
oluşmaya
başladı. İstanbul
merkezindeki bir
takım fabrikaların
bu bölgeye taşınması
fikri uygulamaya
geçti. 1970'li
yıllarda Vehbi

Koç tarafından Enver Adakan'dan satın
alınan 131 dönüm alanda kurulan Beko
Fabrikası, sanayicilerin bölgeye dikkatini
çekmesini sağlayan bir başka unsurdu. Bu
fabrika o güne dek tarım ve hayvancılıkla
geçinen bölge halkına farklı bir seçenek de
sunuyordu...

12 Eylül 1980'den sonra iktidarda olan
darbe hükümeti döneminde bölgenin

1990'lı yılların ilk yarısı.
Liman inşaatı başlamadan önce





imara açılıp şehirleştirilmesi projesi askıya alınmıştı. Özellikle Enver Adakan mülküne ilişkin kamulaştırma projesi bizzat Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından eleştirilmiş, özel mülkteki tarım amaçlı çalışmaların korunması yönünde kanaat bildirilmişti.

Bununla birlikte bölge hiçbir siyasi ve sivil tavrın engelleyemeyeceği bir takım gelişmeler doğrultusunda değişiyordu.

Hızlı göç sonucu nüfusu kontrolsüz biçimde artan İstanbul civarında her gün yeni gecekondular ortaya çıkıyor, çoğu kamu arazileri üzerine kurulu derme çatma yapılardan ibaret, plansız, projesiz meskenler, oluşturdukları sorunlarla birlikte İstanbul'u boğuyordu. Gecekondu patlaması, o vakitlerin temel sorunlarının başında geliyordu. Hem yerel idareler, hem merkezi idare kalıcı çözüm için projeler üzerinde çalışıyordu. Yaşanabilir konut açığı, sadece İstanbul'un değil, tüm şehirlerin başlıca sıkıntısıydı.

Bu dev sorunu aşmanın tek yolu, devlet destekli toplu konut projesini hayata geçirmektir. Projede kamu gücü elbette kullanılacaktı. Ancak görevi arazilerin toplulaştırılması, toplu konut sahaları olarak planlanan yerlerde kalan özel mülkiyetteki arazilerin istimlak ve toplu konut alanlarının altyapı ihtiyaçlarının belirlenip yerine getirilmesinden ibaretti. İnşaat ve projelendirme işlerinin yerine getirilmesi özel sektöre bırakılacaktı.



Dolayısıyla toplu konut projelerinin kooperatif sistemi ile gerçekleştirilmesi en uygun ve en akılcı yöntem olarak belirlenmişti. Yasal zemini ise, 1163 sayılı ve 1969 tarihli kooperatif yasası oluşturunuyordu.

Gürpınar'da yer alan yazlık yerleşimler batıda Büyükçekmece, doğuda Gürpınar köyü ile birleşip bölgenin köy silüetinin bozulmasına yol açmıştı. Yazlık kültürünün ve civardaki bir kaç fabrikanın sağladığı iş imkanları, yoğun bir göç de almaya başlamıştı. Dolayısıyla o güne dek Büyükçekmece'ye bağlı bir köy durumundaki Gürpınar, 1989 yılında köy statüsünden çıkartılarak belde belediyesi haline getirilmiş, geniş bir alan Gürpınar Belediyesi sınırlarına dahil edilmişti. Gürpınar'ın belediye statüsüne kavuşması, yapılaşmanın hızlanmasını sağlamıştı. Önceden mülkiyeti hazineye ait köy merası olan arazi, arsa ofisiyle yapılan anlaşmayla, bir kısmı arsa ofisine bırakılmak suretiyle belediye mülkiyetine alınarak imara açılmıştı. Belediyenin çok uzun vadede 8 bin 500 konut öngördüğü bölgenin, günümüzde yaklaşık yirmi beş bin konutun bulunduğu bir mahalleye dönüştüğünü belirtmek, bölgede planlanan hedef ile reel durumun ne büyük farklılık arz ettiğini ortaya koyuyor.

Ağustos 1984'te Toplu Konut Yasası uyarınca inşaat yapılmak üzere İstanbul'un batısında dört nokta belirlenmişti. İstanbul Vali Muavini Hasan Fehmi Konyalı tarafından basına açıklanan bilgiye göre, bu bölgelerden biri E-5 Karayolu'nun Mimarşinan kesimindeki 1620 dönümlük alandı. Burada 12 bin 500 konut inşa

edilecekti. İkinci alan, Reşit Paşa Çiftliği mevkiiydi. Burada 1600 dönüm arazi üzerine 8 bin konut inşası konusunda Kent Kooperatifi'yle anlaşma yapılmıştı. Bu aynı zamanda, Ankara'da toplu konut üretmekte olan Kent Koop'un özel sektörle ilk anlaşmasıydı. Üçüncü alan, Beylikdüzü'nde 2 bin dönümlük alandı ki, burada 25 bin konut yapılması öngörülmüştü. Dördüncü alan ise Haramidere'de E-5 Karayolu'nun sol tarafında bulunan 1200 dönümlük araziydi. Bu arazide de 10 bin konut yükselecekti.

3 Ağustos 1983 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin ayrıntılı biçimde haber yaptığı bu açıklamaya göre, kamulaştırma işlemleri Yüksek Konut Kurulu tarafından yapılacak ve kamulaştırma bedelleri Toplu Konut İdaresi'nce ödenecekti.

Bu aynı zamanda Beylikdüzü'nün artık dönüşü olmayan bir yola girdiğinin haberi idi. Kısa süre sonra istimlak edilen arazilerde toplu konut projeleri hazırlandı. Bunlardan en önemlisi Büyükşehir Konut Yapı Kooperatifi'ydi. Bugün ilçenin karakteristiğini belirleyen toplu yapılaşma bu kooperatifin başarısının özendirmesiyle oluştu. Bölgede oluşturulan kooperatif birliklerinden söz ederken, eğitimci Hüseyin Yıldız'ı unutmamak gerekir.

1985 yılında kurulan Büyükşehir Konut Yapı Kooperatifi, Enver Adakan mülkü üzerindeki 1 milyon 281 bin m2 alanda inşa edilecek 11 bin konutluk projenin inşaa faaliyetlerine 1987 yılı itibariyle başlamıştı. 11 bin konut, 50 bin kişilik bir nüfusun iskanı anlamına geliyordu.

Çok ortaklı kooperatifçiliğin başarısı

BÜYÜKŞEHİR GERÇEKLEŞİYOR

50.000 nüfuslu çağdaş bir şehir kuruluyor

Büyükşehir Konut Yapı Kooperatifi
İstanbul-Beylikdüzü'nde 10.000 konutluk arsa satın aldı



YENİ ORTAK KAYDINA BAŞLANIYOR





Hüseyin Yıldız (solda) sendikacılık yıllarında

Bir Kırılma Noktası; Hüseyin Yıldız ve Büyükşehir Konut Yapı Kooperatifi

Cengiz Özkarabekir

Tarihi yüzlerce yıl öncesine dayanan üç köy: Anarşa, Gardan ve Trakatya... Bildiğimiz isimleriyle Gürpınar, Kavaklı ve Yakuplu. Köylerden beldeye, beldeden ilçeye dönüşen Beylikdüzü'nü oluşturan üç şirin köy. Bu köylerden Gardan, yani Kavaklı'nın nüfusu 1924-1926 yılları arasındaki mübadele döneminde tahminen 200-300'dü ve sadece elli haneden oluşmaktaydı.

Köylüler ekip biçtiler ve verimli toprakları kullanarak hayat kurdular, çoluk çocuğa karıştılar. Yıllar yılları kovaladı ve bu köyler birer "belde belediyesi" oldular. İstanbul'un hem doğuya hem de batıya doğru büyümesiyle ihtiyaç duyulan toplu konut alanları, Beylikdüzü ve çevresini de müthiş bir şekilde etkiledi. Bu beldelerin nüfusu binlerken, bir anda on binleri bulmaya başladı. Ve Beylikdüzü ilçesinde yaşayanların sayısı, baş döndürücü bir hızla artarak, bugün 300 bine yaklaşmakta...

Pek bilinmez ama Beylikdüzü ve çevresinin bir anda büyümesinde bir adam ve onun delicesine çalışmalarının çok etkisi var. 1950, 60 ve 70'li yılların sıkı devrimcisi

olan bu kişi, bölgenin bir anda büyümesinde kırılma noktası yarattı. O, Beylikdüzü'nün ilk konut yapı kooperatifini kuran ve elli bin kişiyi bölgeye getiren, yılların sendikacı ve kooperatifçisi Hüseyin Yıldız...

Aslında öğretmendi Hüseyin Yıldız. 1950'li yılların başında karatahta başında öğrencilerine anlattığı dersler onu çok mutlu etse de hayatında daha hareketli günler yaşamayı arzu ediyordu. Toplumla daha iç içe olabileceği fiziki bir koşturmacanın içinde olmak istiyordu. Öğretmenliği bıraktı ve sendikacılık yapmaya başladı. Tarsus Mensucat işçileri sendikasında sekreter, Lastik-İş'te genel sekreter yardımcısı ve Türk Musikisi Mensupları Sendikası'nda danışman olarak çalıştı. Sekreterler Sendikası ve Fikir İşçileri Sendikası'nın kurucuları arasında yer aldı. 1953 yılında kurslarına yazıldığı muhasebe üzerine eğitim gördü. Artık bir mesleği daha olmuştu....

Ardından, kendi deyimiyle bir "oldu bittiyle" kooperatifçiliğe başladı ve kısa sürede çok sevdi. Muhasebe eğitimi, öğretmenlik hayatı, sendika geçmişi,

devrimci ruhu, karakteri ve dürüstlüğü birleşince, ortaya hedef odaklı, başarılı bir Hüseyin Yıldız çıktı.

1950'li yılların sonlarında birçok kooperatifte başkan, denetçi ve danışman olarak görev yaptı. Düşük gelirliilerin ev sahibi olmasını misyon edinmişti. Yaklaşık 15 bin kişinin ev sahibi olmasını sağladı...

1961 yılında Bülent Ecevit Çalışma Bakanı'ydı.. Hüseyin Yıldız o yıllarda Türk-İş'in de desteğiyle ilk kez Ankara'da "Türkiye İşçi Yapı Kooperatifleri Konferansı"nın düzenlenmesine önayak oldu. Bu konferansta yeni bir kredi yönetmeliği ve kooperatif örnek ana sözleşmesi imzalandı. Dolayısıyla Hüseyin Yıldız'ı Türkiye'de kooperatifçiliğin gelişmesinde de bir kilometre taşı olarak görebiliriz... 1969 yılında 1163 sayılı

Kooperatifler Yasası yürürlüğe girinceye kadar kooperatifler, Türk Ticaret Yasası'nın "Kooperatif Şirketler" hükümlerine göre kurulup işletiliyordu. Kooperatiflerin birleşmeleri ve birlik kurmaları yasal bakımdan olanaksızdı. Konut kooperatifçiliği kesiminin çok önemli sorunları vardı. Bunlarla uğraşacak bir örgüt yoktu. Üstelik uğraşacak birileri de yoktu. İşte bu noktada kolları sıvayan Hüseyin Yıldız, mücadelesini yıllarca sürdürdü ve kooperatifçiliğin bugüne gelmesinde ciddi katkıda bulundu...

Daha sonraki yıllarda kısa adı "Kentbirlik" olan Marmara Yapı Kooperatifleri Birliği'nin kurulmasına da öncülük ederek yıllarca genel başkanlığını yaptı, Öyle ki, konut kooperatifçiliğinin "nereden nereye geldiği" onun adıyla anılır oldu...

BÜYÜKŞEHİR



BÜYÜKŞEHİR UYDUKENTİ İMAR PLANLARI HAKKINDA 19 HAZİRAN 1986 GÜNÜ İSTANBUL VALİSİ SN. NEVZAT AYZA'YA BAŞKAN HÜSEYİN YILDIZ BİLGİ SUNDU.

Önemli destek ve katkılarından dolayı,
BÜYÜKŞEHİR'in C Mahallesi'ne Sn. Nevzat AYZA'nın adı verildi.

**ÇOK ORTAKLI TEK
KOOPERATİFE AİT
TÜRKİYE'NİN
EN BÜYÜK
TOPLU KONUT
PROJESİ**

BÜYÜKŞEHİR

İstanbul-Beylikdüzü'ndeki [*] 1.280.000 m² tapulu arsa üzerinde ileri inşaat teknolojisi ile 2 yılda kurulacak çağdaş donatımlı modern Büyükşehir'de konforlu ve deniz manzaralı konut sahibi olabilirsiniz.

AZ PEŞİNAT - ÇOK KREDİ - UZUN VÂDE

1.300.000 TL	Peşinatla	180 m ²
620.000 TL	Peşinatla	125 m ²
510.000 TL	Peşinatla	100 m ²
410.000 TL	Peşinatla	80 m ²
295.000 TL	Peşinatla	65 m ²
190.000 TL	Peşinatla	50 m ²

Not: 24 aylık ödeme süresine ait Nisan-Mayıs 1986 taksitleri yukarıdaki peşinatlara dahil edilmiştir.

**ORTAK KAYDI
HIZLA DEVAM EDİYOR.**

AYRINTILI BİLGİLERİ KOOPERATİFİMİZ MERKEZ'İNDEN,
GAZETELERDEN VE YENİ BROŞÜRÜMÜZDEN
ELDE EDEBİLİRSİNİZ.

* Beylikdüzü : Bakırköy ilçesine bağlı, Küçük Çekmece ile Büyük Çekmece arasında E-5 karayolu üzerindedir.

Sınırlı Sorumlu

BÜYÜKŞEHİR

KONUT YAPI KOOPERATİFİ

İstiklal Cad. No: 285 Odakule İş Merkezi Kat: 7 Beyoğlu - İstanbul
Tel: 144 45 77/151 49 27/151 49 28/143 32 87/
143 04 24/144 80 53/145 57 41
Ticaret Sicil No: 216852 - 164404

Çehre bir anda değişti

Hüseyin Yıldız İstanbul'un artan toplu konut ihtiyacının farkındaydı. Metropolün doğu yakasında bir kooperatif kurmak istiyordu. Hatta hazırlıklara bile başlamıştı. Fakat karşılaştığı hukuki bir sorun, onu İstanbul'un batı yakasında bulunan, şehirden uzak bomboş arazilere yönlendirdi. Beylikdüzü ve çevresi o yıllarda geniş ve düz arazileriyle E-5 yolunun hemen yanında dikkat çekiyordu. Birkaç restoran ve benzinlik, yoldan geçen yolcuların, ancak zorunlu ihtiyaç nedeniyle uğradıkları işletmelerdi.

Bölge 1980'li yıllarda toplu konutlara açılacak birkaç bölgeden biriydi zaten. Hüseyin Yıldız dönemin siyasi ve bürokratlarıyla görüşmeler yaparak ilk hamleyi başlattı. 23 Temmuz 1985 tarihinde "Büyükşehir Konut Yapı Kooperatifi"ni kurdu ve oluşturduğu bir ekiple hızla çalışmalara

başladı. 1986 yılında 1 milyon 281 bin metrekarelik bir arazi, o günün parasıyla 5 milyar liraya Enver Adakan Vakfı'ndan satın alındı. Satış sözleşmesi, gayrimenkulü ne kadar arzulasalar da, alıcıların imzalamaya pek seyrek cesaret edebildiği bir tür olan "bey' bi'l vefa", yani "vefaen satış" üzerinden yapılmıştı. Buna göre Büyükşehir Konut Yapı Kooperatifi, Enver Adakan varislerine her ay 500 bin lira ödemeyi taahhüt ediyordu. Eğer bu taksitlerden biri ödenmezse, arazi eski maliklerine geçiyordu...

Ve bir süre sonra İstanbul Büyükşehir Belediyesi araziye imara açtı. E-5 Karayolu'nun hemen yanından başlayan arazi, içerilere ve sahile doğru uzanan geniş bir bölgeyi kapsıyordu. Üzerinde 11 bin konutluk proje oluşturulmuştu. Yani burada 50 bin kişi yaşayacaktı. Birkaç bin kişilik beldeler, bir kooperatif sayesinde bazı

il merkezlerinden bile büyük ve kalabalık olacaktı. İşte az önce Beylikdüzü ve çevresi için kırılma noktası dediğimiz buydu. 1987 yılında ilk kazma vuruldu...

Ancak bu mega projenin bazı sorunları vardı; özellikle üye toplamak öyle kolay iş değildi. Durumun farkında olan Hüseyin Yıldız, valizini kaptığı gibi Almanya'ya uçtu. Beylikdüzü yatırımının hayal edilemeyecek kadar kârlı yatırım olduğuna ikna ettiği iki binden fazla gurbetçiyi kooperatife üye yaptı. Konut edinmek isteyenlerin sayısı günden güne artıyordu ama bir sıkıntı daha vardı. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, altyapı çalışmaları için yeterli desteği vermiyordu. Ayrıca doğalgaz, yol gibi gerekli çalışmalar çok eksikti. Belde belediyeleri imkanları oranında destek verdiyse de, Büyükşehir Konut Yapı Kooperatifi bu zorluğu tamamen

üyelerinden aldığı güçle, kendisi tamamladı...

“Büyükşehir Konutları” olarak bilinen ve binlerce konuttan oluşan yapılar grubu, Beylikdüzü ve çevresinin çehresini bir anda değiştirdi. İlk olması nedeniyle hem dikkatleri bu bölgeye çekerek diğer kooperatiflere kurulmaları konusunda cesaret verdi, hem de bir anda Beylikdüzü nüfusunun, ilçe oluşturabilecek seviyelere gelmesine önayak oldu. Konutların tamamen bitirilip teslim edilmesi 1990'lı yılları bulsa da, dev sıkıntıların üstesinden gelen kooperatif ve Hüseyin Yıldız, isimlerini, ilçe tarihine altın harflerle yazdırdılar. Hüseyin Yıldız, 24 Aralık 2014'te aramızdan ayrıldı. Arkasında, devrimci ruhuyla hayata geçirdiği “imkansızın gerçekleşmesi” diyebileceğimiz projeleri ve Beylikdüzü'nde adını taşıyan Anadolu Lisesi'ni bırakarak...

İlk toplu konut hamlesi olması nedeniyle Büyükşehir Konutları Beylikdüzü tarihinde önemli bir yer tutar



BÜYÜKŞEHİR



KOOPERATİF'in
10.2.1987 tarihli ilk çok ortaklı
genel kurul toplantısından
görüntüler.





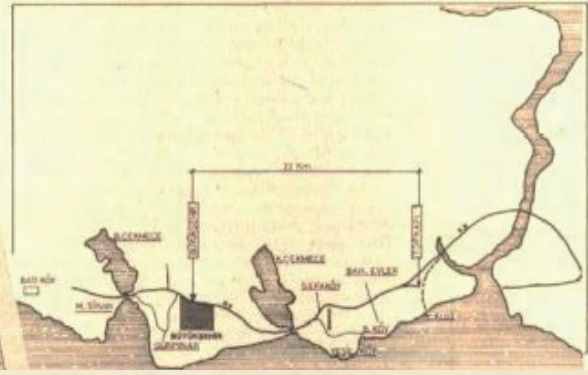


İstanbul - Beylikdüzü'nde 10.000 konutluk arsanın tapusu alındı.
Avrupa Yakası'nda 50.000 nüfuslu çağdaş bir şehir kuruluyor.

Avrupa Yakası'nda 50.000 nüfuslu çağdaş bir şehir kuruluyor.
Yeni ortak kaydına başlandı.

BUYUKSEHIR KONUT YAPI KOOPERATIFI'nin bütün çabalarına

The image shows a blank, aged, cream-colored form titled "Formulir Pendaftaran" (Registration Form) from the "Kantor Pendaftaran" (Registration Office). The form is slightly tilted and shows signs of wear. It contains various fields for personal information, a section for a photograph, and a section for a signature and stamp. The form is divided into several sections by lines and text. At the top, there is a header with the title and office name. Below this, there are fields for "Nama Lengkap" (Full Name), "Jenis Kelamin" (Gender), "Tanggal Lahir" (Date of Birth), "Tempat Lahir" (Place of Birth), "Agama" (Religion), "Pendidikan" (Education), "Pekerjaan" (Occupation), "Alamat" (Address), and "No. Pendaftaran" (Registration Number). There is also a section for "Fotografi" (Photograph) with a small square box. Below the photograph section, there is a section for "Tanda Tangan" (Signature) and "Materai" (Stamp). The form is printed in black ink on a light-colored background. The text is in Indonesian. The form is slightly tilted and shows signs of wear, including some discoloration and faint smudges. The form is divided into several sections by lines and text. At the top, there is a header with the title and office name. Below this, there are fields for "Nama Lengkap" (Full Name), "Jenis Kelamin" (Gender), "Tanggal Lahir" (Date of Birth), "Tempat Lahir" (Place of Birth), "Agama" (Religion), "Pendidikan" (Education), "Pekerjaan" (Occupation), "Alamat" (Address), and "No. Pendaftaran" (Registration Number). There is also a section for "Fotografi" (Photograph) with a small square box. Below the photograph section, there is a section for "Tanda Tangan" (Signature) and "Materai" (Stamp). The form is printed in black ink on a light-colored background. The text is in Indonesian. The form is slightly tilted and shows signs of wear, including some discoloration and faint smudges.









MODERN ŞEHİRİ DÜŞÜNMEK



Kooperatifler şehrin büyümesinde en büyük etken oldu

Beylikdüzü ve çevresinde tüm bu olup bitenlerin kuşkusuz en iyi tarafı, bölgedeki yapılaşmanın gecekondulaşımına izin vermeyecek olması. Zira toplulaştırma projeleri gerçekleşmeseydi bile, yapılaşma kaçınılmazdı. Toplulaştırılmayan arazilerin küçük parsellere dönüşmesi ve bunların da çarpık yapılaşmayla sonuçlanması kaçınılmaz hale gelecekti. İstanbul'un bir çok bölgesinde bu durumun örneği yaşandı ve halen de yaşanıyor.

Öte yandan E5 Karayolu'nun solundan Gürpınar'a bağlanan yol boyunca uzanan arazi, Büyükçekmece Belediyesi tarafından imara açılmış, burada çok katlı binalar yapılması planlanmıştı. Aynı dönemlerde Adakan varislerinin çiftliği kapatma kararı almış olmaları, uçsuz bucaksız boş bir arazinin özel mülkiyete geçmesi sonucunu doğurmuştu. Mehmet Adakan'ın 1991'de ziraatı bırakıp terk ettiği çiftlik, artık yeni bir planlama sahasıydı.

Büyükşehir Konut Yapı Kooperatifi de, işte bu alan üzerindeki toplu

konut hamlesi açısından diğer kooperatiflere öncülük etti.

O yıllarda Gürpınar, Yakuplu ve Kavaklı birbirinden bağımsız bir şekilde aynı yöne doğru akıyor, üç belde de aynı şekilde geliyordu. Gürpınar'da E5 Karayolu'ndan köy içine kadar uzanan bölgede bulunan ve 18 adadan oluşan geniş arazi, Toplu Konut İdaresi tarafından konut alanı olarak belirlenmişti. TKİ bu adaları inşaat yapılmak üzere Yeşilkent Kooperatifler Birliği'ne devretmişti. Birlik devredilen arsaların bedelini ödemekte güçlük yaşayınca tahsis işlemi iptal edildi.

Bu durum, konut sorununun ortadan

kalkacağına ilişkin ümidi de suya düşürmüştü. 1994'ten sonra Gürpınar Belediyesi tahsis işleminin yenilenmesine yönelik çalışmalar başlattı. Arazi, üç ay içinde ödeme yapmaları şartıyla, hızlı bir şekilde kurulan Sınırlı Sorumlu Pınarkule Konut Yapı Kooperatifi'ne tahsis edildi. Üstbirlik bu bedeli karşıladıktan sonra, proje çalışmalarına başlandı. Daha önce arazinin tahsis edildiği Yeşilkent Konut



Yapı Kooperatifi'ne arsa bedeli ödeyen üyelerin oluşturduğu Yeşilkent Kooperatifi, S.S. Pınarkule Kooperatifi'nden ayrılıp üç imar adasında müstakil bir kooperatif oluşturmayı tercih edince Pınarkule, 15 ada üzerinde projelendirme yapmak durumunda kaldı.

Tahsise ilişkin protokol, sözkonusu adalarda yapılacak konutların altyapılarının üstbirlik tarafından gerçekleştirilmesi şartını taşıyordu. Aynı şekilde Yeşilkent Kooperatifi'nin de altyapı hizmetlerini kendi bünyelerinde gerçekleştirmeleri şarta bağlanmıştı. 1999 yılına gelindiğinde altyapı hizmetlerinin belediye tarafından gerçekleştirileceği bir sosyal konut projesi daha

yapılmış ve bu kapsamda üç ada daha ayrılarak Elitkent adlı bir başka kooperatif birliği oluşturmuştu. Ardından Gürpınar Konut Yapı Kooperatifi adlı bir birlik daha kurulup, iki ada daha müstakil yapılanma tercih etmişti. Pınarkule Konut Yapı Kooperatifi, kalan on ada üzerinde inşaaata başladı.

S.S. Pınarkule Konut Yapı Kooperatifi 75 kooperatiften oluşan bir üstbirlikti. Tahsis protokolünde belirtildiği üzere, altyapı hizmetleri de dahil olmak üzere, bu adalar üzerinde hızla faaliyete girişti. Bu aşamada bölgenin tektonik zemini sorunu gündeme geldi. Toplu konut sahası olarak belirlenen bölgenin hemen batısında, Büyükçekmece



Körfezi'ne bakan yamaç, bir çöküntü alan olarak tespit edilmişti. Bu alan jeologlar tarafından "Gürpınar Formasyonu" olarak adlandırılıyordu. Yoğun olarak Gürpınar bölgesinde; Dereagzı, Kavaklı Deresi ve Haramidere kollarında gözlenen bu jeolojik formasyon gevşek kumtaşı, miltaşı ve kilaşından oluştuğundan, yağışla birlikte çöküntüye yol açabiliyordu. Pınarkule Üstbirliği'nin, öncelikle Toplu Konut sahasının ne ölçüde bu formasyon alanında kaldığını saptaması gerekiyordu.

Zemine ilişkin özel firmaların yaptığı tetkiklerden her ne kadar olumlu sonuç çıksa da, üstbirlik idarecilerini tatmin etmiyordu.



Bu bölgede zemin durumunun ayrıntılı biçimde incelenmesi için anlaşma yapılan İstanbul Teknik Üniversitesi, bölgenin zemin etüdünü çıkarttı. Yapıların yer aldığı zemin koşulları, zemin sondajları, dinamik zemin sondaj deneyleriyle üniversite laboratuvarlarında uzmanlarca incelendi.

Daha sonra radya temel ve perde beton sistemli projelerin hayata geçirilmesine başlandı. Bütün inşaat aşamaları belediye ve üstbirlikçe denetlenen proje kapsamında 14 bin 500 konutun inşası gerçekleştirildi.

Gürpınar'da bunlar yaşanırken Kavaklı'da da durum farklı değildi. Büyükşehir Konut Yapı Kooperatifi kısa süre sonra burada modern bir şehrin yükseleceğini müjdeliyordu. 11 bin konutluk projenin başarısı, başka toplu konut projelerine de emsal teşkil ediyordu. Emlakbank tarafından başlatılan Bizimkent Toplu Konut Projesi, İstanbul'dan Trakya'ya seyahat eden yolcuları hayrete düşüren bir hızla tamamlanıyor, yükselen binalar yolun sağında ve solundaki boş manzarayı bir daha asla eski haline dönmeyecek şekilde değiştiriyordu. Beykoop, Adakent, Megakent, çeşitli meslek gruplarına mensup olanların oluşturduğu kooperatifler... Derken her biri farklı özellikleriyle kendini belli eden birçok toplu konut projesi, aynı anda yükselmeye başlamıştı. Konut yapılaşması, beraberinde ticari ve sanayi projelerini de getiriyordu. Türkiye'de bir ilk olan Tatilya Eğlence Merkezi, Dönerkule Restoran, fuar alanı, otel projeleri, alışveriş merkezleri, üniversite, özel eğitim kurumları, hastaneler, spor alanları ve sosyal tesisler birbiri peşisıra açılıyor ve bölgeye emsali başka yerde görülemeyecek modern bir görünüm kazandırıyor.



Deprem ve sonrası

Zaman her şeyi değiştirip dönüştüren sihirli elini bu toprakların üzerinde gezdiriyordu. Kavaklı ve Yakuplu 1 Aralık 1993 tarih ve 21.775 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan İçişleri Bakanlığı’nın 93/42.466 sayılı kararı ile Büyükçekmece’ye bağlı bir belde belediyesi statüsüne kavuşmuştu. Beldelerin altyapısının tamamlanması, Migros Alışveriş Merkezi’nin beldeye getirilmesi, İhlas Marmara Evleri inşaat projelerinin başlaması bu dönemde olmuştu. Yakuplu’da istihdam sağlayan sanayi kuruluşlarının sayısı hızla artıyor, bölge bir organize sanayi şehri görünümü kazanıyordu. Merter, Halkalı, İkitelli bölgelerindeki sanayi kuruluşları başta olmak üzere, İstanbul’un yakın çevresindeki fabrikalar daha geniş ve daha ucuz alanda faaliyetlerini yürütmek amacıyla bu bölgeye doğru çekiliyorlardı. İşgücü açısından da bölge, İstanbul merkezine göre daha rahattı.

1995 yılında temeli atılan İhlas Marmara Evleri, başarılı toplu konut projeleri olarak imrendirici bir emsal teşkil ediyordu. Reşit Paşa Çiftliği arazisinde Ambarlı Koyu’na hakim bir konumda 700.000 m2 arazi üzerine inşa edilmiş 2.856 daireden ve bunun yanında 27.500 m2 alanı kapsayan alışveriş merkezi, okul, poliklinik ve sosyal tesislerden

oluşan İhlas Marmara 1. Etap Evleri, 1997 yılında bitirilerek hak sahiplerine teslim edilmişti.

Bu başarılı proje güvenli, modern bir yaşam alanı olarak büyük ilgi görmüştü. 1. Etap’ın hemen ardından, 1998 yılında 300.000 m2 alan üzerine inşa edilmiş 134 villadan oluşan Marmara Villaları tamamlanmıştı.

Marmara 2. Etap ise, 256.630 m2 alan üzerine inşa edilmiş 2.186 daireden oluşan bir projeydi ve 2001 yılında anahtar teslimi yapılmıştı. İnşasına daha sonra başlanan, biri 69.338 m2, diğeri 5.895 m2’lik alanı kapsayan 396 adet daire ve 38 adet işyeri de 2013 Ekim’inde hizmete girmişti.

Yakuplu’da İhlas Marmara Evleri Projesi, Beylikdüzü olarak anılan alanda Bizimkent, E-5 boyunda Beykent gibi projeler gerçekleştirilince, bölgenin yıldızı yükseliyordu. 1990 yılında 2 bin 841 olan Yakuplu nüfusu, on yıl sonra 24 bin 960 olmuştu. Aynı on yıllık zaman içinde Gürpınar’ın nüfusu 10 bin 191’den 25 bin 479’a, Kavaklınıki ise 2 bin 170’ten 39 bin 884’e yükselmişti.

17 Ağustos 1999’da meydana gelen Gölcük depreminin oluşturduğu korku ve endişe, İstanbul’un eski semtlerinde yaşayan sakinlerini, daha yeni binalara taşınmaya sevk etti. Bu





arayı, yeni teknolojiyle yapılmış modern binalardan oluşan Beylikdüzü'ne teveccühü artırmıştı. Avcılar'da, hatta Silivri'de yıkıcı etkileri yaşanan deprem, Beylikdüzü'nde az sayıda binada hasara neden olmuştu. Bu durum teknolojik imkanların kullanılması ve yapı kontrolünün sağlanması durumunda depremin yol açacağı zararın önüne geçilebileceği fikrini destekliyordu. İstanbul'un çeşitli semtlerinde depremde binaları zarar görenler, yeni teknoloji ile inşa edilen bu toplu konutlara yönelmişlerdi.

Gerçi bu yönelişin ana nedeni, yapıların modern teknolojiyle inşa edilmiş olmasıydı ama bölgede geniş sosyal alanlar bulunması, düzenli görünüm, yeşil doku ve temiz hava da etkiliydi. O güne dek İstanbul'un dışında kabul edilen Beylikdüzü'nün, "İstanbul'un sorunlarının dışında fakat İstanbul'un güzelliğinin ve ayrıcalıklı imkanlarının içinde olduğu" gerçeği görülmüştü.

Deprem sonrası İstanbul'un yapı profiline ve konut envanterinin

çıkartılmasına ilişkin çalışmalar hızlandırıldı. Depremin tekrar etmesi ya da İstanbul merkezli gerçekleşmesi durumunda yaşanabilecek felaketlerin önlenmesine ilişkin hem yerel idare hem de merkezi idare tarafından çalışmalar yapılmaya başlandı. Bu çalışmalar kapsamında 11 üniversite, İstanbul'un tüm ilçelerini kendi aralarında çalışma sahaları olarak belirlemiş, Beylikdüzü ile Kavaklı bölgesinde daimi ikamet olarak kullanılmayan çok sayıda yazlık konut olduğu saptanmıştı. Bu konutlarda daimi ikametinin sağlanmasının önündeki en büyük engelin ulaşım olduğu ortaya çıkınca, çeşitli ulaşım projeleri sunulmuştu. Yedi ilçe belediyesinin mücavir alanını kapsayan ulaşım sorununun çözülmesinin öncelikli yolunun raylı sistem olduğu dile getiriliyordu. Metro hattının Tekirdağ sınırına kadar uzatılması, aynı zamanda kuzeyde İkitelli ve Başakşehir'e, güneyde Beylikdüzü'ne ve Atatürk Havalimanı'na uzanan bir ring hattı ile ulaşımı kolaylaştıracak projeler hazırlanmıştı.





Gürpınar'da bir seçim çalışması





Beldeden belediyeye

2000’li yıllarda İstanbul’un bu yeniyetme köşesinde köklü değişiklikler oldu. 2002’de alınan Bakanlar Kurulu kararıyla Kavaklı Belediyesi’nin adı Beylikdüzü Belediyesi olarak değiştirildi. Bu değişiklik aslında çok eskiden beri kullanılan Beylikdüzü adını ihya ediyordu. Zaten bu mevkinin adı olan Beylikdüzü, böylece yerleşim yerinin de adı oldu.

22 Temmuz 2004 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile büyükşehir sınırları aynı zamanda il mülkî sınırları olarak değiştirildiği için Gürpınar, Yakuplu ve Beylikdüzü belde belediyeleri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları içine alınmıştı. Bu durum bölgede bir çok hizmetin Büyükşehir Belediyesi’ne geçmesi anlamına geliyordu. İmar planı yapma yetkisi de büyük ölçüde Büyükşehir Belediyesi’ne aktarılıyordu. Küçük ölçekli imar planları da İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından onanmadıkça geçerlilik taşımayacaktı.

22 Mart 2008 Tarihli ve 26824 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5747 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun” çerçevesindeki düzenleme ise, bölgeyi bir tek idari yapı haline getiriyor, beldelerin belediye





statüsünü kaldırarak, üç beldeyi Beylikdüzü Belediyesi adlı bir ilçe haline getiriyordu. Bu düzenlemeyle lağvedilen belde belediyeleri bütün personel, araç ve ekipmanı ile birlikte ilçe belediyesine katılıyordu. Ayrıca yerleşim özellikleri ve coğrafi olarak Gürpınar'ın parçası olan Pınartepi Mahallesi Büyükçekmece Belediyesi'ne bırakılıyor, aynı şekilde Yakuplu Belediyesi mücavir alanı, E5 Karayolu'nun güneyine çekiliyordu. Böylece Beylikdüzü Belediyesi'nin kuzey sınırlarını tarihi Via Egnatia güzergâhı üzerindeki E5 Karayolu belirlemiş oluyordu.

İlçe statüsü, bölgenin büyüme yolunda yeni bir ivme kazanmış olmasını sağladı. Öyle ki, 2008 ile 2009 yılları arasında ilçe nüfusunun artış oranı yüzde 4 iken, 2009-2010 arasında yüzde 6; 2010-2011 arasında yüzde 9 oldu. Ve büyüme hızı artarak devam etti.

İlçe statüsü aldıktan sonra yapılan ilk seçimi Adalet ve Kalkınma Partisi adayı Yusuf Uzun kazanarak belediye başkanlığı görevine geldi. 30 Mart 2014 tarihinde yapılan yerel seçimde ise, Cumhuriyet Halk Partisi'nin adayı Ekrem İmamoğlu, en yakın rakibine yüzde 11 oy fark atarak Beylikdüzü Belediye Başkanlığı görevini devraldı. 2014 yılı yerel seçimlerinin, Beylikdüzü açısından diğerlerinden bir farkı var: Beylikdüzü, İstanbul'un 39 ilçesinden, CHP'li bir başkan adayının AKP'den kazandığı tek ilçe...



Gürpınar Belediye Başkanı
Mustafa Göküncü asfaltlama
çalışması sırasında



BEYLİKDÜZÜ'NDE BELEDİYE BAŞKANLARI



Beylikdüzü Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu 30.03.2014 -



Beylikdüzü Belediye Başkanı Yusuf Uzun 29.03.2009 - 30.03.2014

BEYLİKDÜZÜ'NDE BELEDİYE BAŞKANLARI



Kavaklı Belediye Başkanı
Vehbi Orakçı 28.03.2004 - 29.03.2009



Kavaklı Belediye Başkanı
Orhan Tıraşoğlu 27.03.1994 - 04.12.2002



Yakuplu Belediye Başkanı
Şanver Çolak 28.03.2004 - 29.03.2009



Yakuplu Belediye Başkanı
Cemal Karaman 27.03.1994 - 28.03.2004



Gürpınar Belediye Başkanı
Velittin Küçük 27.03.1994 - 29.03.2009



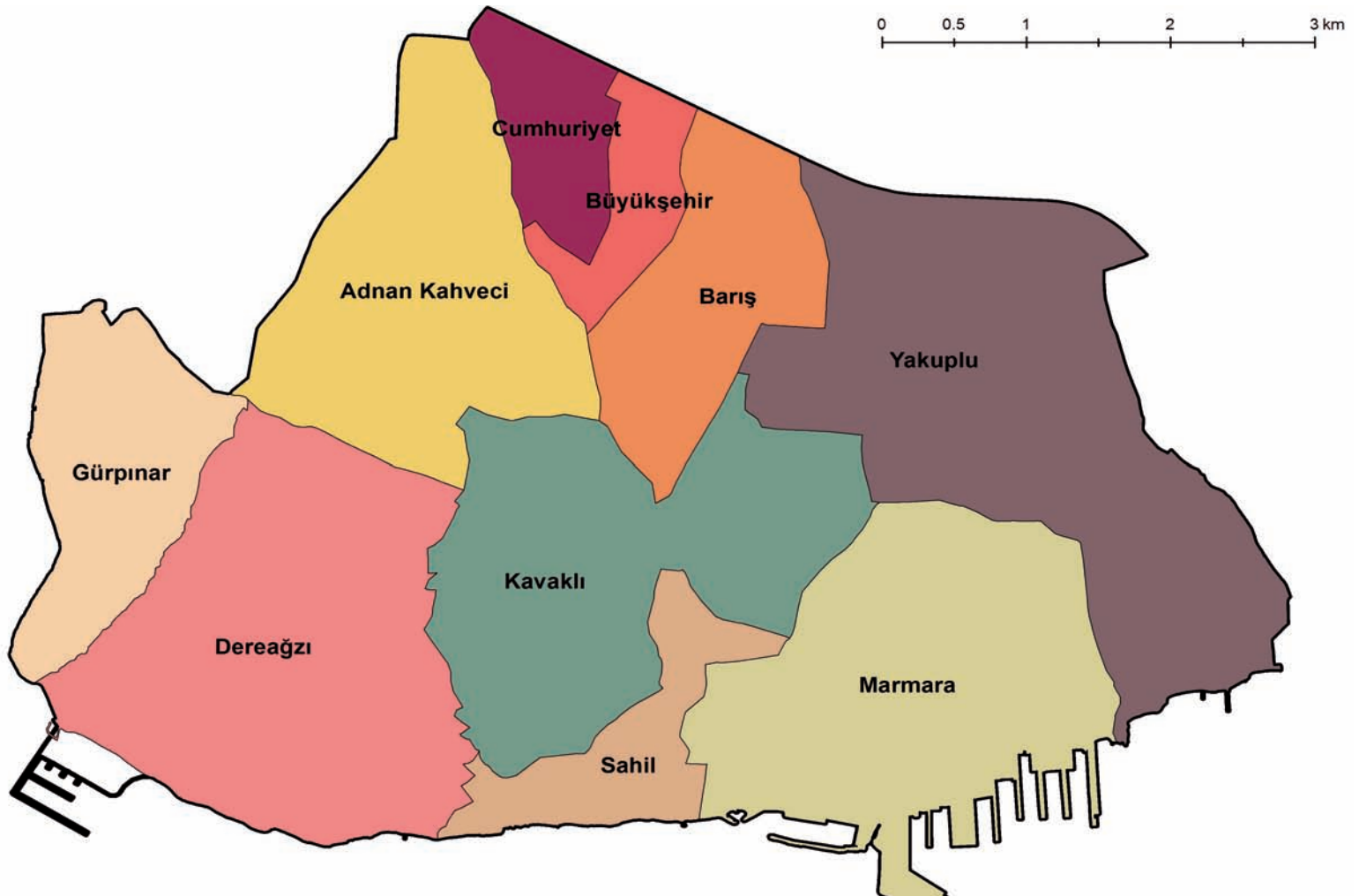
Gürpınar Belediye Başkanı
Mustafa Göçkuncü 16.03.1989 - 27.03.1994

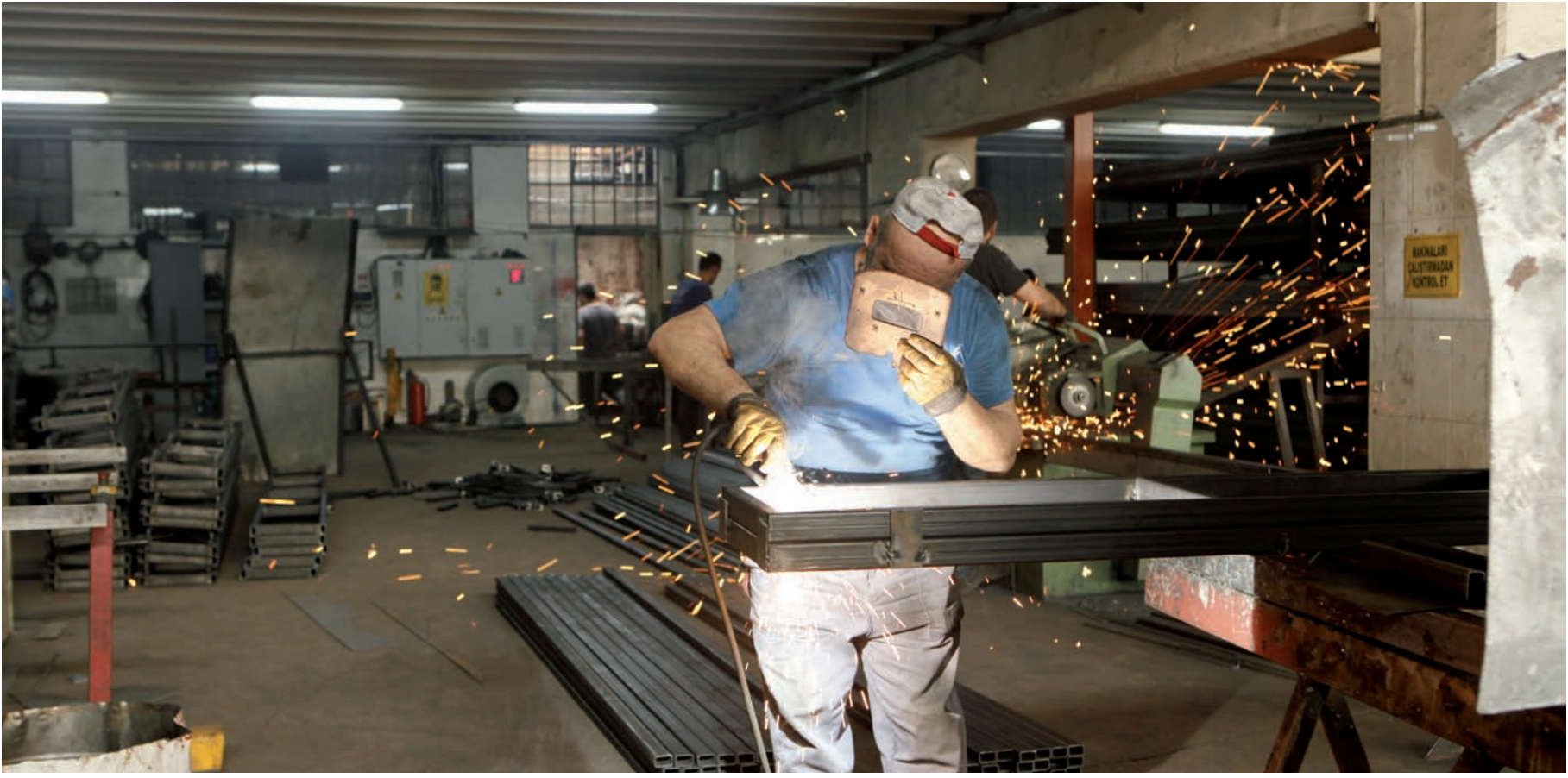
Beylikdüzü'nün, eski bir yerleşim biriminin üzerinde yükselmemiş olmasının sağladığı bir çok avantajı var. İlçede sanayi alanları ile yerleşim yerleri İstanbul geneline kıyasla ayrılmış durumda. Toplu konut alanlarında yaşayan nüfus, sosyal ve ticari ihtiyaçlarını bulundukları yerde giderme imkanına sahip.

Metropolün her köşesine ulaşımı sağlayan farklı ulaşım imkanları bulunuyor. İstanbul genelinde kişi başına düşen yeşil alan oranı 1.5 metrekare iken, bu oran Beylikdüzü'nde 7.39 metrekare. Yoğun nüfusun yaşadığı ilçede trafik karmaşası, otopark sorunu, hava kirliliği ve susuzluk, şehrin geneline kıyasla yok sayılacak ölçüde az.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2015 yılı verilerine göre Beylikdüzü ilçesinin 279.999 olan nüfusunun mahallelere göre dağılımı şöyle:

1. Adnan Kahveci Mahallesi 73.691
2. Barış Mahallesi 51.256
3. Büyükşehir Mahallesi 20.949
4. Cumhuriyet Mahallesi 19.972
5. Dereağzı Mahallesi 9.261
6. Gürpınar Mahallesi 18.288
7. Kavaklı Mahallesi 20.116
8. Marmara Mahallesi 25.187
9. Sahil Mahallesi 4.115 (yazlık nüfusla birlikte 10 bin civarında)
10. Yakuplu Mahallesi 37.164





İstatistiklerde Beylikdüzü

İstanbul nüfus artışının en yoğun yaşandığı dünya metropollerinden biri. Dev kentin 39 ilçesi arasında en çok sıvırlan üçüncü ilçesi ise Beylikdüzü.

Bu bölümdeki 3 tablo ilçenin nüfusu ile ilgili net bilgiler içeriyor.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) verilerine göre, Beylikdüzü ilçesi 2015 yılında aldığı 7.668 göçe karşılık, 6.299 göç verdi. Bunun sonucunda 1.369 net göç ile ilçenin net göç hızı binde 4.90 olarak gerçekleşti. Böylece İstanbul'daki tüm ilçeler arasında net göç hızı açısından 15. sırada yer aldı.

Yine TÜİK verilerine göre, Beylikdüzü ilçesinin 2014 yılında 262.473 olan nüfusu 2015 yılında 279.999 kişi olmuştur. Son bir yıl içinde Beylikdüzü ilçesinin nüfusu 17.526 kişi artış göstererek bir önceki yıla göre (%6.26) lık bir artış göstermiştir. Böylece Beylikdüzü ilçesi İstanbul'daki tüm ilçeler arasında nüfus artış hızı en çok artan 3. ilçe olmuştur.

Beylikdüzü'nde şu faktörler ön plana çıkıyor:

- Doğum oranı yüksekliği
- Göç hareketliliği
- Yaşam standartlarının yüksekliği (Gelir düzeyinin artması)
- Ulaşım imkanlarının gelişmesi (Metrobüs vb)
- Büyük inşaat projelerinin yapılması ve konut fiyatlarının diğer ilçelere göre daha uygun olması
- Yaşam alanlarının elverişli olması (Parklar, bahçeler, yeşil alanlar, kıyılar ve plajlar)
- Endüstri ve sanayi bölgesi olması

İstanbul'da nüfusu en çok artan 3 ilçe	Yıllık nüfus artış oranı 2015/2014
Esenyurt	7,52%
Sancaktepe	7,07%
Beylikdüzü	6,26%

İstanbul'da nüfusu en çok azalan 3 ilçe	Yıllık nüfus artış oranı 2015/2014
Kadıköy	-3,57%
Adalar	-2,75%
Çatalca	-0,76%

2013-2015 yılları arası İstanbul ilçe nüfusları (cinsiyete göre)

	Erkek			Kadın	
	2013	2014	2015	2013	2014
Esenyurt	320980	352655	381508	303753	334313
Sancaktepe	156180	169151	181860	148226	160637
Beylikdüzü	120120	128714	137341	124640	133759
Tuzla	107867	114589	120703	100940	107031
Çekmeköy	105171	111730	117257	102305	108926
Arnavutköy	111294	116574	122073	104237	109096
Büyüçekmece	105500	111134	115215	105500	112190
Başakşehir	167659	172273	177779	165388	170149
Pendik	328607	336800	345821	317768	326769
Ataşehir	201532	202957	207390	204442	206029
Silivri	85105	87554	89393	70818	73611
Maltepe	234120	236629	241440	236939	240177
Sultanbeyli	159326	162321	165784	150021	152701
Ümraniye	333873	340089	346997	326252	334042
Eyüp	182366	185182	189387	179165	182642
Şile	16288	16895	17224	15430	15928
Sarıyer	166574	167626	171739	169024	170055
Avcılar	204904	210136	213765	202336	207716
Küçükçekmece	372467	376430	382547	367623	371968
Sultangazi	259014	263044	267305	246176	249978
Kartal	222638	224263	227602	224472	226235
Kağıthane	217577	219449	222523	211178	212781
Üsküdar	263365	263453	265637	271271	271517
Bayrampaşa	135841	135935	137331	133836	133874
Zeytinburnu	147719	144928	144666	144594	142295
Bakırköy	104526	104671	105257	116448	116923
Gaziosmanpaşa	249808	251234	253090	245198	246886
Beykoz	124610	123977	124563	123446	124094
Beşiktaş	86989	88207	88640	99581	100586
Şişli	134083	132737	133722	140337	139643
Bahçelievler	303081	301031	302691	299850	297996
Bağcılar	383495	384665	385909	368755	369958
Beyoğlu	126062	123863	124594	119157	117657
Esenler	237931	236582	237018	223690	222275
Fatih	212114	208242	208295	213761	211024
Güngören	153702	151844	152219	153152	151527
Çatalca	33416	35130	34271	32395	32713
Adalar	8808	8749	8549	7358	7303

İn	Toplam				
	2015	2013	2014	2015	Yıllık Artış Oranı 2015/2014
	361302	624733	686968	742810	7.52%
	173022	304406	329788	354882	7.07%
	142658	244760	262473	279999	6.26%
	113669	208807	221620	234372	5.44%
	114561	207476	220656	231818	4.81%
	114149	215531	225670	236222	4.47%
	115849	211000	223324	231064	3.35%
	175532	333047	342422	353311	3.08%
	335915	646375	663569	681736	2.66%
	211978	405974	408986	419368	2.48%
	75691	155923	161165	165084	2.37%
	245897	471059	476806	487337	2.16%
	155946	309347	315022	321730	2.08%
	341350	660125	674131	688347	2.07%
	186022	361531	367824	375409	2.02%
	16253	31718	32823	33477	1.95%
	172420	335598	337681	344159	1.88%
	211463	407240	417852	425228	1.73%
	378517	740090	748398	761064	1.66%
	254219	505190	513022	521524	1.63%
	229950	447110	450498	457552	1.54%
	215419	428755	432230	437942	1.30%
	274980	534636	534970	540617	1.04%
	135043	269677	269809	272374	0.94%
	145019	292313	287223	289685	0.85%
	117991	220974	221594	223248	0.74%
	248456	495006	498120	501546	0.68%
	125164	248056	248071	249727	0.66%
	101393	186570	188793	190033	0.65%
	140295	274420	272380	274017	0.60%
	299349	602931	599027	602040	0.50%
	371253	752250	754623	757162	0.34%
	117656	245219	241520	242250	0.30%
	222965	461621	458857	459983	0.24%
	211050	425875	419266	419345	0.02%
	149847	306854	303371	302066	-0.43%
	33058	65811	67843	67329	-0.76%
	7074	16166	16052	15623	-2.75%

Sıralama yüzdeler oranına göre

**İstanbul ve ilçelerinin nüfusu ve
yıllık nüfus artış hızı (TÜİK, 2015)**

İl ve ilçe	Nüfus(1)		Yıllık nüfus artış hızı (2) (%)
	Toplam	İl/ilçe merkezleri	
İstanbul	14 657 434	14 657 434	19.3
Adalar	15 623	15 623	-27.1
Arnavutköy	236 222	236 222	45.7
Ataşehir	419 368	419 368	25.1
Avcılar	425 228	425 228	17.5
Bağcılar	757 162	757 162	3.4
Bahçelievler	602 040	602 040	5.0
Bakırköy	223 248	223 248	7.4
Başakşehir	353 311	353 311	31.3
Bayrampaşa	272 374	272 374	9.5
Beşiktaş	190 033	190 033	6.5
Beykoz	249 727	249 727	6.7
Beylikdüzü	279 999	279 999	64.6
Beyoğlu	242 250	242 250	3.0
Büyükçekmece	231 064	231 064	34.1
Çatalca	67 329	67 329	-7.6
Çekmeköy	231 818	231 818	49.3
Esenler	459 983	459 983	2.5
Esenyurt	742 810	742 810	78.2
Eyüp	375 409	375 409	20.4
Fatih	419 345	419 345	0.2
Gaziosmanpaşa	501 546	501 546	6.9
Güngören	302 066	302 066	-4.3
Kadıköy	465 954	465 954	-35.0
Kağıthane	437 942	437 942	13.1
Kartal	457 552	457 552	15.5
Küçükçekmece	761 064	761 064	16.8
Maltepe	487 337	487 337	21.8
Pendik	681 736	681 736	27.0
Sancaktepe	354 882	354 882	73.3
Sarıyer	344 159	344 159	19.0
Silivri	165 084	165 084	24.0
Sultanbeyli	321 730	321 730	21.1
Sultangazi	521 524	521 524	16.4
Şile	33 477	33 477	19.7
Şişli	274 017	274 017	6.0
Tuzla	234 372	234 372	55.9
Ümraniye	688 347	688 347	20.9
Üsküdar	540 617	540 617	10.5
Zeytinburnu	289 685	289 685	8.5

Kaynak: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçları, 2015

(1) İl ve ilçelerde nüfuslar belirlenirken; Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (NİİGM) tarafından, ilgili mevzuat ve idari kayıtlar uyarınca Ulusal Adres Veri Tabanı (UAVT)'nda yerleşim yerlerine yönelik olarak yapılan idari bağlılık ve tüzel kişilik değişiklikleri dikkate alınmıştır.

(2) Yıllık nüfus artış hızları hesaplanırken 2015 yılı idari bölünüş yapısı dikkate alınmıştır.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Veri Tabanı (TÜİK)

		ADNKS 2015 NÜFUSU	ALDIĞI GÖÇ	VERDİĞİ GÖÇ	NET GÖÇ (Aldığı - Verdiği)	NET GÖÇ HIZI (Binde)
İL ADI	İLÇE ADI					
İSTANBUL	ADALAR	15623	351	328	23	1,47
	BAKIRKÖY	223248	4999	4216	783	3,51
	BEŞİKTAŞ	190033	6893	5240	1653	8,74
	BEYKOZ	249727	6165	5568	597	2,39
	BEYOĞLU	242250	7492	6117	1375	5,69
	ÇATALCA	67329	1383	1200	183	2,72
	EYÜP	375409	9735	8921	814	2,17
	FATİH	419345	13999	10847	3152	7,54
	GAZİOSMANPAŞA	501546	11068	12348	-1280	-2,55
	KADIKÖY	465954	13087	11132	1955	4,20
	KARTAL	457552	14393	13668	725	1,59
	SARIYER	344159	11303	9476	1827	5,32
	SİLİVRİ	165084	5147	5301	-154	-0,93
	ŞİLE	33477	1137	890	247	7,41
	ŞİŞLİ	274017	9799	7372	2427	8,90
	ÜSKÜDAR	540617	17699	12694	5005	9,30
	ZEYTİNBURNU	289685	9990	8524	1466	5,07
	BÜYÜKÇEKMECE	231064	6115	5909	206	0,89
	KAĞITHANE	437942	13063	11651	1412	3,23
	KÜÇÜKÇEKMECE	761064	23303	23439	-136	-0,18
	PENDİK	681736	23080	22277	803	1,18
	ÜMRANIYE	688347	19811	17552	2259	3,29
	BAYRAMPAŞA	272374	5248	6111	-863	-3,16
	AVCILAR	425228	13831	12901	930	2,19
	BAĞCILAR	757162	20507	23216	-2709	-3,57
	BAHÇELİEVLER	602040	19666	17470	2196	3,65
	GÜNGÖREN	302066	8582	8875	-293	-0,97
	MALTEPE	487337	14777	12746	2031	4,18
	SULTANBEYLİ	321730	10097	9093	1004	3,13
	TUZLA	234372	11108	9116	1992	8,54
	ESENLER	459983	13409	13513	-104	-0,23
	ARNAVUTKÖY	236222	7396	5837	1559	6,62
	ATAŞEHİR	419368	14349	10993	3356	8,03
	BAŞAKŞEHİR	353311	8651	8732	-81	-0,23
	BEYLİKDÜZÜ	279999	7668	6299	1369	4,90
	ÇEKMEKÖY	231818	7945	6221	1724	7,46
	ESENYURT	742810	33483	23706	9777	13,25
	SANCAKTEPE	354882	13298	9305	3993	11,32
	SULTANGAZİ	521524	13380	14060	-680	-1,30











Haldun Hürel

Bir İstanbul beyefendisinin kaleminden Beylikdüzü hatıraları

Haldun Hürel

Gençlik yıllarımda İstanbul'un çok uzağında bir bölge olarak zihnimde yer alan günümüzün Beylikdüzü ilçesi, şimdilerde buralarda dolaşırken bambaşka bir "kadrāj" açıyor gözlerimin önüne... Değişim o denli büyük olmuş ki, o ıssız yerler buralar mıydı diye içten içe düşünmekten ve doğal olarak da şaşkınlığa uğramaktan, doğrusu kendimi alamıyorum.

Bin dokuz yüz yetmişli yılların başlarında herkes gibi ben de araba sürmeye heves ederdim. Çevremdeki hiç kimsede araba yoktu ve arkadaşlarımızla o yıllarda çok popüler olan yerli otolardan birini kiralayarak, Topkapısı'ndan fırladığımız gibi, ta buralara kadar gelir ve sanki "sınır ötesi" seyahatlere çıkmış gibi heyecanlanırdık. Beylikdüzü diye bir bölge bilinmezdi, bizim tanıdığımız yer sadece "Gürpınar" idi. Bomboş sırtların kuzey tarafından geçen anayol o zamanlar "E5" adıyla şöhret olmuştu. Yolun kıyısına arabayı bırakır ve yükseklerden denize kadar iner, çayır çimen dolaşır, mis gibi havayla dolan ciğerlerimizi şenlendirirdik. Ama geri dönerken de onca yokuşu turmanmak zorunda kaldığımızdan dolayı da nefes nefese söylenir, bir yandan da şakalaşmaktan geri durmazdık. Buraları bizim için heyecan verici ve "medeniyetten

uzak" yörelerdi. Şehrin gümbürtüsünden kaçıp sığınılacak doğal mekanlardı.

Geçen bunca yılda her şey ne kadar da çok değişti. İstanbul devasa bir "megakent"e dönüştü. Öyle ki, doğusundan neredeyse Kocaeli ile, batısından da Tekirdağ iliyle, aralarında boş yer kalmamacasına birleşebilecek fiziki bir yapıya erişti. Önüne çıkan ve bir şekilde doğal kalabilmiş arazileri yutup uzadı da uzadı, genişledikçe genişledi ve adeta bir "azmanistan"a benzedi.

Gürpınar'ın da bu kentsel büyümeden nasibini alması kaçınılmazdı tabii. Az kuzeyinden bin yıllar öncesinin imparatorluk yolu olan "Via Egnatia"nın geçtiği ve İstanbul'u Trakya üzerinden Balkanlara bağlayan bu güzergâhın; vadiler, yeşil çayırklar, dereler, engebeli araziler, av alanları, tarlalar arasından ilerlediği bölgenin Büyükçekmece'ye yakın sahillerinde ve sırtlarında günümüzün Beylikdüzü ilçesinin 300 bine yakın bir nüfusla konuştandığını düşündüğümde, ister istemez büyük bir şaşkınlık yaşadığımı itiraf etmem gerekiyor. Sakin ve çimen kokulu, masmavi sahilli Gürpınar, günümüzde kısmen doğal güzelliğini koruyabilmiş olsa da, yakınındaki

Yakuplu ve Kavaklı ile birlikte, artık modern bir şehir hüviyetiyle sarmalanmış durumda.

1300'lü yılların erken dönemlerinin Trakya'sında "Türkofon" nüfusu tahminlerimizden çoktu. Selçuklu Sultanı Melek ve kardeşi Tarkan, 800 atlı ile bütün bölgeyi "çapullamışlardı". Aynı yüzyılda ikinci Osmanlı sultanı Orhan, Roma İmparatoru Kantakuzenos'un kızıyla evlendiğinde adeta yer yerinden oynamış ve 30 parça Konstantinopolis gemisi Türk davetlileri buraya taşımıştı. Kimbilir o zamanlarda bugünkü Beylikdüzü arazileri nasıldı?.. Bunu tahmin etmek pek zor olmadı benim için. Düşünün ki, 17. Yüzyıl'da bile İstanbul'dan Çatalca'ya kadar bağlık bostanlık araziler, çamurlu tarlalar, bomboş yaylalar uzar da giderdi. Evliya Çelebi'miz boşuna dememişti şu sözleri: "Allah korusun, buraların kış çamurundan koca filler dahi geçemez!.."

Nasıl büyük bir değişim bu!.. Bir zamanların tarım ve avlanma mekânları... Erken Cumhuriyet dönemlerine dek bu özellikleriyle hep adını duyuran bir bölge olmuş Beylikdüzü ve çevresi.

Demokrat Parti mebusu Enver Adakan'ın hizmetleri ise gerçekten de ilçenin şimdiki konumunu belirleyici en önemli girişimler olarak biliniyor. 4700 dönümlük çok geniş bir çiftlik arazisi alarak buraya ağaç fidanları dikmiş Enver Bey. Aynı zamanda da modern ziraatle de uğraşıp bölge insanlarına örnek bir kişi olmuş. Yetiştirilen ürünleri o günün ilkel şartlarında at arabalarıyla İstanbul'a kadar getirip satmış bu insanlar ve iyi bir geçim kaynağı elde etmişler.

İstanbul bu... Büyümesi asırlar boyunca hiç durmamış, doğuya ve batıya doğru genişledikçe genişlemiş tabii. Dolayısıyla da insanların yerleşmesi için yeni yeni konut





arazilerine gereksinim duyulmuş. İşte bu noktada, Beylikdüzü ve çevresi devletin ilgisini çekmeye başlamış...

İnsanın ilgi duyduğu, elinin değdiği her bölge haliyle büyük gelişmelere açıktır ve Beylikdüzü bu kavramların en somut örneklerini sergiliyor şimdilerde. Daha 1980’lerde Yakuplu, Kavaklı ve Gürpınar köylerinden oluşuyordu Beylikdüzü ilçesi ve aynı yılların sonlarında bu küçük ölçekli yerleşimlerin hepsi Büyükçekmece’ye bağlıydı.

Daha eski yıllara, asırlara gidildikçe, yörenin epeyce yeğlendiği bir avlanma alanı olduğu şaşırtıcı biçimde, apaçık gözlerimizin önüne seriliyor. İşte 17. Yüzyıl’ın sultanı 4. Mehmet... O kadar düşkünmüş ki avlanmaya, tarih onun adının önüne layık

olduğu şekilde “Avcı” lakabını ekleyivermiş.

Çok daha yakın çağlara, 1800’lü yıllara geldiğimizde, Tanzimat’ın, birikimleri nedeniyle “Büyük” unvanlı sadrazamı Reşit Paşa, günümüzdeki Yakuplu’da kendi adıyla anılan bir çiftlik oluşturmuş. Doğrusu, yörenin hemen her dönemde bu denli ilgi çekici bir arazi olması ve geniş yeşilliklerle kaplı avlaklarda bıldırcınlar, çulluklar, hatta kazlar avlanması insanı şaşırtmıyor değil. Beylikdüzü denilince günümüzde akla gelen ilk görüntüler, buranın İstanbul’un “uzak batısı”nda modern bir ilçeyi yansıtan kareler oluyor genellikle. Oysa tarih kuyularına inildikçe ne sürprizler çıkıyor karşımıza.

Geçen yüzyılın başlarında, ünlü “İttihat ve Terakki Cemiyeti” triumvirasından Enver

ve Talat paşalar, yanlarında atmacalarla gelip yaklaşık 150 civarında bildircin avlayabiliyorlardı. Daha sonra Sadrazam Sait Halim Paşa'nın, hatta Mustafa Kemal'in de buralarda ava çıktıklarını tesbit edebiliyoruz.

Beylikdüzü mahalleleri ve Çekmeceler tarafları da yine aynı eskiden Rum ahalinin çoğunlukta bulunduğu küçük çaplı köylerdi. Angurya, Gardani, Trakatya, Kalikratya, Bathonia, Region gibi eski yerleşim isimlerini kaçırmız biliyor acaba?..

1923 yılındaki Lozan Anlaşması çerçevesinde 1924'te yaşanan "tersine göç" uygulamalarında Balkanlardan buraya, Beylikdüzü çevresinden de Balkanlara haneler yer değiştirmişti. Çok sıkıntılı, savaşlarla geçen yıllardı o zamanlar. 1912'den beri yapılagelen karşılıklı göçlerde, halk yerinden yurdundan oldu. Rum ahali 1922'de Türkiye'den Balkanlara gönderildi.

Tarihimizin hiç de uzak olmayan yıllarında yaşanan bu yürek burkucu olayları, Beylikdüzü'ndeki içinde yürüme yolları bulunan çamlarla dolu parklarda dolaşırken, upuzun sahil şeridindeki çayhanelerde hülyalara dalmış bir şeyler yudumlarken, ya da eskimiş ahşap bir köy evinin kıyısındaki kurumuş çeşme başında durup düşler kuyusundaki anılarla hemhal olurken, gözlerimin önünden bir film şeridi gibi geçiririm.

Üzüm bağlarında çalışan Patriyotları, tarımla uğraşıp geçimlerini sağlamaya çalışan Pomakları, Gardenya İskeleyi'nden İstanbul'un pazarlarına sevkedilen kavunları, karpuzları, o günlerde içinde 400 tür balığın oynadığı masmavi Marmara'yı, Gürpınar'ı mesken tutan ve

3 asırlık bir geçmişe sahip olan Gacalları, Anarşa'nın dalyanlarını, tütün tarlalarını, 1890'lı yıllarda fırtına nedeniyle karaya vuran İngiliz gemisinin heyula silüetini, Fenerbahçesi Burnu'na bir fener, buna gelir sağlamak için Galatasaray'da ve Samatya'daki "Ağa hamamları"nı yaptıran, şimdiki "Yakuplu"ya adını miras bırakıp, bir de Haramidere üzerindeki taş köprüyü Mimar Sinan'a inşa ettiren 16. Yüzyıl'ın saray ağası Yakup'u, köyün semalarından sürüyle geçen "hicret kuşları"nı, 15 Temmuz 1937'de Angurya'daki Reşit Paşa çiftliğini ziyaret edip dinlenen Büyük Atatürk'ü, Anforya, Berrakça, Gardan ve Anarşa karyelerini, Tarafatiye, Amindos ve Böricek çiftliklerini, anılar kuyusunun sisli karanlıklarında düşler de düşlerim saatlerce. Bu nasıl bir zevktir, bir yörenin modern şehri yansıtan yüzünden sıyrılıp, tarihinin labirentlerinde iz sürmek, empati yeteneği ve duygusuyla yöre tarihinin yapı taşlarını arayıp bulmak!..

Artık Beylikdüzü ilçesi, çağdaş görünümlü binalarıyla, düzgün yolları ve bol yeşil alanlarıyla, yüzlerinde böyle huzurlu bir yerde yaşamının mutluluğu sezilen sakin insanlarıyla, denizden esen tatlı rüzgarların ciğerleri doldurduğu bakir sahiliyle, büyük bir övgüyü hak ediyor. "Biraz uzak" olduğu hissi uyandırmasına karşın, burada dolaşan herkese, "İstanbul ile kardeş"liğini anımsatan sokak ve cadde isimleriyle, aynı zamanda insanları şaşırtabiliyor da Beylikdüzü... İşte Moda, Bahariye, Yedikule, Yeditepe, Kuruçeşme, Akşemsettin, Turgut Özal, Adnan Menderes, Necatibey, Şişhane, Harbiye, Kuştepe, Davutpaşa, Kuşdili, Kayışdağı, Darüşşafaka, Kurtuluş!..

Nasıl?.. Sanki İstanbul'un içi değil mi?..

Şimdilerde, eski Beylikdüzü'nün bakir doğal arazileri, sınımsız görünümüne basit köy evleri, av alanları, çiftlikleri yok artık... Yemyeşil dik yamaçları, henüz kirletilmemiş masmavi denizi, tertemiz havası, üzüm bağları, bıldırcın sürüleri, geniş kavun tarlaları, engin sessizliği de yok!..

Bütün bunlara karşılık Beylikdüzü, ruhunda geçmişin izlerini ve isimlerini hâlâ taşıyarak asla unutturmamaya çalışan, zamanın sosyal yaşamına uyum sağlayabilecek her türlü somut yapılaşmayı çağdaş biçimde yansıtan ve "yelkenlerini rüzgarla şişirip engin denizlere yol alan bir gemi" gibi, geleceğini şimdiden tasarlayarak "hızla ilerleyen" bir İstanbul ilçesi artık.







TEŞEKKÜR

Halil Ayan (Foto Halil)
Gürdal Karadeniz (ALTAŞ / Genel Müdür)
Müge Ürpek Toker (Çatalca Mübadele Müzesi Yöneticisi)
Sefer Güvenç (Lozan Mübadilleri Derneği Başkanı)
Namık Kemal İnan (Mimarsinan Su Ürünleri Kooperatifi Başkanı)
Beylikdüzü Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
Beylikdüzü Belediyesi Basın Bürosu
Büyükçekmece Belediyesi Basın Bürosu
İstanbul Atatürk Kütüphanesi
Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi
Kudret Yıldırım (Avukat, Büyükşehir Kooperatif Eski Yöneticisi)
T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Müdürlüğü
TÜİK
Cumhuriyet Gazetesi Arşivi
Milliyet Gazetesi Arşivi
Mustafa Göçkuncü (Gürpınar Eski Belediye Başkanı)
Mehmet Adakan
Hayrettin Akdoğan
Nafia Ekici (Kavaklı Sakini)
Fatma Özalkan-Abidin Özalkan (Kavaklı Sakinleri)
İhlas Holding
Nurettin Özel (Gazeteci)
Seyfullah Bağcı (Gürpınar Sakini)
Murat Ogun
Yavuz Saltık
Serkan Çebi
Fidan Gül
Serdal Taşkın
İskender Duriç
Mashar Çolak
Şenay Bakır
Nevzat Karadeniz
Orhan Yılmaz

KAYNAKÇA

- İlkçağ Tarih ve Uygarlığı, Prof. Dr. Mehmet Ali Kaya, Pegem Akademi 2015 Ankara
- İlyada, Homeros, Çev. Azra Erhat Can Yayınları
- Roma Tarihi, Halil Demircioğlu, Türk Tarih Kurumu Yayınları
- İstanbul Gezi Rehberi, Murat Belge, Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Bizans Devleti Tarihi, G. Ostrogorsky, Türk Tarih Kurumu
- Bizans Tarih Atlası, J. Haldon
- Tanzimat'tan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği, İlber Ortaylı, Hil Yayın, İstanbul.
- Tanzimat Devri ve Sonrası İdarî Teşkilât, Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi, İlber Ortaylı
- Osmanlı Devleti Tarihi, J. Hammer
- Osmanlı Tarihi, İ. Uzunçarşılı
- Türk Taş Köprüleri, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Cevdet Çulpa
- Kadim Trakya'da Serake, Met Çunatuko Yusuf İzzet Paşa, 1918, İstanbul
- Bizans, E. Gibbon, Arkeoloji ve Sanat Yayınları
- Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri: İstanbul Arkeoloji Müzelerindeki Trakya Toplu Buluntuları, Sonay Omurkan, Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, Z. Danışman
- Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, Mantran
- İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü, H. Dernschwam, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları
- İstanbul 1874
- Belgrad İstanbul Roma Askeri Yolu, Konstantin Jirecek, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları
- Av Hayvanları ve Avcılık, Savni Huş, 1967
- Av ve Avcılık Kitabı, Naskali, Altun Kitabevi Yayıncılık, 2008
- İstanbul Kültür ve Edebiyat Atlası, D. Göksu
- Son Sadrazamlar, İbnül Emin Mahmud Kemal, İş Bankası Kültür Yayınları, 2013
- Hoş Sada, İbnül Emin Mahmud Kemal, İş Bankası Kültür Yayınları, 1958
- Mübadele, Dr. İbrahim Erdal, IQ Kültür Sanat Yayıncılık
- Nüfus Mübadelesi, E. Balta, İnkılâp Yayınları
- Geçmiş Sürgün Şehir, H. Üstün, Ayışığı Yayınları, 2001
- Die hethitische Brücke über die Schlucht bei Büyükkaya (Boğazköy), Rudolf Naumann, 1963
- Dictionnaire des antiquites Grecques et Romaines, Daremberg – E. Saglio, 1881, IV –A 30-
- Tarihte Ergene ve Uzunköprü, İ. H. Balkas, 1958
- Tarih Boyunca İstanbul, S. Eyice, Etkileşim Yayınları
- Fetih ve Fatih Tüm Yönleriyle, Timaş, 2015
- Osmanlı Devletinde Bulgar Meselesi, H. Şentürk, TTK Yayınları, Ankara
- Kuzey Yunanistan Yer Adları Atlası, S. Güvenç, Lozan Mübadilleri Vakfı
- Onlar İki Kere Yabancıydılar, Lozan Mübadilleri Vakfı Yayınları
90. Yılında Türk Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi Sempozyum Bildiri Metinleri, Lozan Mübadilleri Vakfı
- Ölüm ve Sürgün, J. McCarthy, İnkılâp Yayınları
- Balkanlarda Tedhiş ve Gerilla, Bekir Fikri, Belge Yayınları, 1976
- Evliya Çelebi Seyahatnamesi
- Hukuki Düzenlemeler Işığında Osmanlı Çingeneleri, S. Şanlıer
- Devlet-i Aliye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar, Halil İnalcık, İşbankası Kültür Yayınları
- Osmanlı İmparatorluğu'nda Çingeneler, E. Marushiakova – V. Popov, Homer Kitabevi Yayınları
- İstanbul Ansiklopedisi, Reşat Ekrem Koçu
- Sicil-i Osmani, Mehmed Süreyya
- İslam Ansiklopedisi

BÖLÜM KAYNAKÇASI

Beylikdüzü Kıyıları, İstanbul'un Balıkhanesiydi

Dalyanlar, Ali Pasiner, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt II, İstanbul, 1994, s. 544

Adı: Aylin, Ayşe Kulin, Everest Yayınları, İstanbul, 2016

Balık ve Balıkçılık Dergisi, Et ve Balık Kurumu Umum Müdürlüğü Neşriyatı, C. VII, Sayı 3, Mart 1959

Birinci Dünya Savaşı Öncesinde Marmara Denizi'nde Bir Dalyan Projesi, Bülent Bakar, Tarih Dergisi, Sayı 48 (2008/2), İstanbul, 2009

Osmanlı'da Boğaziçi'nde Balıkçılık (18. Yüzyıl- 20.yüzyıl), Faruk Doğan, Tarih Okulu Dergisi, Mayıs-Ağustos 2011, Sayı X

Antikçağ'da Anadolu'da Balık ve Balıkçılık, Pınar Bursa, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul 2007

İstanbul Ansiklopedisi, Cilt II, Reşat Ekrem Koçu, İstanbul 1959, s. 841

Türkiye Su Ürünleri Küçük Kurultayı, İTO Yayınları, İstanbul, 1989

Cumhuriyet, 21.06.1939

Milliyet, 24.09.1977 ve 25.09.1977

BOA(Başbakanlık Osmanlı Arşivleri), ŞD. 2859/10

Osmanlı Haritalarında Beylikdüzü

Türk Haritacılık Tarihi, Abdurrahman Aygün, Harita Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1980

Osmanlı Arşivlerinde İstanbul Haritaları, Ebul Faruk Önal, 1453 İstanbul Kültür ve Sanat Dergisi, Sayı 13, 2012

Türk Haritacılığı Tarihi (1895-1995), Muzaffer Şerbetçi, Harita Kadastro Mühendisleri Odası Yayınları, İstanbul, 1999

Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Beylikdüzü'nde Eğitim

Cumhuriyet, 11.07.1932, 12.05.1940, 09.08.1946, 05.04.1957, 20.04.1961 ve 03.01.1986

Milliyet, 16.11.1955

Anarşalılar Reji İdaresi'ne Karşı

Cumhuriyet, 04.05.1930

BOA, DH.MKT. 45/26

BOA, DH.MKT, 1675/27

BOA, DH.MKT. 1655/87

BOA, DH.MKT. 837/33

BOA, DH.MKT. 1520/95

BOA, DH.MKT. 1813/102

BOA, DH.İD. 1/94

BOA, DH.MKT. 1239/22

Rum Çobanlar Eski Eser Peşinde

BOA, DH.MKT. 1620/47

BOA, DK.MKT. 1674/55

BOA, DH.MKT. 1620/47

Temettuat Defterlerinde Anarşa Köyü

Tekâlif, Ahmet Tabakoğlu, DİA, cilt: 40, s. 336

Osmanlı Toplum, Bahaeddin Yediyıldız, Osmanlı Devleti Tarihi II (Edt. Ekmeleddin İhsanoğlu), İstanbul 1999, s. 479

- XIX. Yüzyıl Ortalarında Alaşehir’de Tarım ve Hayvancılık, Ertan Gökmen, Akademik Bakış, Cilt 3, Sayı 6, Yaz 2010, s. 228
- XIX. Yüzyılın Ortalarında Çumra’nın Sosyo-Ekonomik Görüntüsü (10353 Numaralı Temettuat Defterine Göre), Hüseyin Muşmal, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı: 24, Konya 2008, s. 259-260
- Osmanlı İktisadi Yapısı, Osmanlı Devleti Tarihi c. II, Mübahat S. Kütükoğlu, Ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, İstanbul 1999, s. 541-542
- Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III, M. Zeki Pakalın, İstanbul 1993
- Osmanlı Ziraat ve Ticaret Gazetesi, Orhan Deligöz, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008
- Osmanlı İmparatorluğu’nun İktisadi Şartları Hakkında Bir Tetkik, Vedat Eldem, Ankara 1994, s. 178-179
- Temettuat Defterlerine Göre Beykoz Kazasının Sosyo-Ekonomik Durumu, Şükriye Pınar Yavuztürk, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006
- BOA, KK.d. nr. 6323
- BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752 _16-18.